ମ୍ୟାଡ଼ମ କ୍ୟୁରୀ

ଅଧ୍ୟାପକ ଅମୂଲ୍ୟ କୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ର

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ ଓ ପ୍ରକାଶନ ସଂସ୍ଥା
ଭୁବନେଶ୍ୱର

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର MIL (Oriya) non-detailed
ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ରୂପେ ଅନୁମୋଦିତ

ମ୍ୟାଡାମ୍ କୁ୍ୟରୀ

ଲେଖକ
ଡ଼କ୍ଟର ଅମୂଲ୍ୟ କୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ର, ଏମ୍. ଏସ୍ସି., ପି. ଏଚ୍‌ଡି
ଅଧ୍ୟକ୍ଷ
ବ. ଜେ. ବ. କଲେଜ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

୧୯୮୮

ପ୍ରକାଶକ :
ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ ଓ ପ୍ରକାଶନ ସଂସ୍ଥା
ଭୁବନେଶ୍ୱର

Digitized by srujanika@gmail.com

MADAM CURIE

Published under the Centrally sponsored scheme of production of Books and Literature in Regional Languages at the University level by the Government of India in the Ministry of Education and Social Welfare (Department of Education), New Delhi.

Written by :
Dr. AMOOLYA KRUSHNA MEESHRAW, M.Sc., Ph.D.
Principal, B.J.B. College, Bhubaneswar.

Reviewed by :
SRI SRINIBAS PANDA, M. Sc.
Principal, Vikrama Dev College, Jeypore.

Language Scrutinised by :
Dr. HARIPRIYA MAHAPATRA, M.A.,Ph.D. (Oriya & Sanskrit)
Language Expert, The Orissa State Bureau of Text Book Preparation and Production, Bhubaneswar.

First Edition—1978
Second Edition—1983
Reprint—1988
Copies Printed—6,500

Published by :
THE ORISSA STATE BUREAU OF TEXT BOOK PREPARATION AND PRODUCTION, BHUBANESWAR

Publication No.—246

(c) All rights reserved by the Publisher. No part of this book may be reproduced in any form or by any means without the written permission from the Publisher.

Reprinted at :
WRITERS PRESS, BHUBANESWAR.
JULU PRINTERS, BHUBANESWAR.
SRILAXMI PRINTERS, BHUBANESWAR.

Price : 7.00

(Paper used for printing of this book was made available by the Government of India through the Government of Orissa at a concessional rate.)

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୁଖବନ୍ଧ

"ଉଚ୍ଚ ଦେବାପାଇଁ କର ଯେବେ ଆଶା
ଉଚ୍ଚ କର ଆରେ ନିଜ ମାତୃଭାଷା ।"

ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର ।

ସ୍ୱରାଜବର୍ଷ ବହୁ ଚର୍ଚ୍ଚାଆଲୋଚନାର ଦେଶ ଦୋଇଥିବାରୁ ଏଠାରେ ଭାଷା ସମସ୍ୟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ନଷ୍ଟିଲ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ସ୍ୱରାଜ ସରକାର ଭାଷାବିଷୟକ ଏକ କାମ୍ମିସ୍ନ ଗଠନ କର୍ତ୍ତାରେ କରିବା ଉତ୍ତରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ କଲେ । ସ୍ୱରାଜଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଯୋଜିତ ଭାଷା କମିଶନ୍ [୧୯୬୪-୬୭] ଏ ଦିଗରେ ଗଭୀର ରୂପେ ଅନୁସନ୍ଧାନ ତଥା ଅନୁଶୀଳନ କରି ଏକ ସୁଚିନ୍ତିତ ବିବରଣୀ ଦାଖଲ କଲେ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷାଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷାର ମାଧ୍ୟମ ହେବା ଉଚିତ ବୋଲି ତାଙ୍କର ଦୃଢ଼ ମତ ଉପସ୍ଥାପନ କଲେ ।

ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷା ଶିକ୍ଷାର ମାଧ୍ୟମ ହେଲେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ବୈଷୟିକ ଜ୍ଞାନ ସହଜରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରସାର ଲାଭ କରିପାରିବ । ଏହା ଯେ କେବଳ ଦେଶକୁ ଶିଳ୍ପ ସମୃଦ୍ଧିର ବିକାଶରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ, ତା ନୁହେଁ, ପରନ୍ତୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ଦୃଢ଼ ଭିତ୍ତିଭୂମି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାପିତ କରିପାରିବ, ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ ସମାଜ ଓ ନିରକ୍ଷର ଜନତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ବିରାଟ ବ୍ୟବଧାନ ରହିଛି, ତାହା ଧୀରେ ଧୀରେ ଦୂରଭୂତ ହେବ । ଇଂରାଜୀରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଇଥିବାରୁ ଅନେକ ବିଷୟ ଛାତ୍ର-ଛାତ୍ରୀଙ୍କର ଅବୋଧ ରହିଛି । ଫଳରେ ସେମାନେ ମୁକ୍ତଭାବେ କଣ୍ଠସ୍ଥ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । ମାତୃଭାଷା ମାଧ୍ୟମରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବଲେ ସେପରି କଣ୍ଠସ୍ଥ କରିବାକୁ ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ିବନାହିଁ । ସେମାନେ ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ସହଜରେ ବୁଝିପାରିବେ ଓ ଆୟତ୍ତ କରିପାରିବେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷାର ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ । ଶ୍ରୀମାନ ସ୍ୱରାଜବର୍ଷ ବ୍ୟତୀତ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସଭ୍ୟ ଦେଶ ନାହିଁ, ଯେଉଁଠି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ବୈଦେଶିକ ଭାଷା ମାଧ୍ୟମରେ ଦିଆଯାଏ ।

ଆନନ୍ଦର ବିଷୟ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷା ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରଚଳନ ନେଇ ଶିକ୍ଷା କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ସୁଚିନ୍ତିତ ମତକୁ ସ୍ୱରାଜ ସରକାର ଗ୍ରହଣ କଲେ । ୧୯୬୭ ମସିହାରେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସ୍ୱରଚିତ ସବୁ ବିଦ୍ୟାଳୟ କୁଳପତିମାନଙ୍କର ସମ୍ମିଳନୀରେ ଶିକ୍ଷା କମିଶନଙ୍କ ସୁପାରିଶ ଆଲୋଚିତ ହେଲା ଏବଂ ଏହାର ମୂଳନୀତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରିଗଲା । ୧୯୮୭ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୧୮ ତାରିଖ ଦିନ ସ୍ୱରଚିତ ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟରେ ଏକ ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷାନୀତି ସର୍ବସମ୍ମତି କ୍ରମେ ଗୃହୀତ ହେଲା ।

ତତ୍‌ପରେ କଲେଜ ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ତରରେ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ସବୁ ପ୍ରଦେଶକୁ ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କଲେ । ତଦନୁସାରେ ୧୯୬୯ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୨ ତାରିଖ ଦିନ ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ରାଜ୍ୟ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ ଓ ପ୍ରକାଶନ ସଂସ୍ଥା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଗଲୁ । ଅଦ୍ୟାବଧି ଆମେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଉପାଦେୟ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ କରି ସାରିଲୁଣି । କଲେଜରେ ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷା ମାଧ୍ୟମରେ ଅଧ୍ୟାପକ ମାନେ ଶିକ୍ଷା ଦେବେ ଓ ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀମାନେ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷାରେ ଉତ୍ତର ଲେଖିବେ ସେତେ ଶୀଘ୍ର ଆମର ରାଜ୍ୟର ଶିକ୍ଷାନୀତି ସଫଳ ହେବ ଏବଂ ବହୁ ଅର୍ଥ ଓ ଶ୍ରମ ବ୍ୟୟରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏହି କଲେଜ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଗୁଡ଼ିକର ରାଜ୍ୟର ସଦୁପଯୋଗ ହେବ ।

ଆଲୋଚ୍ୟ ପୁସ୍ତକ "ମ୍ୟାଡ୍‌ମ କ୍ୟୁଗ୍ୟା"ଟିକୁ ଲେଖିଛନ୍ତି ଲବ୍‌ଧପ୍ରତିଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାପକ ଅମୂଲ୍ୟ କୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ର । ଏହାର ସମୀକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଶ୍ରୀନବୀନ ପଣ୍ଡା ଏବଂ ଭାଷା ସଂଶୋଧନ କରିଛନ୍ତି ଏହି ସଂସ୍ଥାର ଭାଷାବିଶେଷଜ୍ଞ ଶ୍ରୀମତୀ ହରପ୍ରିୟା ମହାପାତ୍ର ।

ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୁଁ ସଂସ୍ଥା ତରଫରୁ ହାର୍ଦ୍ଦିକ କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି ।

ଏ/୧୨୫ ଶୈଳଦ ନଗର
ଭୁବନେଶ୍ୱର
ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୫, ୧୯୬୮

ଗଦାଧର ମିଶ୍ର
ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ
ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ
ଓ ପ୍ରକାଶନ ସଂସ୍ଥା

*

Digitized by srujanika@gmail.com

ପଦେ ଅଧେ

ମ୍ୟାଡାମ୍ କ୍ୟୁଗ୍ରିଙ୍କ ଜୀବନୀ ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଜଣେ ଅନେକ ବାଧାବିଘ୍ନ ପରେ ଖ୍ୟାତିର ଶୀର୍ଷ ସ୍ଥାନକୁ ପହଞ୍ଚିପାରେ । ତାଙ୍କ ଜୀବନୀ ଯେତିକ ପ୍ରେମ ଅକର ପ୍ରେରଣା କରୁଣ । ତାଙ୍କର ବିପୁଳ ସଫଳତା ଏକ ଚମକପ୍ରଦ ଘଟଣା ସତ, କିନ୍ତୁ ସେତିକ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟର୍ଥତା ସତ୍ତ୍ୱେ ତାଙ୍କର ଅଦ୍ଭୁତ ଦୃଢ଼ତା ପ୍ରତିଧାନ ଯୋଗ୍ୟ । ବିଭିନ୍ନ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଏହି ମହିୟସୀଙ୍କ ଜୀବନୀ ମୁଁ ଅନେକଥର ପାଠ କରିଛି ସେଥିରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇଛି । ଏପରି ଏକ ବିରଳ ଏବଂ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ ଫୁଟାଇବା ଦିଗରେ ମୁଁ କେତେଦୂର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଲାଭ କରିଛି ତାହା ପାଠକେ ବିଚାର କରିବେ ।

ମ୍ୟାଡାମ୍ କ୍ୟୁଗ୍ରିଙ୍କ ଜୀବନୀ ରଚନା କରିବା ସମୟରେ ବିଭିନ୍ନଭାବରେ ସହାୟତା କରିଥିବାରୁ ଉତ୍କଳ ମେଡିକାଲ କଲେଜର ଲାଇବ୍ରେରିଏନ୍ ଶ୍ରୀ ଅଶ୍ୱିନୀ କୁମାର ବେହେରା ମୋର ଧନ୍ୟବାଦାର୍ହ । ପୁସ୍ତକର ସମୀକ୍ଷକ ମୋର ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀନିବାସ ପଣ୍ଡା ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉପାଦେୟ ସୂଚନା ସବୁ ଦେଇଥିବାରୁ ତାକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଅର୍ପଣ କରୁଛି । ପୁସ୍ତକ ଲେଖିବା ସମୟରେ ଅକୁଣ୍ଠିତ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଥିବାରୁ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ମୀନାକୁ ମୋର ଆନ୍ତରିକ ଧନ୍ୟବାଦ ।

ଆଶାକରେ ସହୃଦୟ ପାଠକ ପାଠିକା ଏହି ଜୀବନୀ ପାଠରୁ ଅଶେଷ ଆନନ୍ଦ ଉପଲବ୍ଧି କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହେବେ ।

ଶ୍ରୀଗୁରୁ [ନବଦ୍ୱୀପ]
୧୯।୭।୭୭, ଶୋଭା ।

ଅମୂଲ୍ୟ କୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ର

Digitized by srujanika@gmail.com

ଚତୁର୍ଥ ମୁଦ୍ରଣର ଭୂମିକା

ବିଶେଷ ଆନନ୍ଦର କଥା ଯେ, ଡକ୍ଟର ଅମୂଲ୍ୟ କୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ରଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ "ମ୍ୟାଡାମ କ୍ୟୁରି" ପୁସ୍ତକଟିର ଚତୁର୍ଥ ମୁଦ୍ରଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ସଂସ୍ଥାଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ହେବାକୁ ଯାଉଛୁ । ଏହା ପାଠକ ପାଠିକା, ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀ ତଥା ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ଅଧ୍ୟାପିକାମାନଙ୍କ ମହଲରେ ସୁଦ୍ଧା ବିଶେଷ ଭାବରେ ଆଦୃତ ହେବ ବୋଲି ଆମର ଆଶା ।

ପ୍ରଫେସର ଗିରିଧାରୀ ପ୍ରସାଦ ଗୁରୁ
ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ
ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ ଓ ପ୍ରକାଶନ ସଂସ୍ଥା

ଭୁବନେଶ୍ୱର
୧୪।୧।୮୮

Digitized by srujanika@gmail.com

ସୂଚିପତ୍ର

ପରିଚ୍ଛେଦ	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ପ୍ରଥମ ପରିଚ୍ଛେଦ		
	ଗ୍ରେଟ୍ ଜିଅ ମାନ୍ୟା	୧
ଦ୍ୱିତୀୟ ପରିଚ୍ଛେଦ		
	ଜୀବନ ଫଗ୍ରାମ	୫
ତୃତୀୟ ପରିଚ୍ଛେଦ		
	ପ୍ୟାଙ୍ଗ୍ ନଉଗ୍	୨୨
ଚତୁର୍ଥ ପରିଚ୍ଛେଦ		
	ପ୍ରଣବ୍ ଓ ପରିଣବ୍	୩୯
ପଞ୍ଚମ ପରିଚ୍ଛେଦ		
	ଗବେଷଣା	୫୫
ଷଷ୍ଠ ପରିଚ୍ଛେଦ		
	ରେଡ୍‌ଅମ୍‌ର ଜନ୍ମ	୬୦
ସପ୍ତମ ପରିଚ୍ଛେଦ		
	ପରିଜମ୍ବର ଛତ୍ରଚ୍ଛାୟା	୭୨
ଅଷ୍ଟମ ପରିଚ୍ଛେଦ		
	ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର	୭୪
ନବମ ପରିଚ୍ଛେଦ		
	ଏକ ଅବସ୍ମରଣୀୟ କରୁଣ ସନ୍ଧ୍ୟା	୮୫

Digitized by srujanika@gmail.com

ପରିଚ୍ଛେଦ ବିଷୟ ପୃଷ୍ଠା

ଦଶମ ପରିଚ୍ଛେଦ
ଏକାକିନୀ ୯୦

ଏକାଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ
ଉତ୍ତର ପରିବାସ ୯୫

ଦ୍ୱାଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ
ପୂଜା ଓ ଶାନ୍ତି ୧୦୧

ତ୍ରୟୋଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ
ଆମେରିକା ଯାତ୍ରା ୧୦୬

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ
ଚରମ ସଫଳତା ୧୧୬

ପଞ୍ଚଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ ୧୨୦
ଅମର ଶବ୍ଦାବ୍ଦ

ପରିଶିଷ୍ଟ ୧୨୮

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରଥମ ପରିଚ୍ଛେଦ

ଛୋଟ ଝିଅ ମାନ୍ୟା

ପୋଲଣ୍ଡ ସ୍ୱଜ୍ୟ ରୁଷିଆର ଅଧିନରେ ଥାଏ । ରୁଷିଆ ସମ୍ରାଟ୍ ଜାର୍‌ଙ୍କ ଖାମଖିଆଲି ସ୍ୱଜନ୍ତ୍ରରେ ପୋଲଣ୍ଡବାସୀ ଅତିଷ୍ଠ ହୋଇ ବଦ୍ରୋହର ପୂଜପାତ କରିଥାନ୍ତି । ନଜର ଛପ୍ପା ଓ ଫସ୍ଟ୍‌ରକୁ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ପୋଲଣ୍ଡର ଶିକ୍ଷିତ ଜନତା ଚନ୍ତ୍ରାଶୀଳ ହୋଇପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ଦେଶର ସେପର ଏକ ଘଡ଼ିସନ୍ଧି ବେଳରେ ପୋଲଣ୍ଡର ସ୍ୱଜଧାନୀ ଓ୍ୟାର୍ସର ଏକ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାରରେ ମାଡ଼ାମ କ୍ୟୁଗ୍ସ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ନଭେମ୍ବର ୭, ୧୮୬୭ରେ । ତାଙ୍କ ଡାକ ନାମ ମାନ୍ୟା । ପରିବାରର ସବା ସାନ ପିଲା ହୋଇ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସ୍ନେହଦରରେ ବଢ଼ନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପିତା ଭ୍ଲାଡ଼ିସ୍ଲଭ ସ୍କ୍ଲୋଡୋଭସ୍କି ଜଣେ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ଅଧ୍ୟାପକ ଏବଂ ଏକ ସ୍କୁଲର ପରିଚାଳକ ପରିଦର୍ଶକ ।

ମାନ୍ୟା ପରିବାରର ସବୁଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠପିଲା । ତାଙ୍କ ଉପରକୁ ଆଉ ଚାରିଜଣ ଝିଅଭଉଣୀ । ସବା ବଡ଼ ହେଲ୍‌ନ୍ତ୍ର ସୋଫି ଯାହାକୁ ଆଦରରେ ଯୋସିଆ ବୋଲି ଡାକନ୍ତି । ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଯୋସିଆଙ୍କ ତଳକୁ ସ୍କ୍ଲୋଡୋଭସ୍କି ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କ ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର ଯୋଶେଫ୍ ଯାହାଙ୍କ ଡାକ ନାମ ଯୋସିଏ । ତାଙ୍କ ତଳକୁ ଦୁଇଟି ଭଉଣୀ : ବ୍ରୋନସ୍ଲାଭ ଓ ହେଲେନ୍ । ସେମାନଙ୍କ ଡାକନାମ ସଆଜମେ ବ୍ରୋନ୍ୟା ଓ ହେଲ୍ୟ ।

ସ୍କୋଡୋଭସ୍କି ଦମ୍ପତ୍ତି ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସ୍କୋଡୋଭସ୍କି ଗୋଟିଏ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ପରିବାରର ସନ୍ତାନ । ଓ୍ୟାର୍ସର ଉତ୍ତରରେ ତାଙ୍କ ପୂର୍ବ ପୁରୁଷଙ୍କ ଅପସ୍ପୀୟମାନ ସମ୍ପତ୍ତି ଥିଲା । ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ଶହ ଶହ ଏକର ଜମିର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ଅତି ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ଜୀବନଯାପନ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପିତା ଯୋଶେଫ୍‌ଙ୍କ ସ୍ୱତ୍ୱରେ ଏହି ସମ୍ପତ୍ତି କୁଟିଲ ନାହିଁ । ସେ କୃଷି କର୍ମ ପ୍ରତି ପାଠପଢ଼ା ଆଡ଼କୁ ମନ ବଳାଇଲେ । ଲବ୍‌ଲନ୍ ସହରରେ ସେ ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସ୍କୁଲ ସ୍ଥାପନ କରି ନିଜେ ସେହି ସ୍କୁଲର ପରିଚାଳନା କଲେ । ସ୍ଲାଭିସ୍ଲଭ୍ ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ଅଧ୍ୟୟନ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ସେ ପିତୃପର୍ଯ୍ୟବର୍ଗ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରି ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଗଣିତରେ ଅଧ୍ୟାପକ ପଦବୀ ଲାଭ କରିଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀମତୀ ସ୍କ୍ଲୋଡୋଭସ୍କା ମଧ୍ୟ ଏକ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବଂଶରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପିତା ଫେଲିକସ୍ ବୋଗୁସ୍କିଙ୍କ ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନେ ଜମିଦାର ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଫେଲିକସ୍‌ଙ୍କ ସ୍ୱତ୍ୱରେ ଧନ ଦଉଲତ କିଛି ନ ଥିଲା । ଶ୍ରୀମତୀ ସ୍କ୍ଲୋଡୋଭସ୍କା ତାଙ୍କର

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରଥମ କନ୍ୟା । ସେ ଓ୍ୟାର୍ସରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ଅଧ୍ୟାପିକା ପଦବୀ ଲାଭ କରିପାରେ ! ପରେ ସେ ମୋହ୍ନ ସ୍କୁଲର ପରୀକ୍ଷକା ପଦକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଚିତ୍ର ନଂ ୧—ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଓ୍ୟାର୍ସ

୧୮୭୦ ମସିହାର କଥା । ତରୁଣ ଅଧ୍ୟାପକ ସ୍କ୍ଲୋଡ଼ସ୍କଲଭ୍ ଏକ ଶିକ୍ଷିତା ତଥା ସୁନ୍ଦରୀ ତରୁଣୀଙ୍କ ପ୍ରଣୟ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଲେ ଏବଂ ବିବାହ କଲେ । ତାଙ୍କୁ ପାଖରେ ଧନ ନଥିଲା ସତ, କନ୍ତୁ ଥିଲା କାମ କରିବା ପାଇଁ ଅଦମ୍ୟ ପିପାସା । ଶ୍ରୀମତୀ ସ୍କ୍ଲୋଡ଼ସ୍କଲଭ୍ ସଙ୍ଗୀତ ଜାଣୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପିଆନୋ ବାଦନ ଏବଂ ସୁମଧୁର କଣ୍ଠ ତରୁଣ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କୁ ବମୋହିତ କରିଥିଲା । ସାହ୍ନ ପଡ଼ୋଶୀରେ, ସାଙ୍ଗସାଥୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବିବାହକୁ ଏକ ଆଦର୍ଶ ବିବାହ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲେ । ଏହି ନବ ଦମ୍ପତ୍ତି ଅଧ୍ୟାପକ ଗୃହିଣୀଙ୍କ ଫ୍ରେଞ୍ଚ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଚ ସ୍କୁଲ ବାସଭବନରେ ସ୍ୱଗରେ କାଲାତିପାତ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

୧୪୮ ରେ ସ୍କ୍ଲୋଡ଼ସ୍କଲଭଙ୍କ ପଦୋନ୍ନତି ହେଲା । ସେ ନଭୋଲପ୍ର୍କ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଚ ଉଚ୍ଚବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟାପକ ତଥା ପଦାର୍ଥ ପରିଦର୍ଶକ ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ ପାଇଲେ । ତାଙ୍କୁ ସ୍କୁଲ ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ବସାଘର ମିଳିଲା । ତେଣୁ ସ୍କ୍ଲୋଡ଼ସ୍କଲଭ ପରିବାର ଆଠ ବର୍ଷ ପରେ ଫ୍ରେଞ୍ଚ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ନଭୋଲପ୍ର୍କ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଚ ବାସଭବନକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହେଲେ । ଶ୍ରୀମତୀ ସ୍କ୍ଲୋଡ଼ୋଭସ୍କାଙ୍କ ବାଲିକା ବିଦ୍ୟାଳୟ ନୂତନ ବାସଭବନରୁ ଦୂରରେ ଥିବାରୁ ସେ ନିଜ କାମରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତା ଉପରକୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ପାଞ୍ଚଟି ସନ୍ତାନର ଦାର୍ଘ୍ଦିନ୍ । ସେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବାଲକା ସ୍କୁଲର ଅଧ୍ୟାପିକା ଭଥା ପଶୁପ୍ଳକା ପଦ ତ୍ୟାଗ କଲେ ।

ନଜ୍ଜେଲ୍‌ପର୍କ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୁଚ୍ଚିତ ବାସଭବନରେ ଖ୍ରଇଭର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଗହ୍ଣରେ ମାନ୍ୟା ବଢିବାକୁ ଲଗିଲେ । ସ୍ୱତ ରବିବାର ଦିନ ଯୋଶେଫ୍ ବ୍ରୋନ୍ୟା, ହେଲ୍ନ ଏବଂ ମାନ୍ୟାଙ୍କ ମିଳୁ ମିଳୁକା ଯୁକ୍ତ ଟେଲ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚତ୍ତାକର୍ଷକ ହେଉଥିଲ୍ । ଗୋଟିଏ ପଟରେ ଯୋଶେଫ୍ ସେନାପତି ଏବଂ ହେଲେନ୍ ତାଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟକାରୀ । ଅନ୍ୟପଟରେ ବ୍ରୋନ୍ୟା ସେନାପତି ଏବଂ ମାନ୍ୟା ତାଙ୍କର ଅନୁଚର । କାଠ ବ୍ଲକରେ ସେମାନେ ତଆଣ କରୁଥିଲେ ଦୁର୍ଗ, ପୋଲ, ତୋପ ଏବଂ ଅନେକ କଛୁ । ଜ ଖ୍ରୀଷଣ ପ୍ରତଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱତା ହେଉଥିଲ୍ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ଆକ୍ରମଣ, ପ୍ରତ ଆକ୍ରମଣ, ଗୁଳଗୁଳା ବନ୍ଧନସ୍ଥ ସବୁକଛୁ ହେଉଥିଲ୍ କାଠ ବ୍ଲକ୍ ଜଗତରେ ।

"ମାନ୍ୟା !"

"କଣ ନାନା ?"

ସବା ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଯୋଶିଆ ମାନ୍ୟାକୁ ଅନ୍ୟମନ୍ଧ ନେଇ ଯାଉଥିଲେ ।

"ରୁ ଟ୍ରେଞ୍ଚ ପିଲ୍ଲ, ତୋର ବଶ୍ରାମ ଦରକାର ।"

"ବ୍ରୋନ୍ୟାକୁ କଏ ସାହାଯ୍ୟ କରବ ? ତା ପାଇଁ ବ୍ଲକ୍ ଗୋଟେଇବ ?" ସାର ଉର୍ପରେ କହୁଥିଲେ ମାନ୍ୟା ।

ବାରବର୍ଷ ନ ହେଉଣୁ ଯୋଶିଆ ସଥେଷ୍ଟ ବଡ ହଶୁଥାନ୍ତି—ବଶେଷତଃ ତାଙ୍କ ସାନ ଖ୍ରଇ ଭଉଣୀଙ୍କ ଗହ୍ଣରେ । ପାଞ୍ଚ ବରଷର ଦିଅ ମାନ୍ୟାର ଟ୍ରେଞ୍ଚ ଟ୍ରେଞ୍ଚ କଅଁଳ ହାତକୁ ଧର ସେ ମାଆଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଇଯାନ୍ତି । ତାପରେ କେତେ ରକମ ତାକ ନାଁ। ଧର ମା ଟ୍ରେଞ୍ଚ ଦିଅକୁ ଗେଲ କରନ୍ତି ।

ଏସବୁ ମାନ୍ୟାକୁ ବେଶ୍ ଭଲ ଲଗେ । ସେ କନ୍ୟୁ ବୁଝି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ତାଙ୍କ ମା କାହିଁକି ତାକୁ ଚମା ଦେଉନାହାନ୍ତି । ନସ୍ୱତର ସେ ହେଉଛୁ ଏକ ନଷ୍ଟର ଉପହାସ । ମାନ୍ୟାଙ୍କ ଜନ୍ମ ପରେ ମାଁଙ୍କଠାରେ ଖ୍ରକଯଷ୍ଟାର ପ୍ରଥମ ଚତ୍ତ ଦେଖାଗଲା । ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ଭତରେ ବତ୍ତତ ଚକଲ୍ଲା ସତ୍ତ୍ୱେ ଏହୁ ଦୂରୁହ ରୋଗ ବଢି ଗଲ୍ଲ । ଶ୍ରୀମତୀ ଟ୍ରୋଡୋଭ୍ସ୍କା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ଥିଲେ । ନଜର କଷ୍ଟ କାହାରକୁ ନ ଜଣାଇ ସେ ନଜକୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ରଖିବାକୁ ସବୁବେଳେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ତଥାପି ସେ ନଜ ଉପରେ କଟକଣା ଜାର କରଥିଲେ । ନଜର ଖାଇବା ପ୍ଲେଟ୍ ସବୁବେଳେ ଅଲଗା ରଖୁଥିଲେ ଏବଂ ଭୁଲ୍‌ରେ ମଧ୍ୟ ନଜର ପୁଅଝିଅକୁ କୁଣ୍ଢୋଉ ନ ଥିଲେ । ପିଲ୍ଲମାନେ ବେଳେବେଳେ ମାଙ୍କ ଙ୍କ୍ଷି କାଶ ଅନ୍ୟ ତୋଠରୁ ଶୁଣି ପାରୁଥିଲେ କନ୍ତୁ କାଣି ନ ଥିଲେ ସେ ତା ଭତରେ ଏକ ମାରାତ୍ମକ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସ୍ୱେଗ ଲୁକ୍‌କାୟିତ ହୋଇ ରହୁଛୁ । ପିତାଙ୍କ ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ବପାଦର କାଳମା ପିଲ୍ଲମାନଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ଦେଉଥିଲା କନ୍ତୁ ସେମାନେ ତା'ର କାରଣ ବୁଝି ପାରୁ ନ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପାନ୍ଧ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥନାରେ "ମା'ଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଉନ୍ନତ ଘଟୁ"ର ଅର୍ଥ ସେମାନେ ବୁଝି ପାରୁ ନ ଥିଲେ ।

ପାଞ୍ଚ ବରଷର ଟିଅ ମାନ୍ୟା ଏ ସବୁ ଚନ୍ତାର ବହୁତ ଦୂରରେ । ଗ୍ରେଟବେନ୍ଥ ପାଠ ପଢ଼ାରେ ଭାଙ୍କର ବହୁତ ଟୁଙ୍କ । ମା ବପିଗ୍ଟରେ ଖେଳବାପାଇଁ କହୁଲେ ବ ସେ ଖେଳରୁ ଖସି ଆସି ଛବବହ୍ନ ଓଲଟାଇଥିଲେ । ଥରେ ବ୍ରୋନ୍ୟାକୁ ଗୋଟିଏ ପାଠ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ପିତାମାତା ଆଦେଶ ଦେଲେ । ସେ ପଢ଼ିବାରେ ବଲମ୍ବ କରବାରୁ ବହୁଖଣ୍ଡକ ନଜ ହାତକୁ ନେଇଯାଇ ମାନ୍ୟା ପୃଷ୍ଠାର ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟଟି ସ୍ପଷ୍ଟ କଣ୍ଠରେ ପଢ଼ିଦେଲେ । ପିତାମାତା ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲେ । ମାନ୍ୟା ନଜ ଗ୍ରହପଟ୍ଟରେ ଗାରବତା ଦେଖି ନଜକୁ ଦୋଷୀ ମନେକର କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇ ଶିଶୁ ସୁଲଭ କଣ୍ଠରେ କହୁଲେ "କ୍ଷମା କରବ । ମୁଁ କନ୍ତୁ ଜ୍ଞବକ କରନ୍ତ । ଏଇଠି ମୋର ଭୁଲ୍ ନାହିଁ, ବ୍ରୋନ୍ୟାର ବ ଭୁଲ୍ ନାହିଁ । ପଢ଼ିବାଟା ମୋତେ ଅତ ସହଜ ଲଗିଲ ବୋଲ....." ଭାଙ୍କର ମନେ ହେଲ ସତେ ଯେମିତ ସେ ଗ୍ରେଟବେନ୍ଥ ପଢ଼ିବାକୁ ଶିଖି ଭୁଲ୍ କରଛନ୍ତି ।

ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଅବକାଶରେ ସ୍କ୍ଲୋଡୋଭସ୍କି ପରବାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ପରବାର ଭଳଆ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳକୁ ଛୁଟି କଟେଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାଉଥିଲେ । ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବଙ୍କ ଗହ୍ନରେ ଯୋଶେଫ୍, ବ୍ରୋନ୍ୟା ଏବଂ ହେଲେନ୍ ଖୁସିରେ ଦନ କଟାଉଥିଲେ କନ୍ତୁ ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ ଏସବୁ ଭଲ ଲଗୁ ନ ଥିଲ୍ଲ । ବପିଗ୍ଟରେ ବୁଲୁଲବେଳେ ଯୋଶିଆ ବେଳେବେଳେ ଗ୍ରେଟ ଭଉଣୀର ମନଖୁସି କରବାପାଇଁ ଦଉଡ଼ ପ୍ରତଯୋଗିତା ପାଇଁ କହୁଥିଲେ କନ୍ତୁ ମାନ୍ୟା କହୁଥିଲେ "ମୋତେ ଦଉଡ଼ବାକୁ ଭଲଲଗୁ ନାହିଁ । ମୋତେ ଗୋଟିଏ କାହାଣୀ କୁହ ।" ଯୋଶିଆଙ୍କ ଗପ କହୁବା ଢଙ୍ଗ ବହୁତ ଭଲ । ଅନେକ ଗ୍ରେମାଞ୍ଚକାସ୍ପ ଘଟଣା ମିଶେଇ ଦେଇ ସେ ଗପଗୁଡ଼ାକ ଚତ୍ତ୍ୱାକର୍ଷକ କରୁଥିଲେ । ଗପ ବୁଝନ୍ତୁ ବା ନ ବୁଝନ୍ତୁ ମାନ୍ୟା ଗଲ୍ପର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶକୁ ମନଖୁସିରେ ଶୁଣି ଯାଉଥିଲେ ।

ଏମାନଙ୍କର ସୁଖମସ୍ୱ ଜୀବନ ବେଳେବେଳେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଆଇଜ୍ଞନୋଭ୍‌ଙ୍କ କୋପ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦୁର୍ବିସହ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲ୍ଲ । ଆଇଜ୍ଞନୋଭ୍ ହେଉଛନ୍ତି, ସ୍କୁଲର ନର୍ଦ୍ଦେଶକ – ସ୍କୁଲ ପଶ୍ଚର ମଧ୍ୟରେ ଜାର୍ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତନଧି । ତାଙ୍କୁ କେହ ଭଲ ପାଉ ନ ଥିଲେ । ପୋଲ୍ଷରେ ରୁଷ ଜ୍ଞଷାରେ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷାପ୍ରସାର କରବା ଉଦ୍ଦରେ ସେ ଜଣେ ଟାଣୁଆ ବ୍ୟକ୍ତ । ଗ୍ରେଟ ପିଲ୍ଲଙ୍କ ଲେଖାରେ ପୋଲ୍ଷ ଜ୍ଞଷାର ଯେପଣ କଛୁ ଗୁସ୍ପା ନ ପଡ଼ବ ସେଥିପାଇଁ ସେ ସବୁବେଳେ ସଜାଗ । ଥରେ ଜଣେ ଗ୍ରଞ୍ଜର ରଚନାରେ ପୋଲ୍ଷ ଜ୍ଞଷାର ଗ୍ରପ ପଡ଼ଥିବା ଦେଖି ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବରକ୍ତ ହୋଇଗଲେ । ଅଧ୍ୟାପକ ସ୍କ୍ଲୋଡୋଭସ୍କି ଏନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରଞ୍ଜ ସପକ୍ଷରେ କହୁଲେ, "ପିଲ୍ଲର ଅଜାଣତରେ ଏନ୍ଦ୍ର ଭୁଲ୍ ହୋଇ ଯାଇଛୁ । ଅନେକ ସମୟରେ ଆପଣ ମଧ୍ୟ ଅଜାଣତରେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଶୁଦ୍ଧ ରୁସ୍ତ୍ତାପା ଲେଖିଥାନ୍ତ୍ର । ଭେଣ୍ଡ ପିଲ୍ଟିର ଭୁଲ୍ ଉପରେ ଏତେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ଅନୁଚିତ ।" ସେହି ଦିନରୁ ଆଇସ୍ତନୋଭ୍ ଏବଂ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ ତିକ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

୧୮୭୨ ମସିହାରେ ପୋଲଣ୍ଡରେ ଜୀବନଯାପନ ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟକର ଥିଲା— ବିଶେଷତଃ ଦେଶପ୍ରିୟ ପୋଲ୍ଦ୍ରସ୍ତାସ୍ତ୍ତୀଙ୍କ ପକ୍ଷରେ । ଏକ ଶତାବ୍ଦୀ ଧରି ବିଦେଶୀ ଶାସନରେ ଶାସିତ ପୋଲଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡ ହୋଇଯାଇଥିଲା – ଜର୍ମାନ ଅଧୀନସ୍ଥ ପୋଲଣ୍ଡ, ରୁଷିଆ ଅଧୀନସ୍ଥ ପୋଲଣ୍ଡ ଏବଂ ଅସ୍ତ୍ରିଆ ଅଧୀନସ୍ଥ ପୋଲଣ୍ଡ । ଏହି ବିଦେଶୀ ଶାସନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପୋଲଣ୍ଡବାସୀଙ୍କ ଅନବରତ ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିଥିଲା । ୧୮୩୧ରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦମନ କରି ଜାର୍ ନିକଲସ୍ ରୁଷ ଅଧୀନସ୍ଥ ପୋଲଣ୍ଡରେ ଅମାନୁଷିକ ଦମନ ଲୀଳା ଚଳାଇଲେ । ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀମାନେ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପତିତହେଲେ ଅବା ସାଇ-ବେରିଆରେ ଆଜୀବନ ସଶ୍ରମ କାରାଦଣ୍ଡ ପାଇଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ବାଜ୍ୟାପ୍ତ ହେଲା । ୧୮୬୩ର ସ୍ୱାଧୀନତା ବିପ୍ଳବ ମଧ୍ୟ ଜାରଙ୍କ ସୁଇଫଲର ଗୁଳିମାଡ଼ରେ ଦବିଗଲା । ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ପୋଲଣ୍ଡବାସୀ କୋଡ଼, କୋଦାଳ ଓ ଠେଙ୍ଗା ଧରି ଆଗେଇଗଲେ ସତ୍ୟ କନ୍ତୁ ଜାର ବାହିନୀର ସୁଇଫଲ୍ ଗୁଳିରେ ଝଲ ପଡ଼ିଲେ । ଲୁଇ ନାପୁବଂଙ୍କ ଭଳି ଅନେକ ଦେଶପ୍ରେମୀ "ଦେଶପାଇଁ ମୃତ୍ୟୁବରଣ ବି ଆନନ୍ଦ ଦାୟକ !"କହି ହସିହସି ଦେଶପାଇଁ ଶସ୍ତ୍ରଦ ପାଲଟିଲେ । ରୁଷିଆ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପାଟି ଫିଟାଇଲେ ଜେଲ୍ ଦଣ୍ଡ ସୁନିଶ୍ଚିତ ହେଉଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ସେଦିନରୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ଧାରା ବଦଳିଗଲା । ରକ୍ତାକ୍ତ ବିପ୍ଳବ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଏକ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବ । ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ରୁଷିଆର ବୁର୍ଜ୍ଜୋୟାମାନେ ପୋଲଣ୍ଡକୁ ଆସି ପୋଲଣ୍ଡର ସଂସ୍କୃତି ଓ ସାହିତ୍ୟକୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ନିଃଶେଷ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଅପର ଦିଗରେ ପୋଲଣ୍ଡବାସୀ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷାରେ ଶିକ୍ଷିତହୋଇ ରୁଷିଆର ଦମନଲୀଳାର ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ କରି ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ଏକ ଭସ୍ମୀଳର ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବର ସୂଚନା କଲେ । ସ୍ଲୋଡ଼ୋ ଭସ୍କି ଏହି ମାରବ ବିପ୍ଳବର ନେତୃତ୍ୱ ସାଧକ ଥିଲେ ।

ପୋଲଣ୍ଡର ସଂସ୍କୃତିକୁ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାର ପ୍ରୟାସ ଜାର୍-ଶାସନରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ବଳବତ୍ତର ହେଲା । ସ୍କୁଲରେ ପିଲାମାନେ ରୁସ୍ତ୍ତାପାରେ ପ୍ରାର୍ଥନା ସଙ୍ଗୀତ ଗାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ । ପୋଲଣ୍ଡର ଗୌରବମୟ ଇତିହାସକୁ ଲୁଚି ଯିବାପାଇଁ କୋମଳମତି ବାଳକ ବାଳିକାଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରାଗଲା ।

ଦିନକର ଘଟଣା । ମାନ୍ୟାଙ୍କ କାହ୍ନର ଟ୍ରିଅମାନେ ମନଦେଇ ପୋଲଣ୍ଡର ଇତିହାସ ବିଷୟରେ ପୋଲିଶ୍ ଭାଷାରେ ମାନ୍ୟାଙ୍କ ଦୁଦସ୍ମୃଶୀ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୁଣିଯାଉଥାନ୍ତ୍ର । ହଠାତ୍ ସ୍କୁଲ ପରିଦର୍ଶକଙ୍କ ଆସିବା ଘଣ୍ଟି ବାଜ ଉଠିଲା । ସମସ୍ତେ ନୀରବ ହୋଇଗଲେ । ଘୃଣାକ୍ଷରେ ଟ୍ରିଅ ପୋଲଣ୍ଡର ଇତିହାସ ବହି ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ନେଇଯାଇ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଲୁଚେଇ ଦେଇ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆସିଲେ । ତାପରେ ସିଲେଇ ଶିକ୍ଷାରେ ମନୋନିବେଶ କଲେ । କିଛି ସମୟ ପରେ କୋଠରି ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଜାର୍ ଶାସନର ପ୍ରତିନିଧି ଘଉଡ଼ାଇ ସ୍କୁଲ ସମୂହର ପରିଦର୍ଶକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦସ୍ତୁଭର୍ଗ ଗମ୍ଭୀର ଚେହେରା । ଜୁର ଗୁହାଣି । "କ୍ଲାସର ଜଣେ ଛାତ୍ରୀକୁ ଡାକ" କହି ସେ ଚୌକିଉପରେ ବସି ପଡ଼ିଲେ ।

ଉଚ୍ଚସ୍ୱର ଧାଡ଼ିର ଝରକା ପାଖରେ ବସି ମାନ୍ୟା ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ଯେମିତି ଡକା ନ ଯାଏ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସେ ପ୍ରାର୍ଥନା ବୃଥା ହେଲା । କ୍ଲାସ୍‌ର ସଙ୍କନିଷ୍ଠ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଛାତ୍ରୀ ସେ । ରୁଷୱାଷା ଉଚ୍ଚାରଣଶୂନ୍ୟ ସ୍ୱରରେ ଅନର୍ଗଳ କହିବାର ଦକ୍ଷତା ତାଙ୍କର ଅଛି । ଡକାଯିବା ହେଲା, "ମାନ୍ୟା ସ୍କ୍ଲୋଡୋଭ୍‌ସ୍କା !" ଯନ୍ତ୍ରଚାଳିତ ହୋଇ ପଚେଇତ ସେ ଉଠିଗଲେ ପରିଦର୍ଶକଙ୍କ ସାମ୍ନାକୁ । ପ୍ରଥମେ କୁହାଗଲା "ପ୍ରାର୍ଥନା ସଙ୍ଗୀତ" ଗାଇବାକୁ । ତାଙ୍କର ସୁଲଳିତ କଣ୍ଠରେ ସେ ବଶୁଦ୍ଧ ରୁଷୱାଷାରେ ପ୍ରାର୍ଥନା ସଙ୍ଗୀତ ଗାଇଗଲେ । ବଦେଶୀ ଭାଷାରେ ପ୍ରାର୍ଥନା ସଙ୍ଗୀତ ଗାଇବା ସମୟରେ ତାଙ୍କ ହୃଦସ୍ପନ୍ଦରେ ଗୋଟିଏ ଲୁକ୍‌କାୟିତ ଅଘାତ ଅସୁଥାଏ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଉଚ୍ଚାରଣଶୂନ୍ୟ ରୁଷୱାଷା ଶୁଣି ପରିଦର୍ଶକ ଖୁସିରେ ଉଲୁସି ଉଠିଥାନ୍ତି ।

ତାପରେ ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ଅନେକ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚରା ହେଲା । ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନ ପୂର୍ଣ୍ଣି ରୁଷିଆର ଇତିହାସ ସମ୍ପର୍କରେ । ମାନ୍ୟା ଗୋଟିଗୋଟି କରି ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ସଠିକ୍ ଉତ୍ତର ଦେଲେ । ଶେଷ ପ୍ରଶ୍ନଟି ହେଲା "ଆମର ଶାସକ କିଏ ?" ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ମାନ୍ୟା କୁଣ୍ଠାବୋଧ କଲେ । ଭେରି ହେବା ଦେଖି ପରିଦର୍ଶକ ବଡ ପାଟିରେ ପ୍ରଶ୍ନର ପୁନରାବୃତ୍ତି କଲେ । ନସ୍ତବ୍ଧା ମାନ୍ୟାଙ୍କ କଣ୍ଠରୁ ବାହାରିଲା "ସମସ୍ତ ରୁଷ ଭୂଖଣ୍ଡର ଜାର୍ ମହାସମ୍ରାଟ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱିତୀୟ ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡାର ।"

ପରିଦର୍ଶକ ଖୁସି ହୋଇ ଉଠିଗଲେ । ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ପୃଷ୍ଠିର ନିଶ୍ୱାସ ମାରି ମାନ୍ୟାଙ୍କ କପାଳରେ ଚୁମ୍ବନ ଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ମାନ୍ୟା ? କଳି କଳି ହୋଇ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲଗିଲେ । ନିଜର ଆତ୍ମାକୁ ଉଲଉଳ କରି ହତ୍ୟାକର ବଦେଶୀ ଶାସନ ଓ ବଦେଶୀ ଭାଷାର ସ୍ରାବକ ହେବାପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଦୁର୍ବିସହ ଜଣାପଡିଲା ।

ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷରେ ଦେଶରେ ବଦେଶୀ ଶାସନ ହେତୁ ଅଶାନ୍ତି ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ମାତାଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟହାନିର ଆଶଙ୍କା । ଟ୍ରେଝେଲ୍ଡ . ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ ଏ ସବୁ ଚିନ୍ତା ଅସ୍ଥିର କରି ପକାଇଥିଲା ।

ଆଇଭ୍ସନୋଭଙ୍କ କୃପାରୁ ଅଧ୍ୟାପକ ସ୍କ୍ଲୋଡୋଭ୍‌ସ୍କିଙ୍କ ପଦବୀରେ ଆଞ୍ଚ ଆସିଲା । ଦରମା କମିଲା । ତାଙ୍କ ସହକାରୀ ପରିଦର୍ଶକ ପଦବୀ ସହିତ ବାସଭବନ ବି ହରାଇବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ତା'ପରେ ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ଅନେକ ଭଡାଘର ସେମାନଙ୍କର ଭାଗ୍ୟରେ ଜୁଟିଲା । ସ୍କ୍ଲୋଡୋଭସ୍କାଙ୍କ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ଚରଣ ହଜାର ରୁବେଲ୍‌ର ବ୍ୟବମାୟ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଫେଲ୍ ମାରିଲା । ଜନର ଶାଲକଙ୍କୁ ବଶ୍ୱାସ କରି ଅଧ୍ୟାପକ ମହାଶୟ ଟାଲରୁହ୍ମା ଧନକୁ ବ୍ୟବସାୟରେ ଖଟେଇ ଶେଷରେ ସଂଦ୍ୱାନ୍ତ ହେଲେ । ସେତେବେଳକୁ ପୁଣି ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଚକତ୍ସା ପାଇଁ ଅର୍ଥ ଦରକାର ପଡ଼ିଥାଏ । ଡେଣ୍ଟ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜ୍ଜନ ପାଇଁ ଜନ ଘରେ ବାଧ ହୋଇ କେତେଜଣ ପିଲାଙ୍କୁ ନେଇ ବୋର୍ଡ଼ିଂ ସ୍କୁଲ୍ କରବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ତାଙ୍କ ଘରେ ରହୁଥିବା ଜଣେ ଅନ୍ତେବାସୀ ଗ୍ରନ୍ଥଠାରୁ ଯୋଶିଆ ଓ ଡ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କୁ ଟାଇଫଏଡ୍ ଜ୍ୱର ଦେଇଗଲା । ଗୋଟିଏ କୋଠାରେ ମାଁଙ୍କ ଘନ ଘନ କାଶ ଏବଂ ଆଉ ଗୋଟିଏ କୋଠାରେ ଭଉଣୀଦ୍ୱୟଙ୍କ ଜ୍ୱରର କମ୍ପନ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଡ଼ତ କଷ୍ଟ ପହୁଡାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

୧୮୭୭ର ଜାନୁଆରୀ ମାସ, ଯୋଶିଆଙ୍କ ସୁନ୍ଦର ଚେହେରା ଉପରେ ଟାଇଫଏଡ୍ ଜ୍ୱରର ଗ୍ରସ୍ତା ପଡ଼ି ତାକୁ ଅବଶ କରି ଦେଇଥାଏ । ତାକୁ ଔଷଧ ଆଉ କାମ ଦେଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ରକ୍ତସ୍ପନ ମୁହଁ ସେତା ଦିଶୁଥାଏ । ସେଦନ ବୁଧବାର ହୋଇଥାଏ । ଅଧ୍ୟାପକ ମହାଶୟ ଯୋଶିଆକୁ ଶେଷଥର ଦେଖିବାପାଇଁ ଯୋଶେଫ୍, ହେଲେନ୍ ଏବଂ ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ ଡାକ ନେଲେ । ଶ୍ୱେତବସ୍ତ୍ର ପରହ୍ତା ଯୋଶିଆଙ୍କ ସୁନ୍ଦର ଓ ଭଦ୍ରକ ଆଖି ସ୍ଥିର ହୋଇଯାଇଥାଏ ।

ମୃତ୍ୟୁ ପହୁଡ ମାନ୍ୟାଙ୍କ ଭାହା ହେଇଛୁ ପ୍ରଥମ ପରଚସ୍ୱ । ଗୋଟିଏ କଲା କୋଟ ପିନ୍ଧି ବଡ଼ ଭଉଣୀଙ୍କ କଫିନ୍ ପଛରେ କାନ୍ଦକାନ୍ଦ ମାନ୍ୟା ଶ୍ମଶାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୁଲିଥାନ୍ତି । କଏ ତାକୁ କାହାଣୀ କହୁବ, କଏ ତାଙ୍କ ହାତ ଧରି ବଗିଚାରେ ବୁଲାଇବ—ଏସବୁ ଜ୍ୱବନାରେ ତାଙ୍କର ଆଖିରୁ ଧାର ଧାର ଲୁହ ବୋହୁ ଯାଉଥାଏ । ସ୍ରେଘଣଯାରେ ପଡ଼ି ଡ୍ରୋନ୍ୟା ବଡ଼ ଭଉଣୀଙ୍କ ବରହ୍ତରେ କାନ୍ଦକାନ୍ଦ ଅସ୍ୱସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଆଉ ସ୍ରେଗାନ୍ତସ୍ତ ଜନନୀ ? ଗୁହର ଗୋଟିଏ ଝରକାରୁ ଅନ୍ୟ ଝରକା ପାଖକୁ ଯାଇ ପ୍ରିୟତମା କନ୍ୟାର କଫିନ୍ ଉପରେ ଅପହାସ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ନକ୍ଷେପ କରୁଥିଲେ । ଧୀରେ ଧୀରେ କଫିନ୍‌ଟି ଦୃଷ୍ଟିର ପରପରକୁ ଅପସର ଗଲା । ତାଙ୍କର କମ୍ପିତ ଚରୁକକୁ ଧାର ଧାର ଲୁହ ଅନବରତ ଆର୍ଦ୍ର କରି ରଖିଲା ।

ପରବାରର ଏହ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନରେ ପିଲାମାନଙ୍କ ମାଉସୀ ଲୁସିଆ ଭଉଣୀର ସେବା କରବା ପାଇଁ ଏବଂ ପିଲାମାନଙ୍କ ଯତ୍ନ ନେବା ପାଇଁ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ବସାଘରେ ପହୁଞ୍ଚିଲେ । ମାଉସୀ ଟ୍ରିଅ ଭଉଣୀ ହେନେରଙ୍କର ସାନ୍ନିଧ୍ୟରେ ପିଲାମାନେ କନ୍ତୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ପାଇଲେ । କନ୍ତୁ ମାନ୍ୟାକୁ କନ୍ତୁ ଭଲ ଲଗିଲା ନାହିଁ । ଦୁଃଖ ଭୁଲ୍ ଯିବା ପାଇଁ ସେ ସବୁବେଳେ ଅଧ୍ୟୟନରେ ମନୋନବେଶ କଲେ ।

---

* ରୁବେଲ୍ ହେଉଛୁ ରୁଷ ଦେଶର ମୁଦ୍ରା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମାନ୍ୟା ଅଧ୍ୟୟନ କଲ୍ଲବେଳେ ଏତେଦୂର ମଜ୍ଜି ଯାଇଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଏକାଗ୍ରତାର ସହଜରେ ଭଙ୍ଗ ନ ଥିଲା । ଥରେ ସେ ଅଧ୍ୟୟନରତ ଥିବା ସମୟରେ ବ୍ରୋନ୍ୟା, ହେଲେନ୍ ଓ ହେନେରଟା ତାଙ୍କ ଘରପାଖ ଚୌକର ଗୋଟିଏ ପିଘ୍ରମିଡ୍ ଅଆର କର ଦୂରରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ମାନ୍ୟା ନଶ୍ଚଳ ଭାବରେ ପୃଷ୍ଠା ପରେ ପୃଷ୍ଠା ପଢ଼ିଯାଉଥାନ୍ତି । ମାନ୍ୟା ଉଠି ପଡ଼ଲେ ଚୌକର ପିଘ୍ରମିଡ଼ ଭୁସ୍‌ଭୁଡ଼ ପଡ଼ବାର ମଜା ଦେଖିବା ପାଇଁ ଭଉଣୀମାନେ ଅପେକ୍ଷା କରଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଧୈର୍ଯ୍ୟଚ୍ୟୁତ ଘଟିବାକୁ ବସିଲଣି, କନ୍ତୁ ପାର୍ଟ ଅଧ ଘଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାନ୍ୟା ନଶ୍ଚଳ ପ୍ରାସ୍ତ ରହିଲେ । ତାପରେ ବହୁ ବଜ କଣ ଠିଆ ହେବା ସମସ୍ତରେ ଚୌକଗୁଡ଼ିକ ଇତସ୍ତତ ହୋଇ ପିଘ୍ରମିଡ଼ଟି ଭୁସ୍‌ଭୁଡ଼ ପଡ଼ଲ୍ଲ । ମାନ୍ୟା କନ୍ତୁ ଘଗିଲେ ନାହିଁ । "ହୁ, କ ନବୋଧତା !" କହୁ ଅନ୍ୟନ ଗୁଲ୍‌ଗଲେ ।

ମା'ଙ୍କ ଅସୁସ୍ଥତା ହେରୁ ମାନ୍ୟାକୁ କଛୁ ଭଲ ଲଗୁ ନ ଥାଏ । ସେ ଭଗବାନଙ୍କ ନକଟରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରନ୍ତି ନଜକୁ ବଲିଦାନ ଦେଇ ନଜ ମାକୁ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ । କନ୍ତୁ ଭଗବାନ ତାଙ୍କ ଡାକ ଶୁଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ଲୋଡୋଭ୍ସ୍କା ଧୀରେ ଧୀରେ ଅବଶ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ଜୀବନ ନାଟିକା ତାଙ୍କର ଶେଷ ପଦରେ ପହଞ୍ଚିଯାଏ । ୧୮୭୮ ମେ ମାସ ୯ ତାରଖ ଦିନ ସେ ନଜେ ଡାକ୍ତରକୁ ବାରଣ କଲେ । କହିଲେ, ଡାକ୍ତରଙ୍କ କାମ ସରିଗଲ୍ଲ, ବର୍ତ୍ତମାନ କାମ ରହିଲ୍ଲ ଧର୍ମ-ଯାଜକଙ୍କର ।

ଓଠ ଉପରେ ତାଙ୍କର ସୁନ୍ଦର ଶସ୍ମର ପଡ଼ିଥାଏ । ବୃଜଯଷ୍ଟାର ଜୀବନରୁ ସେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଯେଉଁକ ଷୀଣ କଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସୌମ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ କରୁଣାର ସଞ୍ଚାର କରୁଥାଏ । ତାଙ୍କୁ ଘେର ରହିଥାନ୍ତି ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ, ପୁଅ ଓ ଝିଅମାନେ । ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ପାଞ୍ଚୋଟିଯାକ ଅଶ୍ରୁଶିକ୍ତ ବଦନ ଉପରେ ନଶ୍ଚଳ ଭାବରେ ଆଖି ବୁଲେଇ ଦେଇ ସେ ମନେମନେ ସେମାନଙ୍କର କ୍ଷମାଭିକ୍ଷା କଲେ କାରଣ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ସେମାନେ ଅସହ୍ୟ କଷ୍ଟ ଭୋଗୁଛନ୍ତି । କୋମଳମତ ପୁଅଝିଅଙ୍କ ଉବଷ୍ୟତ, ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଉପରେ ଗୁରୁ ଦେଇ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଏକ କରୁଣ ଦୃଷ୍ଟି ନକ୍ଷେପ କଲେ । ତାପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ବଦାୟ ମାରିଲେ ସେଇତକ ଶକ୍ତି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ସତେ ଯେମିତ ମହଜୁଦ୍ ଥିଲ୍ଲ । ତାପରେ ଦୁର୍ବଳତା ତାଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅବଶ କର ପକାଇଲ୍ଲ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରକୁ ଆଉ ଏକ କରୁଣ ଦୃଷ୍ଟି ନକ୍ଷେପ କର ଶେଷଥର ପାଇଁ କହିଲେ, "ମୁଁ ତୁମମାନଙ୍କୁ ଭଲ ପାଏଁ ।" ବେଶ୍ ସେତକ' ତାପରେ ସରିଗଲ୍ଲ ତାଙ୍କର ଜୀବନନାଟିକା, ଲିଭିଗଲ୍ଲ ତାଙ୍କର ଜୀବନଦୀପ— ତାଙ୍କର ମର ଶସ୍ମର ପରତ୍ୟାଗ କର ଅସୀମ ଶାନ୍ତିର ଅନ୍ୱେଷଣରେ ମହାପ୍ରସ୍ଥାନ କଲ୍ଲ ତାଙ୍କର ଅମର ଆତ୍ମା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦ୍ୱିତୀୟ ପରିଚ୍ଛେଦ

ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମ

ପିତାଙ୍କ ଯତ୍ନରେ ଯୋଶେଫ୍ ଏବଂ ତାଙ୍କର ତିନ ଭଉଣୀ ବଢ଼ିବାକୁ ଲଗିଲେ । ଟ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ସ୍ୱଗରେ ପଡ଼ିଲା ଘର ସମ୍ଭାଳବାର ଭାର । ଘରର ଦୁଃଖକଷ୍ଟ ସତ୍ତ୍ୱେ ଅଭାବ ଅସୁବିଧା ସତ୍ତ୍ୱେ ଯୋଶେଫ୍ ଓ ଟ୍ରୋନ୍ୟା ପରୀକ୍ଷାରେ କୃତିତ୍ୱ ଅର୍ଜନ କରି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପଦକର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥିଲେ । ରୁଷ ଅଧିକୃତ ପୋଲଣ୍ଡରେ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳୟରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଶିକ୍ଷାର ସୁଯୋଗ ନଥିବାରୁ ଟ୍ରୋନ୍ୟା ସ୍କୁଲଶିକ୍ଷା ପରେ ଅପରମିତ ଶିକ୍ଷା ଲାଭପା ସତ୍ତ୍ୱେ ଘରର ଭତ୍ତାବଧାନରେ ରହିଲେ । ଯୋଶେଫ୍ ଓ୍ୟାର୍ସ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳୟରେ ଡାକ୍ତରୀ ଶିକ୍ଷାରେ ଲଗି ଦେଲେ । ଭଉଣୀମାନେ ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରୁ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳୟର ଶିକ୍ଷାକ୍ରମ ତଥା ରୁଷିସ୍ୱ ତଥା ଅନୁଗତ ପୋଲ୍ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ପମ୍ବନ୍ଧରେ ଶୁଣି ଯୋଶେଫ୍‌ଙ୍କୁ ସ୍ତର୍ଯ୍ୟବାନ୍ ବୋଲି ବଗ୍ଧର କଲେ ।

ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ସେ ସ୍କୁଲର ସବୋଚ୍ଚ କ୍ଲାସ୍‌ର ଗ୍ରନ୍ଥୀ । ହେଲା ତାଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରାସ୍ଥ ଦେଢ଼ ବର୍ଷ ବଡ଼ କନ୍ତୁ ସେ ବ ସ୍କୁଲର ଶେଷ ବର୍ଷର ଗ୍ରନ୍ଥୀ । ମାନ୍ୟା ବଚକ୍ଷଣ ହୋଇଥିବାରୁ ଯୋଶେଫ୍ ଏବଂ ଟ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ଭଳି ସରକାରୀ ବଦ୍ୟା-ଲୟରେ ପଢ଼ିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ହେଲା ସାଉଥିଲେ ସାଧାରଣ ସ୍କୁଲକୁ ।

ବଦ୍ୟାଳୟରେ ମାନ୍ୟାଙ୍କ ପ୍ରିସ୍ଥତମା ବନ୍ଧୁ ହେଉଛନ୍ତି କାଜଆ । ସେ ତାଉଣ୍ଡ ଯାମୋସ୍ମ୍ବିଙ୍କ ଲାଇବ୍ରେରୀଆନଙ୍କ ଘେଲବସର ଝିଅ । ସ୍କୁଲକୁ ଗଲାବେଳେ ମାନ୍ୟା ପରୁ ତନ କାଜଆକୁ ଡାକ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ଯାଆନ୍ତି । କାଜଆଙ୍କ ମା ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ ମା ଛେଡ଼ିଣ୍ଡ ଜାଣି ବନ୍ଧୁତ୍ୱ ସ୍ନେହ କରନ୍ତି । ଦୁାନ୍ତ ଧସ୍ୱଧର ହୋଇ ବାନ୍ଧବଦ୍ୱୟ ସ୍କୁଲକୁ ଯାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପାଠ୍ୟକ୍ରମର ଅଧ୍ୟକ୍ଷକ ଶ୍ରୀମତୀ ମେସ୍ୱର ଗ୍ରନ୍ଥଗ୍ରନ୍ଥୀଙ୍କ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସ୍ଥିସ୍ୱ ଥିଲେ । ମାନ୍ୟା କ୍ଲାସ୍‌ର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗ୍ରନ୍ଥୀ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଦେଶପ୍ରେମ ଓ ସାହସିକତା ପାଇଁ ସେ ଶ୍ରୀମତୀ ମେସ୍ୱରଙ୍କ ଅସ୍ଥିସ୍ୱ ହେଲେ ଏବଂ କେଲେବେଳେ ଈର୍ଷ୍ୟା ପାଉଥିଲେ ।

ସ୍କୁଲରେ ଅନୁଚ୍ଚରକମର ଶୃଙ୍ଖଳା । ପୋଲଣ୍ଡ ବଷୟ ସ୍ତବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ କଡ଼ା ନଜର । ତଥାପି ଅନେକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସହାନୁଭୂତିଶୀଳ ହୃଦୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଗ୍ରନ୍ଥଗ୍ରନ୍ଥୀଙ୍କୁ ଆଗ୍ରସ୍ଥ ଭରୁଥିଲା । କେବଳ ପୋଲଣ୍ଡର ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନୁହେଁ, ଜଣେ ଜଣେ ରୁଷ ଶିକ୍ଷକ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ମନ୍ତରେ ଗଭୀର ଗ୍ରପ ପକାଇଥିଲେ । ଅଧ୍ୟାପକ ମିକଏସ୍‌ଜନ୍ ରୁଷୀସ୍ୱ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଗ୍ରନ୍ଥର ପ୍ରଗତିରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ ତାକୁ ପୋଲଣ୍ଡର ବପ୍ଳବୀ ଭଉ

Digitized by srujanika@gmail.com

ନେଡ୍ରାସୋଭଙ୍କ କବିତା ପଢିବାକୁ ଦେଉଥିଲେ । ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଚକ୍ଷଣ ଓ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବ୍ୟବହାରରୁ ଛାତ୍ରମାନେ ଯଥେଷ୍ଟ ସୂଚନା ପାଉଥିଲେ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରୁଷୀୟ ଜାର୍‌ଙ୍କ ଅନୁଗତ ନୁହନ୍ତି ।

ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ ସେକ୍‌ସନ ଉଦ୍ୟାନ ବହୁତ ଭଲ ଲଗୁଥିଲା । ଏହାକୁ ସେ 'ମୋର ପ୍ରିୟତମ କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ୍ୟାର୍‌ସ' ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ଉଦ୍ୟାନ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଗ୍ରନ୍ଥା ଦେଇ ସେକ୍‌ସନ ପ୍ରାସାଦକୁ ଗଲାବେଳେ ଯେଉଁ ଛକ ପଡୁଥିଲା ତାର ନାମ ସେକ୍‌ସନ ଛକ । ଏହି ଛକରେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ସ୍ମୃତି ସ୍ତମ୍ଭ ଥିଲା ଯାହାର ଚତୁରପଟରେ ଚତୁଗୋଟି ସିଂହର ମୂର୍ତ୍ତି ଥିଲା । ପୋଲଣ୍ଡର ଯେଉଁ ଅଧିବାସୀମାନେ ଦେଶପ୍ରତି ବିଶ୍ୱାସ ଘାତକତା ଦେଖାଇ ଜାରଙ୍କ ଅନୁଗତ ହୋଇ ଜାରକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସେହି ସୁନ୍ଦର ଏବଂ ବହୁତ ସ୍ମୃତି ସ୍ତମ୍ଭ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ସେହି ଛକ ବାଟରେ ଗଲାବେଳେ ମାନ୍ୟାଙ୍କ ଦେଶପ୍ରିୟ ମନ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ତେଣୁ ସେହି ବାଟ ଦେଇ ଗଲାବେଳେ ପ୍ରାୟତଃ ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଥର ଛେପ ପକାଉଥିଲେ । କେବେ ଅସାବଧାନତା ବଶତଃ ଛେପ ପକାଇବା ପାଇଁ ଭୁଲି ଯାଇ ସେକସନ ଛକ ପାର ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ ସେ ପୁଣି ଥରେ ଫେରଆସି ଦେଶ ପ୍ରେମର ବାଳକା ସୁଲଭ ନିଦର୍ଶନ ଦେଖାଉଥିଲେ ।

ସ୍କୁଲରେ ଇତିହାସ ଶିକ୍ଷା ବେଳେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଅସହ୍ୟବୋଧ ହେଉଥିଲା । ଶିକ୍ଷକ ଯେତେବେଳେ ନର୍ଭିକାର ଯୁଦ୍ଧରେ କହି ଯାଉଥିଲେ ଯେ ପୋଲଣ୍ଡ ରୁଷିଆର ଏକ ପ୍ରଦେଶ, ପୋଲିଶ ଭାଷା ଏକ ରୁଷୀୟ ଉପଭାଷା ଏବଂ ସମ୍ରାଟ ଜାର ନିକଲସ୍ ପ୍ରଥମ ତାଙ୍କ ପ୍ରିୟ ପୋଲଣ୍ଡବାସୀଙ୍କ କୃତଘ୍ନତା ପାଇଁ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ପୋଲିଶ୍ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ମନ ଭିତରେ ଜଳି ଯାଉଥିଲେ ।

ଜୁନ ୧୬, ୧୮୮୩ରେ ମାନ୍ୟାଙ୍କର ସ୍କୁଲ ପାଠପଢ଼ା ଶେଷ ହେଲା । ସ୍କୁଲ-ଡୋଇଭ୍ଟ ପରବାରକୁ ଚତୁରାସ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପଦକ ଆସିଲା । ଦିଅର ପୁରସ୍କାରର ବୋଝ ଏବଂ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପଦକ ପ୍ରାପ୍ତିରେ ଅଧ୍ୟାପକ ଅସୀମ ଆନନ୍ଦରେ ବିଭୋର ହୋଇଗଲେ । ମାନ୍ୟା ଶିକ୍ଷକ ତଥା ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ପିତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲ ମନରେ ସ୍କୁଲରୁ ଘରକୁ ଫେରିଲେ ।

ପିତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ମାନ୍ୟା ବର୍ଷକ ପାଇଁ ଛୁଟି ପାଇ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳକୁ ବୁଲିବାକୁ ଗଲେ । ଛୁଟି ପରେ ଚାକିରୀ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବମାନଙ୍କ ସହିତ ମାନ୍ୟା ଅତି ଘନିଷ୍ଠତା ଛୁଟି ଅତିବାହିତ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଶୀତ ଦିନରେ ତାଙ୍କର ପିତୃବ୍ୟ ସିମ୍ଲାଭ୍‌ଙ୍କ ପରିବାରରେ ତାଙ୍କ ସମସ୍ତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନ୍ତରିକତା ସହିତ ବିତିଥିଲା । ପିତୃବ୍ୟଙ୍କ ତିନି କନ୍ୟାଙ୍କ ସହିତ ନାଚଗୀତରେ ମାତି ମାନ୍ୟା ପାଠ ବିଷୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜୁଲାଇ ୧୮୮୪ରେ ମାନ୍ୟା ବର୍ଷକଆ ଛୁଟି ଶେଷକରି ଓ୍ୟାର୍ସ କୁ ଫେରିଆସିଲେ। ସେହି ସମୟରେ ଶ୍ରୀମତୀ ସ୍ଲୋଡୋଭସ୍କାଙ୍କ ଏକ ପୁଙ୍ଖତନ ଗ୍ରୁଡୀ କମ୍ପେସ୍ ଡ଼ ଫ୍ଲେଉରୀ ଓ୍ୟାର୍ସ ଆସିଥାନ୍ତି। ସେ ଜଣେ ପୋଲଣ ରମଣୀ ଯେ କ ଜଣେ ଫରାସୀ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବବାହ କରିଥିଲେ। ଦ୍ୱେଲ୍ଲ ଓ ମାନ୍ୟା ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଦୁଇ ମାସ ଅତିବାହିତ କରନ୍ତୁ ବୋଲି ଆଗନ୍ତୁକ ଦମ୍ପତ୍ତି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ। ଅଧ୍ୟାପକ ସମ୍ମତ ହେଲେ। ଦୁଇ ଭଉଣୀ ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ଫ୍ଲେଉରୀ ଜମିଦାରୀରେ ଦୁଇ ମାସ ଅତିବାହିତ କଲେ।

ଅଧ୍ୟାପକ ସ୍ଲୋଡୋଭସ୍କିଙ୍କ ବସ୍ତ୍ରସ ବଢି ଗ୍ଲଲଥାଏ। ଅବସର ନେବାର ସମସ୍ତ ପାଣ୍ଠେର ଆସୁଥାଏ। ବୋର୍ଡିଂ ସ୍କୁଲ ପଶଗ୍ଲଳନା କରବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ତାଙ୍କର ଗ୍ଲଲ୍ଲଯାଇଥାଏ। ଅଗତ୍ୟା ସ୍ଲୋଡୋଭସ୍କି ପରବାରକୁ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ୍ ଭଡ଼ାଘରକୁ ପରବର୍ତ୍ତନ କରବାକୁ ପଡ଼ଲ୍ଲ। ଗ୍ଲକରୀରେ ଅବନତ, ବୋର୍ଡିଂ ସ୍କୁଲ ପଶଗ୍ଲଳନା କର ନପାରବାରୁ ଆତ୍ମହତ୍ୟା ଓ ସଙ୍ଗୋପର ଆସନ୍ନ ଅବସର ଗ୍ରହଣ ବଷୟରେ ଚନ୍ତିତ ହୋଇ ଅଧ୍ୟାପକ

ଚତ୍ର ନଂ ୨—ପୋଲଣ ପିଲ୍ଲମାନେ

ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ପଡ଼ଲେ। ଦନେ ଦନେ ପିଲ୍ଲମାନଙ୍କ ପାଇଁରେ ନଜର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ବଷୟରେ ଚୋଲ୍ କନ୍ଥଥିଲେ। ପ୍ରତ ଶନବାର ଦନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ପୁଅ ଓ ଝିଅମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ବୃଦ୍ଧ ଅଧ୍ୟାପକ ସାହିତ୍ୟଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଥିଲେ। ବେଳେବେଳେ ବ୍ୟବସାସ୍ତରେ ହରେଇଥିବା

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅର୍ଥ ବ୍ୟତୀତ ଚଳା କଣ ସେ ଜାଣି ପଡୁଥିଲେ । ପିଲ୍ଲାମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷା ଦେବା କଲ୍ପନା ଜାଣିଥିବାରୁ ସେ ଜଜକୁ ଧିକ୍‌କାର କରୁଥିଲେ । ପିଲ୍ଲମାନେ ବୃଦ୍ଧ ପିତାଙ୍କ ଜାଣି ପଡୁଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟକଣ ଦୃଢ଼କଣ୍ଠରେ କହୁଥିଲେ : "ତୁମେ ନଶ୍ଚିନ୍ତ ହୁଅ ବାପା । ଆମେ ଭରୁଣ । ଆମେ ସକଳ । ଆମେ ପଶ୍ରମ କରବୁ । ଗ୍ରେଜୁଆର କରବୁ । ନଶ୍ଚୟ ସଫଳ ହେବୁ ।"

ଚିତ୍ର ନଂ ୩—୧୮୮୬ରେ ମାନ୍ୟା ଓ ବ୍ରୋନ୍ୟା

Digitized by srujanika@gmail.com

ତାପରେ ସମସ୍ତେ ବାହାର ପଡ଼ନ୍ତୁ ବାଇବ୍ଲ ପଢ଼ିପାରି । ତତ୍ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସମସ୍ତ ପୋଲଣ୍ଡ ଅଧିବାସୀ ଭରୁଣଭରୁଣୀଙ୍କ ଭଳ ସେମାନେ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ବ୍ରତ ହୁଅନ୍ତୁ । ଅନେକ ବର୍ଷର ଭରୁଣଭରୁଣୀଙ୍କ ଭଳ ମାନ୍ୟା ଓ୍ୟାର୍ସର ଗୁପ୍ତ ସ୍କୁଲମାନ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳୟରେ ନାମ ଲେଖାନ୍ତୁ । ସେତେବେଳେ କୁମାସ୍ତା ପିଏସେକା ନାମକ ଏକ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷବାଦୀ ଭରୁଣୀଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ମାନ୍ୟାଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ସେହି ଗୁପ୍ତ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳୟ ଜଣାରେ ସେମାନେ ସଂସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କୁ ପୋଲଣ୍ଡର ଭାଷାରେ ଶିକ୍ଷା ଦେଉଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପିପାସା ଉଦ୍ରେକ କରୁଥିଲେ । ତତ୍ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେମାନେ ନଜେ ନଜେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପାଇବାର ସୁବଧା ପାଇଥିଲେ ।

ଏହି ପରସ୍ଥିତିରେ ମାନ୍ୟାଙ୍କର ସେଇ ଦୁଇଜଣ ପରାମର୍ଶ ଦାତା ଥିଲେ ସେମାନେ ହେଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ବୃଦ୍ଧପିତା ଏବଂ ଭଉଣୀ ବ୍ରୋନ୍ୟା । ବ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ପାଇଁ ମାନ୍ୟା ସବଦା ବ୍ୟଥିତ ହେଉଥିଲେ । ସ୍କୁଲପଢ଼ା ଗ୍ରାଜୁବର୍ଷ ହେଲା ଚାଡ଼ ବଡ଼ଭଉଣୀ ପରବାରର ଗୃହକର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ନଜର ସମସ୍ତ ସମସ୍ୟ ବନଯୋଗ କରି ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସୁଖରେ ରଖିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ ତାହା ଅଭିଭୂତ କରିଥିଲା । ବଡ଼ ଭଉଣୀଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନ ଥିଲା ପ୍ୟାରୀ ନଗରୀକୁ ଯାଇ ଡାକ୍ତରୀ ବଦ୍ୟା ଅଧ୍ୟୟନ କରିବାପାଇଁ । ମାନ୍ୟାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଅନୁରୂପ ସ୍ୱପ୍ନ ଥିଲା । କନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ଅନାଗ୍ରସ୍ତ ଥିଲା ଅର୍ଥ । ସେତେବେଳକୁ ମାନ୍ୟାଙ୍କ ବସ୍ୱସ ମାତ୍ର ସତର କନ୍ତୁ ବ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କୁ କୋଡ଼ିଏ ପୂରି ସାରିଲଣି । ତେଣୁ ମାନ୍ୟା ନଜେ ସ୍ୱାର୍ଥ ତ୍ୟାଗ କରି ବଡ଼ ଭଉଣୀଙ୍କ ଅଧ୍ୟୟନରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ମନସ୍ଥ କଲେ । କନ୍ତୁ ଉପାସ୍ତ ? ବଡ଼ ଚନ୍ତାପରେ ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଉପାସ୍ତ ଜୁଟିଲା । ପିତାଙ୍କର ଆଦେଶ ନେଇ ସେ ମନସ୍ଥ କଲେ କୌଣସି ଧନୀ ପରବାରରେ ଗୃହ ଶିକ୍ଷୟତ୍ରୀ କାମ କରିବାପାଇଁ । ସେହି ଘରକରୀରେ ଖାଇବା ପିଇବା ମାଗଣା ମିଳି ବର୍ଷକୁ ଘଣ ଶହରୁ ପାଞ୍ଚଶହ ରୁବଲ୍ ଦରମାର ସୁବଧା ଥିଲା । ସେହି ଆସ୍ତରୁ କନ୍ତୁ ନଜପାଇଁ ପଞ୍ଚସ୍ୱ କରି ବାଙ୍କୀତକ ବଡ଼ଭଉଣୀଙ୍କ ଅଧ୍ୟୟନରେ ବନଯୋଗ କରିବାପାଇଁ ସେ ଦୃଢ଼ ପଦକ୍ଷେପ ନେଲେ । ବ୍ରୋନ୍ୟା ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ପ୍ରଥମେ କୁଣ୍ଠାବୋଧ କଲେ । ପରେ ସାନଭଉଣୀର ଏହି ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ, ତାକୁ ସ୍ତବସ୍ତୁତ କରି ପକାଇଲା । ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ।

ପ୍ରଥମେ ଓ୍ୟାର୍ସରେ ଗୋଟିଏ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ଓକଲ ପରବାରରେ ଗୃହ ଶିକ୍ଷୟତ୍ରୀ(ଗଭର୍ନେସ୍) କାମ କରି ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ନଯୋକ୍ତାଙ୍କ ପରବାରର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କର ବଶେଷତଃ ଗୃହକର୍ତ୍ତୀକ'ର ଶୀତଳ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ଅସାଧୂତା ତାଙ୍କୁ ଅସହ୍ୟ ବୋଧ ହେଲା । ମନକଷ୍ଟରେ ମାଇସୀ ଝିଅ ଭଉଣୀ ହେନେଙ୍କାଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଥିଲେ, "ମୁଁ ଯେପରି କଷ୍ଟରେ ଅଛୁ, ମୋର ପରମ ଶତ୍ରୁକୁ ମଧ୍ୟ ସେପରି ଅବସ୍ଥାରେ ମୁଁ ରଖିବାକୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ବୁଝିଛ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ପରବାରର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସି ମୁଁ ଅନେକ କଛୁ ଶିଖିଲି । ଏତେ ଦିନକେ ଜାଣିଲି ଯେ ଉପନ୍ୟାସମାନଙ୍କର ଅସାଧୁ ଚରିତ୍ର ଏମାନଙ୍କଠାରେ ଜଘନ୍ୟ ରୂପରେ ପରପ୍ରକାଶ ପାଉଛୁ । ମୋର ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ହୋଇଛୁ ଯେ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଧନଦଉଲତ ଭ୍ରଷ୍ଟ କରି ଦେଇଛୁ, ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ନ ରଖିବା ଭଲ ।"

ଏସବୁ ସତ୍ତ୍ୱେ ହଠାତ୍ କାମ ଛୁଡ଼ି ହେଲା ନାହିଁ, ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିରେ ବଡ଼ଭଉଣୀ ବ୍ରୋନ୍ୟା ପ୍ୟାରୀ ନଗରୀକୁ ଡାକ୍ତରୀ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ତା ଉପରକୁ ଥଲା ପିତାଙ୍କ ଆସନ୍ନ ଅବସର ଚିନ୍ତାଣ । ଅଠର ବର୍ଷର ଝିଅ ମାନ୍ୟାଙ୍କ ଉପରେ ବହୁତ ଚାପ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଅନ୍ୟତ୍ର ଦରଖାସ୍ତ କଲେ । ପ୍ରଥମ ଜାନୁୟାରୀ ୧୮୮୬ ରୁ ସେ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଲ ସଜୁରର ଏକ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ପରିବାରରେ ବର୍ଷକୁ ୧୦୦ ରୁବଲ୍ ଦରମାରେ ଗୃହଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ କାମ ପାଇଲେ ।

୧୮୮୬ ପହିଲା ଜାନୁଆରୀର ଶୀତୁଆ ଅପରାହ୍ଣର ବିଦାୟ ଲଗ୍ନ ମାନ୍ୟାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଏକ ନିଷ୍ଠାର ଦିନ ହୋଇ ରହିଲା । ପିତାଙ୍କ ଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ମାନ୍ୟା ଘରର ବହୁତ ଦୂରକୁ ଏକୁଟିଆ ବାହାରିଲେ । ଟ୍ରେନ୍‌ରେ ଚଢ଼ି ସେ ପିତାଙ୍କର ସୌମ୍ୟମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଅନେଇ ରହିଲେ । ମନକଷ୍ଟ ସତ୍ତ୍ୱେ ବୃଦ୍ଧ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କୁ ଦେଖି ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ମୁହଁରେ ଗୋଟିଏ ମୁରୁକ ହସ ଫୁଟାଇଲେ । ଟ୍ରେନ୍‌ର କଠିନ ବେଞ୍ଚ ଉପରେ ବସିଲାକ୍ଷଣି ତାଙ୍କୁ ସବୁ ଫମ୍ପା ଫମ୍ପା ଜଣାଗଲା । ନିର୍ଜନତାର ଭୂତରେ ତାଙ୍କ ଦେହ ଶୀତେଇ ଉଠିଲା । 'ଯଦି ତାଙ୍କର ନୂତନ ମାଲିକ ମଧ୍ୟ କ୍ରୂର ହୋଇଥାନ୍ତି ?' ମାନ୍ୟା ମନେ ମନେ ଆଶଂକା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ' । ବୃଦ୍ଧପିତା ଯଦି ତାଂକର ହଠାତ୍ ଅସୁସ୍ଥ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି ସେ କ'ଣ ତାଂକ ସେବା କରି ପାରିବେ ?' ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ତାଙ୍କୁ କ୍ଷଣକପାଇଁ ବିବ୍ରତ କରି ପକାଇଲା । ଏମିତି ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଆଶଂକା ସମ୍ମିଳିତ ଦୁଃଦୋସ୍ୱପ୍ନକ ପ୍ରଶ୍ନ ତାଙ୍କୁ ବ୍ୟସ୍ତ କରି ପକାଇଲା । ଟ୍ରେନ୍ ଆଗେଇ ଚାଲିଥାଏ, ଲୁହଭରା ଆଖିରେ ମାନ୍ୟା ଝରକାବାଟେ ଅନେଇଥାନ୍ତି ବାହାରକୁ ।

ଚଉଘଣ୍ଟା ଟ୍ରେନ୍ ଯାତ୍ରା ପରେ ବରଫାବୃତ ରାସ୍ତାରେ ସ୍ଲେଜ୍ ଗାଡ଼ିରେ ଘଣ୍ଟା ଯାତ୍ରା । ତା'ପରେ ମାନ୍ୟା ପହଞ୍ଚିଲେ ତାଂକର ନୂତନ କାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ—ଓ୍ୟାର୍ସର ପ୍ରାୟ ଏକଶତ କିଲୋମିଟର ଉତ୍ତରରେ ଅବସ୍ଥିତ ସଜୁରରେ । କ୍ଲାନ୍ତ ହୋଇ ନବବର୍ଷର ଶୀତଳ ଘରକରେ ମାନ୍ୟା ତାଂକର ନୂତନ ନିଯୋକ୍ତାଂକ ଗୃହରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଗୃହକର୍ତ୍ତା ଏବଂ ଗୃହିଣୀ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କୁ ଆଦରରେ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କଲେ । ଘରର ଉପର ମହଲାରେ ତାଂକ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ରହିବା କୋଠରୀ ଦିଆଗଲା ।

ତାଂକର ନୂତନ ନିଯୋକ୍ତାଂକ ଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାର ତାଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗିଲା । ନିଯୋକ୍ତାଂକ ବଡ଼ ଝିଅ ବ୍ରୋଂକା ମାନ୍ୟାଂକ ସମବୟସ୍କା—ଉଭୟଂକ ମଧ୍ୟରେ ଘନିଷ୍ଠତା

Digitized by srujanika@gmail.com

ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଟ୍ରୋଂକା ବଷସ୍କରେ ସେ ଲେଖିଥିଲେ "ସେ ହେଉଛି ଏକ ରତ୍ନ ।" ମାନ୍ୟାଂକ ଗ୍ରନ୍ଥୀ ଏଞ୍ଜିଆର ବସ୍ତୁତ ପ୍ରାସ୍ତ ବଣ । ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଗ୍ରହୀନ ଜନ୍ତୁ ପାଠ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ସାଉସ୍ତୁହ । ସେ ଜାଗାରେ ମାନ୍ୟାଂକ କାମ ଘନକୁ ପାଞ୍ଚ ଘଣ୍ଟା । ଏଞ୍ଜିଆ ପାଖରେ ଘୁର ଘଣ୍ଟା ଏବଂ ଟ୍ରୋନ୍ୟା ପାଖରେ ଚନ୍ଦ ଘଣ୍ଟା ।

ଜଯୋକ୍ତା ମଦ୍ରାଣସ୍ତ ଏକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଜମି ମାଲିକ । ତାଂକର ଶହ ଶହ ଏକର ଜମିରେ ମଧୁର ବହ୍ନି କନ୍ଦା ଘୃଣ ହେଉଥିଲା । ସେ ଅଞ୍ଚଳରେ ଘୃତଆଡ଼େ ବହ୍ନି କନ୍ଦା ଘୃଣ । ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟମ ଧରଣର ଚନ୍ଦ କାରଖାନା । ପ୍ରତିଦନ ଶଗଡ଼ ଶଗଡ଼ ବହ୍ନି କନ୍ଦା କାରଖାନାକୁ ବୁଦ୍ଧା ହେଉଥିଲା । ଆଉ କାରଖାନାରେ ଇଞ୍ଜିନସ୍ତର, ବଉନ୍ନ କର୍ମଘୃଣ୍ଟ ତଥା ଶ୍ରମିକଙ୍କ ପଶଶ୍ରମରେ ବହ୍ନି ଚନ୍ଦ ତିଆର ହେଉଥିଲା । ଜଯୋକ୍ତା ଥିଲେ ସେହି କାରଖାନାର ଜଣେ ବଡ଼ ଅଂଶୀଦାର । ତାଙ୍କ ଘରକୁ ପ୍ରାସାଦ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ନ ପାରିଲେ ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ବଡ଼ । ଘର ସଂଲଗ୍ନ ଫୁଲ ବଗିଘୃଟି ବେଶ୍ ମନୋରମ । ଏହି ପରିବେଶ ମାନ୍ୟାଂକ ଜ୍ଞାନ ପିପାସୁ ମନକୁ ବିଶେଷ ପନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିଲେ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ଆତ୍ମମ ତାସ୍ତ୍ୱିକ ଥିଲା । ସେ ହେନେରଙ୍କାଂକ ପାଂକୁ ଲେଖିଥିଲେ—"ଗୃହକର୍ତ୍ତା ଭଦ୍ର ଏବଂ ସୁଶ୍ରୀ ଗୃହିଣୀ ହେଲେହେଲେ, ବଦ୍ଘଗି ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ କେହି ଟଘପ୍ ପ୍ରକୃତର ମହିଳା ବୋଲି କହି ପାରିବେ ନ । ବେଳେବେଳେ ତାଂକ ବ୍ୟବହାର ମୋ ପ୍ରତି ବଶେଷ ଭଲ ନୁହେଁ । ମୋର ଅନୁମାନ ତାଂକର ଏପରି ଆଚରଣ ପଛରେ ତାଂକର ଅଜ୍ଞାତର ସୃତି ଜଡ଼ିତ କାରଣ ସେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଗୃହ ଶିକ୍ଷସ୍ତ୍ରିତ୍ରୀ ଜୀବରେ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ତାଂକ ବଡ଼ ଝିଅ ଏକ ଅପ୍ସସ୍ତ୍ର ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ଚଲଜାସ୍ତ୍ର । ମୁଁ ଜାଘୃଟି, ଏମିତି ଏକ ପରିବାରରେ ଗୃହ ଶିକ୍ଷସ୍ତ୍ରିତ୍ରୀ କାମ କରିବା ମୋଟାମୋଟି ଜୀବରେ ଜୀତ୍ୟର କଥା ।"

ଅନେକ ସମସ୍ତରେ ତାଂକ ଜଯୋକ୍ତାଂକ ଘରକୁ ଅତିଥିମାନେ ଆସୁଥିବାରୁ ମାନ୍ୟାଂକ କାର୍ଯ୍ୟ ସୂଚୀରେ ବ୍ୟାଘାତ ଘଟୁଥିଲା । ସେମାନଂକ ମଧ୍ୟରେ ସାଧାରଣ କଥୋପକଥନ ହେଲା ନୃତ୍ୟ, ପିକ୍‌ନିକ ଏବଂ ପଡ଼ୋଶୀମାନଂକ ଭଲମନ୍ଦ । ସେ ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରାସ୍ତ ସବୁ ଟିଅ ଚମତ୍କାର ନୃତ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନାସ୍ତ୍ରିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱତ ଶିକ୍ଷା କମ୍ବା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷବାଦ ପ୍ରକୃତ ଉତ୍ତର ଆଲୋଚନା ଏକବାରେ ସ୍ୱପ୍ନ କହିଲେ ଚଳେ ।

ଏନେ ମାନ୍ୟା ଘୃତ୍ତାରେ ଦଳେ ଘୃଣୀ ପିଲାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଶୋଚନାସ୍ତ୍ର ପୋଷାକ ଏବଂ ଅଯତ୍ନ ବର୍ଦ୍ଧିତ କେଶ ଭିତରେ ସେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ ଜଘ୍ନ୍ୟତା । ତାଙ୍କ ମନକୁ ଗୋଟିଏ ଜୀବନା ଘୁଟିଲା । ଏମାନଙ୍କୁ ନେଇ ସେ କାହିଁକି ଗୋଟିଏ ଘରୋଇ ସ୍କୁଲ ଆରମ୍ଭ କରିବେ ନାହିଁ ? ତାଂକର ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଜୀବଧାରାକୁ ଗାଁ ଗହଳରେ ସେ ପ୍ରତ୍ଘର କରିବେ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ଗାଁର ପିଲାମାନେ ପ୍ରାସ୍ତ ଜରଛର, ଯେ କେହି ବା

Digitized by srujanika@gmail.com

କନ୍ଥ ଶିଖିଛୁ ତାହା ହେଉଛୁ ରୁଷିସ୍ଥ ବର୍ତ୍ତମାଳା । ମାନ୍ୟାଂକ ବପୁଶ୍ଚା ମନ ବଦ୍ରୋହ କର ଉଠିଲ୍ଲ । ପିଲ୍ଲମାନଙ୍କୁ ପୋଲଣ୍ ଜ୍ଞାପାରେ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ, ସେମାନଙ୍କୁ ପୋଲଣ୍ଡର ଫଷ୍ଟ୍ ଓ ଇଉଦ୍ଦାସରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରବା ପାଇଁ ସେ ଦୃଢ଼ ଫଳଲ୍ଲ ହେଲେ । କନ୍ତୁ ଉପାସ୍ ? ଟ୍ରୋଂକାକୁ ମଧ୍ୟ ଏ ଧାରଣା ବଦ୍ଭୁତ ଭଲ୍ ଲଗିଲ୍ଲ । ମାନ୍ୟା ସତର୍କ କଘ୍ଇ ବହ୍ନଲେ, "ଭଲ୍ ଜ୍ଞବରେ ଚନ୍ତା କର । ଧଘ୍ ପଡ଼ଲେ ସାଇବେଶଆ ଯିବାକୁ ପଡ଼ପାରେ । କନ୍ତୁ ସାହ୍ରାସ ହେଉଛୁ ସବୁଠୁ ବେଶି ଫଳାମକ । ଇଭସ୍ୱ ସାହ୍ରସିକତାର ସହ୍ଭତ ନୂତନ ପଦକ୍ଷେପ ନେଲେ ।

ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୩,୧୮୧୭ରେ ମାନ୍ୟା ହେନେରଟା ପାଟ୍‌କୁ ଲେଖିଥିଲେ ।

"ମୋର ସମସ୍ତ କର୍ମ ବଦ୍ଭୁଲତାରେ କଟିଯାଉଛୁ । ଏଞ୍ଜିଆ ସହ୍ଭତ ଅନେକ ସମସ୍ୟ, ତା'ପରେ ଟ୍ରୋନ୍ୟା ସହ୍ଭତ ସହ୍ଯପଠନ । ଏଠାକାର ଜଣେ ଶ୍ରମିକର ପୁଅକୁ ଦୈନିକ ଘଣ୍ଟାଏ ପାଠ ପଢ଼ାଉଛୁ ଏବଂ ଆଗାମୀ ସ୍କୁଲ୍ ଫାଇନାଲ୍ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କଘ୍ଉଛୁ । ତାପରେ ଟ୍ରୋନ୍ୟା ଓ ମୁଁ ଗ୍ଭର୍ଣ୍ଣମାନଂକ ପିଲ୍ଲଙ୍କୁ ଦୁଇଘଣ୍ଟା ପାଠ ପଢ଼ାଉଛୁ । ମୋର ଛାତ୍ର ସଙ୍ଖ୍ୟା ବର୍ତ୍ତମାନ ଦଶ ।"

ଧୀରେ ଧୀରେ ଏହ୍ ଘଘ୍ରେଇ ସ୍କୁଲ୍‌ର ଛାତ୍ର ସଙ୍ଖ୍ୟା ଅଠରକୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲ୍ଲ । ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବୁଧବାର ଏବଂ ଶନ୍ନବାର ଦନ ପ୍ରାସ୍ୱ ପାଞ୍ଚ ଘଣ୍ଟା ଲେଖାଏଁ ପଶ୍ରମ କର ଏମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବା କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁଲେଇବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲ୍ଲ । ନଜର ସତ୍ତ୍ୱକହ୍ନତ ପଞ୍ଚସ୍ୱରୁ ଗଣବ ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଖାତା ଓ ପେନ୍‌ସିଲ୍ ଜଣି ଦେଉଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ପଢ଼େଇଲ୍ଲ ବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ଅଦମ୍ୟ ଉତ୍ସାହ ଦେଖି ମାନ୍ୟା ବେଳେବେଳେ ଗଙ୍ଗ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ପିଲ୍ଲମାନେ ମାନ୍ୟାଂକ ଗଭ୍ୀର ଜ୍ଞାନ ପ୍ରତ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ । ସେହ୍ନ କୋମଳମତ ବାଳକବାଳକାମାନେ ବୁଦ୍‌ବୋଧ କରପାରୁ ନ ଥିଲେ ଯେ ସେମାନଂକର ଜରୁଣ ଶିକ୍ଷୟତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ମନେ ମନେ ନଜର ଅଜ୍ଞତା ଉପଲବ୍ଧ କରୁଛନ୍ତ୍ର । ସେମାନେ ଜାଣି ନଥିଲେ ଯେ, ସେ ପୂର୍ଣ୍ଣି ଥରେ ଗ୍ରାବସ୍ଥାକୁ ଫେରଯିବା ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଉଠିଛନ୍ତ୍ର ।

ମାନ୍ୟା ତାଂକର ଖୋଲ୍ଲ ଝରକା ବାଟରେ ବଟ୍ କନ୍ଦା ବୋନ୍ଧୁଥିବା ଶଗଡ଼ ପରେ ଶଗଡ଼ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ବେଲେବେଳେ ସ୍ପୃହ୍ଲ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲେ । ଆଖି ଆଗରେ ତାଂକର ଖସି ଯାଉଥିଲ୍ଲ ସଡେ ଯେମିତ ବର୍ଲିନ୍, ଭିଏନା, ପିଟର୍ସବର୍ଗ ଏବଂ ଲଣ୍ଡନ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳସ୍ଥର ଶତ ଶତ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଧାଡ଼ି ବାନ୍ଧି ଘୂଲୁଛନ୍ତ୍ର ସେମାନଂକର କକ୍ଷ ତାଡ଼ା କକ୍ଷକୁ କମ୍ବା ବଜ୍ଞାନାଗାରକୁ । ଆଉ ତାପରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜ୍ଞବବତ୍ଲ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତ୍ର ଯେତେବେଳେ ତାଂକର ମାନସପଟରେ ଖେଳଯାଏ ପ୍ୟାସ୍ୱ ନଗସ୍ଥର ସୋବନ୍ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳସ୍ଥର ପଦାର୍ଥ ବଜ୍ଞାନ ଏବଂ ଗଣିତ ଶାସ୍ତ୍ର ବଭ୍ଗ ।

ବର୍ଲିନ୍ ଏବଂ ପିଟର୍ସବର୍ଗରେ ପୋଲଣ୍ଡର ଅର୍ତ୍ତ୍ୟାଗ୍ତ୍ସମାନେ ଶାସନ କରୁଥିବାରୁ ମାନ୍ୟା ପ୍ୟାଟ୍ ନଗସ୍ଥ ପ୍ରତ ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱକ ଜ୍ଞବରେ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ସ୍ୱପ୍ନବତ୍ତେର ହୋଇ କେତେ ସୁନ୍ଦର କଲ୍ପନାରେ ବୁଡ଼ ଯାଉଥିଲେ । ଫ୍ରାନ୍ସର ସ୍ୱାଧୀନ ପଶ୍ଚବେଶ, ଅଧସ୍ତନର ସୁବଧା ଏବଂ ସଙ୍ଘୋସର ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ବଶ୍ୱାସକୁ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଫ୍ରାନ୍ସ ପ୍ରତି ଅଧିକ ଆକୃଷ୍ଟ କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମ ବାରମାଥର ଗୃହ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ଅଭିଜ୍ଞତା ପରେ ଫ୍ରାନ୍ସର ସ୍ୱାଧୀନ ବାୟୁସେବନ କରିବା ଆଶା ତାଙ୍କର ମରିଲିବା ପାଇଁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଗ୍ରେକଗାର କର ବୃତ୍ତପିତ୍ତକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା, ପ୍ୟାଷ୍ଟରେ ବ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ଅଧ୍ୟୟନ ପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ତଥା ନିଜର ଭବିଷ୍ୟତ ଅର୍ଥ ସୁରକ୍ଷିତ କରିବାର କଳ୍ପନା ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କୁ ପିଲ୍ଲଣିଆ କଣାପଡ଼ିଲା । ଏଥିରୁ ଦୃଷ୍ଟିନ୍ୟା ତାଙ୍କ ସରଳ ମନକୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଦୁଃଖଳ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତଥାପି ନିଜର ଭବିଷ୍ୟତ ଅଧ୍ୟୟନକୁ ଶୀତଳ କରିରୁ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ସେ କାରଖାନାର ପାଠାଗାରରୁ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ଏବଂ ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନ ପୁସ୍ତକ ଆଣି ନିଜର ଜ୍ଞାନ ପିପାସୁ ମନକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ମାନ୍ୟାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଗୋଟିଏ ଝଡ଼ର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ନଯୋକ୍ତାଙ୍କ ବଡପୁଅ କାସିମିର ଛୁଟିରେ ଆସିଥିଲେ । ସୁଶ୍ରୀ ଏବଂ ସୁନ୍ଦର ଯୁବକ ସେ । ଔୟାର୍ସ ବିଶ୍ୱ-ବିଦ୍ୟାଳୟର ଛାତ୍ର । ମାନ୍ୟାଙ୍କ ସୁନ୍ଦର ଚେହେରା ଏବଂ ଫୁରୁଚପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବହାର ଦେଖି କାସିମିର ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ସ୍ୱତଃ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ପଡିଲେ । ଏବଂ ମାନ୍ୟା ? ତାଙ୍କର ବିପ୍ଳବୀ ମନ ଭିତରେ ଯେଉଁ ପ୍ରେମର ସ୍ୱଚ୍ଛ ଝରଣା ଲୁକ୍‌କାୟିତ ହୋଇ ପ୍ରବାହି କରୁଥିଲା, ତରୁଣ କାସିମିରଙ୍କ ଉଦ୍ରୋଚଳ ଆହ୍ୱାନରେ ବକଶିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ନ ଥାଏ । କାସିମିର ତାଙ୍କଠୁ ସାମାନ୍ୟ ବଡ଼ । ସେମାନେ ବିବାହ କରିବାକୁ ମନସ୍ଥ କଲେ । କାସିମିର ବି ମାନ୍ୟାଙ୍କ ନିକଟରେ ନିଜର ମନକଥା ଖୋଲି କହିଲେ କିନ୍ତୁ ଏ କଣ ? ନଯୋକ୍ତା ନିଜ ତରୁଣ ଜୀବନରେ ନିଜେ ଜଣେ ଗୃହଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ତାଙ୍କ ପୁଅ କାସିମିର ! ସେ ପୁଣି ବିବାହ କରିବ କପର୍ଦ୍ଦକ ଶୂନ୍ୟ ଜଣେ ଗୃହଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀକୁ ? ତାଙ୍କର ପରିବାରର ସମ୍ମାନରେ ଆଞ୍ଚ ଆସିବ ନାହିଁ ? ତାଙ୍କୁ ବାହାଘେବା ପାଇଁ ସେ ଅଞ୍ଚଳର ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ଧନୀ ପରିବାରର ଝିଅ ବ୍ୟଗ୍ର ହେଇ ଥିବେ ! ଗୃହିଣୀ ନିଜେ ଅଶାନ୍ତ ଜୀବନରେ ଗୃହଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହିପ୍ରସ୍ତାବରେ ଅତେଜ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଉଠିଲେ । ମାନ୍ୟାଙ୍କ ନିର୍ଜନ ଅବସ୍ଥା ଏହି ମିଳନର ଅନ୍ତରାୟ ହେଲା । କେହି ବୁଝାଇ କଲେ ନାହିଁ ଯେ ସେ ଜଣେ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ପରିବାରର ଝିଅ;କେହି ଟିକେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ ନାହିଁ ଯେ ସେ ସୁଦକ୍ଷ,ଶିକ୍ଷିତା ଏବଂ ସୁଶୀଳା । କେବଳ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ—"ଗୃହଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ବିବାହଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ" ଦେଇ ସେଉଁକ ।

କାସିମିର୍ ତରୁଣ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଦୁର୍ବଳମନା ଥିଲେ । ବାପାଙ୍କ କଥାରେ ଯୁକ୍ତି କରିବାର ସାହସ ତାଙ୍କର ନଥିଲା । ଏବଂ ମାନ୍ୟା ? ଅଭିମାନିନୀ ମାନ୍ୟାର ଅବସ୍ଥା ? ନିଜଠୁ ନ୍ୟୁନତର ଜୀବମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉପେକ୍ଷିତ ହୋଇ ସେ କେବଳ ମାରବ ରହିଲେ, ଦୃଢ଼ସଂକଳ୍ପ ହେଲେ । ସେ ଭୁଲଗଲେ ସତେ ଯେମିତି କିଛି ଘଟି ନଥିଲା । ହେନେରିଙ୍କୁ ପାଖକୁ ଲିଖିତ ୧୮୫୬ ଡିସେମ୍ବରର ଚିଠିରେ ତାଙ୍କର ମାନସିକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱର ଆଭାସ ଦେଇ-ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଉଦାସ ମନ ଏବଂ ଜୀବନ ପ୍ରତି ବୀତସ୍ପୃହା ଆତ୍ମୀୟମାନଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ କଷ୍ଟ ଦେଲା । "ଜୀବନରେ ମୁଁ ପ୍ରେମକୁ କେବେହେଲେ ମୁଖ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ନଥିଲି । ତାହା

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୋର ଯୋଜନାର ବହୁଭୁଁତ । ଆଉ ଯାହା ବା ଥଲା ଭାଡ଼ା ଧୂଆଁଉଳ ହୋଇ ଯାଇଛୁ । ମୁଁ ତାକୁ ଜବର ଦେଇଛୁ । ଏକବାରେ ଜ୍ୱଳି ଯାଇଛୁ । କାରଣ ଯେଉଁମୁଣ୍ଡ କାନ୍ଥକୁ ଖୁଙ୍ଗିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ସେ ଜାଣେ ଯେ କାନ୍ଥ ମୁଣ୍ଡ ଅପେକ୍ଷା ବେଶି ଶକ୍ତ ।" ହେନେରୀଙ୍କ ପାଟକୁ ଲିଖିତ ପତ୍ରର ଏହା ଏକ ଅଂଶ ।

ଏ ସବୁ ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା, ସାମାଜିକ ଉପେକ୍ଷା ସତ୍ତ୍ୱେ ମାନ୍ୟା ସଜୁଜ ଛାଡ଼ି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ବଡ଼ ଭଉଣୀଙ୍କ ଡାକ୍ତରୀ ଅଧ୍ୟୟନ ପାଇଁ ମାନ୍ୟା ଦେଇଥିଲେ ମାସିକ ପନ୍ଦର ଏବଂ ବେଳେବେଳେ କୋଡ଼ିଏ ରୁବଲ ଅର୍ଥାତ୍ ତାଙ୍କର ପ୍ରୋକଗାରର ପ୍ରାପ୍ୟ ଅର୍ଦ୍ଧେକ । ଗୃହକର୍ତ୍ତା ଛାଡ଼ିଲେ ଏହି ଦାସିତ୍ୱ ସେ ନିଜେଇବେ କପର ? ନିଜ ଅଭିମାନକୁ ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଗୁପି ରଖି ସେ ପୁଣି ଥରେ ସାଧାରଣ ଗୃହଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କଲେ ସତେ ଯେମିତି କିଛି ଘଟି ନାହିଁ ।

ଗ୍ରନ୍ଥୀ ଏଣ୍ଡ୍ରିଆର ଅଧ୍ୟୟନ ଦେଖିବା,ଓ୍ୟାର୍ସରୁ ନକଟରେ ଫେରି ଆସିଥିବା ସାନପୁଅ ନୁଲେକ୍‌ର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ ନେବା ଏବଂ ଗୃହୀ ଫିଲଙ୍କୀକୁ ସହାୟତା କରିବା ତାଙ୍କର ନିତ ନୂଆ କାମ ହୋଇ ରହିଲା । ସମସ୍ତ ମିଳିଲେ ବଜ୍ଞାନ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ମାନ୍ୟା ବେଳେ-ବେଳେ ନିଜର ନିରର୍ଥକ ଅଧ୍ୟବସାୟ ପ୍ରତି ନିଜେ ନିଜେ ଉପହାସ କରୁଥିଲେ । ଅବସର ସମୟରେ ଶୀତାରଡ ରହି ମାନ୍ୟା ନିଜ ଜୀବନ ନଚେତ୍ ମୂକ ପବନରେ ପଦଘ୍ୱରଣ କରି ନିଜର ଦୁଃଖକୁ ଲଘବ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ।

ତାଙ୍କର ମାନସିକ ପୀଡ଼ା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ କାହାକୁ କଷ୍ଟ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ । ବରଂ ନିଜର ଦୃଢ଼ତାର ପରିଚୟ ଦେଇ ସେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଟକୁ ଉପଦେଶାତ୍ମକ ପତ୍ର ଦେଉଥିଲେ ଅଥବା ଅନ୍ୟକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାର ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ ।

ସେତେବେଳକୁ ଯୋଶେଫ୍‌ଙ୍କ ଡାକ୍ତରୀ ଅଧ୍ୟୟନ ସରିଯାଇଥାଏ । ବିନା ଅର୍ଥବଳରେ ଓ୍ୟାର୍ସ ସହରରେ ରହି ଡାକ୍ତରୀ ବିଦ୍ୟାର ବିନଯୋଗ କରିବା ଦୁରୁହ ହୋଇ ଥିବାରୁ ସେ ମନସ୍ଥ କରିଥାନ୍ତି ପତ୍ନୀ ଅଞ୍ଚଲକୁ ଯାଇ ଡାକ୍ତରୀ କରିବେ । ଏ ଖବର ପାଇ ମାନ୍ୟାଙ୍କ ମନ କଷ୍ଟ ହେଲା । ଅର୍ଥାଭାବରୁ ଓ୍ୟାର୍ସ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଗବେଷଣାର ସୁଯୋଗରୁ ଯୋଶେଫ୍ ବଞ୍ଚିତ ହେବାର ଜ୍ଞାନା ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ ଅସହ୍ୟ ବୋଧ ହେଲା । ସେ ଯୋଶେଫ୍‌ଙ୍କ ପାଟକୁ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧, ୧୮୭୭ରେ ଲେଖିଥିଲେ: "ପ୍ରିୟତମ ଜ୍ଞାଇ, ତୁମେ ଗ୍ରାମ୍ୟାଞ୍ଚଳକୁ ଗଲେ ମୁଁ ବିଶେଷ କଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କରିବି । ମୁଁ ଭବିଷ୍ୟତରେ କିଛି ହେବ ତୋଲ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋର ଆଶା ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୋର ସମସ୍ତ ଆକାଙ୍କ୍ଷା ତୁମର ଓ ବ୍ରୋନ୍ୟାର ଅଧ୍ୟୟନ ଏବଂ ଭବିଷତ ପ୍ରତି ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହୋଇଛୁ । ଆମର ପରିବାରରେ ଯେଉଁ ଧୀମତ୍ତାର ଫଲ୍‌ଗୁସ୍ରୋତ ଅଛୁ, ତୁମମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ ତାର ପରିପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ହେବ । ମୋ ବଦଳି ଜ୍ଞାନ ମୁଁ ଯେତକ ଦୁଃଖିତ ନୁହେଁ ତୁମ ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ସେତକ ଆଶାନ୍ୱିତ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ବଦଳି

Digitized by srujanika@gmail.com

ବସ୍ତୁର କଣ ନିଭବ୍ୟସ୍ପିତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କଣ ଗବେଷଣାରୁ ଦୂରେଇଗଲେ ଆମ ପଣବାରର ସନ୍ଧାନରେ ଆଖ ଆସିବ ।"

ହେନେଶ୍ଟା ଏକ ମୁନ ଶିଶୁ .ଜନ୍ମ ଦେଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ଦୁଃଖରେ ମାନ୍ୟା ସମବେଦନା ଜ୍ଞାପନ କରିଥିଲେ । ସେ ସମସ୍କୁ ହେଲେନ୍‌ଙ୍କ ବାହାଘର ଖୁଚି ଯାଇଥିବାରୁ ମାନ୍ୟା ମର୍ମାହତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ହେଲେନ୍ ପଣବାରର ସବୁଠୁ ସୁନ୍ଦର ସନ୍ତାନ । ତାଙ୍କ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟହୋଇ ବବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ ଔୟାର୍ଥର ଜଣେ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ତରୁଣ । ବବାହର ପ୍ରାସ୍ତ ସମସ୍ତ ଆସ୍ପୋଜନ ହେଲ୍ଲପରେ ହଠାତ୍ ବାହାଘର ଖୁଚି ଗଲ୍ଲ । ସେତେବେଳେ ମାନ୍ୟାଲେଖିଥିଲେ, "ସ୍ୱରୁସ୍ତମାନଙ୍କ ପ୍ରତ ଈଶ୍ୱରଧାରଣ (!) କରବା ଏଦ୍ଦା ଗୋଟିଏ ଅବସ୍ତର । ସେମାନେ କାହିଁକି ଯେ ଗରବ ଅଥଚ ସୁନ୍ଦର ଟିଅ-ମାନଙ୍କୁ ବବାହ କରବାକୁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କଣ ପରେ ଅପମାନତ କରନ୍ତି ମୁଁ ବୁଝି ପାରେନା ।"

ଯୋଶେଫ୍ ଔୟାର୍ଥରେ ରହିବା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ନେଇଥିବାରୁ ମାନ୍ୟ । ଆନନ୍ଦ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଲେଖିଥିଲେ ଯେ ପରଶେଷରେ ଯୋଶେଫ୍ ଯେ ଜଣସ୍ୱ ସଫଳ ଲଭ କରବେ ସେଥିରେ ତାଙ୍କର ତଲେମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ପୋଲ୍ଷ୍ଟରେ ନାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କ ଯୋଗ୍ୟତାକୁ ଲୋକେ ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମାନ୍ୟା ତାଙ୍କର ଚରମ ଦୁଃସମସ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଆଶା କରୁଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟତା କେବେହେଲେ ଶୂନ୍ୟତାରେ ମିଳେଇ ଯିବ ନାହିଁ ।

ସଜୁକ ଜୀବନ ତାଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟ ଦେବାକୁ ଲଗିଲ୍ଲ । ଔୟାର୍ଥର କୌଣସି ବାଳକା ବଦ୍ୟାଳସ୍କରେ ଶିକ୍ଷସ୍ତ୍ରୀ କାମ କଣ ବାପାଙ୍କ ପାଖରେ ରହିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ବଳବତ୍ତର ହେଲ୍ଲ । କନ୍ତୁ ସବୁ ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ ହୁଏନା । ଏଭଳ ଚାକିରୀ ମିଳବାର ସୁଯୋଗ ତାଙ୍କୁ ହଠାତ୍ ମିଳଲ୍ଲ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସଜୁକ ଛାଡ଼ିବାର ଇଚ୍ଛା କଣ ମଧ୍ୟ ସେ ନରୁପାସ୍ତ ହୋଇ ରହିଲେ ।

ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ମାନ୍ୟାଙ୍କ ସଜୁକ ରହିଣି ଦୁଇବର୍ଷ ପ୍ରଗଲ୍ଲ । ଦୁଃଖକଷ୍ଟ ଭିତରେ, ଅନ୍ୟାସ୍ୱ ଅପମାନ ସାମ୍ନାରେ ସେ ଦମ୍ଭ ଓ ଅଧବସାସ୍ୱ ସହିତ ନଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବଜ୍ଞାନ ଅଧସ୍ୟନ କରବାକୁ ଲଗିଲେ । ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୮,୧୮୮୮ରେ ଯୋଶେଫ୍‌ଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଥିଲେ, "ପ୍ରିସ୍ତତମ ଖୁଇ ଯୋଜଓ, ଏହ୍ନ ଚଠିରେ ମୋ ପାଖରେ ଥିବା ଶେଷ ଡ଼ାକଟିକଟ ଖଣ୍ଡକ ଲଗାଇବାକୁ ଯାଉଛୁ । ମୋ ପାଖରେ ବର୍ତ୍ତମାନ କପର୍ଦ୍ଦକ ସୁଦ୍ଧା ନାହିଁ—ତେଣୁ ରୁମ ପାଖକୁ ଛୁଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୋଧହୁଏ ମୁଁ ଚଠି ଦେଇ ପାରବ ନାହିଁ ଯଦ ଅକସ୍ମାତ ସ୍ତ୍ରଗ୍ୟବଶତଃ ମୋ ହାତରେ କୌଣସି ଡ କଟିକଟ ନ ପଡ଼େ ।

ଏ ଚଠିର ପ୍ରକୃତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛୁ ରୁମର ଜନ୍ମ ଖବରେ ରୁମକୁ ଶୁଭେଚ୍ଛା ଜଣାଇବା । ମୋ ପାଖରେ ଅର୍ଥର ଅଭାବ ହେଉ ମୋର ଭେଶ ହୋଇଗଲ୍ଲ । ଏଥିପାଇଁ ମୁଁ ବ୍ୟଥିତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

...ପ୍ରିସ୍ଚତମ ସ୍ୱାଇ ! ଓ୍ୟାର୍ସକୁ କଟୁଦନ ଲଗି ପିଦାପାଇଁ ମୋର ଦୁଦସ୍ୱ କପଣ କରତ ଦୋଇ ଯାଉଛୁ ଯଦ୍ଦ ତୁମେ ଭାଦ୍ୱା ଜାଣି ପାରନ୍ତ ! ମୋର ପୋଷାକ ବଷସ୍ୱରେ ମୁଁ କଟୁ କଦୁ ନାଦ୍ଦିଁ-ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକ ଜାଣ୍ଟି ଦୋଇ ଗଲ୍ଲଣି ଏବଂ ମଗ୍ୱମତ ଦରକାର କରୁଛୁ । କନ୍ତୁ ମୋର ଆତ୍ମା ? ଭାଦ୍ୱା ବ ଜାଣ୍ଟି ଦୋଇନଲ୍ଲଣି । ଆଃ ! ଯଦ୍ଦ ମୁଁ କଟୁଦନ ପାଇଁ ଏଦ୍ଦ ସମାଲ୍ଲେଚନାର ଶୀତୁଆ ବାୟୁମଣ୍ଡଳରୁ ରଷାପାଇ ପାରନ୍ତ, ମୋର କଥାବାର୍ତ୍ତା ଉପରେ ଲଗା ଯାଇଥିବା ଲଗାମରୁ ମୁକ୍ତ ପାଆନ୍ତ, ମୋର ମୁଖମଣ୍ଡଳର ସ୍ୱବପ୍ରକାଶ ଭଙ୍ଗୀର କଟକଣାରୁ ଅବ୍ୟାହତ ପାଆନ୍ତ ! ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତପ୍ତ ଦନର ଅବସାନ ପରେ ଜଣେ ଯେମିତ ଶୀତଳ ସ୍ନାନ ଦରକାର କରେ, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଏ ଜାଗାରୁ ପଶବର୍ତ୍ତନ ଦରକାର କରୁଛୁ ।

ବ୍ରୋନ୍ୟା ପାଖରୁ ଅନେକ ଦ୍ଦନ ଦ୍ୱେଲ୍ଲ ଚଠି ପାଇ ନାଦ୍ଦିଁ । ତା ପାଖରେ ବ ବୋଧଦୁଏ ଡ଼ାକ ଟିକଟ ସର ଯାଇଛୁ । ଯଦ୍ଦ ତୁମେ ଗୋଟିଏ ଡାକ ଟିକଟ ଚ୍ୟାଟ କର ପାରବ, ନଷ୍ଟସ୍ୱ ଚଠି ଦେବ – ବେଶ ଲମ୍ବା ଚଠି । ଘରର ସମସ୍ତ ବଷସ୍ୱ ବଶଦ ସ୍ୱବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରବ । ପିତାଙ୍କ ଏବଂ ଦ୍ୱେଲ୍ଲର ଚଠିରୁ କେବଳ ଝେଦୋକ୍ତ ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ୁଛୁ । ମୋର ଦୁଃଖମସ୍ୱ ଜୀବନ ଉପରେ ଏସବୁ ବୋଝ ଉପରେ ନଲ୍ଲତା ବଢ଼ାପଣ । ମୋର ଅନେକ ଦୁଃଖ ଅଛୁ—କନ୍ତୁ ଲେଖିବ ନାଦ୍ଦିଁ । ଯଦ୍ଦ ବ୍ରୋନ୍ୟାପାଇଁ ଚନ୍ତା କରୁ ନଥାନ୍ତ ମୋର ବର୍ତ୍ତମାନର ନଯୋକ୍ତାଙ୍କ ଠାରେ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ଅନ୍ୟତ୍ର ଅଲ୍ପ ଦରମାରେ ମଧ୍ୟ ଘୂଲ୍ଯଯାନ୍ତ ।''

କାଜଅଙ୍କର ବବାଦ ଠିକ୍ ଦୋଇଯାଇଥିବାରୁ ମାନ୍ୟା ଭାଙ୍କୁ ବଧାଇ ଜଣାଇଲେ । ଅଷ୍ଟାଦଶ ସୁଖମସ୍ୱ ଜୀବନ କଥା ମନେ ପକାଇ କାଜଆଙ୍କ ପାଖରୁ ଅକ୍ଟୋବର ୨୫,୧୮୮୮ରେ ଲେଖିଥିଲେ :

''ମୁଁ ତୋତେ ଦେଖିବାକୁ ବ୍ୟଗ୍ର । ଆମ ଭିତରେ କେତେ ଯେ କଥା ଦ୍ୱେକାର ଅଛୁ ଭାଦ୍ୱା କଲ ଦ୍ୱେବ ନାଦ୍ଦିଁ । ଆମର ସାକ୍ଷାତ ପରେ ଆମର ପାଟିରେ ବୋଧଦୁଏ ଲଗାମ ଦେବାକୁ ପଡ଼ତ,ନଦ୍ୱେଲେ ପାହାନ୍ତାଆ ପର୍ଯନ୍ତ କେବଳ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଦ୍ୱି ଲଗିଥିବ । ତୋ ମା ଏଥର ଲେମୋନେଡ଼ ଏବଂ ଚକଲେଟ ଦେବେ ତ ?''

ମାନ୍ୟାଙ୍କ ଦୁଃଖମସ୍ୱ ଜୀବନରେ ୧୮୮୧ର ନବବର୍ଷ ବନା ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ଆସି ଘୂଲ୍ଗଲ୍ଲ । ଅଧ୍ୟାପକ ସ୍ପ୍ଲୋଡୋଭସ୍କି ୧୮୮ ଅପ୍ରେଲରୁ ଅବସର ନେଇଯାଇ ଓ୍ୟାର୍ସର ନକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଷ୍ଟ୍ରୁଡ଼ନାଇସର ଗୋଟିଏ ଫସ୍ଟାର ସ୍କୁଲ୍ର ନର୍ଦ୍ଦେଶକ ସ୍ୱଦେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତ । ସେ ଦନରୁ ବ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ପାଖକୁ ସେ ଯଥେଷ୍ଟ ଅର୍ଥ ପଠାଇ ପାରୁଥିଲେ କାରଣ ଭାଙ୍କ ନୂତନ ଘୂକସ୍ୱରେ ଅଧିକ କାମ କରବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବେଶି ଦରମା ମିଳୁଥିଲ୍ଲ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଡ୍ରୋନ୍ୟା ପ୍ରଥମେ ମାନ୍ୟାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆଉ ପଇସା ନ ପଠାଇବାକୁ ଲେଖିଲେ । ଦ୍ୱିତୀୟରେ ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଲେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ମାସିକ ଗୁଣ୍ଡଶ ରୁବଲ୍ ପଠାଇବା ପରବର୍ତ୍ତୀ ବଣ୍ଡଶ ରୁବଲ୍ ପଠାଇବା ପାଇଁ । ବାକୀ ଆଠ ରୁବଲ୍ ମାନ୍ୟାର ଋଣ ପରିଶୋଧ ପାଇଁ ରଖିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ସେହି ଦିନରୁ ମାନ୍ୟାଙ୍କ ଜୀବନୀରବ ଚଳଚାଲରୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଉପରକୁ ଉଠିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ।

ଡ୍ରୋନ୍ୟା ଗୋଟାଏ ପରେ ଗୋଟାଏ ପରୀକ୍ଷା ସଫଳତାର ସହ ପାଶ୍ କରୁଥିଲେ ଏବଂ କାସିମିର ଲୁସ୍କି ନାମକ ଜଣେ ପୋଲ୍ଯାଣ୍ଡ ଅଧିବାସୀଙ୍କୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । କାସିମିର ମଧ୍ୟ ମ୍ୟାରୀର ଡାକ୍ତରଖାନାରୁ ଡାକ୍ତର । ତାଙ୍କର ବୈପ୍ଳବିକ ଚିନ୍ତାଧାରା ଦେଖି ରୁଷ ଅଧିକୃତ ପୋଲ୍ୟାଣ୍ଡ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ବାସନ ହୋଇଥିଲା ।

ସଜୁରେ ମାନ୍ୟାଙ୍କ କାମ ସରିଆସୁଥାଏ । ଓ୍ୟାର୍ସ୍ରର ଏକ ଧନୀ ଶିଳ୍ପପତିଙ୍କ ଜଳଚରେ କାମ ଠିକ୍ କରି ସେ ନୂତନ ଜୀବନଯାପନର ଆଶା କରିଥାନ୍ତି ।

ଅପ୍ରେଲ ୧୮୮୧ । ଖୁସି ମନରେ ମାନ୍ୟା ସଜୁଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଲେ । ଆତ୍ମୀୟତା ସହ ବିପଦ କଥାହୋଇ ହସ ହସ ମୁଖରେ ମାନ୍ୟା ପୁରାତନ ନିଯୋକ୍ତାଙ୍କ ପରିବାରଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଓ୍ୟାର୍ସ ଅଭିମୁଖରେ ଯାତ୍ରା କଲେ । କଟୁଦନ ଆନନ୍ଦରେ କଟିଲା । ତାପରେ ପୁଣି ଯାତ୍ରା । ବଲ୍ଟିକ୍ ଉପସାଗରର ବେଲାଭୂମିରେ ଅବସ୍ଥିତ ଯେପୋଟ୍ ସହରରେ ଜଜର ନୂତନ ନିଯୋକ୍ତାଙ୍କ ପରିବାର ଜଳଚକୁ ଚାଲୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେଠାରେ ଶୀତୁକାଳ ଅତିବାହିତ କରି ଶୀତବେଳକୁ ସମସ୍ତେ ପୁଣି ଓ୍ୟାର୍ସ ଫେରି ଆସିଲେ ।

ଶିଳ୍ପପତିଙ୍କ ଜଳଚରେ ଗୁଜର ବର୍ଷଟା ମାନ୍ୟାଙ୍କ ସୁରୁଖୁରୁରେ କଟିଗଲା । ନିଯୋକ୍ତା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଧନୀ ଥିଲେ । ଗୃହିଣୀ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦରୀ ଥିଲେ । ତତ୍ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ ସ୍ୱଭାବ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭଲଥିଲା । ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ ସେ ବହୁତ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ଗୃହିଣୀ ନିଜର ନୂତନ ଧରଣର ମଣିମାଣିକ, ଅନେକ ନୂଆ ପ୍ରକାରର ମୂଲ୍ୟବାନ ପୋଷାକ ଏବଂ ଆଉଗ ଅନେକ ଧରଣର ନୂଆନୂଆ ଜିନିଷ ଦେଖାଇବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ମାନ୍ୟା ସେ ସବୁ ଦେଖି ଯଥେଷ୍ଟ ଆନନ୍ଦ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଏତଦ ବ୍ୟତୀତ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ବିଳାସ ଏବଂ ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରଥମ ଏବଂ ଶେଷ ସମ୍ପର୍କ । ଗୃହିଣୀ ଖୋଲା ମନରେ ମାନ୍ୟାଙ୍କ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୃହିଣୀଙ୍କ ଭଳି ନୃତ୍ୟ ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥିଲେ ।

ଏସବୁ ସମସ୍ତଙ୍କରେ ଡ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କଠାରୁ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୮୯୦ରେ ଅନେକ ଦିନର ଆକାଙ୍କ୍ଷିତ ଏକ ଖତ ପାଇଲେ । ଡ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ପରୀକ୍ଷା ସରିବା ଉପରେ । କସିମିର ଲୁସ୍କି ଡାକ୍ତର ହେଇ ସାରିଥାନ୍ତି । ଡ୍ରୋନ୍ୟା ଓ କାସିମିରଙ୍କ ବିବାହ ଦିନ ପାଖେଇ ଆସିଥାଏ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହି ସମସ୍ତରେ ଡ୍ରୋନ୍ୟା ସାନଭଉଣୀ ମାନ୍ୟାଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଲେ ଯ୍ୟାଙ୍ଗ ନଗରକୁ ଆସି ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ପାଇଁ । ସୋବର୍‌ରେ ପ୍ରବେଶ ହେଉ ପାଇଁ କେବଳ କେତେ ଶହ ରୁବଲ୍ ଜୋଗାଡ଼ କରିବା ଦରକାର । ଡ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ଘରେ ମାଗଣାରେ ରହିବା ଏବଂ ଖାଇବାର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ତ ଆସିଥାଏ । ଏହା ଏକ ଅପୂର୍ବ ସୁଯୋଗ ଯାହାର ଅପେକ୍ଷାରେ ମାନ୍ୟା ଅନେକ ବର୍ଷରୁ ଯାମିନୀ ଅତିବାହିତ କରିଛନ୍ତି ।

କନ୍ତୁ କ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ବଡ଼ ଭଉଣୀଙ୍କ ଏହି ବଦାନ୍ୟତା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ମାନ୍ୟା ବ୍ୟଗ୍ରତା ଦେଖାଇଲେ ନାହିଁ । ବୃଦ୍ଧ ପିତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ସେ ଅନେକ ଦିନ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ନାହିଁ । ସତେ ଯେମିତି ତାଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗର ଦାନବ ତାଙ୍କୁ ଜାଣିଶୁଣି ନିଜର ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ଦୂରଇବା ପାଇଁ ପ୍ରଲୋଭିତ କଲା । ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୬,୧୮୯୦ରେ ସେ ଡ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଲେ ଯେ ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ୟାଙ୍ଗ ଯାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ବାପାଙ୍କ ପାଖରେ ବର୍ଷେ ରହିବା ପାଇଁ ସେ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ । ତା ଉପରକୁ ଓ୍ୟାର୍ସରେ ହେଲ୍ଲଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଚାକିରୀ ଯୋଗାଡ଼ କରିବାର ଖବର ସେ ନେଇଛନ୍ତି । ଏପଟ ଅବସ୍ଥାରେ ଓ୍ୟାର୍ସରେ ନିଜର ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ୱ ଛାଡ଼ି ପ୍ୟାଙ୍ଗ ନଗରୀରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ଉଚିତ ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ମାନ୍ୟାଙ୍କ ଧାରଣା ହେଲା । ଡ୍ରୋନ୍ୟା ପୁଣି ବାଧ କଲେ । କନ୍ତୁ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକୁ ଓ୍ୟାର୍ସରୁ ପ୍ୟାରୀକୁ ନେବା ପାଇଁ ଯେଉଁକ ଟ୍ରେନ ଭଡ଼ା ଦରକାର ସେଉଁକ ବି ଡ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ପାଖରେ ନଥିଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ଚୂପ୍ ରହିଲେ ।

ବୃଦ୍ଧ ଅଧ୍ୟାପକ ଷ୍ଟ୍ରୁଜ୍‌ନାଇସ୍‌ର କାମ ଛାଡ଼ି ଦେଇଥାନ୍ତି । ଶିଳ୍ପପଡ଼ଙ୍କ ଗୃହରୁ ଅବ୍ୟାହତି ପାଇ ମାନ୍ୟା ପିତାଙ୍କୁ ସେବା କରିବା ପାଇଁ ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ ହେଲେ ।

ଏହି ଅବସରରେ ସେ ପୁଣି ଥରେ ଜ୍ୟାମାନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେଲେ । ସେତେବେଳେ ସେ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ଏକ ପରୀକ୍ଷାଗାରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ । ତାଙ୍କର ଚତୁର ଏବଂ ଦକ୍ଷ ଅଙ୍ଗୁଳି ପରୀକ୍ଷା ନଳୀର ମୁଣ୍ଡରେ ଏକ ଅଭିନବ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କଲା ।

ତାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଜ୍ୱାଇ ଯୋଶେଫ୍ ବୋରୁସ୍କି ଓ୍ୟାର୍ସର 'ଶିଳ୍ প এবং কৃষি ମ୍ୟୁଜିୟମ୍'ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଥିଲେ । ୬୬, ନାକୋଭ୍‌ସ୍କି ବୋଲେଭାର୍ଡରେ ଏହି ମ୍ୟୁଜିୟମ୍ ଅବସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଛଦ୍ମନାମଧାରୀ ମ୍ୟୁଜିୟମ୍‌ରେ ପୋଲାଣ୍ଡବାସୀଙ୍କୁ ବିଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଉଥିଲା ।

ମାନ୍ୟା ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସହିତ ନିଜେ ରହିବାର ଦିନମାନଙ୍କରେ ପରୀକ୍ଷାଗାରକୁ ଯାଇ ଅନେକ ଧରଣର ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ଏକୁଟିଆ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ଏବଂ ରସାୟନ ବିଜ୍ଞାନ ପୁସ୍ତକ ପାଠକର ଅନ୍ୟ କାହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାର ଅଭାବରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଶିଖିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ଦବି ଯାଇ ପାରିଲନାହିଁ । କେବେକେବେ ସେ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷାର

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆଶାନୁରୂପ ଫଳ ନ ପାଇ ବ୍ୟଥିତ ହେଇଥିଲେ, କେବେ ବା କୌଣସି ନୂତନ ଗଣତାରେ ଆଶାବାଦୀ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲେ । ମୋଟାମୋଟି ଭାବରେ ଏହା ଅଭିନବ ଅଭିଜ୍ଞତା ସାହାଯ୍ୟରେ ଯେଉଁସବୁ ଜନପ୍ରିୟ ସିରି ପାରିଥିଲେ ତାହା ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟକର ସୃଜନ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ, ସେ ସବୁ ତାଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତ ଜୀବନରେ ଏକୁଟିଆ ପରୀକ୍ଷାଗାରରେ କାମ କରିବାର ପ୍ରଥମ ସାଜଦପନ କରିଥିଲା ।

ଲେବୋରେଟୋରୀରୁ ଘରକୁ ଫେରି ଆସି ତାଂକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପରୀକ୍ଷା ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରୁକରୁ ଚୁପ୍ ହୋଇ ସେ ଶୋଇପଡୁଥିଲେ । କେବେ କେବେ ଗ୍ଲେଟବେଲ କଥା ମନେ ପଡୁଥିଲା । ବାପାଂକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଉପକରଣ ଗୁଡିକ ସେ କେମିତି ଖେଳିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ ତାହା ଭାବିଲେ ତାଂକ ମନରେ କୌତୁହଳ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିଲା ।

ଘରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଚିନ୍ତାଧାରା ଏବଂ ବାହାରେ ଘରୋଇ ଜଞ୍ଜାଳ । ବାପାଂକ ସୁଚ୍ଛନ୍ଦ ଦେଖିବା ହୋଇଥିଲା ତାଂକର ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ସେ ଭିତରେ ଯୋଗେଫ୍‌କଂ ବାଲ୍ଟିମୋର ଆସ୍ପୋଜନର ଭାର ମଧ୍ୟ ତାଂକ ଉପରେ ପଡିଲା । ହେଲ୍‌ଂକ ପାଇଁ ଓ୍ୟାର୍ଥରେ ଘୁରିବା ତାଂକ ପ୍ରଯତ୍ନରେ ଠିକ୍ ହୋଇ ପାରିଲା ।

ଏସବୁ ବ୍ୟସ୍ତତାରେ ମାନ୍ୟାଂକର ପ୍ୟାରୀ ଯିବା ସମସ୍ତ ଘୁଞ୍ଚିବାକୁ ଲଗିଲା । ପାର୍ଥ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ବୟ ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏବଂ ଜାସିମିରଂକ ଦୃଢ଼ ଫଳଲ୍ପ ପ୍ରତି ତାଂକର ଯଥେଷ୍ଟ ସନ୍ଦେହ ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ବେଳେବେଳେ ନଗ୍ରେଲାରେ ଜିରୁଥିଲେ ଯେ ସେ କାସିମିରଙ୍କୁ ଏବେ ବି ଭଲ ପାନ୍ତି ।

ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୮୯୧ର ଘଟଣା । ମାନ୍ୟା ସେକୋପେନ୍‌କୁ ଛୁଟି କଟାଇବା ପାଇଁ ଯାଇଥିଲେ । ସେଇଠି କାସିମିରଂକ ସହିତ ତାଂକର ସାକ୍ଷାତ ହେବାର ଥିଲା । ସେତେବେଳେ ବ୍ରୋନ୍ୟାଂକ ପାଖକୁ ଅଧ୍ୟାପକ ମହାଶୟ ଏହି ମର୍ମରେ ଚିଠି ଲେଖିଲେ । "ସେକୋପେନ୍‌ରୁ ମାନ୍ୟା ପାଖରୁ ଚିଠି ପାଇଛୁ ଯେ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚିନ୍ତିତ ଓ ବିବ୍ରତ । ତାର ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ କୌଣସି ଏକ ଗୁପ୍ତ ଯୋଜନା ଅଛୁ ଯାହା ସେ ସେକୋପେନ୍‌ରୁ ଫେରି ମୋତେ କହିବ ବୋଲି କହିଛୁ । ଅବଶ୍ୟ ଏହା କେଉଁ ବିଷୟରେ ତାହା ମୁଁ ଅନୁମାନ କରିପାରୁଛୁ ଏବଂ ମୁଁ ଜାଣିପାରୁନି ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ଖୁସି ହେବ ନା ଦୁଃଖିତ ହେବ । ତଥାପି ମୋର ଅନୁମାନ ସବୁ ଠିକ୍, ତାହାହେଲେ ସେଇମାନେ କିଛିବର୍ଷ ଭଲେ ମାନ୍ୟାକୁ ନଗ୍ନ କରିଥିଲେ, ବଉରୀ ମାନ୍ୟାକୁ ଆହୁରେ ସେମାନେ ନଗ୍ନ କରିବେ । କିନ୍ତୁ ନିଜର ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ଜୀବନ ଗଢିବାକୁ ତାକୁ ସୁଯୋଗ ଦେବା ଉଚିତ । ଯଦି ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଏହା ଖୁସି ରଖିପାରେ ତାହାହେଲେ ସେତେ ଦୁଃଖବହ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା କରିଣିସ୍ତ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମାନ୍ୟାକୁ ପ୍ୟାସ୍ତ୍ରକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ତୋର ଚଠି ତା ପାଖରେ ଏମିତି ଆଶାତୀତ ସମୟରେ ପହଞ୍ଚିଛି ଯେ ତା ପାଇଁ ସବୁ କଛୁ ଗୋଳଆ ହୋଇ ଯାଇଛି । ସେ ବଙ୍କାନ ଆଡ଼କୁ ଫେରି ଦେଇଥିବା ମୁଁ ଅନୁମାନ କରିପାରୁଛି କନ୍ତୁ ଯଦି ତାର ଦୁସ୍ଥର ଉନ୍ନତ ନ ଘଟେ ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ୟାସ୍ତ୍ର ଯିବାକୁ ମୁଁ ପସନ୍ଦ କରୁନି ।

ତୋର କାସିମିର୍ କୁଶଳରେ ଥିବା ଶୁଣି ପ୍ରୀତ ହେଲି । ଦୁଇ ଭଉଣୀଙ୍କର ଯଦି ଦୁଇଜଣ କାସିମିର୍ ଭୁଅନ୍ତେ କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଦୁନିଆ !"

ଅଧ୍ୟାପକ ସ୍ପ୍ଲାଡୋଭର୍ସ୍କି ଦୁଦସ୍କରୁ ଗ୍ରନ୍ଥିଥିଲେ ଯେ ମାନ୍ୟା ପୋଲଣ୍ଡରେ ରହନ୍ତେ । ସେଥିପାଇଁ କାସିମିର ସହିତ ମାନ୍ୟାଙ୍କ ବବାହ ପ୍ରତି ସେ ଆନ୍ତରିକ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ ।

କନ୍ତୁ ଜସ୍କଠର ଜର୍ଦ୍ଦେଶ ଭିନ୍ନ ଥିଲା । ଯେକୋପେନ୍‌ର ପାହାଡ଼ର ଧାରେ ଧାରେ ଦୁଇ ଅର ଭ୍ରମଣ କରିବା ସମୟରେ ମାନ୍ୟା ଓ କାସିମିରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ ହେଲା । କାସିମିର୍ ପୁଣି ନିଜର ଉପାସ୍ଥାନତା ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ, ନିଜର ସ୍ତ୍ରୀରୁ ଦୁଦସ୍କର ଅଯୋଗ୍ୟତାକୁ ପୁଣି ଥରେ ପରପ୍ରକାଶ କଲେ । ମାନ୍ୟା ଅଟଳ ହୋଇ ରହିଲେ ।

'କ ଅଧିକାର ଥିଲା ତୁମର ପ୍ରେମ କରିବା ପାଇଁ ଯଦି ତୁମେ ପ୍ରକୃତରେ ଏତେ ବଡ଼ କାପୁରୁଷ ଏବଂ ଅପଦାର୍ଥ ! ଏ ପରସ୍ଥିତିରେ କ ରକମର ମୁକାବିଲା କରିବା କଥା ମୁଁ ତୁମକୁ ଶିଖେଇ ପୁରୁଷ ଜାତିର ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା କରିବାକୁ ଗ୍ରହେଁ ନା ।'

ମାନ୍ୟା କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ସ୍ତବ୍ଧ ପଡ଼ିଲେ । ଏହି ମନ ଦୁଃଖରେ ମାନବ ଜାତିର କଲ୍ୟାଣ ଯେ ନିହିତ ରହିଛି ତାହା ସେ ବୁଝାଇ ବୁଝିପାରି ନ ଥିଲେ । ସ୍କୁଲ ଛାଡ଼ିବାର ଆଠ ବର୍ଷ ହେଲା, ଘରେଇ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ହେବାର ଛଅ ବର୍ଷ ହେଲା, ବସ୍ତୁତ ବ ଚରଣ ହୋଇ ବସିଲଣି । ମାନ୍ୟାଙ୍କ ମନ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା । ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୩,୧୮୪୧ରେ ସେ ତ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଲେ :

"……ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକ ସଠିକ୍ ଉତ୍ତର ଗ୍ରହେଁ; ରୁ ଯଦି ମୋତେ ତୁମ ଘରେ ରହିବାର ନିଶ୍ଚିତ୍ତି ଜଣାଇବୁ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ୟାସ୍ତ୍ର ଯିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ମୋର ଟଙ୍କା ପାଇଁ ମୋ ପାଖରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯଥେଷ୍ଟ ଅର୍ଥ ଅଛି । ତେଣୁ ତୋତେ ଯଦି ଅସୁବିଧାରେ ନ ପକାଇ ମୁଁ ତୁମଘରେ ରହି ସିଆପିଆ କରିପାରେ, ତତ କେତେ ଦିନର ନିଷ୍ଠୁର ଘଟଣା ସବୁ ଭୁଲିଯାଇ ମୁଁ ମୋ ମନକୁ ପୁଣି ଥରେ ଟାଣ କରି ପାରିବି । ତତ ଶୀଘ୍ରରେ ଯାହାସବୁ ଘଟିଥିଲା ମୋର ସାରା ଜୀବନକୁ ତାହା ପ୍ରଭାବିତ କରିବ କନ୍ତୁ ଅପର ପକ୍ଷରେ ମୁଁ ତୋ ଉପରେ ନିଜକୁ ଲଦି ଦେବାକୁ ଗ୍ରହେଁନା ।

ରୁ ନିକଟରେ ମା' ହେବାକୁ ଯାଉଛୁ । ତୋ ପାଖରେ ରହି ମୁଁ ବୋଧହୁଏ ତୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିବି । ଯଦି ମୋର ଯିବାକୁ ସମ୍ଭବପର ହୁଏ, ମୋ ପାଖକୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଲେଖିବୁ କେବି ପ୍ରବେଶିକା ପରୀକ୍ଷା ମୋତେ ପାଶ୍ କରବାକୁ ପଡ଼ିବ ଏବଂ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ରେଜେଷ୍ଟ୍ରିଭୁକ୍ତ ହେବାପାଇଁ ଶେଷ ତାରିଖ କେବିଟା । ମୋର ଯିବା ବିଷୟ ନେଇ ମୁଁ ଏତେକ ଶଙ୍କିତ ଯେ ତୋ ପାଖରୁ ଉତ୍ତର ପାଇବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଅନ୍ୟ କାହୁ ଲେଖି ପାରୁନ । ମୁଁ ଅନୁରୋଧ କରୁଛୁ, ତୁ ଶୀଘ୍ର ଲେଖିବୁ । ତୁମ ଦୁଇଜଣକୁ ମୋର ସ୍ନେହ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା । ତୋର ଯେଉଁଠି ଇଚ୍ଛା ମୋତେ ସେଇଠି ରଖିବୁ । ମୁଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଉଛୁ ମୁଁ ତୋତେ ଦୁଇଗ୍ରାମ କରିବ ନାହିଁ କି କୌଣସି ପୋଲମାଲିଆ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଆଉ ଥରେ ଅନୁରୋଧ କରୁଛୁ ମନଟୋଲ୍ ମୋର ପ୍ରଶ୍ନର ଚଞ୍ଚଳ ଉତ୍ତର ଦେବୁ ।"

ତ୍ରୋନ୍ୟା ଯଦି ଟେଲ୍‌ଗ୍ରାମ୍ କଣ ଜଣେଇଲେ ନାହିଁ ସେକାଳରେ ଟେଲ୍‌ଗ୍ରାମ୍ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟୟସାପେକ୍ଷ ଥିଲା ବୋଲ୍ । ମାନ୍ୟା ଯେ ପ୍ରଥମ ଟ୍ରେନ୍ ଧରି ପ୍ୟାରୀ ଅଭିମୁଖରେ ଯାତ୍ରା କଲେ ନାହିଁ ତାତ୍ରା କଡ଼ାଗଣ୍ଡା ଦୁସାବ କଣ ଜନର ଯାତ୍ରାର ଆୟୋଜନ କରିବା ପାଇଁ ।

ଶେଷରେ ପ୍ୟାରୀ ନଗରୀରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବାର ସ୍ୱପ୍ନ ପୂରଣ ହେବାକୁ ଯାଉଛୁ— ଏ ଭାବନାରେ ମାନ୍ୟାଙ୍କ ମନ ଉତ୍କଣ୍ଠିତ । ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଜନର ସମସ୍ତ ସମସ୍ତ ରୁବଲ୍ ବଣ୍ଟାଇ ଦେଇ ଗଣନା କରି ବସିଲେ ମାନ୍ୟା । ବୃଦ୍ଧ ପିତା ସେଇଠି ଆଉ କେତୋଟି ରୁବଲ୍ ମିଶାଇଦେଲେ ।

କେତେ ରୁବଲ୍ ପାସ୍‌ପୋର୍ଟ ପାଇଁ, କେତେ ରେଲ ଟିକଟ ପାଇଁ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ— ମାନ୍ୟା ଟିକନକ ଟିପିରପିଲେ । ଓୟାର୍ସରୁ ପ୍ୟାରୀ ଯିବାପାଇଁ ରେଲଗାଡ଼ିରେ ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ଯିବା ରୁଷିଆ ଓ ଫ୍ରାନ୍‌ସରେ ସବୁଠୁ ଶସ୍ତା ଥିଲା । କନ୍ତୁ ଜର୍ମାନରେ ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀର ରେଲ ଟିକଟ ବି ଥିଲା । ସେଦ୍ଦ ଡବାଗୁଡ଼ିକ ମାଲଗାଡ଼ିର ଡବା ଭଳିଆ । ଜନର ବସିବା ପାଇଁ ଫୋଲଡ଼ିଂ ଚୌକି ନେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ପ୍ୟାରୀରେ ଯେମିତି ଅଯଥାରେ କାହୁ କଣିବାକୁ ନପଡ଼ିବ ସେଥିପାଇଁ ତ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ଉପଦେଶକ୍ରମେ ମାନ୍ୟା ଛୁଞ୍ଚିସୂତାଠୁ ଆରମ୍ଭକରି ସମସ୍ତ ଦରକାରୀ ଜନିଷର ଆୟୋଜନ କଲେ । ମାଲଗାଡ଼ିରେ ଓଜନିଆ ଜନିଷ ସବୁ ଆଗରୁ ପଠେଇ ଦିଆଗଲା ।

ଶେଷରେ ଆକାଙ୍ଖିତ ଦିନ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା, ଜନଦିନ ଟ୍ରେନ ଯାତ୍ରାର ଖାଦ୍ୟପେୟ, ଜନର ଟ୍ରଙ୍କ ଟ୍ରଙ୍କ ଜନିଷ, ଜର୍ମାନୀ ଘଜ୍ୟରେ ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀରେ ଯାତ୍ରା ପାଇଁ ଫୋଲଡ଼ିଂ ଚୌକି ପ୍ରଭୃତି ଜନିଷ ସବୁ ନେଇ ମାନ୍ୟା ବାହାଣ ପଡ଼ିଲେ । ଆଉ ଥରେ ମାନ୍ୟାଙ୍କ ଚେହେରା ସୁନର ଓ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଜଣା ପଡ଼ିଲା । ବୃଦ୍ଧ ପିତାଙ୍କ ଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଲବେଳେ ଧୀର କଣ୍ଠରେ କହିଲେ,"ଦୁଇବର୍ଷ, ବେଶି ହେଲେ ଚାରିବର୍ଷ । ମୋର ପରୀକ୍ଷା ଶେଷକର ମୁଁ ଚଞ୍ଚଳ ଫେରି ଆସିବି । ତାପରେ ସବୁ ଦିନ ପାଇଁ ତୁମ ପାଖରେ ରହିବି ।" ଦୈର

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସୁ ଆଉଁସୁ ଅଧ୍ୟାପକ ରୁଦ୍ଧ ତଥା ଗମ୍ଭୀର କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, "ମୋ ସେଲଦପର ମାନ୍ୟପା, ଚଞ୍ଚଳ ଫେରି ଆସିବୁ । କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରିବୁ । ମୋର ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କରିବପା ତୁଅ ।" ଟ୍ରେନ୍‌ରେ ମାନ୍ୟା ଦୂରକୁ ଦୂରକୁ ଘୂରି ଯାଉଥିଲେ । ସେ ଜାଣିପାରୁ ନଥିଲେ ଯେ ସେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟ ପୋଲାଣ୍ଡକୁ ଛାଡ଼ି ଘୂରିଯାଉଛନ୍ତି । ସେ କଳ୍ପନା କରୁଥିଲେ ଯେ ସେ ପୋଲାଣ୍ଡକୁ ଫେରିଆସି କୌଣସି ସ୍କୁଲରେ ଅଧ୍ୟାପନା କରିବେ । ସେ ଯେ ଏକ ଚମିତ୍କୃତନ୍ନ ଜୀବନର ନୂତନ ଆଲୋକ ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରଗତି କରୁଛନ୍ତି, ସମାନ ତ୍ତନ ମାନଙ୍କର ନଗଣ୍ୟତାକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଗୋଟିଏ ବପୁଳ ଜୀବନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପଦକ୍ଷେପ କରିଛନ୍ତି ତାହା ସେ ଟ୍ରେନ୍‌ରେ ପ୍ରବେଶ କଲାବେଳେ ଚିନ୍ତା କରିପାରି ନଥିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ୟାରୀ ନଗରୀ

ପ୍ୟାରୀ ନଗରୀରେ ପଦାର୍ପଣ କରି ମାନ୍ୟାଙ୍କ ମନ ଉଲ୍ଲସିତ ହୋଇଲା । ଚମତ୍କାର ଘୋଡ଼ାଦ୍ୱାରା ଟଣାଯାଉଥିବା ଦୁଇମହଲା ସାଣ୍ଡୀବାଲା ବସରେ ବସି ସେ ଯେତେବେଳେ ଗୃଣପଟ୍ଟକୁ ଅନେଇଦେଲେ ତାଙ୍କ ମନ ଆନନ୍ଦରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଲା । ପ୍ୟାରୀରେ ଜଣକୁ କେତେ ଫୁର୍ତ୍ତିଲଗେ, କେତେ ଆଶାର ସଞ୍ଚାର ହୁଏ, ମନରେ କେତେ ଉତ୍ସ ଆସେ — ଏସବୁ ହେଲା ଜଣେ ନରୀହା ପୋଲଣ୍ଡ ତରୁଣୀ ପାଇଁ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଏକ ବିଚିତ୍ର ଅନୁଭୂତି ।

ଚିତ୍ର ନଂ ୫—ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ପ୍ୟାରୀନଗରୀର ଏକ ଦୃଶ୍ୟ

ଦୁଇତାଲା ବସର ଉପରଟି ଖୋଲା । କମ୍ ଟିକଟ ଲଗେ ବୋଲି ପ୍ୟାରୀରେ ସେହି ଶୀତଦିନରେ ବି ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ ସେଇଠି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଉଚ୍ଚ ଉନର ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣ ଟ୍ରେନ୍ ଯାହା ପରେ ବି ତାଲା ବସର ଖୋଲା ଉପର ତାଲାର ଅଣ୍ଡା କାକର ବିଶେଷ ଜଷ୍ଟଦାସ୍ତନ, କିନ୍ତୁ ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ ଭଥାପି ଭଲ ଲାଗିଲା । ଘୋଟିଏ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନ ବାୟୁସେବନ କରି ଯେ ନିଜକୁ ଧନ୍ୟ ମଣିଲେ—ଗୃଣପଟ୍ଟ ତାଙ୍କୁ ସୁନ୍ଦର ଏବଂ ବିଚିତ୍ର ଜଣାପଡ଼ିଲା । ଗ୍ରସ୍ତା ଘାଟରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଅବାଧରେ ଚଲାଚଲ, ଯେଉଁ ଖୁସାରେ ଇଚ୍ଛା ସେ ଖୁସାରେ କଥୋପକଥନ ଏବଂ ସଙ୍କୋପର ଗ୍ରସ୍ତାକଡ଼ରେ ବିନା ବାରଣରେ ପୃଥିବୀର ସବୁ ସ୍ଥାନର ପୁସ୍ତକ ବିକ୍ରୟ ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ ଚମତ୍କୃତ କରିଦେଲା ।

ତାପରେ, କି ବିଚିତ୍ର ଅନୁଭୂତି । ସେହି ସଲଜ ଗ୍ରସ୍ତା ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ ନେଇଗଲା ଏକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଲୟର ବସ୍ତୁତ ଏବଂ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଦ୍ୱାର ଦେଶକୁ । ସେ ପୁଣି କେଉଁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଲୟ !

Digitized by srujanika@gmail.com

ସବୁଠୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ, ଶତାବ୍ଦୀ ଶତାବ୍ଦୀ ପୁଂଜୁ ଯାହା 'ବଣ୍ଟର ଏକ ସଙ୍କୁଚନ ରୂପ' ନାମରେ ପରିଚିତ, ଯାହା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଲୁଥର କହିଥିଲେ 'ଆମେ ପ୍ୟାଗ୍ଟରେ ସବୁଠୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଥାଉ ଏବଂ ତାର ନାମ ସୋବନ୍ !' ମାନ୍ୟାଙ୍କ ଅନୁଭୂତ ଏକ ଉପନ୍ୟାସରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଯୋଗ୍ୟ । ସେହି ମନ୍ଥର, ଶୀତଳ ଏବଂ ଜଣଙ୍ଗଳ ବଗ୍ଟକାସ୍ଥ ଯାନ୍ତ୍ରୀବାସ୍ଥା ବସ୍ ଆମର ଦରଦ୍ର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟମସ୍ଥୀ ଗ୍ରଜକୁମାସ୍ଥଙ୍କର ମୋହ୍ଦଭକାସ୍ଥ ବାହାନ ହୋଇ ତାଙ୍କର ସାଧାରଣ ବାସଭବନରୁ ସ୍ୱପ୍ନର ପ୍ରାସାଦକୁ ଘେନଗଲା ।

ଗ୍ରସ୍ତାରେ ଯାନଟି ସିନ୍ନଦୀ ପାର୍ ହେଲା । ନଦୀର ବାଡୁଦ୍ୱସ୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଆବଦ୍ଧ ଦ୍ୱୀପର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ଅନେକ ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ସୃତ ସ୍ତମ୍ଭ, ବସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରସ୍ତାଘାଟ ଏବଂ ସବୋପରି ନଟର ଡେମ୍ର ବଗ୍ଟ ଗମ୍ଭୁଜ ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ ଖୁବବଦ୍ଭୁଲ କଣ ପକାଇଲା । ପରଶେଷରେ ସେ ପହ୍ନଞ୍ଚଗଲେ ତାଙ୍କର ଚରବାଞ୍ଛିତ ସୋବନ୍ର ଦ୍ୱାର ଦେଶରେ ।

ବସ୍ର ଉପର ତାଲରୁ ନସ୍ତବ୍ଧ ସ୍ତବରେ ଓଦ୍ଭାଉ ଓଦ୍ଭାଉ ବ୍ୟସ୍ତତାରେ ସେ ପ୍ରଥମେ ଜଣେ ପ୍ରତବେଶୀ ଦେହ୍ରରେ କୁଦ ପଡ଼ଲେ । ଦ୍ୱିଧାଯୁକ୍ତ ଫଗ୍ରସୀ ସ୍ତସ୍ତାରେ ସ୍ତରୁକଣ୍ଠରେ କ୍ଷମାଭିକ୍ଷା କଣ ମାନ୍ୟା ଆଗେଇ ଗଲେ । ବଡ଼ ବଡ଼ ଅକ୍ଷରରେ ପ୍ରଜ୍ୟାପନ ପତ୍ରରେ ଲେଖା ହୋଇଥିଲା "ଫଗ୍ରସୀ ଗଣତନ୍ତ୍ର । ବଜ୍ଞାନ ବସ୍ତୁଗ—ପ୍ରଥମ ନୈମାସିକ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ । ସୋବନରେ ଆରମ୍ଭ ହେବ ନଭେମ୍ବର ୩, ୧୮୯୧ରେ ।"

ରୁବଲ୍ ରୁବଲ୍ କଣ ଯେଉଁ ଧନ ସେ ଅନ୍ୟାସ୍ଥ ଅପମାନ ସହ୍ୟ କଣ ସଞ୍ଚସ୍ଥ କରଥିଲେ ତାର ପ୍ରତବଦଳରେ ସେ ଗୁଣିପାରଲେ ସୋବନର ବସ୍ତୁତ ବକ୍ତୃତାଲସ୍ଥର ବଜ୍ଞାନ ସମ୍ବଳତ ବକ୍ତୃତାମାଳା—ଆଉ ଅଭିଜ୍ଞ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ନଦ୍ଦେଶରେ ସୋବନର ପସ୍ତାବାଗାରରେ କରପାରଲେ ଅନେକ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ ଦୈଜ୍ଞାନିକ ପରୀକ୍ଷା । ମାନ୍ୟା—ଆଃ, କ ଆନନ୍ଦ ! ବର୍ତ୍ତମାନ ବଜ୍ଞାନ ବସ୍ତୁଗର ଜଣେ ଗ୍ରହୀ ।

ସୋବନରେ ନାଁ ଲେଖାଇଲବେଳେ ସେ ଫଗ୍ରସୀ ଫେସନ୍ରେ ନଜ କାମକୁ 'ମେରୀ ସ୍ଲୋଡୋଭସ୍କା' ରଖିଲେ । ସେ ଦନରୁ ସେ ହେଲେ ମେରୀ । କନ୍ତୁ କାହାକୁ ତାଙ୍କ ସହ୍ନତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ହେବାର ସୁଯୋଗ ଦେଇ 'ମେରୀ' ବୋଲ୍ ଡାକବାର ଅଧିକାର ଦେଇ ନଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମନରେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ସ୍ତବନା— ସେ କେମିତ ଚଞ୍ଚଳ ଶିକ୍ଷା ଶେଷ କଣ ବାପାଙ୍କ ନକଟକୁ ଫେରଯିବେ । ତାଙ୍କର ସହପାଠୀମାନେ ତାଙ୍କ ଶାନ୍ତ, ଗମ୍ଭୀର, ନସ୍ତବ୍ଧମୁର ଅଥଚ ସୌମ୍ୟ, ସୁନ୍ଦର ଏବଂ ତେଜସ୍ୱାନ ଚେହେର୍ରା ପ୍ରତ ଆକୃଷ୍ଟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମେରୀ ଅଧସ୍ତନ ବ୍ୟଗତ ଅନ୍ୟ ସବୁ ଜନତ୍ୱ ପ୍ରତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଦାସୀନତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ ।

କେଉଁଦନ ଅଧ୍ୟାପକ ଲପ୍ମେନ୍ଙ୍କ ବଲଷ୍ଟ ଯୌକ୍ତିକ ବକ୍ତୃତା ଶୁଣି ନଜକୁ କୃତାର୍ଥ ମଣୁଥିଲେ ତ କେଉଁଦନ ଅଧ୍ୟାପକ ବାଦ୍ଟିଙ୍କ ବକ୍ତୃତାର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଭଣ୍ଡାରରୁ ଅନେକ

Digitized by srujanika@gmail.com

ନୂତନ ତଥ୍ୟ ଆହରଣ କରି ଜନ୍ମସ୍ଥ ଦୋଇଯାଇଥିଲେ । ଯେତେ ଶିଖୁଥିଲେ ତାକୁ ସେତକ ଶିଖିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ବେଢ଼ିଥିଲା । ପୋଷ୍ଟରରେ ଲେଖା ଦୋଇଥିବା ଭେରଣ ଜଣ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଠାରୁ ସାରଗର୍ଭକ ଭାଷଣ ଶୁଣିବାପାଇଁ ମନ ବ୍ୟାକୁଳ ଦୋଇ ଉଠୁଥିଲା ।

ସେ ଦିନ ଅଧ୍ୟାପକ ପଲ୍ ଆପେଲଙ୍କ ଲେକ୍‌ଚର ଥିଲା । ତାଙ୍କର ବକ୍ତୃତା ଏତଦମ ସରଳ । ତାଙ୍କ ଛବଳ ଢଙ୍ଗ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧ କରି ଦେଇଥିଲା । ଚାପର ଗ୍ରୁଅରୁଣୀ ଜାରବରେ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ବକ୍ତବ୍ୟ ଶୁଣି ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ବ୍ଲାକ୍ ବୋର୍ଡର ଜଟିଳ ଉଣିତ ସବୁ ଉତାର ପକାଇଥିଲେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜଟିଳ ତଥ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସରଳ ଏବଂ ଲୋକପ୍ରିୟ ଉଦାହରଣ ଦେଇ ବୁଝାଇବାର ଦକ୍ଷତା ତାଙ୍କର ଥିଲା । ସେ ଥରେ ବକ୍ତୃତା ଛଳରେ କହିଥିଲେ, "ମୁଁ ସୂର୍ଯ୍ୟକୁ ଧରି ଫିଙ୍ଗି ଦେଲେ....." । ମେରୀଙ୍କ ମୁଖରେ ଅଦ୍ଭୁତାସରେ ହସର ଚେଉ ଖେଳିଗଲା, ସେ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ, କଣ କହିବ ଯେ ବଜ୍ଜାତ ଶ୍ୱେ ।

ଯୋବନର ପଦାର୍ଥ ବଜ୍ଞାନ ବସ୍ତୁଗରେ ମେରୀ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦର ସହିତ ପଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଘରେ ଭୁଣୋଇ କାପିମିରଙ୍କ ବେପରୁଆ ତଥା ମଧୁର ବ୍ୟବହାର ତାଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । କନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ନଥିଲା କାନ୍ଦା ସହିତ କଥା କହିବା ପାଇଁ । ଅଧ୍ୟୟନ, ଅଧ୍ୟୟନ--କେବଳ ଅଧ୍ୟୟନ ।

ଡାକ୍ତର କାପିମିର ଲୁବ୍ଲି ଜଣେ ଚତୁର ଏବଂ ବୁଦ୍ଧିମାନ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ସେ ପିଟାର୍ସବର୍ଗ, ଓଡ଼େଶା ଏବଂ ଓ୍ୟାର୍ସରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲେ । ଆଲେକଜାଣ୍ଡାର ଦ୍ୱିତୀୟଙ୍କ ହତ୍ୟା ସହିତ ଜଡ଼ିତ ବୋଲି ସନ୍ଦେହ କରାଯିବାରୁ ସେ ଅଗତ୍ୟା ରୁଷିଆ ଅଧିକୃତ ପୋଲଣ୍ଡ ପରିତ୍ୟାଗ କଲେ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ୟାରୀରେ ବୈଜ୍ଞାନ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଅବଶେଷରେ ଡାକ୍ତରୀ ବିଦ୍ୟା ଅଧ୍ୟୟନ କରି ଡାକ୍ତର ହେଲେ । ଦେଶପ୍ରିୟ ଏପରି ଏକ ଧୁରନ୍ଧର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତି ଦ୍ରୋନ୍ୟା ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ଦ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ଘରକରଣାରେ ଦକ୍ଷତା ଏତେ ବେଶି ଥିଲା ଯେ ଅଳ୍ପଦିନରେ ସେ ନିଜ ବସା ଘରକୁ ସୁନ୍ଦର ରୂପେ ଗଢି ପାରିଥିଲେ । ପ୍ୟାରୀ ନଗରୀରେ ଯେଉଁ ପୋଲଣ୍ଡବାସୀମାନେ ବାସ କରୁଥିଲେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ଲୁବ୍ଲି ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କ ଆତିଥ୍ୟ ତଥା ମଧୁର ବ୍ୟବହାରରେ ଆପ୍ୟାୟିତ ହେଇଥିଲେ । ଅଧିକନ୍ତୁ ଦରିଦ୍ର ପ୍ୟାରୀ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ମାଗଣା ଚିକିତ୍ସା କରି ସେମାନେ ଯଥେଷ୍ଟ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ଧନସାହ କର୍ନିନ ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ କରି ଘରେ କାପିମିର ଅବସର ବିନୋଦନ ପାଇଁ ପ୍ୟାନୋ ବାଦନ କରୁଥିଲେ—ସେ ବିଦ୍ୟାରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଧୁରନ୍ଧର ଥିଲେ ।

ଏମାନଙ୍କ ବସାରେ ରହି ମେରୀ ଅନେକ ପୋଲଣ୍ଡ ଲୋକଙ୍କ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସିଥିଲେ । କୁମାରୀ ଜାସ୍କାଭସ୍କା ଏବଂ କୁମାରୀ ଡାଇଡାନସ୍କା ନାମକ ଦୁଇଜଣ ଗାଣିତିକ, ଉତ୍ତର

Digitized by srujanika@gmail.com

ମୋନ୍ ନାମକ ଜଣେ ଜଳବଜ୍ଞାନୀ ତଥା ଷ୍ଟେଟନ୍ସ୍ଲାଭ୍ ଜେଲେ, ଯେ କି ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମସ୍ୱରେ ଫ୍ରେଲଙ୍କ ପାଣି ଗ୍ରହଣ କରି ସ୍ୱେଡ଼ୋଭର୍ଗି ପରବାସଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ— ଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ବନ୍ଧୁ ହେବାପାଇଁ ମେଡ୍ମ ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲେ । ପୋଲଣ୍ଡର ଭବିଷ୍ୟତ ଗ୍ରସ୍ତ୍ରପତ ତରୁଣ ଓସିଗ୍ୱେଭର୍ଗି ଏବଂ ସ୍ୱାଧୀନ ପୋଲଣ୍ଡର ଭବିଷ୍ୟତ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଇଗ୍ନେସ୍ପାଦେର୍-ଭର୍ଗିଙ୍କ ସହିତ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁତା ଥିଲ୍ । ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ନଜକୁ ସଯୋଜତ କରବାର ସମସ୍ୱ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ପୋଲଣ୍ଡର ବଧୁଳା ବାସୁମଣ୍ଡଳର ସ୍ପର୍ଶ ଦେଉଥିବାରୁ ମେଡ୍ମଙ୍କୁ ଭଲ ଲଗୁଥିଲ୍ ।

ସହସ୍ରାଧିକ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଥାଇ ସୁଦ୍ଧା ବ୍ରୋନ୍ୟା ଓ ମେଡ୍ମ ଔପାର୍ଜ୍ଜନ ଭୁଲ୍ ନ ଥିଲେ । ବୃଦ୍ଧ ପିତାଙ୍କ ସହିତ ପତ୍ରାଳାପ କରି ସ୍ୱଦେଶ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରୁଥିଲେ । ବୃଦ୍ଧ ଅଧ୍ୟାପକ ବପ୍ତ୍ସ୍ତା ପୋଲଣ୍ଡବାସୀଙ୍କ ସହିତ ମେଡ୍ମଙ୍କ ଅବାଧ ମିଳାମିଶା ତଥା ସେମାନଙ୍କ ବୈପ୍ଲବିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ସହାନ୍ତ୍ରଭୂତି ଦେବା ପସନ୍ଦ କଲେ ନାହିଁ ଏବଂ ସେହି ମର୍ମରେ ଏକ ଚଠି ଲେଖିଥିଲେ । ମେଡ୍ମ ଚଠିର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝିପାର ଅନ୍ୟ ବସାଘର ଖୋଜବାପାଇଁ ବାହାର ପଡ଼ିଲେ ।

ଲୁକ୍ସି ପରବାରରେ ମେରୀଙ୍କ ରହଣି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ଥିଲ୍ । କନ୍ତୁ ସେହି ବସାଘରରେ ପ୍ରାସ୍ୱ ସବୁବେଳେ ଭଡ଼ · ଘୋଗାଁଙ୍କ ଭଡ଼ ନ ହେଲେ ପୋଲଣ୍ଡବାସୀଙ୍କ ଭଡ଼ । ମେରୀଙ୍କ ଅଧ୍ୟୟନରେ ଏମନ୍ତ ଅନ୍ତରସ୍ୱ ହେଉଥିଲ ଭେଣ୍ଡ ବ୍ରୋନ୍ୟା ଓ କସିମିରଙ୍କ ବାରଣ ସତ୍ତ୍ୱେ ମେରୀ ଲଟିନ୍ କ୍ୱାର୍ଟରସ୍ଥିତ ନୂତନ ବସା ଘରକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହେଲେ । ଲଭ୍ଲେଟ୍ସ୍ଥିତ ଲୁକ୍ସିଙ୍କ ବସାଘରଠାରୁ ସୋବନ ପଣାକର ବାଟଥିଲ, ତେଣୁ ମେରୀ ସୋବନ୍ ନକଟବର୍ତ୍ତୀ ଏକ ବସାଘର ବାଛୁନେଲେ ।

ଧୀରେ ଧୀରେ ମେରୀ ନର୍ଜନଭାରେ ମର୍ଜ୍ଜିଗଲେ । ନଜର ବନ୍ଧୁପନ୍ନ ଏବଂ ଲେବୋରେଟୋରୀର ବଜ୍ଞାନ ଉପକରଣ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କାହା ସହିତ ତାଙ୍କର ସମ୍ପର୍କ ରହିଲ୍ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ । ଦୀର୍ଘ ଚାରବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏମିତି ଅବାରତ ସାଧନା ତାଙ୍କର ମୂଳମନ୍ତ୍ର ହେଲ୍ । ଲୁକ୍ସି ପରବାରରୁ ଗ୍ୱଲଆସିଲ୍ ପରେ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଟଙ୍କା ନଜକୁ ବହନ କରବାକୁ ପଡ଼ଲ୍ । ନଜର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକୁ ଏବଂ ସାମସ୍ୱିକ ଭାବରେ ବୃଦ୍ଧ ପିତାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ତାଙ୍କୁ ଯେତକ ମିଳଲ୍ ତାହା ହେଲ୍ ମାସକୁ ଗ୍ୱଳଶ ରୁବଲ୍ ।

୧୮୯୬ରେ ଫ୍ରାନ୍ସରେ ଜଣେ ବଦେଶୀ ମହିଳାଙ୍କୁ ନଜର ବସାଘରର ଭଡ଼ା, ଖାଦ୍ୟପେସ୍ୱ ପୋଷାକପରଚ୍ଛେଦ ତଥା ବନ୍ଧୁପନ୍ନର ଟଙ୍କା ଗୁଣିଲେ ମାସକୁ ଗ୍ୱଳଶ ରୁବଲ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ଖନ୍ଧ ଫ୍ରାସୀ ମୁଦ୍ରାରେ ଚନ ଫ୍ରାଙ୍କରେ ଚଳବା ଦୁରୁହ ହୋଇ ପଡ଼ଲ୍ । ତା

---

* ଲଟିନ୍ କ୍ୱାର୍ଟର—ଏହା ପ୍ୟାରୀସ୍ଥିତ ସିନ୍ ନଦୀର ଦକ୍ଷିଣରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଛାତ୍ର ଏବଂ କଳାକାରମାନେ ବସବାସ କରୁଥିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉପରକୁ ଥଲ ବଣ୍ଟବଦ୍ୟାଳୟର ଦରମା ୪୦୍ । ମେରୀ କନ୍ୟୁ ଦମ୍ପର ସହତ ଚଲବାକୁ ଲଗିଲେ ।

ମେରୀ ଯେ କେବଳ ଏପର ଦରଦ୍ର ଅବସ୍ଥାରେ ଚଳୁଥିଲେ ତାହା ନୁହେଁ, ପୋଲଣ୍ଡର ଅଧିକାଂଶ ଗ୍ରାମଗ୍ରାଜୀ ପ୍ୟାରୀ ନଗରୀରେ ବଶେଷତଃ ଲଟିନ୍ କ୍ୱାର୍ଟରରେ ଠିକ୍ ସେପର ଅବସ୍ଥାରେ ଚଳୁଥିଲେ । କଏ କଏ ବା କେହିଁ ଠି ସ୍ୱେପେଇ ଜାମ ଅଥବା ଘଣ୍ଟେଇ ଜାମ କର ସାମାନ୍ୟ ଅଧିକ ରୋଜଗାର କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ମେରୀଙ୍କ ଭୁଲନାରେ ସେମାନଙ୍କ ପୋଷାକପରଚ୍ଛଦ ଏବଂ ଖାଦ୍ୟପେୟ ସାମାନ୍ୟ ଉତ୍ତମତର ଥିଲ । ବ୍ରୋନ୍ୟା ପ୍ୟାରୀକୁ ଆସି ଲଟିନ୍ କ୍ୱାର୍ଟରରେ ପ୍ରଥମେ ଏମାନଙ୍କ ପର ଚଲବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରଥିଲେ ।

ମେରୀଙ୍କ ଏହା ପସନ୍ଦ ଆସିଲ ନାହିଁ । ୪୦୍ କାର୍ଟ ପାଇଁ ନଜର ନର୍ଜନତା ଏବଂ ଶାନ୍ତମସ୍ୱ ବାତାବରଣକୁ ପରତ୍ୟାଗ କର ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ନଜ ପାଖରେ ରଖିବାକୁ ସେ ଇଚ୍ଛା କଲେ ନାହିଁ । ନଜ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଥିଲେ ଯେ ନଜର ସୁବଧା ଅସୁବଧା ବଷୟ ବସ୍ତୁର କରବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ସମୟ ମିଳୁନ ନାହିଁ । ନଜର ରନ୍ଧବା ଖାଇବାର ସହ ନେବାପାଇଁ ସେ ଅସମର୍ଥ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ବ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ଭଲଆ ରନ୍ଧନ ବଦ୍ୟାରେ ତାଙ୍କର ପାରଦର୍ଶିତା ନଥିଲ । ପୋଲଣ୍ଡ କଲ୍ୟେନର ଲୋକେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲେ, ' କୁମାରୀ ସ୍ଲୋଡୋଭସ୍କାଙ୍କୁ ସୂପ୍ ମଧ୍ୟ ଠଆର କର ଆସେ ନାହିଁ ।'' ଏସବୁ ସେ ଜାଣି ନଥିଲେ ଏବଂ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ମଧ୍ୟ କର ନଥିଲେ । ସୂପ୍ପାଦୁକର ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରବା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ଅତବାହତ କରବା ଅପେକ୍ଷାରେ ସେହ ସମସ୍ତତକ ପଦାର୍ଥ ବଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷା କ୍ଲାସ୍ର ପରୀକ୍ଷାଗାରରେ ବନ୍ଧନଯୋଗ କରିବାକୁ ପସନ୍ଦ କରୁଥିଲେ । ନଜକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟଚ୍ୟୁତ ନ କରବା ପାଇଁ ସେ ନଜିଷମାନଙ୍କ ସହତ ଯେତେଦୂର କମ୍ ସମ୍ପର୍କ ରଖାଯାଇପାରେ ସେଥକ ଦୃଢ଼ ରଖୁଥିଲେ । ବନ୍ଧୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ମିଳାମିଶା ଏବଂ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ ତାଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନ ହୋଇ ରହଲ । ସେ ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସିନୀ ଭଳଆ ଜୀବନଯାପନ କଲେ । ପାର୍ଥିବ ଜୀବନ ତାଙ୍କୁ ରୁଚ୍ଛ ଜଣାପଡ଼ିଲ । ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ବ୍ରତ ଅଧ୍ୟୟନ । ସେ ସବୁ କଛ ଭୁଲଯଲେ ।

ମେରୀ ତାଙ୍କ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନରେ ଚାର ବର୍ଷ ରହଣି କାଳରେ ଅନେକଥର ସ୍ଥାନ ପରବର୍ତ୍ତନ କରଥିଲେ । ସୁଲଭ ମୂଲ୍ୟରେ ବସାଘର ପାଇଲେ ଅଳ୍ପ ଅର୍ଥରେ ଚଳବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ସୁବଧାଜନକ ମନେହୁଥିଲ । ସେ ପ୍ରଥମେ ସେଉଁଠି ବସାଘର ଭଡ଼ାରେ ନେଇଥିଲେ, ତାଙ୍କ ଘରପାଖେ ଦରଦ୍ରତମ ପରବେଶରେ ତାଙ୍କ ପର ଅନେକ ବଣ୍ଟବଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ଡାକ୍ତରୀ ଗ୍ରାମ୍ୟଗ୍ରାଜୀ ମଧ୍ୟ ରହୁଥିଲେ । ତାପରେ ଘୁକ୍କମାନଙ୍କ ରନ୍ଧବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନର୍ମିତ ଛଅତାଲର ଗୋଟିଏ ଘ୍ରେଟ କୋଠରୀ ତାଙ୍କ ଘଗ୍ୟରେ ଜୁଟିଲ । ଉତ୍ତାପ, ଆଲୋକ ଏବଂ ଜଳର କୌଣସି ସୁବଧା ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନର୍ଜନତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମେରୀଙ୍କୁ ଏ ଜାଗା ବହୁତ ଭଲ ଲଗିଲ । କୋଠରୀର ଛତ ଫାଙ୍କରେ ଯେଉଁକ ଆଲୋକ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିଲ ସେଣ୍ ସେଉଁକ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମେରୀ ନଜର ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ସେହି ନଭୁତ କୋଠରୀରେ ବସେଇଦେଲେ । ସେଗୁଡ଼ାକ ହେଲା ଗୋଟିଏ ଫୋଲଡ଼ିଂ ଲୁହା ଖଟ, ପୋଲଣ୍ଡରୁ ଆଣିଥିବା କନ୍ଥା, ଗୋଟିଏ ଷ୍ଟୋଭ, ଗୋଟିଏ ଧଳା କାଠ ଟେବୁଲ, ସ୍ୱେଷେଇ କରିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଚଉକ, ଗୋଟିଏ ମୁହଁ ଧୂଆ ପାତ୍ର, ପେଟ୍ରୋଲରେ ଜଳୁଥିବା ଗୋଟିଏ ଲେମ୍ପ, ଗୋଟିଏ ମାଟିଆ ଯାହା ସେ ନଜେ ନମ୍ବରେ ଅତସ୍ଥିତ ପାଣି ଟେପ୍‌ରୁ ଭର୍ତ୍ତି କରି ରଖିଥିଲେ, ଗୁହାପିଆଲ୍ ଆକାରର ଗୋଟିଏ ସୁପ୍ତସାର ଉତ୍ତାପକ ଯାହା ଏକ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଭାଙ୍ଗର ସ୍ୱେଷେଇ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିଲା, ଦୁଇଟି ପ୍ଲେଟ୍, ଗୋଟିଏ ଛୁରୀ ଗୋଟିଏ ଫର୍କ ଗୋଟିଏ ଗ୍ଲାସ୍, ଗୋଟିଏ କପ୍, ମାଂସ ଗୁଣ୍ଡବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ କରେଇ, ଗୋଟିଏ କେଟ୍‌ଲ୍ ଏବଂ ଉନୋଟି ଗ୍ଲାସ୍ । ଘର ପଟାସୁରୁସ୍ତ ରଖିବା ଏବଂ ବାସନକୁଣ୍ଡନ ଧୋଇବା ପାଇଁ ଜଣକୁ ଉନକୁ ଘଣ୍ଟାକ ପାଇଁ ନିଯୋଗ କରିବାର ସମ୍ବଳ ଭାଙ୍ଗର ନଥିଲା । ବସ୍‌ରେ ଯିବା ଆସିବା ଖର୍ଚ୍ଚ କାହ ମଧ୍ୟ କରିବାକୁ ଦରକାର ପଡ଼ିଲା । ସବୁ ଋତୁରେ ଏବଂ ସବୁ ପାଗରେ ମେରୀ ସୋବନ୍‌କୁ ଘଣ୍ଟ ଘଣ୍ଟ ଯାଉଥିଲେ । କୋଇଲାର ବ୍ୟବହାର ଯଥେଷ୍ଟ କମେଇବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ପ୍ୟାରୀର ଦାରୁଣ ଶୀତରେ ମଧ୍ୟ ପୁରା ଶୀତ ଋତୁରୁ ପାଇଁ ବସ୍ତେ କମ୍ବା ଦୁଇ ବସ୍ତା କୋଇଲା ମେରୀଙ୍କର ସମ୍ବଳ ହୋଇ ରହିଲା । ଦୋକାନ ପାଖରୁ କୋଇଲା କିଣି ସାରିଲା ପରେ ବାଲ୍‌ଟି ବାଲ୍‌ଟି କରି ସେ ନଜେ କୋଇଲାଭଙ୍କ ଛଅତାଲା ଉପରକୁ ଅନେକ ଅନେକ ଉଠାଉଥିଲେ । ଘର ଭିତରେ ଆଲୋକର ବ୍ୟବହାର ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ କମେଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଅନ୍ଧାର ହେଉଁ ହେଉଁ ମେରୀ ନଜକ୍ଟସ୍ଥ ଲାଇବ୍ରେରୀକୁ ଯାଇ ତାର ପ୍ରଶସ୍ତ କୋଠରୀରେ ଶୁଭ୍ର ଗ୍ୟାସ୍ ଆଲୁଅରେ ନଜର ଅଧ୍ୟୟନ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଉଥିଲେ । ଘଡ଼ି ଦଶଟା ବାଜିଲେ ଦରଓ୍ୱାନ୍‌ର କବାଟ ବନ୍ଦ କରିବାର ଶବ୍ଦରେ ପୋଲାଣ୍ଡର ଗରିବ ଅଧ୍ୟୟନରତ ଝିଅର ଧ୍ୟାନଭଙ୍ଗ ହେଉଥିଲା । ତା ପରେ ଘଡ଼ି ଦୁଇଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲେମ୍ପ୍ ଜାଳିବା ପାଇଁ ଯେତିକ ପେଟ୍ରୋଲ ଦରକାର ମେରୀଙ୍କୁ ସେତିକ ଯୋଗାଡ଼ କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ତା ପରେ କ୍ଲାନ୍ତ ଏବଂ ଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ସେ ବଛଣା ଉପରେ ଗଡ଼ି ପଡୁଥିଲେ ।

ପଢ଼ିବାର କାମ ଭିତରେ ସେ ସିଲେଇ କାମ ଭଲଭାବରେ ଜାଣିଥିଲେ ଯାହା ସିକୋର୍ସିଙ୍କ ବୋର୍ଡିଂ ସ୍କୁଲରୁ ସେ ଯତ୍ନର ସହିତ ଶିଖିଥିଲେ ଏବଂ ସୁଜୁକର ଗୃହକରୀକାଳରେ ପିଲାମାନଙ୍କ ପଢ଼ାର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନ କଲାବେଳେ ଯାହାର ସେ ବନଯୋଗ କରିଥିଲେ । ତଥାପି ସେ ନଜ ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚେ ନୂଆ ଡ୍ରାଇଜ ତିଆରି କରି ନଥିଲେ ସତେ ଯେମିତି ସେ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ ଥିଲେ ଯେ ପ୍ୟାରୀ ନଗରୀରେ କୌଣସି ନୂଆ ପୋଷାକ ତିଆରି କରିବେ ନାହିଁ । ଓ୍ୟାର୍ସରୁ ନେଇଥିବା ପୋଷାକପତ୍ରର ସେ ଯଥେଷ୍ଟ ଯତ୍ନ ନେଉଥିଲେ । ସେସବୁକୁ ସେ ବଗ୍ଗବର ସଫା କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ସେ ସବୁର ମରାମତ କରୁଥିଲେ ।

ନଜର ଖାଇବା ପିଇବାର ଯତ୍ନ ନ ନେଇ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରିବାରୁ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଭଙ୍ଗ ହେଲା । ଓ୍ୟାର୍ସରୁ ଆସିଥିବା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟବନ୍ତା ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ ସୁନ୍ଦର ଚେହେରା ଉପରେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦୁଇଲଡାର ଗ୍ରସ୍ତା ଟେଲଗପ୍ସ । ଜଜର ଅବହେଳା ଦେଇ ବେଳେବେଳେ ଷ୍ଟୋଭ୍ ଜାଳ ଗ୍ରଛବା ପାଇଁ ଧ୍ୟାନ ଦେଉ ନ ଥିଲେ । ଅଥଚ ସେହି ସମସ୍ୟରେ ଜଟିଳ ଗାଣିତିକ ସମୀକରଣରେ ମଜ୍ଜି ଯାଇଥିଲେ । ଚପ୍ ଚଆଣ କରିବା ପାଇଁ ଘଣ୍ଟେ ସମସ୍ୟ ବଢାଇବା ଅପେକ୍ଷା ସେହି ସମସ୍ୟତକ ସେ ଅଧ୍ୟୟନରେ ବଳଯୋଗ କରିବାକୁ ମସ୍ତକ କରୁଥିଲେ ବ ଇଚ୍ଛା ନଥିଲା. ସପ୍ତାହ ସପ୍ତାହ ଧରି ଲଡୁଣୀ ବୋଲା ପାରିବୁଟି ଏବଂ ଘିଅ ଛଡା ସେ ଅନ୍ୟ ଓଛ ଖାଦ୍ୟ ନ ଥିଲେ । ବେଳେବେଳେ ଭଲ ଜଳଖ ଖାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ତଲକୁ ଓଦ୍ଧାଇ ଦୁଇଟି ଅଣ୍ଡା ନଚେତ୍ କଛ ଚକ୍ଲେଟ୍ ଏବଂ ଫଳ ଖାଦ୍ୟଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ରକ୍ତଶୂନ ହୋଇପଡିଲେ । ବେଳେବେଳେ ଟେବୁଲରୁ ଉଠିଲା ବେଳେ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଘୂରୁଥିଲା । ଥରେ ଥରେ ସେ ମୂର୍ଚ୍ଛା ହୋଇଯାଉଥିଲେ । ଜଜର ଅସୁସ୍ଥତା ତାଙ୍କୁ ବହୁତ କଷ୍ଟ ଦେଉଥିଲା । ସେ ବୁଝିପାରୁ ନଥିଲେ ଯେ ସେ କ୍ରମଶଃ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡୁଛନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ରୋଗ ହେଉଛୁ ଅନାହାର ।

ଉହ୍ନଣୀ ବ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ଘରକୁ ଗଲେ ଉହ୍ନଣୀ ଓ ଲୁଣୋଇ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟହାନ ବିଷୟରେ ପ୍ରଶ୍ନ କରନ୍ତି । ସେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଶୁଖିଲା ହସ ହସି ଦେଇ ବ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ଟିଅ ସଙ୍ଗେ ଗେଲ୍ ହୋଇ ଜଜର ଦୃଃଖ ଭୁଲିଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି ।

ଜଜର ଅନାହାରଜନିତ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ଆଉ ସେ ବେଶି ଦିନ ଲୁଚେଇପାରିଲେ ନାହିଁ । ଦିନେ ଜଣେ ସମ୍ବାଦପାଠୀଙ୍କ ସାମନାରେ ସେ ଅଚେତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ସାଥୀଜଣକ ତତ୍କ୍ଷଣାତ ବ୍ୟୁ ଡ଼ ଆଲେମେଞ୍ଚେକୁ ଯାଇ ଲୁସି ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କୁ ଏକଥା ଜଣାଇ ଦେଲେ । କାସିମିର ଯେତେବେଳେ ଦୁଇଘଣ୍ଟା ପରେ ମେସ୍ତ୍ରଙ୍କ ଛଅତାଲ ଉପରେ ଥିବା ଅଂଧାରୁଆ କୋଠଲ୍ଲିକୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ ମେସ୍ତ୍ର ପାଣ୍ଡୁର ବଦନରେ ଟେବୁଲ ପାଖରେ ବସି ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଛନ୍ତି । କାସିମିର୍ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଗ୍ରନ୍ଥଆଡେ ଅନେଇ ଦେଖିଲେ । ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ସତେ ଯେମିତି ଅନେକ ଦିନ ସେ ଘରେ କୌଣସି ଜଳଖ ରନ୍ଧା ହୋଇନାହିଁ । ଗମ୍ଭୀର ଗଳାରେ ପଚାରିଲେ, "ଆଜ କ'ଣ ଖାଇଛ ?"

"ଆଜ ? ମୋର ଠିକ୍ ମନେପଡୁ ନାହିଁ :—କଛ ସମସ୍ୟ ପୁଂରୁ କଣ ସବୁ ଖାଇଛୁ ।"

"ତଣ ଖାଇଛ ?" କାସିମିରଙ୍କ ଗଳା ଟିକେ କଠୋର ହୋଇପଡ଼ିଲା ।

କୁଣ୍ଠିତ କଣ୍ଠରେ ମେସ୍ତ୍ର କହିଲେ "କଛ ଚେସ୍ତ ଆଉ ଅନେକ ରକମର ଜଳଖ ।"

କାସିମିର୍ ଆଉ ଥରେ ଦୃଢ଼ କଣ୍ଠାସ୍ୱରେ ମେସ୍ତ୍ରଙ୍କୁ ଅନେଇଲେ । ଶେଷରେ ମେସ୍ତ୍ର ସ୍ୱୀକାର କଲେ ଯେ ଗତ ସନ୍ଧ୍ୟାରୁ ସେ କେବଳ କଛ ମୂଲା ଏବଂ ଅଧ ପାଉଣ୍ଡ ଚେରି

Digitized by srujanika@gmail.com

ଖାଇଛନ୍ତି କନ୍ତୁ ପାହାନ୍ତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଢିଛନ୍ତି । ତାପରେ ମାତ୍ର ଘଣ୍ଟ ପଞ୍ଚା ଶୋଇ ସେଠାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ସେଇଠୁ ଫେରି ବାକ୍ସାଡକ ମୂଲା ଗ୍ରେବେଇ ସାରିଲା ପରେ ପୁଣି ଥରେ ପଢୁ ପଢୁ ଅଚେତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

ଡାକ୍ତର କାସିମିର୍ ବ୍ରିଗଲେ ମେସ୍ନଙ୍କ ଉପରେ ଏବଂ ନଜ ଉପରେ ମଧ୍ୟ । ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ସତ୍ତ୍ୱେ ମେସ୍ନଙ୍କ ଯତ୍ନ ନ ନେଇ ପାରିବାରୁ ନିଜକୁ ମନେ ମନେ ଧିକ୍କାର କଲେ । ତାପରେ ମେସ୍ନଙ୍କୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ ନିଜର ଜିନିଷପତ୍ର ଧରି ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବା ପାଇଁ । ମେସ୍ନଙ୍କ ପ୍ରତିବାଦ ସତ୍ତ୍ୱେ ତାଙ୍କର ଜରୁରିଜନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାରଯୋଗ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜିନିଷ ସହ ଦୁହେଁ ରୁ ଡ଼ି ଆଲେମେଗ୍ରେକୁ ଚାହାଣ ପଡ଼ିଲେ ।

ଘରେ ପହଞ୍ଚି କାସିମିରଙ୍କ ନର୍ଭେଶନେସ ମେସ୍ନଙ୍କୁ ଥରକୁ ଥର ଅନେକ ପ୍ରକାର ଔଷଧ ଦିଲବାକୁ ପଡ଼ିଲ୍ । ତାପରେ ବ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ହାତ ତିଆର ସୁସ୍ୱାଦୁକର ଖାଦ୍ୟ ପେଟପୂରା ଖାଇଲେ । ମେଜକ୍ ଭଲିଆ ସତେ ଯେମିତି ମେସ୍ନଙ୍କ ପାଣ୍ଡୁର ଚହରକ ରଙ୍ଗାଭ ହୋଇ ଉଠିଲ୍ । ନିଶ୍ଚୁଭ ଆଖି ଦୁଇଟି ସତେଜ ହୋଇଉଠିଲ୍ । ସେ ଦିନ ରାତିରେ ମେସ୍ନ ଚରଚରନ୍ତ ଜ୍ୱରରେ ନିଜର ଅଧ୍ୟୟନରେ ମଗ୍ନ ରହିଲେ । ରାତି ଏଗାରଟାବେଳେ ବ୍ରୋନ୍ୟା ଆସି ଆଲୁଅ ଲିଭାଇ ଦେଲେ ଏବଂ ମେସ୍ନଙ୍କୁ ଅଗତ୍ୟା ବିଶ୍ରାମ ନେବାକୁ ପଡ଼ିଲ୍ । କିଛିଦିନ ଭିତ୍ତଣୀ ଏବଂ ଇଡୋଇଙ୍କ ଯତ୍ନରେ ମେସ୍ନଙ୍କ ପୂର୍ଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପୁଣି ଫେରିଆସିଲ୍ । ଆଗାମୀ ପରୀକ୍ଷା ବିଷୟ ଜିବ ମେସ୍ନ ପୁଣି ଥରେ ନିଜ ବିପାଦରକୁ ଫେରିଆସିଲେ ।

ତାପରେ ପୁଣି ଅଧ୍ୟୟନ— କଠିନ ପରିଶ୍ରମ । ତାଙ୍କର ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଗତିରେ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ । ପ୍ରଫେସର ଲିପ୍ମେନ ତାଙ୍କୁ ନିଜର ଏକ ସାଧାରଣ ଗବେଷଣାର ଦାୟିତ୍ୱରେ ରଖିଲେ । ଏଥିରେ ମେରୀଙ୍କ ଆନନ୍ଦ କହିଲେ ନ ପରେ । ଗବେଷଣା ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ମୌଳିକ ଚିନ୍ତାଧାରା ତଥା ବୈଜ୍ଞାନିକ ଉପକରଣ ବ୍ୟବହାର କରିବାରେ ତାଙ୍କର ଉତ୍କର୍ଷତା ଏବଂ ପ୍ରତିଭତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ମେସ୍ନଙ୍କୁ ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା । ତାଙ୍କର ଏକାଗ୍ରତା,ଅଧ୍ୟବସାୟ ତଥା ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ପରିଶ୍ରମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଚମତ୍କୃତ କରି ଦେଲା ।

ସେ ମନସ୍ଥ କଲେ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ଏବଂ ଗଣିତ ଉଭୟରେ ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଡିଗ୍ରୀ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ। ପିତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଏହି ଯୋଜନା ବିଷୟରେ ଲେଖିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କର କୁଣ୍ଠାବୋଧ ହେଲ୍ । ସେ ଭାବିଲେ, ତାଙ୍କ ପିତା ଦୁଃଖିତ ମନଜଷ୍ଟ କରିବେ । ପ୍ୟାରୀ ସହରରୁ ଡିଗ୍ରୀ ହାସଲ କରି ଔୟାର୍ସକୁ ଫେରିଯାଇ କୌଣସି ସ୍କୁଲରେ ଶିକ୍ଷକତା କରିବା ଯୋଜନା ତାଙ୍କ ଅଜାଣତରେ ଗବେଷଣା ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ହୋଇଗଲ୍ । ସେ ଜାଣିଥିଲେ ଅଧ୍ୟାପକ ସ୍କ୍ଲୋଡୋଭର୍ସ୍କି ତାଙ୍କୁ କାତର ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବେ ଆଉ ଏହି ନୂତନ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯୋଜନା ଶୁଣିଲେ ଦୁଏତ ଭାବରେ ଯେ ତାଙ୍କ ଝିଅ ମାନ୍ୟା ଅନେକ ବର୍ଷର ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ ଓ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ ପରେ ଡେଣା ମେଲାଇ ଦ୍ରୁତ ଭାବରେ ବଢୁଛି । ମାନ୍ୟାଙ୍କ ପାଟ୍ରୁ କୌଣସି ଚଠି ଗଦ୍ଭନ । ଅଧ୍ୟାପକ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ । ବ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ପାଟ୍ରକୁ ଚଠି ଲେଖିଲେ ମେସ୍ତାଙ୍କ ହାଲଚାଲ ଜାଣିବା ପାଇଁ । ମେସ୍ତା ପସ୍ତାବ୍ତା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା କଥା ବ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କଠାରୁ ଜାଣିପାର ସେ ନମ୍ଭଲ୍ଖିତ ମର୍ମରେ ବ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ପାଟ୍ରକୁ ମାର୍ଚ୍ଚ ୫, ୧୮୧୯ରେ ପତ୍ର ଲେଖିଲେ ।

"……ମାନ୍ୟା ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ପସ୍ତାବ୍ତା ଦେବାପାଇଁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ ବୋଲ ତୋର ଶେଷ ଚଠିରୁ ଜାଣିଲି । ଯଦ୍ଯପି ମୁଁ ଏ ବ୍ତପ୍ତରେ ତା ପାଟ୍ରକୁ ଲେଖିଛୁ ଯେ ସେହି ବ୍ତପ୍ତରେ କିଛୁ ଲେଖିନାହିଁ । ତାର ପସ୍ତାବ୍ତା କେବେ ଆରମ୍ଭ ହେବ ଏବଂ ସେ କେବେ ପସ୍ତାବ୍ତାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାର ଆଶାକରୁଛୁ ସେ ବ୍ତପ୍ତରେ ମୋ ପାଟ୍ରକୁ ଲେଖିବୁ । ପସ୍ତାବ୍ତା ଫିସ୍ କେତେ ଏବଂ ଡିପ୍ଲୋମା ପାଇଁ କେତେ ରୁବଲ୍ ଦରକାର ସେ ବ୍ତପ୍ତରେ ସବୁ ଜାଣିଲେ ମୁଁ ମାନ୍ୟା ପାଟ୍ରକୁ ଅର୍ଥ ପଠାଇବାର ସୁବଧା କରିବ, ଏବଂ ଏ ସବୁ ଉପରେ ମୋର ଭବ୍ତଷ୍ୟତ ଯୋଜନା ନର୍ଭର କରୁଛୁ ।

... .."ବର୍ତ୍ତମାନ ରହୁଥିବା ବସାଘର ଛାଡିବାପାଇଁ ସ୍ଥିର କରିଛୁ କାରଣ ମାନ୍ୟା ଯଦ୍ଦ ଫେରିଆସେ ଆସନ୍ତା ବର୍ଷ ତା ପାଇଁ ଏବଂ ମୋ ପାଇଁ ବସାଟା ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ । ...ଧୀରେ ଧୀରେ ମାନ୍ୟା ନଜର ଗ୍ରୁତ ଗ୍ରୁତୀମାନଙ୍କ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବ ଏବଂ ମୋ ପାଟ୍ରରେ ଯାହା ଅଛୁ, ମୁଁ ତାହା ସହ୍ଭତ ବେଶ୍ ସୁରୁଖୁରୁରେ ଚଳିଯିବି । ଆମେ ଭଲା କଷ୍ଟରେ ଚଳିଯିବୁ...।"

ମେସ୍ତା ନଜକୁ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଦୂରରେ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତାବେ ସମର୍ଥ ହୋଇ ନଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଭଲ ସୁଶ୍ରୀ, ସୁଧୀସମ୍ପନ୍ନା, ନମ୍ରଚ୍ତର ବଦେଶୀ ମହିଳା ସେଠାକାର ଅନେକଙ୍କର ଆଦର ଏବଂ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ପାତ୍ର ହେଲେ । ଥରେ ପୋଲ୍ତାବାସୀ ସୁନ୍ଦସ୍ତ ତଥା ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳସ୍ଥ ପ୍ରତିନିଧି କୁମାସ୍ତ ଡାଇଡ଼ନସ୍କା, ଯେ କି ମେସ୍ତାଙ୍କ ଦେହରକ୍ଷୀ ଭଳିଆ କାମ କରୁଥିଲେ, ଦଳେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟସ୍ତ ପ୍ରଶଂସକଙ୍କୁ ପଛଡାଇବା ପାଇଁ ନଜ ଛତାରେ ବାଡ଼େଇବାରେ ଉସ୍ଥ ଦେଖାଇଥିଲେ । ସାଧାରଣ ଜନତାଠୁ ଦୂରେଇ ଯାଇ ମେସ୍ତା ବଜ୍ଞାନବତ୍ତମାନଙ୍କ ନଜଚ୍ତର ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଗୋଟିଏ ପଦାର୍ଥ ବଜ୍ଞାନ ବକ୍ତୃତା ଏବଂ ପ୍ରାଲ୍ଟିକେଲର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଅବସର ସମସ୍ତଭକ ଦୁଏତ ଅଧ୍ୟାପକ ପଲ୍ ପେନ୍ଲଭ୍ କମ୍ବା ଗ୍ୱର୍ଲସ ମରେନ୍ କମ୍ବା ଜନ୍ ପେଶନଙ୍କ ସହ୍ଭତ ଅଡବାହ୍ଭତ କରୁଥିଲେ ଯେଉଁମାନେ ଭବ୍ତଷ୍ୟତରେ ବଜ୍ଞାନ ଜଗତରେ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ । ଏସବୁ ବନ୍ଧୁତ୍ୱରେ କିନ୍ତୁ ନଜଚ୍ତ୍ୱ ନଥିଲା । ସେ ମଣିଷକୁ ଭଲ ପାଇବା ପାଇଁ ଭୁଲ ଯାଇଥିଲେ—ସେ କେବଳ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ପଦାର୍ଥ ବଜ୍ଞାନକୁ ଏବଂ ଗଣିତକୁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସେ ଫରାସୀ ଭାଷା ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଶିଖିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ବେଳେ ବେଳେ ମନକୁ ଫୁର୍ତ୍ତି ରଖିବା ପାଇଁ ଗାଁ ଉତ୍ତରକୁ ବୁଲିଯାଇ ପ୍ରକୃତର ସୁନ୍ଦର ଦୃଶ୍ୟ, ପତ୍ରପୁଷ୍ପର ସମ୍ଭାର ଦେଖି ନଜର କ୍ଲାନ୍ତକୁ ଭୁଲି ଯାଉଥିଲେ ।

୧୮୧୩ର ଜୁଲାଇ ମାସ । ପରୀକ୍ଷାର ଉଦବେଗରେ ମେଡ୍ମ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇଉଠିଲେ । ୧୮୦୩ରେ ସ୍କୁଲ ଛାଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ଶେଷ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇଥିଲେ – ତାପରେ ଦୀର୍ଘଦିନ ବତ ଯାଇଥିଲା । ମନରେ ତାଙ୍କର ଜାଗରୁକ ହେଲା ଅନେକ ଆଶା ଆଉ ବେଳେବେଳେ ଆଶଙ୍କାର ଦେହଥରା କମ୍ପନ । ଉଣେଇଶ ଜଣ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମେଡ୍ମ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନରେ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ରୋତ୍ତର ପରୀକ୍ଷା ଦେଲେ । ତାପରେ ଅପେକ୍ଷା--ପରୀକ୍ଷାଫଳ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା । ସେ ଦିନ ବି ଆସିଲା । ସୋବନ୍ର ବଗ୍ଲଟ ହଲରେ ସେ ଦିନ ଭିଡ଼ ଲାଗିଥିଲା । ସେଇଠି କୃତୀ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ନାମତାଲିକା ଯୋଗ୍ୟତା ଅନୁସାରେ ପଢ଼ାଯିବ । ମେଡ୍ମ ବସିଥିଲେ ସେହି ଭିଡ଼ ଭିତରେ ଅତି ନଗଣ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ । ତାଙ୍କ ହୃଦସ୍ପନ୍ଦନରେ ଆଶା ଓ ଆଶଙ୍କାର ଯେଉଁ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ହେଉଥିଲା ବୋଧହୁଏ କେହି ବୁଝି ପାରୁ ନଥିଲେ । ପରୀକ୍ଷକ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ତାପରେ ଦୀର୍ଘାତୀତ ନୀରବତା ମଧ୍ୟରେ ସେ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲେ ପ୍ରଥମେ ଡକାହେଲା—ମେଡ୍ମ ସ୍କ୍ଲୋଡୋଭସ୍କା । ଆଃ, କି ଆନନ୍ଦ ! ମେଡ୍ମ ଭାବ ବତ୍ତଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ । କେତେ ଦିନରୁ ଆଶା କରିଥିଲେ ଏଇ ଟିକକ ପାଇଁ—କେବଳ ଏଇ ଟିକକ ପାଇଁ । କେତେ ସ୍ପର୍ଥା ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିନାହିଁ, କେତେ ଲଞ୍ଚନା-ଅବମାନନାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମେଡ୍ମ ସବୁ କିଛି ନୀରବରେ ସହି ଯାଇଥିଲେ ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତିର ଅପେକ୍ଷାରେ । ଅନେକ ପରିଚିତ ଓ ପ୍ରଶଂସାବୋଲା ଶୁଭେଚ୍ଛାକୁ ଏଡ଼େଇ ସେ ଭିଡ଼ ମଧ୍ୟରୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲିଗଲେ ନିଜର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କୋଠରୀକୁ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବକାଶର ସମୟ ଆସିଲା । ମେଡ୍ମ ଛୁଟିରେ ପୋଲଣ୍ଡକୁ ଯିବାପାଇଁ ସ୍ଥିର କଲେ । ନିଜକୁ ଦୁଃଖ ଦାରଦ୍ର୍ୟରେ ପକାଇ ଯେଉଁ କେତୋଟି ରୁବଲ ସେ ସଞ୍ଚୟ କରି ପାରିଥିଲେ ତାର ବିନିମୟରେ ସେ ପିତାଙ୍କ ପାଇଁ, ଯୋଶେଫ୍ ଓ ହେଲଙ୍କ ପାଇଁ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବମାନଙ୍କ ପାଇଁ କିଛି କିଛି ଉପଢୌକନ କିଣି, ନିଜର ନିତାନ୍ତ ପାଞ୍ଚ ଜଣେ ଧନୀ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ପାଖରେ ରହି ପୋଲାଣ୍ଡ ଅଭିମୁଖରେ ଯାତ୍ରା କଲେ । ତାଙ୍କର ମନେହେଲା, ଦୁଇହଜାର କିଲୋମିଟର ବ୍ୟବଧାନରେ ଅବସ୍ଥିତ ଅଧ୍ୟାପକ ସ୍କ୍ଲୋଡୋସ୍କି, ଭାଇ ଯୋଶେଫ୍ ଓ ଭଉଣୀ ହେଲ ତାଙ୍କୁ ସତେ ଯେମିତି ହାତଛାଣି ନେଉଛନ୍ତି ସେ ବି ଏକ ଆନନ୍ଦର ଅବସର ! ଦୀର୍ଘ ତିନମାସ ପିତାଙ୍କ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଲାଭ କରି ତଥା ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବଙ୍କ ଗହଣରେ ମେରୀ ଆନନ୍ଦରେ ଦିନ କଟାଇବାରେ ଲାଗିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ମନଫୁର୍ତ୍ତିରେ ଖାଇପିଇ, ପୁଣି ଥରେ ବର୍ଷକର ପରିଶ୍ରମ ପାଇଁ ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ ।

ଶୀତ ଗଲା, ଶରତ୍ ଆସିଲା । ପ୍ୟାରୀକୁ ଯିବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ କପରି ? ଅର୍ଥ ଆସିବ କେଉଁଠୁ ? ମାସକୁ ମାତ୍ର ଗୁଣିଶ ରୁବଲ୍ ଟିଚିଂକର ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ସଞ୍ଚିତ ଅର୍ଥ ଦୁଇବର୍ଷ

Digitized by srujanika@gmail.com

ମଧ୍ୟରେ ଏଇ ଦୋଇଟଲ୍ଲ । ବୃଦ୍ଧ ପିତାଙ୍କ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ବ୍ୟାଘାତ ଦେଇ ତାଙ୍କଠୁ କଛୁ ବୁଝିବା ନେବାପାଇଁ ମେଘ୍ନା କୁଣ୍ଠାବୋଧ କଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ୟାସ୍ତ୍ର ଯିବା ଏକରକମର ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ସେ ମନସ୍ଥ କଲେ । ଠିକ୍ ସେତକବେଳେ ସତେ ଯେମିତି କଛୁ ମେଳକ ପଡିଲ୍ଲ, କୁମାସ୍ତ୍ର ଡାଇଡ଼ନାସ୍ତ୍ରା ମେଘ୍ନଙ୍କ ପାଇଁ ଅନେକ ଚେଷ୍ଟା କରି ଓ୍ୟାର୍ସ୍ତ୍ର "ଆଲେକ୍-ଜାଣ୍ଡ୍ରୋଭ୍ଚ୍ ବୃତ୍ତି" ଯୋଗାଡ଼ କରିଦେଲେ । ଏହି ବୃତ୍ତି ବଦେଶରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିବା ଧୀସମ୍ପନ୍ନ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲ୍ଲ ।

ସେ ଏକ ସୁବର୍ତ୍ତୁ ସୁଯୋଗ । ଛ ଶହ ରୁବଲ୍ । ପନ୍ଦରମାସ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ଚଲିଯିବ । ମନ ଆନନ୍ଦରେ ମେଘ୍ନା ଯାତ୍ରାର ଆୟୋଜନ କଲେ ।

ପୁଣିଥରେ ଗୋଟିଏ ନୂଆନ ସ୍ଥାନରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ କୋଠରୀରେ ମେରୀ ବସା କରି ରହିଲେ । ଗଣିତ ଅଧ୍ୟୟନରେ ସମସ୍ତ କଟାଇ ସେ ନଜର ସୁଖ ଦୁଃଖ ଭୁଲିଗଲେ । ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନରେ ପ୍ରଥମସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଡ଼ିଗ୍ରୀ ହାସଲ କରିବାର ଏକବର୍ଷ ପରେ ୧୮୯୪ରେ ସେ ଗଣିତରେ ଦ୍ୱିତୀୟସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଡ଼ିଗ୍ରୀ ହାସଲ କଲେ ।

ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡ୍ରୋଭ୍ଚ୍ ବୃତ୍ତି ତାଙ୍କ ପାଇଁ ସତେ ଯେମିତି ଭଗବାନ ଦତ୍ତ ହୋଇ ପହଞ୍ଚିଥିଲ୍ଲ । ସେହି ଛଅସହ ରୁବଲ୍‌କୁ ମୈତ୍ରବ୍ୟସ୍ଥିତାର ସ୍ରୁଅରେ ପକାଇ ସେ ପ୍ୟାରୀରେ ସେତେଦିନ ଅଧିକ କୁହାଯାଇପାରେ ତାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ । ବନ୍ଧୁତାଲସ୍ଥ ଓ ପରୀକ୍ଷାଗାର ସ୍ରୁତ ତାଙ୍କୁ ଚଞ୍ଚଳ ପୋଲଣ୍ଡ ଫେରିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲ୍ଲ ନାହିଁ । କଛୁବର୍ଷ ପରେ ମେରୀ ଯେତେବେଳେ ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ କଲେ ନଜର ପ୍ରଥମ ଉପାର୍ଜନରୁ ପଞ୍ଚତ ଛଅଶତ ରୁବଲ୍ ଆଲେକ୍‌ଜାଣ୍ଡ୍ରୋଭ୍ଚ୍ ଫାଉଣ୍ଡେସନର ସେକ୍ରେଟେରୀଙ୍କ ହାତରେ ଫେରସ୍ତ ଦେଇ କହିଥିଲେ, "ମହାଶସ୍ଥ, ଏହି ଅର୍ଥରେ ଆଉ ଜଣେ ଗରିବ ମେଧାସ୍ତ୍ରୀ ଛାତ୍ରୀକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତୁ ।" ସେକ୍ରେଟେରୀ ଅଭିଭୂତ ହୋଇଗଲେ । ମେରୀ ସେହି ବୃତ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ପଶ୍ଚାନ ସୂଚକ ଋଣ ହିସାବରେ । ନଜ ପାଟରେ ପଇସା ଥାଇ ସେ ବୃତ୍ତିକୁ ଫେରାଇ ନ ଥିଲେ ତାଙ୍କ ଆତ୍ମା କେବେ ଶାନ୍ତି ପାଇ ନଥାନ୍ତା କାରଣ ସେ ଦରିଦ୍ର ଅବସ୍ଥାରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ଏହି ଛଅଶତ ରୁବଲ୍ ଆଉ କୌଣସି ଗରିବ ମେଧାସ୍ତ୍ରୀ ଛାତ୍ରୀର ଜୀବନ ସଗ୍ରାମରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ।

ତାଙ୍କର ଦୁଃଖମସ୍ଥ ସମସ୍ତରେ ମେରୀ ପରେ ନଜ ଭାଇରୀରେ ପୋଲସ ଭାଷାରେ ଗୋଟିଏ କବିତା ରଚନା କରିଥିଲେ ।

ହାସ୍ତ !
ଜ କଠିନେ କଟୁଅଛୁ
ସ୍ରୁନ୍ଦର ଯୌବନ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଘୃଣପାଖେ ତାର. କନ୍ଥୁ
ଆଉ କେତେ ତରୁଣୀ ତରୁଣ
ସଦ୍ୱଜ ଯୁଝର ଅଗେ ଦୁଅନ୍ତ ନମଗ୍ନ ।

ଦୁଃଖ ନାହିଁ ଇଥାପି ତାହାର
ରହଇ ସେ ନିର୍ଜନତା କୋଳେ ।
ଅକୃତ୍ରିମ ସ୍ୱର୍ଗୀସ୍ୱ ଆନନ୍ଦେ
ତା' ହୃଦସ୍ୱ ସଦା ଉଛୁଳେ ।
ସମସ୍ତର ଟିକ୍‌ଟିକ୍ ଆବାଣ୍ଡେ ଘଣ୍ଟେ,
ଛାଡ଼ିବାକୁ ହେବ ତାକୁ ବଜ୍ଞାନ ଘଇଜ ।

ପେଟପାଇଁ କରବାକୁ ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମ
ଦେବତାକୁ ଗୁଲବାକୁ
ଜୀବନ ଯାତ୍ରାର ଧୂସର ପଥରେ ।

ବାରମ୍ବାର ଫେରଆସେ
ମନର ଚଢ଼େଇ
ଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ଗ୍ରେଟ ତାର ନିର୍ଜନ କୁଟୀର
ସହିଁ ଅଛୁ ଶାନ୍ତିର ସୁମନ
ଆଉ ସ୍ମରଣ କରବା ପାଇଁ
ପୁଞ୍ଜୀଭୂତ ସୁନ୍ଦର ସ୍ମରନା ।

ଭବିଷ୍ୟତ ଜୀବନରେ ମେସ୍ତ ସମ୍ମାନ ପାଇଛନ୍ତି, ସୁଖ ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦରେ ରହିଛନ୍ତି ସତ, କନ୍ଥୁ ଦାରିଦ୍ର ସହିତ ସଂଗ୍ରାମ କରି ଯେଉଁ ସଫଳତା ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ ସାଗ୍ର-ଜୀବନ ତାହା ତାଙ୍କର ଗଟ ଏବଂ ଗୌରବ ହୋଇ ରହିଲ ।

—:—

Digitized by srujanika@gmail.com

ଚତୁର୍ଥ ପରିଚ୍ଛେଦ

ପ୍ରଣୟ ଓ ପରିଣୟ

ମେଘା ପ୍ରେମ ଓ ବିବାହକୁ ନିଜର କଲ୍ପନାରୁ ପୋଛି ଦେଇଥିଲେ । ନିଜକୁ ଅଧ୍ୟୟନ ଏବଂ ଗବେଷଣାରେ ନିମଜ୍ଜିତ କରିବାପାଇଁ ସେ ସବୁ କିଛି ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲେ । ମହିଳାମାନେ ଜୀବନରେ ବିଶିଷ୍ଟ ଚରିତ୍ରାର ହେବାପାଇଁ ବିବାହିତ ଜୀବନଠାରୁ ଦୂରତା ରକ୍ଷା କରି ଅନ୍ୟ କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପାରଦର୍ଶିତା ଅର୍ଜନ କରିବାର ବାସନାକୁ ହୃଦୟରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯୁଗରେ ଚିତ୍ରଚରିତ୍ରପତ୍ରା ପ୍ରେମ ଓ ମାତୃତ୍ୱଠାରୁ ଦୂରେଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଗୌରବର ସ୍ୱପ୍ନ ଫଳବତୀ ହୁଏ ନାହିଁ ସେମାନେ ହୁଏତ ପାରିବାରିକ ଜୀବନକୁ ଫେରି ଆସନ୍ତି, ନଚେତ୍ ନିଜର ଜୀବପ୍ରବଣ ଜୀବନର ତ୍ୟାଗରେ ଏହିସବୁ ଗୁଣକୁ ପୁଷ୍ଟ କରିଥାନ୍ତି ।

ମେଘାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରତି ମମତା ପ୍ରାୟ ଅଦମ୍ୟ ହିଲ୍ଲ କହିଲେ ଚଳେ । ପାରିବାରିକ ସ୍ନେହ ଏବଂ ଅତ୍ୟାତ୍ମରିତ ମାତୃଭୂମିର ଜୀବନା ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ସେତିକ ମାତ୍ର । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧନ ସୋବନରେ ଅନେକ ରକମର ପୁରୁଷଙ୍କ ସହିତ ପାଖାପାଖି କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇ ନଅ ଛବିଶ ବର୍ଷ ବିୟା ମେଘାଙ୍କ ମନରେ କୌଣସି ରୂପ ପରୁ ନ ଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ କଏ ଜାଣିଥିଲା ଯେ ଫ୍ରାନସର ଜଣେ ଧୀମାନ ବିଜ୍ଞାନବନ୍ତ ମେଘାଙ୍କ ପାଇଁ ସତେ ଯେମିତି ଅଜାଣତରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି । ସେତେବେଳକୁ ବସ୍ତୁସ ତାଙ୍କ ଚତୁସ୍ତରିଶ-ପଞ୍ଚତରିଶ । ସ୍ତ୍ରୀଜାତ ପ୍ରତି ଏକବାର ବିତୃଷ୍ଣ ହିଁ । ତାଙ୍କର ନାମ ହେଉଛି ପିଅର କ୍ୟୁରୀ । ଆଦ୍ୟ ସୌବନରେ ପ୍ରଣୟର ପରଶ ପାଉଣ୍ଟ ନ ପାଉଣ୍ଟ ଭକ୍ତାର ଅନୁଭୂତିକୁ ଅଙ୍ଗରେ ଲଗାଇ ପିଅର ସ୍ତ୍ରୀଜାତିକୁ ଗୋଟିଏ ରକମର ଜୁଦାସୀନତାର ସହିତ ଦେଖି ଆସୁଥିଲେ ।

ଅନେକ ଦିନ ତଳର କଥା । ନର୍ମେଲଣ୍ଡିକ ଷ୍ଟ୍ରିଟସ୍ଥିତ ବାସଭବନରେ ମେଘା ଯେତେବେଳେ ସ୍କୁଲ ଫ୍ରାଞ୍ଚି ଦୋଇ ସୋରନର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥାନ୍ତି, ସୋବନରୁ ଅଧ୍ୟୟନ ପରେ ଘରକୁ ଫେରି ପିଅର ଦୃଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବାରେ ତାଙ୍କ ଡାଇଘରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିଥିଲେ ।

"ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଜୀବନକୁ ଉପଭୋଗ କରିବା ପାଇଁ ବଞ୍ଚି ରହିଥାଏ ଏବଂ ଏ ଦିଗରେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ବାସନାଠାରୁ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ବାସନା ବଳବତ୍ତର । ଧୀସମ୍ପନ୍ନା ମହିଳା ପୃଥିବୀରେ ବିରଳ । ସେଥିପାଇଁ ଆମେ ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ରହସ୍ୟମୟ ପରିକଳ୍ପନାକୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ରୂପାନ୍ତରିତ କରିବାକୁ ଯାଇଥାଉ, ଜୀବନର ଉପଯୋଗ୍ୟ ଜିନିଷଠାରୁ ଦୂରରେ ରହି ଆମକୁ ଯେତେବେଳେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରତ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ, ସେତେବେଳେ ଆମେ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛୁରେ ଫଗ୍ରାମ କରିବା ଦରକାର । ମା ଯେପରି ପିଲାକୁ ଭଲପାଏ ଏବଂ ଭଲ ପାଇବାର ମାତ୍ରା ସୀମାଷ୍ଟତ ହେଲେ ପିଲାର ଷ୍ଟତି କରିଥାଏ, ଜଣେ ପ୍ରତ୍ୟାକାଙ୍କ୍ଷିତା ନାସ୍ତ୍ର ଜନର ପ୍ରେମିକର ସମସ୍ତ ଧୀଶକ୍ତିକୁ ଧୂଳିସାତ କରି ଷ୍ଟଣିକ ମୋହରେ ମାତିବାପାଇଁ ଲାଳାୟିତ ହୁଏ । ଏ ଫଗ୍ରାମ ଏକ ଅସାଧାରଣ ଫଗ୍ରାମ କାରଣ ନାସ୍ତ୍ରଜାତ ସେଇଠି ଅତ୍ୟନ୍ତ ନଗ୍ନ ଜୀବନ ଓ ପ୍ରକୃତିର ଦ୍ୱାନ୍ଦ୍ୱ ଦେଇ ଆମକୁ ଫଗ୍ରାମ ପଥରୁ ବିଚ୍ୟୁତ କରିବାରେ ସେମାନେ ବେଶ ଧୂରନ୍ଧର ।''

ତାପରେ ଅନେକ ଦିନ ବିତି ଯାଇଛି । ବିଜ୍ଞାନ ଅଧ୍ୟୟନ ଏବଂ ଗବେଷଣାରେ ନିଜକୁ ଭୁଲିଯାଇ ପିଅର ଅନେକ ସୁନ୍ଦର ଚରୁଣୀଙ୍କ ପ୍ରଣୟିନୀର କାତରର ପ୍ରଘୁତ୍ତର ଦେଇ ପାର ନାହାନ୍ତି ।

୧୮୯୪ର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଏହି ଅଦ୍ଭୁତ ପୁରୁଷ ପିଅରଙ୍କ ସହିତ ମେଘ୍ୱାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତ ହୁଏ ।

ଫ୍ରିବର୍ଗ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ଅଧ୍ୟାପକ ଯୋଶେଫ କୋଷ୍ଲଲୁର୍ସ୍ଟି ମଧୁଚନ୍ଦ୍ରିମା ଯାପନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସସ୍ତ୍ରୀକ ପ୍ୟାଷ୍ଟ ନଗରୀକୁ ଆସିଥିଲେ । ତତ୍ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ସମାଜର ଅଧିବେଶନରେ ଯୋଗଦେବାପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସେ ମନସ୍ଥ କରିଥିଲେ । ନବବିବାହିତା ଶ୍ରୀମତୀ କୋଷ୍ଲଲୁର୍ସ୍ଟିଙ୍କ ସହିତ ମେଘ୍ୱାଙ୍କ ପରିଚୟ ଥିଲା ସନ୍ଦର୍ବରୁ । ସେମାନେ ପୋଲଣ୍ଡ ଅଧିବାସୀ । ପ୍ୟାଷ୍ଟରେ ପହଞ୍ଚି ସେମାନେ ପ୍ରଥମେ ମେଘ୍ୱାଙ୍କ ଭଲମନର ଖବର ବୁଝିଲେ । ନାତିସ୍ଫୁ ଶିଲ୍ପ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ସମ୍ପର୍କୀୟ ବିଭିନ୍ନ ପରିଣର ଇଷ୍ଟାଡ୍ ଚୁମ୍ବକୀୟ ଧର୍ମ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବାପାଇଁ ମେଘ୍ୱାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥାଏ । ମେଘ୍ୱା ଏହି ଗବେଷଣା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଧ୍ୟାପକ କୋଷ୍ଲଲୁର୍ସ୍ଟିଙ୍କୁ କହିଲେ । ଲପ୍ମେନଙ୍କ ଗବେଷଣା-ଗାରରେ ବିଭିନ୍ନ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଚୁମ୍ବକୀୟ ପରୀକ୍ଷାର ସୁବିଧା ନ ଥିବା ବିଷୟ ମେଘ୍ୱା ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କୁ କହିବାରୁ ସେ ସାମାନ୍ୟ ଚିନ୍ତା କରି ପିଅର କ୍ୟୁରୀ ନାମକ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ନେବା ପାଇଁ ମେରୀଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ।

ତାପର ଦିନ ଅପରାହ୍ଣରେ ନବଦମ୍ପତ୍ତି ପିଅର ଏବଂ ମେରୀଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରାଇବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଘୁ ଭୋଜର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ଫରାସୀ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଏବଂ ପୋଲଣ୍ଡର ଚରୁଣୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ହେଉଛୁ ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତ ।

ପିଅର କ୍ୟୁରୀଙ୍କ ଗମ୍ଭୀର ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଅବହେଳାତ୍ମକ ଇତସ୍ତତଃ କେଶରାଶି ତାଙ୍କର ସୌମ୍ୟ ଚେହେରାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆକର୍ଷଣୀୟ କରୁଥିଲା । ଅନେକ ବର୍ଷ ପରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଘନିଷ୍ଠ ଭାବରେ ଅନେକ ମେରୀ ଜଣେ ପୁରୁଷର ହବ୍ୟ ଚେହେରାକୁ ଉପଲବ୍ଧି

Digitized by srujanika@gmail.com

କରପାରଥିଲେ । ଅବହେଳାଗ୍ରସ୍ତ ଶୁଶ୍ରୂ ବଣିଷ୍ଟ ସୌମ୍ୟ ମୁଖମଣ୍ଡଳ ସତେ ସେମିତି ଅନ୍ତର ସୁନ୍ଦର ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସାମାନ୍ୟ କିଛୁ କଥୋପକଥନ ପରେ ସେମାନେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ନିମଗ୍ନ ରହିଲେ । ମେରୀ ପ୍ରଥମେ ଚୁମ୍ବକୀୟ ମାପ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପିଅରଙ୍କ ମତାମତ ନେଲେ, ପରେ ପିଅର ବୈଦ୍ୟୁତିକ ସମ୍ଭାବ୍ୟର ନିଜର ଆଧୁନିକତମ ଗବେଷଣା ବିଷୟରେ ବୁଝେଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ମେରୀ ସେହି ଆଲୋଚନାରେ ଯେତିକି ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏତେ ବଡ଼ ଜଟିଳ ତଥ୍ୟ, ତା ଉପରକୁ କେତେ ରକମର ଗାଣିତିକ ସୂତ୍ର— ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ସେ ସବୁ ଅବାଧରେ ବୁଝିଯାଉଥିବାରୁ ପିଅରଙ୍କୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲଗିଲା । ତାଙ୍କର କଠୋର ମନ ମେରୀଙ୍କୁ ଦେଖି କୋମଳ ହୋଇଗଲା । ମେରୀଙ୍କ କଥାବାର୍ତ୍ତା ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ଆନନ୍ଦ ଦେଲା । ମେରୀଙ୍କ ଧୀଶକ୍ତି ଏବଂ ନମ୍ରତା ପିଅରଙ୍କୁ ଆକର୍ଷଣ କଲା । ପିଅର ପଚାରିଲେ, "ତୁମେ କଣ ଫ୍ରାନ୍ସରେ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ରହିବ ?" ଏ ପ୍ରଶ୍ନରେ ମେରୀ ସାମାନ୍ୟ ବିଚଳିତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ତାପରେ ତାଙ୍କର ସୁମଧୁର କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, "ନା । ଏ ଥ୍ରୀଷ୍ମରେ ଯଦି ମୁଁ ମୋର ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ପରୀକ୍ଷା ସଫଳତାର ସହିତ ଶେଷ କରେ, ଔୟାର୍ସକୁ ଫେରିଯିବି । ପୁଣି ଶରତ୍ ବେଳକୁ ଆସିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ କିନ୍ତୁ ତାହା ମୋର ଆର୍ଥିକ ସମ୍ବଳ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ତାପରେ ପୋଲଣ୍ଡ ଫେରଯାଇ ଶିକ୍ଷକତା କରିବି, ମୋ ଦେଶର କିଛୁ କାମରେ ଲଗିବି । କୌଣସି ପୋଲ୍ଯାଣ୍ଡବାସୀର ନିଜ ଦେଶ ଛାଡ଼ିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ ।"

କୋଲ୍ସ୍କି ଦମ୍ପତ୍ତି ମଧ୍ୟ ପୋଲଣ୍ଡରେ ରୁଷୀୟ ଅତ୍ୟାଚାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କଲେ । ପୋଲଣ୍ଡର ଉଚ୍ଚଜଣ ଯାକ ପ୍ରବାସୀ ନିଜର ମାତୃଭୂମି ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲେ । ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ହୋଇ ଏବଂ ବୋଧହୁଏ ସାମାନ୍ୟ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ପିଅର ମେରୀଙ୍କ ଦେଶପ୍ରେମ ଏବଂ ସାମାଜିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିଷୟରେ ଖିପଣ ଶୁଣିଲେ । ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ପିଅରଙ୍କ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ବ୍ରତ ଥିଲା, ତେଣୁ ସେ ବୁଦ୍ଧି ପାରୁ ନଥିଲେ ମେରୀଙ୍କ ଭଳି ଜଣେ ବିଦୁଷୀ ରମଣୀ ବିଜ୍ଞାନ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବିଷୟ ଉପରେ ଖିବ ପାରୁଛନ୍ତି, ଯାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ ଏବଂ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗବେଷଣା ମଧ୍ୟରେ ପିଅର ଆକାଶପାତାଳ ପ୍ରଭେଦ ଅନୁଭବ କଲେ ।

ତଥାପି ମେରୀଙ୍କ ସହିତ ଆଉ ଥରେ ଦେଖା କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହେଲା ।

ଏହି ପିଅର କ୍ୟୁରୀ କିଏ ?

ସେ ଜଣେ ଫରାସୀ ବୈଜ୍ଞାନିକ । ନିଜ ଦେଶରେ ଅଚଳା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବିଦେଶରେ ତାଙ୍କର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗବେଷଣାର ବହୁତ ଆଦର ।

ସେ ପ୍ୟାରୀ ନଗରୀର 'ଶର୍ବ କୁଭନ୍ୟର'ରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ମେ ୧୫, ୧୮୫୯ରେ । ତାଙ୍କ ପିତା ୟୁଜନ୍ କ୍ୟୁରୀ ଜଣେ ଡାକ୍ତର ଏବଂ ଗବେଷକ । ଚତୁର୍ଥ ଯେକ୍ୟୁସ୍ ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁଅ ପିଅର୍—ଉଭୟେ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନରେ ଗବେଷଣାରତ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଷ୍ଟେଟ୍‌ବେଲେ ପିଅର ନଜର ସ୍ୱାଧୀନ ମନୋଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କଣ କୌଣସି ସ୍କୁଲରେ ପଢିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କଣ ନଥିଲେ । ସେ କେବେ ସ୍କୁଲକୁ ଯାଇ ନ ଥିଲେ । ଡାକ୍ତର କ୍ୟୁରି ଏଥିରେ ବଚଳଚ୍ଚ ନ ଦେଇ ନଜର ବୁଦ୍ଧିମାନ ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁତ୍ରକୁ ପ୍ରଥମେ ନଜେ ପଢ଼ାଇଲେ ଏବଂ ପରେ ବାଳକ ନାମକ ଜଣେ ଦକ୍ଷ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ହାତରେ ପିଅରଙ୍କ ଶିକ୍ଷାଭାର ନ୍ୟସ୍ତ ଦେଲ୍ ! ବାଳକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶିକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତ ପିଅରଙ୍କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କଲ୍ । ଷୋଳ ବର୍ଷରେ ମେ ବଜ୍ଞାନରେ ସ୍ନାତକ ଉପାଧି ଏବଂ ଅଠର ବର୍ଷ ବୟସରେ ପଦାର୍ଥ ବଜ୍ଞାନରେ ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଉପାଧି ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଉଣେଇଶୀ ବର୍ଷ ବୟସରେ ବଜ୍ଞାନ ବିଭାଗର ଅଧ୍ୟାପକ ଡେ ମେନ୍‌ସ୍ଙ୍କ ଅଧୀନରେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପାଇଁ ସହକାରୀ ପଦରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେ ବନ୍‌ରେ ନଜ ଭାଇ ଯେକ୍ୟୁସ୍‌ଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ଗବେଷଣା କରି 'ପିଜୋ—ଇଲେକ୍‌ଟ୍ରିସିଟି' ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ ।

୧୮୮୩ରେ ମଣ୍ଟ ପେଲିଅରରେ ଅଧ୍ୟାପକ ନଯୁକ୍ତ ପାଇଁ ଯେକ୍ୟୁସ୍ ଅନ୍ୟତ୍ର ଚାଲିଗଲେ ଏବଂ ପ୍ୟାରୀ ନଗରୀର ପଦାର୍ଥ ବଜ୍ଞାନ ଏବଂ ରସାୟନ ବଜ୍ଞାନ ବିଦ୍ୟାଳୟର ମୁଖ୍ୟ ହୋଇ ପିଅର ପିତାମାତାଙ୍କ ପାଖରେ ରହିଲେ ।

ପିଅରଙ୍କ ଗଭୀରତା ଗବେଷଣାରେ ପ୍ରୀତ ହୋଇ ଇଂଲଣ୍ଡର ବଖ୍ୟାତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଲର୍ଡ କେଲ୍‌ଭିନ୍ ୧୮୯୫ ଅଗଷ୍ଟରେ ପିଅରଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଥିଲେ :

"ପ୍ରିୟ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କ୍ୟୁରି,

ତୁମେ ଏବଂ ତୁମ ଭାଇ ଉଦ୍ଭାବନ କରିଥିବା ପିଜୋଇଲେକ୍‌ଟ୍ରିକ୍ କ୍ୱର୍ଜ୍ ମୋ ପାଖକୁ ତୁମେ ପଠାଇଥିବାରୁ ମୁଁ ଅତି ସୁବିଧାରେ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗଣନା କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଛି ।

ମୁଁ ଫିଲେସଫିକାଲ ମାଗାଜନ୍‌ରେ ଗୋଟିଏ ଟିପ୍‌ପଣୀ ଲେଖିଛି ଯେ ତୁମର କାମ ମୋ ପୂର୍ବରୁ ହୋଇଛି । ବୋଧହୁଏ ତାହା ଅକ୍ଟୋବର ନଚେତ୍ ନଭେମ୍ବର ସଂଖ୍ୟାରେ ବାହାରିବ....."

ଅକ୍ଟୋବର, ୧୮୯୫ରେ ସେ ପୁଣି ଥରେ ପିଅରଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଥିଲେ :

"...ପ୍ୟାରୀରେ କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସହଯୋଗ ବୋଲି ମୁଁ ଆଶା କରେଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏବଂ ଆସନ୍ତା ସପ୍ତାହର ଶେଷ ଭିତରେ ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ତୁମେ ଯଦି ମୋତେ ତୁମର ଗବେଷଣାଗାର ଦେଖାଇ ପାରନ୍ତ ମୁଁ କୃତଜ୍ଞ ହୁଅନ୍ତି ।..."

ଏନା ସହକାରୀ ସାହାଯ୍ୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ ଅବସ୍ଥାରେ କାମ କରି ପିଅରଙ୍କ ଅସାଧାରଣ ଗବେଷଣା ବସ୍ତୁତଃ ବ୍ରିଟିଶ୍ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଲର୍ଡ କେଲ୍‌ଭିନଙ୍କୁ ଚମତ୍କୃତ

Digitized by srujanika@gmail.com

କର ପକାଇଲା । ସେତେବେଳେ ଫ୍ରାନ୍ସରେ ପିଅର ଅଳଣା ଥିଲେ କହିଲେ ଅଘଡ଼ ହେବ ନାହିଁ । ଦୀର୍ଘ ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ନଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠା ଏବଂ ଦକ୍ଷତାର ପ୍ରତିପାଦନ କରି ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ଧରଣର ଗବେଷଣା କରି ୪୫ ବେଳକୁ ପିଅର ପାଇଥିଲେ ମାସକୁ ଚଉଶତ ଫ୍ରାଙ୍କ୍—ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ସମୟରେ କୌଣସି କାରଖାନାର ଜଣେ ଅଭିଜ୍ଞ ଶ୍ରମିକର ଉତ୍ତମ ସହିତ ସମାନ ।

ନଜର ସାମାଜିକ ପଦବୀର ଉନ୍ନତି କଲେ ଭାଙ୍କ ପ୍ରଫେସର ପଦ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କରିବା ପାଇଁ କୁହାଗଲା । ସେ ମନା କରି ଦେଲେ । ପ୍ରଫେସର ହେବାର ଯୋଗ୍ୟତା ଥିଲେ ସେମାନେ ଆପେ ଆପେ ଦେବେ, ଦରଖାସ୍ତ ପୁଣି କ'ଣ ସେ ହେଲା ଭାଙ୍କର ମନୋଭାବ । ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ସ୍କୁଲର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଭାଙ୍କର ନିଷ୍ଠା ଏବଂ ଦକ୍ଷତା ଯୋଗୁଁ ଫରାସୀ ସରକାରଙ୍କ ପାଖକୁ ଏକ ସମ୍ମାନସୂଚକ ପଦବୀ ପାଇଁ ସୁପାରିଶ କରିଥିଲେ । ପିଅର ସେହି ପଦବୀ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ମନା କରିଦେଲେ । ସେ ହେଲେ ଆମର ଜଣେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପିଅର କ୍ୟୁରୀ ।

ଭାଙ୍କର ଜୀବନ-ଦର୍ଶନ, ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଉନ୍ନତ ଥିଲା । ସୃଷ୍ଟିସ୍ୱମାନ ନଈ ଉଭା ନଜର ଆଦର୍ଶନ ଗୁଣରୁ ସେ ସମାଜର ବାସ୍ତୁମଣ୍ଡଳର ପ୍ରଭାବରୁ ନଜକୁ ମୁକ୍ତ ରଖିବାକୁ ଯେତ୍ନ କରୁଥିଲେ । ନଜର ଜୀବନକୁ ଏକ

ଚିତ୍ର ନଂ ୫—ପିଅର କ୍ୟୁରୀ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସ୍ୱପ୍ନ ଏବଂ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ବାସ୍ତବ କରିବା ତାଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । ଦୁଇଜଣଙ୍କ ପ୍ରେମବଦ୍ଧ ଆକର୍ଷଣ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ପଥଚ୍ୟୁତ କରିବାର ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିଲା ତାଙ୍କର ଅଭିମାନ ଏବଂ ଅଭିଳାଷ ତାଙ୍କୁ ପୁଣି ଥରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଚିନ୍ତାଧାରାରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରୁଥିଲା । ବିଜ୍ଞାନ ବେଦୀରେ ସେ ନିଜକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଦେଇଥିଲେ ।

୧୮୯୪ର ବସନ୍ତ କାଳରେ ମେରୀଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା ହୋଇ ପୁଣି ଥରେ ତାଙ୍କର ହୃଦୟରେ ପ୍ରଣୟର ଉଦ୍ରେକ ହେଲା । ମେରୀଙ୍କ ସୁନ୍ଦର ଚେହେରାକୁ ଦେଖି ସେହି ପ୍ରଣୟ ଉଦ୍ରେକ ହୋଇ ନଥିଲା; ପିଅରଙ୍କ ଉଦାସୀନ ମେରୀଙ୍କ ଗମ୍ଭୀର ଗବେଷଣା ଓ ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତା ଦ୍ୱାରା ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ସମାଜର ସଭାଗୃହରେ ପିଅର ପୁଣି ଦୁଇ ଜଣଙ୍କର ମେରୀଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିଥିଲେ । * ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଏବଂ ଚୁମ୍ବକୀୟ କ୍ଷେତ୍ରର ସମବନ୍ୟାସ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରକାଶିତ ତାଙ୍କର ଆଧୁନିକତମ ନିବନ୍ଧ ସେ ମେରୀଙ୍କୁ ଉପହାର ଦେଇଥିଲେ । ଉପହାର ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାରେ ଲେଖାଥିଲା :

"କୁମାରୀ ସ୍ଲୋଡୋଭସ୍କାଙ୍କୁ— ଲେଖକର ଆଦର ଏବଂ ବନ୍ଧୁତା ସହ—
ପି. କ୍ୟୁରୀ ।"

ସେ ମେରୀଙ୍କ ସହିତ ଲପ୍‌ମେନ୍‌ଙ୍କ ଗବେଷଣାଗାରରେ ମଧ୍ୟ କେତେଥର ସାକ୍ଷାତ କରିଥିଲେ ।

ଜଣେ ପିଅର ମେରୀଙ୍କ ବସାଘରକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରିଥିଲେ । ମେରୀଙ୍କ ଦରିଦ୍ର ଜୀବନଯାପନ, ତାଙ୍କର ଜୀର୍ଣ୍ଣ ପୋଷାକପତ୍ର ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ପିଅରଙ୍କୁ ଅତି ସୁନ୍ଦର ଜଣାପଡ଼ିଲେ । ମେରୀଙ୍କ ହୃଦୟର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପିଅରଙ୍କୁ ଅଭିଭୂତ କରିଥିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ସେମାନଙ୍କ ବନ୍ଧୁତ୍ୱ ଘନୀଭୂତ ହେଲା । ଉଭୟେ ଉଭୟଙ୍କୁ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ । ମେରୀଙ୍କ ବନ୍ଧୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପଦେଶ ହେତୁ ପିଅର ନିଜର ଏକଜଦିଆ ପଣ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଚୁମ୍ବକତ୍ୱ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଚମତ୍କାର ଥେସିସ୍ ଲେଖି ଡକ୍ଟରେଟ୍ ଡିଗ୍ରୀ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ।

ପ୍ରାୟ ଦଶବାର ଥର ମେରୀଙ୍କ ବସାଘରକୁ ଯାଇ ସାରିବା ପରେ ତାଙ୍କୁ ନିଜ ବସାଘରକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ପିଅର ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ ।

ଗଣିତରେ ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ପରୀକ୍ଷା ସରିଲା । ମେରୀ କୃତିତ୍ୱର ସହିତ ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ତାପରେ ସେ ବାହାରିଲେ ନିଜର ମାତୃଭୂମି ପୋଲାଣ୍ଡକୁ ।

ପିଅର ପଚାରିଲେ, "ତୁମେ ଅକ୍ଟୋବରରେ ଫେରି ଆସୁଛ ତ ? ତୁମେ ଫେରି ଆସିବ ବୋଲି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କର । ତୁମେ ପୋଲାଣ୍ଡରେ ରହିଲେ ତୁମର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଅଧ୍ୟୟନରେ

* On symmetry in physical phenomena :
Symmetry of an electric and of a magnetic field.

Digitized by srujanika@gmail.com

ବୀଘାତ ଆସିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ବଙ୍କାନକୁ ପରତ୍ୟାଗ କରବାର ଅଧିକାର ତୁମର ନାହିଁ ।"

ମେସ୍ସ ଅନୁଭବ କରପାରଲେ ଯେ ପିଅରଙ୍କ ଉକ୍ତ 'ବର୍ତ୍ତମାନ ବଙ୍କାନକୁ ପରତ୍ୟାଗ କରବାର ଅଧିକାର ତୁମର ନାହିଁ'ର ଅର୍ଥ ହେଉଛି 'ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋତେ ପରତ୍ୟାଗ କରବାର ଅଧିକାର ତୁମର ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ଚୁପ୍ ରହି ମେସ୍ସ କହିଲେ "ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ତୁମର ଧାରଣା ଠିକ୍ । ମୁଁ ଫେର ଆସିବାକୁ ବହୁତ ଇଚ୍ଛା କରେ ।"

ପିଅର ମେସ୍ସଙ୍କୁ ବିବାହ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ । ମେସ୍ସଙ୍କ ଉତ୍ତର ବିଶେଷ ଆଶାପ୍ରଦ ନ ଥିଲା । ଜଣେ ଫରାସୀ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବିବାହ କରି ସବୁଦିନ ପାଇଁ ନିଜର ମାତୃଭୂମିକୁ ଛାଡ଼ିବାକୁ ହେବ, ବିଦେଶୀ ଶାସକ କବଳରୁ ନିଜର ମାତୃଭୂମିର ସ୍ୱାଧୀନତା ପୁନରୁଦ୍ଧାର କରିବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ । ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରୁ ଦୂରେଇ ରହିବାକୁ ହେବ—ଏ ସବୁ ଚିନ୍ତନା ମେସ୍ସଙ୍କୁ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କରପକାଇଲା ଏବଂ ସେଥିଯୋଗୁଁ ପିଅରଙ୍କ ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ସେ ହଠାତ୍ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଦେଶ ତ୍ୟାଗ କରିବା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅନୁଚିତ ଏବଂ ତାହା ସେ କରପାରିବେ ନାହିଁ ମଧ୍ୟ ! ଦୁଇଟି ପରୀକ୍ଷାରେ କୃତିତ୍ୱର ସହିତ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ସାରିଲା ପରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କ ପାଲ ଓ୍ୟାର୍ଥକୁ ଫେରିଯିବାପାଇଁ ଅନ୍ତତଃ ସେହି ଚାପ୍ତି ପାଇଁ ଏବଂ ବୋଧହୁଏ ସବୁଦିନପାଇଁ ପିଅରଙ୍କୁ କେବଳ ବନ୍ଧୁତ୍ୱର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ କୌଣସି ବିଷୟରେ ସଠିକ୍ ଜବାବ୍ ନଦେଇ ମେସ୍ସ ପୋଲଣ୍ଡ ଅଭିମୁଖରେ ଯାତ୍ରା କଲେ । ପିଅରଙ୍କ ପାଇଁ ମେସ୍ସଙ୍କ ବନ୍ଧୁତ୍ୱ ଯଥେଷ୍ଟ ନ ଥିଲା ।

ମେସ୍ସ ପିତାଙ୍କ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ଗହ୍ୱରେ ଚାଁଖାବକାଶ ଅତିବାହିତ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ପିଅର ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଅନେକ ଥର ଚିଠି ଲେଖି ଅକ୍ଟୋବରରେ ପ୍ୟାରିସକୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ।

ପିଅର କ୍ୟୁରିଙ୍କ ଠାରୁ ମେସ୍ସ ସ୍କ୍ଲୋଡୋଭସ୍କାଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିଠି :

"

ଅଗଷ୍ଟ ୧୦, ୧୮୯୪

.....ତୁମର ଖବର ପାଇ ମୁଁ ବିଶେଷ ପ୍ରୀତ ହେଲି । ତୁମ ବିଷୟ କିଛି ନ ଶୁଣି ଦୀର୍ଘ ଦୁଇମାସ ରହିଣି ବିଶେଷ କଷ୍ଟଦାୟକ ଜଣା ପଡ଼ିଥିଲା । ଚେଷ୍ଟ ତୁମର ଗ୍ରେଟ୍ ଚିଠିଟି ମୋତେ ଅଶେଷ ଆନନ୍ଦ ଦେଲା ।

ମୁଁ ଆଶାକରେ ତୁମେ ସେଠାରେ ମନଖୁସିରେ ଅବକାଶ ଅତିବାହିତ କରୁଅଛ ଏବଂ ଅକ୍ଟୋବର ବେଳକୁ ଏଠାକୁ ଫେରିଆସିବ । ମୁଁ କୁଆଡ଼େ ଯାଉନାହିଁ । ଛୁଟିସାରି

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗ୍ରାନାଇଟରେ ଚନ୍ଦ୍ର ମୋର ଟୋଲ୍ଲ ଟରବା ସାମନାରେ କମ୍ବା ବଖିଟ୍‌ରେ ସମସ୍ତ କଟାଇବ ।

ଆମେ ଉଭୟେ ପ୍ରତଜ୍ଞାବଦ୍ଧ--ନୁହେଁ କ ? – ଯେ ଅନ୍ତତଃ ବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱପାବରେ ରହିବା—ଯଦ୍ଦ ତୁମେ ତୁମର ମନ ପଣବର୍ତ୍ତିନ ନ କର ! କାରଣ କୌଣସି ପ୍ରତଜ୍ଞା କାହାକୁ ବାନ୍ଧ ରଖିପାରେ ନାହିଁ ଏବଂ ସେ ସବୁ ନଜର ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ଆଦେଶ କରିଯାଇପାରେ-ନାହିଁ । ଆମର ସ୍ୱପ୍ନରେ ନମଗ୍ନ ରହି ଉଭୟେ ଉଭୟଙ୍କର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ନଷ୍ଟପ୍ଟ ଉପଭୋଗ କରନ୍ତା ତୁମର ଦେଶପ୍ରେମର ସ୍ୱପ୍ନ, ଆମର ମାନବକଲ୍ୟାର ସ୍ୱପ୍ନ ଏବଂ ଆମର ବୈଜ୍ଞାନିକ ସ୍ୱପ୍ନ—ଏସବୁ ସ୍ୱପ୍ନ ଭିତରୁ ବୋଧହୁଏ ଶେଷଗୋଟିକ ଆମର ନ୍ୟାଯ୍ୟ ପରତ ସ୍ୱପ୍ନ । ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ମନେକରେ ଯେ ସାମାଜିକ ପରସ୍ଥିତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାର ଶକ୍ତି ଆମର ନାହିଁ ଏବଂ ଯଦ୍ଦବା ଆଏ, ସେ ଦିଗରେ କାମ କଲେ ଯେ ମନ୍ଦ ଅପେକ୍ଷା ଭଲ ପରିଣାମ ନଷ୍ଟପ୍ଟ ମିଳିବ ସେ ବିଷଯ୍ଟରେ ଆମେ ନଷ୍ଟପ୍ଟ ନୋହୁଁ ଏବଂ ଏସବୁ କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଲେ ଆମର ଅନାବାର୍ଯ୍ୟ ନମନିକାଶରେ ବ୍ୟାଘାତ ସୃଷ୍ଟି ହେବ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟି କୋଣରୁ ଆମେ କିଛି କରି ପାରିବା ପାଇଁ ଆଶା କରିବା କଥା । ଏ ଦିଗରେ ଆମର ମୂଲଦୁଆ ଅନ୍ତତଃ ପଛରେ ଟାଣୁଆ ଏବଂ ଆମେ ଯଦ୍ଦ କୌଣସି ଉଦ୍ଭାବନ କରିବା ତାହା ଆମର ଅର୍ଜିତ ଜ୍ଞାନ ହୋଇ ରହିବ ।

ତୁମେ ନିଜେ ଚିନ୍ତା କରି ଦେଖ ଆମେ ଘନନ୍ତ ବନ୍ଧୁ ଭାବରେ ରହିବା ପାଇଁ ସ୍ୱଳ୍ପ ହୋଇଛୁ କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଯଦ୍ଦ ବର୍ଷେ ପରେ ଫ୍ରାନ୍ସ ପରତ୍ୟାଗ କର ତେବେ ଆମର ନନ୍ଧୁତ୍ୱ କେବଳ ଯୋଥଗତ ବନ୍ଧୁତ୍ୱ ହୋଇ ରହିବ ଏବଂ ଆମର ଆଉ ଭବିଷ୍ୟତରେ ସାକ୍ଷାତ ହେବ ନାହିଁ । ସେ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ଆଉ ଥରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଉଛି : ତୁମେ ମୋ ପାଖରେ ରହିଲେ କ'ଣ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ? ମୁଁ ଜାଣେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ତୁମକୁ ରଗାଏ ଏବଂ ତୁମେ ଏ ବିଷଯ୍ଟରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବାକୁ ଚାହିଁ ନାହିଁ, ଏବଂ ତୁମେ ମୋତେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଅଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କର ।

ମୁଁ ତୁମକୁ ଫ୍ରିବର୍ଗରେ ସାକ୍ଷାତ କରିବା ପାଇଁ ତୁମର ଅନୁମତି ନେବ ବୋଲି ସ୍ଥିର କଲି । ବୋଧହୁଏ ତୁମେ ସେ ଜାଗାରେ ମାତ୍ର ଏକଦିନ ରହିଛ ଏବଂ ସେଦିନ ଆମମାନଙ୍କ ବନ୍ଧୁତ୍ୱ କୋଲ୍ଲର୍ଘି ପରିବାର ସହିତ ତୁମର ସମସ୍ତ ଅତିବାହିତ ହେବ ।

ବିଶ୍ୱାସ କର,

ମୁଁ ତୁମର ଗୁମ୍ମୁଗ୍ଧ

ମିଶ୍ର କ୍ୟୁରୀ

Digitized by srujanika@gmail.com

ତୁମେ ଯଦି ଅକ୍ଟୋବରରେ ଫେରି ଆସିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛ ବୋଲି ଲେଖନ୍ତୁ ମୁଁ ଟ୍ରେପ୍ ହୁଅନ୍ତୁ । ତୁମେ ଯଦି ସିଭ୍ରକୁ ଚିଠି ଦେବ ମୁଁ ଚଞ୍ଚଳ ପାଇବି ।

ଠିକଣା : ପିଅର କ୍ୟୁସ୍ ୧୫ ଜଭ ଡେମ୍ପାର୍ଲନ୍ ଏ, ସିଭ୍ର (ସିନ) ।''

ଏହି ସମୟରେ ପିଅର ମେରୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଅନେକ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚିଠିରେ ମେସ୍ତ୍ରଙ୍କୁ ଫ୍ରାନ୍ସ ଆସିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପତ୍ରମାନଙ୍କରେ ତାଙ୍କର ଅନାବିଳ ପ୍ରେମର ଚନ୍ଦ୍ରାଧାସ୍ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ ହେଉଥିଲା କିନ୍ତୁ ସେ କୌଣସିଠାରେ ଅତ୍ୟଧିକ ପ୍ରଣୟ କମ୍ବା ଅଶ୍ଳୀଳ ମନୋଭାବ ପ୍ରକାଶ କରି ନ ଥିଲେ । ମେସ୍ତ୍ର ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଫଟୋ ପିଅରଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇଥିଲେ ଯାହା ପିଅର ଅତି ଯତ୍ନରେ ସାଇତି ରଖିଲେ ।

ଅକ୍ଟୋବର ଆସିଲା । ପିଅରଙ୍କ ହୃଦସ୍ପନ୍ଦନ ଆନନ୍ଦ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସରେ ଉଛୁଳି ପଡ଼ିଲା । ମେସ୍ତ୍ର ଗ୍ରୀଷ୍ମାବକାଶ ପରେ ପ୍ୟାରିକୁ ପୁଣି ଫେରି ଆସିଲେ ଏବଂ ଲପ୍‌ମେନ୍‌ଙ୍କ ଲେବୋ-ରେଟୋରୀରେ ପୁଣି ନିଜର କାମ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ମେସ୍ତ୍ରଙ୍କୁ ପିଅର ପୁଣି ଥରେ ଅନୁରୋଧ କଲେ ବିବାହ କରିବା ପାଇଁ । ମେସ୍ତ୍ରଙ୍କୁ ପାଇବା ପାଇଁ ପିଅର ଚରମ ଦୃଢ଼ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲେ । ଏପରିକି ବିବାହ ପରେ ନିଜର ମାତୃଭୂମି ଗ୍ରୁଡ଼ ପୋଲଣ୍ଡରେ ରହିବାପାଇଁ ପିଅର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ମେସ୍ତ୍ର ଟିକିଏ ବିବ୍ରତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ସେ ବଡ଼ଭଉଣୀ ବ୍ରୋନ୍ୟାଂକ ଆଗରେ ସବୁକଥା କହି ତାଂକର ଉପଦେଶ ମାଗିଲେ । ମେସ୍ତ୍ର ବୁଝିଲେ, କଣେ ପୁରୁଷର ମାତୃଭୂମି ପରିତ୍ୟାଗ କରିବାର ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ତାଂକର ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ସେହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସେ ପିଅରଂକ ପ୍ରଣୟର ସ୍ୱଚ୍ଛତା ତଥା ପ୍ରଗାଢ଼ତା ଅନୁଭବ କରିପାରିଥିଲେ । ପିଅର ମଧ୍ୟ ବ୍ରୋନ୍ୟାଂକ ପାଖକୁ ଯାଇ ମେସ୍ତ୍ରଂକ ସହିତ ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ । ପିଅରଂକ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱଭାବ, ପୌମ୍ୟ ଚେହେରା ତଥା ଅନାବିଳ ପ୍ରେମ ଲୁହି ପରିବାରକୁ ଅଭିଭୂତ କରିଥିଲା ।

ଦୀର୍ଘ ଦଶମାସ କାଳ ବିତିଗଲା । ମେସ୍ତ୍ରଂକ ମୁହଁରୁ 'ହଁ' ପଦକ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ପିଅରଙ୍କୁ ଅନେକ ଶ୍ରମ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଶେଷରେ ମେରୀଂକ ପାଷାଣ ହୃଦସ୍ପନ୍ଦନ ସ୍ୱଚ୍ଛ ପ୍ରଣୟର ସ୍ରୋତ ପ୍ରବାହିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ମେରୀଂକ ଦ୍ୱିଧା ଏବଂ ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ରାଜି ହେବାପାଇଁ ବଳମ୍ବି ପିଅରଂକ ପ୍ରତି ତାଂକ ପ୍ରେମ ଓ ଆଦରର ସ୍ୱଳ୍ପତା ହେତୁ ନୁହେଁ, ତାହା ନିଜର ମାତୃଭୂମି ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା ଆଶଂକା ହେତୁ । କିନ୍ତୁ ସେ ଆଶଂକା, ସେ ଅବସାଦ ତାଂକ ପ୍ରଣୟର ସ୍ରୋତକୁ ଆଉ ରୋକି ପାରିଲା ନାହିଁ । ପିଅରଂକ ଅସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ତରୁଣୀ ସନ୍ନ୍ୟାସିନୀଙ୍କୁ ପ୍ରେମମୟୀ ରମଣୀ ରୂପରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କଲା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜୁଲାଇ ୧୪, ୧୮୯୫ରେ ଓ୍ୟାର୍ସରୁ ଯୋଶେଫ୍ ଚଠି ଲେଖି ଏହି ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ପିତାଙ୍କର ସମ୍ମତି ଥିବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଅନନ୍ଦ ବିସ୍ତୃତ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ । ଏହାର କିଛିଦିନ ପରେ ନିଜର ବାଲ୍ୟସାଥୀ କାଜିଆଙ୍କ ପାଖକୁ ଚଠି ଲେଖିଲାବେଳେ ମେରୀ ଲେଖିଥିଲେ "ଏ ଚଠି ପାଇଲାବେଳକୁ ତୋର ଷ୍ଟ୍ରେଟେଲର ସାଥୀ ମାନ୍ୟା, ସ୍ପ୍ଲୋଡୋଭସ୍କା ମେରୀ କ୍ୟୁରୀ ହୋଇ ସାରିଥିବ ।"

ଉଭୟ ପିଅର ଏବଂ ମେରୀଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଜୁଲାଇ ୨୬, ୧୮୯୫ ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦିନ ହୋଇ ରହିଲା । ମେରୀ ନିଜର ନିର୍ଜନ କୋଠରୀରୁ ସେ ଦିନ ସକାଳେ ଶେଷଥର ପାଇଁ ଉଠି ନୂତନ ଜୀବନ ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । ସେହି ବିବାହରେ ବାଇବେଲ ପାଠ ହେଲା ନାହିଁ କମ୍ବା କୌଣସି ଓକିଲଙ୍କ ଦରକାର ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ ।

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କେତେଜଣ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞ, ଡ୍ରୋନ୍ୟା ଓ କାସିମିର, ଓ୍ୟାର୍ସରୁ ଆସତ ଅଧ୍ୟାପକ ସ୍ପ୍ଲୋଡୋଭସ୍କି ଓ ହେଲଙ୍କ ଗହଣରେ କ୍ୟୁରୀବାସଭବନରେ ଶୁଭବିବାହ ସମ୍ପନ୍ନ ହେଲା । ପିଅରଙ୍କ ପିତା ଡାକ୍ତର କ୍ୟୁରୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଜର୍ମାନ ଫରାସୀ ଭାଷାରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଆରମ୍ଭ କଲେ ଅଧ୍ୟାପକ ସ୍ପ୍ଲୋଡୋଭସ୍କି । ସେ ଖୁବଚଳ ହୋଇ କହିଥିଲେ, "ମେରୀକୁ ପାଇ ଆପଣ ଏପଣ ଏକ ଟିଅ ପାଇବେ ଯେ କି ସ୍ୱେହର ଏକ ଅନୁପମ ଭଣ୍ଡାର ହୋଇ ରହିବ । ସେ ଦୁନିଆକୁ ଆସିଲା ଦିନରୁ ମୋତେ ସାମାନ୍ୟ ଚିନ୍ତା ପୂଜା ଦେଇ ନାହିଁ ।"

ନବ ବିବାହିତ କ୍ୟୁରୀଦମ୍ପତ୍ତି ସ୍ୱପ୍ନରେ କାଲାତିପାତ କରିବାକୁ ଲଗିଲେ । ଜଣେ ଆତ୍ମୀୟଙ୍କଠାରୁ ଉପହାର ପାଇଥିବା ଦୁଇଟି ନୂଆ ସାଇକେଲରେ ପିଅର ଓ ମେରୀ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳକୁ ମଧୁଯାତ୍ରର ଯାପନ କରିବାକୁ ବାହାର ପଡ଼ିଲେ । ଦିନବେଳେ ସାଇକେଲରେ ଇତସ୍ତତ ବୁଲୁଥିଲେ । ମଧ୍ୟାହ୍ନରେ କେଉଁ ପୁଷ୍ପଶୋଭିତ ଜଳରେ ତ କେବେ କେଉଁ ବୃକ୍ଷାଚ୍ଛାଦିତ ପ୍ରାନ୍ତରରେ ବସି ସେମାନେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ କରୁଥିଲେ । ସନ୍ଧ୍ୟା ହେଲେ ଗ୍ରାମ୍ୟ କଡ଼ର କୌଣସି ଏକ ଖଜଣା ହୋଟେଲରେ ବସି ଯାହା କିଛି ମିଳୁଥିଲା ସନ୍ତୋଷରେ ଆହାର କରୁଥିଲେ । ତା ପରେ ଭଲ ହେଉ ବା ମନ୍ଦ ହେଉ, ହୋଟେଲ୍‌ରେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ କୋଠରୀରେ ଦୁସପ୍ତାହରେ ମଧୁରାତ୍ର ଯାପନ କରୁଥିଲେ ।

ପିଅରଙ୍କୁ ବୁଲିବାକୁ ବହୁତ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । ବୁଲୁବୁଲୁ ସେ ବେଳେ ବେଳେ ନୂତନ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଚିନ୍ତା ଧାରାରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହେଉଥିଲେ । ସମସ୍ତ ଅସମସ୍ତ ଜ୍ଞାନ ତାଙ୍କର ନ ଥିଲା । କାହିଁକି ଯେ କେବଳ ଦିନରେ ବୁଲିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ରାତିରେ ବିଶ୍ରାମ ନେବାକୁ ହେବ ତାହା ସେ ବୁଝିପାରୁ ନ ଥିଲେ । କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମସ୍ତରେ ଖାଇବାର ଅଭ୍ୟାସକୁ ସେ ନାପସନ୍ଦ କରୁଥିଲେ । ମେରୀଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ମଧୁବାସରୀତି ସାଙ୍ଗରେ ଅବଶ୍ୟ ସେ ଏ ସବୁ କରିପାରିନଥିଲେ । ତଥାପି ସାଇକେଲ୍ ରଖିଦେଇ ଷ୍ଟେକ-

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗୋଷ ଭୁଲଯାଇ ଉଭସ ପାର୍ଶ ଧମସ ଧର କେବେକେବେ ପଙ୍କ ଅନ୍ତେଉଣ କରୁଥଲେ. କେବେ ବା ଜଙ୍ଗଲର ଅଭ୍ୟନ୍ତରକୁ ଯାଇ ପ୍ରକୃତର ଅକୃତ୍ରମ ଶୋଷ ଉପଲବ୍ଧ କରୁଥଲେ ।

୧୮୯୨ର ସେଦ୍ଦ ମଧ୍ୟବାସଙ୍ଗସ୍ଥ ଉମଣ ଉଭସଙ୍କୁ ପ୍ରଚୁର ଆନନ୍ଦ ଦାନ କଣଥଲ । ଅନାବଳ ପ୍ରେମର ମଧୁର ମୁର୍ଚ୍ଛନାରେ ଉଭସେ ଆତ୍ମବଲ୍ଲେର ଦୋଇଗଲେ । ସନ୍ଧ୍ୟପ୍ରାଧକ ସେତାଲର ବନମସ୍ଥରେ ସେଦ୍ଦ ନବଦମ୍ପତ୍ତି ଜର୍ଜନତାର ବଳାସ ଉପଲବ୍ଧେ କଣ ଥାଣଥଲେ ।

ଉନେ ଜପେ କୃଷକ ଘରେ ସାଇଜେଲ ଦୁଇଟି ଉଷିଡେଇ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ କମ୍ପାସ ଏବଂ କନ୍ଥ ଫଳ ଧର ମେମାନେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥବରେ ବୁଲ ବାଡ଼ାଉଲେ । ପିଅର ଘୁଲଥାନ୍ତ କଣ ଧରୁ ସ୍ଥବନାର ଭଣ୍ଡାର ଖୋଲ ଦେଇ । ମେଙ୍କଙ୍କୁ ଅନେଇବାର ପୂର୍ଣସନ୍ତ ବ ନ ଥାଏ ଭାଙ୍କର । ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ମେସ୍ତ ବ ଧାଇଁଥାନ୍ତ । ସ୍ଫଟିକ ଉପରେ ଭାଙ୍କର ଗବେସଣା ବଷସ୍ଥରେ ପିଅର କଣସରୁ କନ୍ଥସାଇଥାନ୍ତ । ମେସ୍ତ ମଧ୍ୟ ନବସ୍ଥ ଚଉରେ ସେ ସବୁ ଶୁଣି ସ ଉଥ ନ୍ତ ।

କନ୍ଥ ସମସ୍ଥ ପରେ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ପୋଖସ୍ତ କୂଳରେ ସେମାନେ ବିସ୍ତାମ ନେଲେ । ସାସର ରାଲସ୍ଥ ଉପରେ ଲେଟିଯାଇ ମେସ୍ତ ସ୍ପପ୍ନ ବସ୍ତ୍ରେର ଦୋଇ ରଙ୍ଗୀନ ଜଲ୍ପନାରେ ଭଦ୍ରାଳି ଦୋଇ ଉଠିଲେ । ପିଅର ପୋଖସ୍ତ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ କଇଁଫୁଲ ସଗ୍ରହ କରବାକୁ । ଭଦ୍ରାବସ୍ତ୍ରେସ୍ତ ମେସ୍ତ ଦ୍ୱଠାନ୍ତୁ ଭାଙ୍କ ଡୋଲ ଦ୍ୱାଡ ଧାଡୁଲରେ କଣ ଗୋଟିଏ ଥଣ୍ଡା ଜନସର ସ୍ପର୍ଶରେ ଚଳାର କଣ ଉଠିଲେ । ଦେଖିଲେ, ପିଅର ଭାଙ୍କ ହାତରେ ଗୋଟିଏ ସବୁଜ ରଙ୍ଗର ବେଙ୍ଗ ଥୋଇ ଦେଇଛନ୍ତ ।

"ଓଃ ! ପିଅର..." ମେରୀ ଜଣେ।ସ୍ତ ସୁଲଭ କଣ୍ଠରେ ପ୍ରତବାଦ ଜଲେ ।

"ତୁମକୁ ବେଙ୍ଗ ଭଲ ଲାଗେ ନା ?"

"ଦ୍ଦ ! ଲାଗେ କନ୍ତୁ ହାତରେ ଧରବାକୁ ଭଲ ଲାଗେ ନା ।"

ତାପରେ ପିଅର ସେଦ୍ଦ ଜୀବକୁ ନଜ ଦ୍ୱ ତରେ ଧର ତାର ଉଦବଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ । କହିଲେ, "ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଣୀର କନ୍ଥ ନା କନ୍ଥ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅନ୍ଥ । ସେ ସବୁକୁ ଅନୁଧାନ କରବାରେ ମୁଁ ଉପଲବ୍ଧ୍ୟ କରେ ।" ତାପରେ ଜୀବଟିକୁ ପାର୍ଶ ପାଖରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ପୋଖସ୍ତରୁ ସମ୍ପ୍ରତ କଇଁଫୁଲ ଓ ଜଙ୍ଗଲରୁ ସଂଗ୍ରତ ନାନାବ ଜଙ୍ଗଲ ଫୁଲରେ ମେସ୍ତଙ୍କୁ ସଜେଇ ବସିଲେ । ସେ ସବୁ ଜଙ୍ଗଲ ଗହ୍ୱାରରେ ବଭୁମିତା ହୋଇ ମେସ୍ତ ବେଶ ସୁନ୍ଦର ଦେଖା ଯାଉଥଲେ ।

ପୂର୍ଣ ଥରେ ପିଅର ସ୍ଫଟିକର ନମବର୍ଦ୍ଧମାନ ଘୁଣର ରହସ୍ୟ ବଷସ୍ଥରେ ଚନ୍ତା କରବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କର ନୂତନ ପସ୍ଥାସ ପାଇଁ ତାଙ୍କର କସ୍ତାଯାଉଥିବା ଉପକରଣ

Digitized by srujanika@gmail.com

ବିଷୟରେ ମେଗ୍ଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା କଲେ । ବେଳେ ବେଳେ ମେଡ୍ଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ କଲା ସେ ତାଙ୍କର ଧର୍ମଯାଜାରେ ସାମାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାର ବସ୍ତୁର କରୁଥିଲେ ।

ଏହି କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ସୂକ୍ଷ୍ମସ୍ୱ ହନ ଭିତରେ ପୁରୁଷ ଏବଂ ନାସ୍ତିକୁ ମୁକ୍ତ କରୁଥିବା ଜନ୍ମଜସ୍ୱ ବନ୍ଧନରେ ନବଦମ୍ପତ୍ତି ସଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ଦୁଇଟି ହୃଦସ୍ୱ ଏକା ସମସ୍ୱରେ ସ୍ପନ୍ଦିତ ହେଲ, ଦୁଇଟି ସ୍ୱରର ମିଳନ ଘଟିଲ ଏବଂ ଦୁଇଟି ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ଏକ ସାଙ୍ଗରେ ଚଳା କରିବା ପାଇଁ ଶିଖିଲ ସେହି ବର୍ଗ୍ୟାଡ ପଦାର୍ଥ ବଳ୍ଗାନବନ୍ତୁ, ସେହି ଲଜ୍ଜା ଏବଂ ଆଭ୍ୟନ୍ତରିକ-ସମ୍ପର୍କ ବ୍ୟତୀତ ବ୍ୟଷ୍ଟିର ଅନ୍ୟ କାହାକୁ ମେଗ୍ଙ୍କ ବରାଦ୍ଦ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତେ ! ଏବଂ ସେହି ସୁନ୍ଦରୀ, ସୁକୋମଳ ପୋଲିଶ ରମଣୀ ସେ କ ବନ୍ଧୁ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ, ପ୍ରେମିକା ଏବଂ ଦେଶାନ୍ତରିକ ପତ୍ନୀହୋଇବାର ଭୂମିକା ଦଳଲଭାର ସହିତ ରୂପାୟିତ କରିପାରିଥିଲେ ପିଅର ତାଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କାହାର ପାରିତ୍ରତ୍ୱ ରକ୍ଷା କରିପାରିଥାନ୍ତେ !

ଅରଣ୍ୟର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ଏହି ନବଦମ୍ପତ୍ତି ଉତ୍ସର୍ଜିତ ଏବଂ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ କିଛି ଦିନ ପାଇଁ ଚେର୍ଣ୍ଣିଲର ବର୍ତ୍ତିତ୍ୱ ନଜରରେ ଅବସ୍ଥାନ କଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମି ପରିବାର ଏହି ସ୍ଥାନର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ନିର୍ଜନତା ଉପଭୋଗ କରିବା ପାଇଁ କିଛିଦିନ ହେଲ ସେଇଠ ରହି ଆସୁଥିଲେ' ଅଧ୍ୟାପକ ସ୍ପୋଡୋଭସ୍କି ଏବଂ ହେଲ୍ନ ସଦ୍ୟ ସେହି ସମସ୍ୱରେ ସେଇଠି ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିଲେ, ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ପରିବେଶରେ କାସିମିରଙ୍କ ମା ଶ୍ରୀମତୀ ଲସ୍କା ଲକ୍ଷ୍ମିଦମ୍ପତ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଫ୍ରେଣ୍ଡ ଟିଅ ହେଲେନ୍ (ତାଙ୍କ ନାମ ଲଜ୍ଜ), ଅଧ୍ୟାପକ ଜେଡୋଭସ୍କି ଏବଂ ହେଲ୍ନଙ୍କ ମାନଧ ଲଭ କରା କ୍ୟାପ୍ଟାଦମ୍ପତ୍ତି ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ହେଲେ । ପିଅରଙ୍କ ପିତା ମାତା ବେଳେ ବେଳେ ପିଅର୍ସରୁ ଚେର୍ଣ୍ଣିଲକୁ ଆସି ବାତାବରଣକୁ ଅଦ୍ଭୁତ ଘରେଇ ଓ ସୁଖପ୍ରଦ କରିଦେଲେ । ସେହି ସମସ୍ୱରେ ପିଅର ପୋଲିଶ ଭାଷା ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ମେଗ୍ଙ୍କ ମୃଦୁ ବାରଣ ସତ୍ତ୍ୱେ ପିଅର ନୂତନ ଭାଷା ଶିକ୍ଷ ରେ ଲଗିପଡ଼ିଲେ !

ସେପ୍ଟେମ୍ବରରେ ପିଅର ଓ ମେଗ୍ଙ୍କ ପିଅର୍ସସ୍ଥିତ କ୍ୟାପ୍ଟ ବାସଭବନକୁ ଫେରି ଅସିଲେ । ଶାଂଶୁ ଶାଶୁଙ୍କ ଆଦରର ପାତ୍ର ହୋଇ ମେଗ୍ ନିଜର ମାତୃଭୂମିର ନିର୍ବାସନ କଷ୍ଟ ଭୁଲିଗଲେ । ଶାଶୁଙ୍କ ସ୍ନେହପୂର୍ଣ୍ଣ ମତାମତରେ ବୈଧ୍ୟବ୍ୟ ଚିନ୍ତାଧାରର ଆସ୍ୱାସ ପାଇ ମେଗ୍ଙ୍କୁ ଖୁବ ଭଲ ଲାଗିଲ । ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଗହ୍ୱରରେ ବୃଦ୍ଧ ଡାକ୍ତର କ୍ୟାପ୍ଟଙ୍କ ସ୍ନେହପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଲୋଚନା ଫାଦାର ଜାବନର ସ୍ନେହପୂର୍ଣ୍ଣ ଚେତନାର ସୂଚନା ଦେଉଥିଲ । ମେଗ୍ଙ୍କୁ ସେ ସବୁ ଆଲୋଚନା ଖୁବ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । ବେଳେବେଳେ ସ୍ନେହପୂର୍ଣ୍ଣ ଚର୍ଚ୍ଚା ଶୁଣି ଶୁଣି ଦ୍ୱାଲଆ ହୋଇ ସେ ପିଅରଙ୍କ ପାଖକୁ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ । ପିଅର ଆଲୋଚନାରେ ଯୋଗ ଦେବାପାଇଁ ମତଦ କରୁ ନ ଥିଲେ । ନଗ୍ନେଲା ଶାନ୍ତମସ୍ୱ ଜୀବନ, ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ଗବେଷଣା, ଆଉ ମେଗ୍ଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରେମମସ୍ୱ ଜଥୋପକଥନ ଏବଂ ବଳ୍ଗାନ ଚର୍ଚ୍ଚା—ସେ ଥିଲା ପିଅରଙ୍କ ଦାର୍ଶନିକ ସୂଚୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

---

* ଚେର୍ଣ୍ଣିଲ ହ୍ରେଦ୍ରୁ ପ୍ୟାଗ୍ ନଜରବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନ ବିଶେଷ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅକ୍ଟୋବର ବେଳକୁ ନବଦମ୍ପତ୍ତି ସ୍ପେସିଅର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରଭାବେ ନିର୍ମିତ ନୂତନ ବସାଘରକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହେଲେ । ଘରଟି ବେଶ୍ ପ୍ରଶସ୍ତ । ଝରକା ଖୋଲିଦେଲେ ବରିସ୍ତର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଉପଭୋଗ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା । ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକୀୟ ଜନପ୍ରତି ଛଡ଼ା ସେମାନେ ଘରେ କିଛି ରଖି ନଥିଲେ । ଉତ୍କଣ୍ଠର କ୍ୟୁପ୍ତ ଘାତ ଥିବା ସୋଫାସେଟ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଘର ସଜେଇବା ଉପକରଣ ଆଣିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ମନାଇରଦେଲେ କାରଣ ସେସବୁକୁ ରଖିଲେ ଘର ସଫା ଆମ ବଢିଯିବ । ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରିବାର ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଅଭିଳାଷ ନ ଥିଲା । ସେମାନଙ୍କର ପଢ଼ାଘରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଟେବୁଲ ଥିଲା ଆଉ ମାତ୍ର ଦୁଇଖଣ୍ଡି ଚୌକି ପଡ଼ିଥିଲା । ଟେବୁଲର ଗୋଟିଏ ପଟରେ ପିଅର୍ଶ ବସୁଥିଲେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପଟରେ ମେଗ୍ସ । ଟେବୁଲ ଉପରେ ପଦାର୍ଥବିଜ୍ଞାନ ବହି ଚଦା ହୋଇଥିଲା । ଟେବୁଲ ମଝିରେ ଥିଲା ହୋଇଥିଲା ଗୋଟିଏ ପେଟୋଲ ଲ୍ୟାମ୍ପ ।

ପିଅର୍ଶ ଗବେଷଣା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ଜାଣି ନଥିଲେ । ମେଗ୍ସଙ୍କ ଜୀବିକାର କଳ୍ପନା ବଢିଚଲିଲା । ଅଧ୍ୟୟନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗଭୀର ପରିଚୟ ଜନ୍ମିବାରେ ସେ ଅତି ଚତୁରତା ଏବଂ ଦକ୍ଷତା ସହ ସମସ୍ତ ଅଡୁଆକୁ ଦୂର କଲେ । ପିଅର୍ଶଙ୍କ ସ୍ନେହଧାର ପେଟେ-ବେଳେ ଥିଲା ମାସକୁ ପାଞ୍ଚଶତ ଫ୍ରାଙ୍କ୍ । ମେଗ୍ସ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ପାଇବା ପୂର୍ବରୁ ସେତକ ଥିଲା ସେମାନଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ସମ୍ବଳ । ଗୋଟିଏ ଦ୍ରବ୍ୟର ଆଭା ଅଥବା କର ମେଗ୍ସ ଘର ଖର୍ଚ୍ଚର ହିସାବକୁ ବରାବର ଟିପି ରଖୁଥିଲେ । ଅନର ସବୁଯାକ କାମ ତରଣ ଘଣ୍ଟା ଭିତରେ ସୁଚ୍ଚୁଖୁଟୁରେ ଚଳିବା ପାଇଁ ବଶେଷ କଷ୍ଟକର ହେଉଥିଲା । ସକାଳେ ଏବଂ ଅନବେଳେ ଲେବୋରେଟୋଗ୍ସରେ ଆଠ ଘଣ୍ଟା କାମ ଏବଂ ଘରେ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦୀ ନ ଥିବାରୁ ରନ୍ଧାବଢ଼ା, ଘରସଫା ତଥା ପିଅର୍ଶଙ୍କ ଲୁଗାସଫା ଇତ୍ୟାଦି କାମ ପାଇଁ ଚଳ ସ୍ୱଳ୍ପ ଘଣ୍ଟା ସମସ୍ତ ପରଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ତାପରେ ସନ୍ଧ୍ୟବେଳେ ଦ୍ରବ୍ୟର ଆଭାରେ 'ଶ୍ରୀମାନ୍ଙ୍କ ଖର୍ଚ୍ଚ' ଏବଂ 'ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କ ଖର୍ଚ୍ଚ' ଶୀର୍ଷେନାମାରେ ଘରର ହିସାବସି ଖର୍ଚ୍ଚ ଲେଖିସାରି ମେଗ୍ସ ପଢ଼ାଘରେ ବସି ଫେଲେସିପ୍ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିଲେ ।

ସେପଯି ଦିନେ ମେଗ୍ସଙ୍କୁ ଭେରରୁ ଉଠିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ସକାଳୁ ବଜାର ସହଦା କାମ ଶେଷକରି ଲେବୋରେଟୋଗ୍ସ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ରନ୍ଧନ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଶେଷକରି ଦେଇଥିଲେ । ସନ୍ଧ୍ୟବେଳେ ପିଅର୍ଶଙ୍କ ଦ୍ୱାଦଶ ଲେବୋରେଟୋଗ୍ସରୁ ଫେରିବା ସମୟରେ ଦୋକାନରୁ ଦୁରଧ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଜନପ୍ରତି କିଣି ଆଣୁଥିଲେ । କୁମାରୀ ଟ୍ୱୋଡୋଭ୍ରା ଦ୍ରବ୍ୟାବରେ ସେ ରନ୍ଧନ ବଦ୍ୟା ପ୍ରତି ଯେତିକ ଉଦାସୀନ ଥିଲେ ଶ୍ରୀମତୀ କ୍ୟୁରି ଙ୍କଠାରେ ସେତିକ ଯତ୍ନଶୀଳା ହେଲେ । ସେ ଯେତେ ସୂପ୍ ତଆର କଲେ ଜାଣି ନ ଥିଲେ, ସେ ରନ୍ଧନ ବଦ୍ୟାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପାରଦର୍ଶିତା ଦେଖାଇଲେ । ବାହାଘର ଠିକ୍ ହୋଇ ସାରିବା ପରେ ମେଗ୍ସ ଗୋପନରେ ବ୍ରୋନ୍ୟା ଏବଂ କାସିମିରଙ୍କ ମା'ଙ୍କଠାରୁ ରନ୍ଧନ ବଦ୍ୟା ଶିଖିବାକୁ ଲଗିଲେ । କାଳେ ଭାଙ୍କର ଫ୍ରାସୀ ଶାଶୁ ଶଶୁର ଭାଂକ ଅପଫଲ ଗ୍ରେପେଇ ହେବୁ ଏଥି ହେଇ ପରନ୍ତୁ ଏବଂ ପୋଣ୍ଡର ଦିଅମାନଂକ ପ୍ରତି ଆକ୍ଷେପ କରି ପାରନ୍ତୁ ବୋଲି ଆଶଙ୍କା

Digitized by srujanika@gmail.com

କଣ ସେ ଅତ ଯତ୍ନରେ ରେଡେଇ କାମ ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ରନ୍ଧନ ବିଦ୍ୟାରେ ଖଣ୍ଡେ ପୁସ୍ତକ କହିଁ ସେ ତାର ଉପଯୁକ୍ତ ବିବରଣୀ କଣବାକୁ ଲଗିଲେ ।

ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଜନ୍ମ ପରେ ପିଅର ଓ ମେଘ୍ନ ନିଜ ନିଜ ଅଧ୍ୟୟନରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଥିଲେ । ଟେବୁଲ ଉପରେ ପେଟୋଲ ଲେମ୍ପଟି ଘଣ୍ଟ ଦୁଇଟା ଏବଂ ବେଳେବେଳେ ଚନ୍ଦନ ପର୍ଫିନ୍ ଜଳୁଅଛି । ଟେବୁଲର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ବସି ପିଅର ନିଜର ଧୂଳିର ନିର୍ଭର ପ୍ରୋଗ୍ରାମ୍ ନେଚେନ୍ ଷ୍ଟଡିକ ସମ୍ପର୍କୀୟ ନିଜର ଲବେଷଣାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଥିଲେ ଏବଂ ଟେବୁଲର ଆର ପାଖରେ ମେଘ୍ନ ନିଜର ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲେ । ବେଳେ ବେଳେ ସ୍ୱାମୀଚଷ୍ଟର ମିଳନ ଘଟି ସେମାନଙ୍କର ମନର ଭାରକୁ ସାମାନ୍ୟ ଲଘବ କରୁଥିଲ ।

ଏସବୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବାଲ୍ଲେ ମେଘ୍ନ ଖୁସୀ ଥିଲେ । ଓ୍ୱାର୍ସର ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖକୁ ନିଜର ଖୁସୀ ଖବର ନିଜେ ଦେଉଥିଲେ । ମାର୍ଚ୍ଚ ୮୮୬୍ରେ ଡେଲଙ୍କ ବିବାହ ଷ୍ଟେନସ୍ଲସ୍ ଯେଲଙ୍କ ସହିତ ଓ୍ୱାର୍ସରେ ସମ୍ପାଦିତ ହେଲ । ଷ୍ଟେନସ୍ଲସ୍ ଜଣେ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ଶାଳୀ ଫଙ୍କା ବ୍ୟବସାୟୀ ଥିଲେ । ମେଘ୍ନ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତତା ଥିବା ଦୁରତ୍ୱ ହେତୁ ଏ ବିବାହ ଉତ୍ସବରେ ଯୋଗଦାନ କରିପାରି ନ ଥିଲେ । ପିଅର ଓ ମେଘ୍ନ ମଝିରେ ମଝିରେ ପିଅର୍ସର ବାସଭବନକୁ ଆସି କେତୁଦିନ ପାଇଁ ରହୁଥିଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ଲେସିଅରସ୍ଥିତ ଛୋଟ ଘରକୁ ପ୍ଳଲ ଆସୁଥିଲେ । ସେମାନେ ସାଧାରଣତଃ ପିଅରସ୍ଙ୍କୁ ସାଇକେଲରେ ଯିବା ଆସିବା କରୁଥିଲେ । କେବଳ ପ୍ରବଳ ବର୍ଷା ହେଲେ ବସ୍‌ରେ ଯା'ଆସ କରୁଥିଲେ । ପିଅର୍ସ ଘରର ଉପର ମହଲାରେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଦୁଇଟି କୋଠରୀ ରଖାଯାଇଥିଲ ଯେଉଁଠି ସେମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକୀୟ ଜିନିଷପତ୍ର ତଥା ବସ୍ତ୍ରପତ୍ର ଥିଲ । ଏପରି ଭାବରେ ନବଦମ୍ପତି ସୁଖରେ ଜୀବନଯାପନ କରିବାକୁ ଲଗିଲେ ।

ମେଘ୍ନ ଫେଲୋସିପ୍ ପରୀକ୍ଷାରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ । ପିଅର ଆନନ୍ଦ ଓ ଗର୍ବରେ ମେଘ୍ନକୁ କୁଣ୍ଢେଇ ନେଇଗଲେ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରଦାନୁ ସ୍ପୀଚ୍ଚ ପ୍ରାପ୍ତିପରେ ପିଅର ଖୁସିମନରେ ନିବାସରକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ଘରେ ସାଇକେଲ ଦୁଇଟିରେ ଥଏ ଦେଇ ଉତ୍ସବ ପାଳିବାକୁ ଛୁଟି ନେଇବା ପାଇଁ । ସେମାନଙ୍କର ବିବାହର ପ୍ରଥମ ବାର୍ଷିକୀ ଏଭ ଅବସରରେ ଖୁସି ମନରେ କଟିଗଲ । ଗାଁ ଚଞ୍ଚଳରେ, ପାହାଡ଼ ଓ ଜଙ୍ଗଲର ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶରେ, ସ୍ୱାମୀମାନଙ୍କ ଗାଉଁଲି ସଙ୍ଗୀତର ସୁର ଶ୍ରବଣ କରି ତଥା ନୋସ୍ତ୍ରାପ୍ଲୁଡ଼ ରଜନୀରେ ଘାର୍ଚ୍ଚ ସାଥୀ କରି ସେମାନେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଆନନ୍ଦ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲେ ।

ମେଘ୍ନଙ୍କ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ବିବାହର ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଷ ପ୍ରଥମ ବର୍ଷଠୁଁ ଟିକେ ଭିନ୍ନଥିଲ । ସେ ଜନମ ଦେବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା କଲେ । ଗର୍ଭଧାରଣ ପରେ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟହାନି ଘଟିଲ । ସେ ଯେଉଁକ ପରିଶ୍ରମ କରିପାରୁଥିଲେ ତାର କେବଳାଂଶ କଲେ ମଧ୍ୟ ଥକ୍କି ଅନୁଭବ କଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସେତେବେଳେ ମେଘ୍ନଙ୍କ ଶାଶୁଙ୍କ ଦେହ ମଧ୍ୟ ସୁସ୍ଥ ଥିଲା । ସେ ବଷ୍ଟଦେଶର କର୍ଣ୍ଣଟ ସ୍ରୋତରେ ଆହାନ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । କର୍ଣ୍ଣଟ ସ୍ରୋତ ଅନାସ୍ରୋତ୍ୟ ହୋଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନଲୀଳା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ ଥିଲା ।

ଫ୍ରାନ୍ସରେ ସ୍ତ୍ରୀସ୍ଥ ଅଭବାହ୍ତ ଜଗବା ପାଇଁ ଅଧ୍ୟାପକ ସ୍ୱୋଡୋଭସ୍କି ପୋର୍ଟ ବ୍ଲେୟାରରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ୧୮୪୭ ଜୁଲୁଇ ମାସରେ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ପିଅର ଓ ମେଘ୍ନଙ୍କ ସ୍ତ୍ରେଦ ଘଟିଲା । ପିତାଙ୍କ ପାଖରେ କନ୍ଥଦନ କଟାଇବାପାଇଁ ମେଘ୍ନ ପୋର୍ଟ ବ୍ଲେୟାରରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ।

ସେନ୍ଦ୍ର ଯମସ୍ଥରେ ପିଅର ଅତ ଯତ୍ନରେ ପିଲାଳଆ ସ୍ତ୍ରୀଷ୍ଟରରେ ପୋଲ୍ଧ ଭାଷାରେ ଲେଖିଥିଲେ : ''ମୋର ସ୍ୱପ୍ନର ସ୍ତ୍ରୋଟଲିକା, ଅତ୍ତର୍ଦ୍ଦିସ୍ଥ, ଅତ୍ତମଧୁର, ସାଦ୍ୱାକୁ ମୁ ବସ୍ତୁତ ଭଲପାଏ, ତୁମ ଚଠି ଆଜ ପାଇଲି ଏବଂ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖୁସି ହେଲି । ଏଠାରେ କନ୍ଥ ନୂଆ ନୁହେଁ । କେବଳ ତୁମେ ନାହଁ ଏବଂ ମୋର ଆତ୍ମା ତୁମ ସାଙ୍ଗରେ ଉଡ଼ିଯାଇଛନ୍ତି...''

ଏଥାର ବଷ୍ଟରରେ ଅତ ସରଳ ପୋଲ୍ଧ ଭାଷାରେ ମେଘ୍ନ ଲେଖିଥିଲେ:

''ପ୍ରିସ୍ଥ ସ୍ତ୍ରମୀ, ଜାଗାଟି ସୁନ୍ଦର । ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟ ଚମତ୍କାର । ବର୍ତ୍ତମାନ ଗରମ ପଡୁଛନ୍ତି । ତୁମକୁ ସ୍ତ୍ରୁଡ଼ି ମୁଁ ବଡ ବଖର୍ତ୍ତି । ଚଞ୍ଚଳ ଆସ୍ତ । ସକାଳରୁ ସନ୍ଧ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ତୁମକୁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଛି । ତୁମେ କନ୍ଥ ଆସୁନାହଁ । ମୁଁ କନ୍ଥ ଭଲ ଅଛି । ଯେତେ କାମ କର ହେଉଛି କରୁଛି । ପୋଏନ୍କୋଆରଙ୍କ ବଦ୍ଧ ଯେଉଁକ ସ୍ତ୍ରତ୍ୟଳ ସେଇଠି ବେଶୀ କଷ୍ଟ ଲଗୁଛି । ମୁଁ ତୁମକୁ ସେ ବଷ୍ଟୟରେ କଦ୍ଧବ ଏବଂ ମୋତେ ଯେଉଁଟା କଷ୍ଟ ଲଗୁଛି ଆମେ ପୁଣିଥରେ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ପଢ଼ିବା ।

ଅଗଷ୍ଟ ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ପିଅର ପୋର୍ଟ ବ୍ଲେୟାରେ ଦ୍ୱାଜର ହୋଇଗଲେ । ସେତେବେଳକୁ ମେଘ୍ନଙ୍କ ଗର୍ଭ ଆଠମାସ । ଡାକ୍ତର ଶାଶ୍ୱତଳ ଅବସ୍ଥାକୁ ଭ୍ରୁକ୍ଷେପ ନ କରି ଜଣେ ବଙ୍ଗାଳୀ ଡାକ୍ତର ଶ୍ୟାମ୍ସ୍ତିଆଲ୍ ଗୁହଙ୍କରେ ପିଅର ସାଇଲେଲାନେ ସ୍ତ୍ରୀଜ ପଦ୍ଧତି ପୁଣି ଭୟଙ୍କରରେ ବାହ୍ୟାଗଲେ । ମେଘ୍ନ ଜଜର କଷ୍ଟକୁ ନ ଜଣାଇ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲେ । କନ୍ଥୁ ସେମାନଙ୍କର ଭ୍ରମଣଯୋଗ ବେଶିଦନ ପାଇଁ ନ ଥିଲା । ମେଘ୍ନଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟହ୍ତ ନ ଘଟିବାରୁ ସେମାନେ ଚଞ୍ଚଳ ପ୍ୟାଣ୍ଟ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ । ସେପ୍ଟେମ୍ବର '' ତାରିଖରେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଝିଅ ଜନ୍ମ ହେଲା । ତାର ନାମ ରଖାଗଲା ଆଇରନ୍ ଯେ କି ଭବଷ୍ୟତରେ ବଙ୍ଗାଳ ଜଗତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନରସ୍କାର ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ପାଇଥିଲେ । ବୃଦ୍ଧ ଡ଼ାକ୍ତର କ୍ୟୁଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ସୁରୁଖୁରରେ ଝିଅଟି ଜନ୍ମହେଲା । ଆଇରନ୍ର ଜନ୍ମର କନ୍ଥ ଦିନ ପରେ ମେଘ୍ନଙ୍କ ଶାଶୁଙ୍କ ଦେହାନ୍ତ ହେଲା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସନ୍ତାନ ପ୍ରସବର ଅଳପମାସ ପରେ ଲେଖାଙ୍କର ନୂତନକୃତ୍ୱ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ତାଙ୍କ ପ୍ରଥମ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରକାଶ ହୋଇଲା । ଗ୍ରେଟ୍ ବ୍ରିଟେନର ଜଣେ ଜଣେ ଜଣେ

ଚିତ୍ର ନଂ ୬ — ପିଆରି, ମେଡ୍ମ ଓ ଆଇରିନ୍

ଅଳ୍ପଦିନରୁ ବରଚ ହୋଇ ନାହିଁ । ମେଡ୍ମଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଭଙ୍ଗ ହୋଇଲା । ଡାକ୍ତରମାନେ ପରୀକ୍ଷା କରି ଯକ୍ଷ୍ମାଘେରର ସନ୍ଦେହ କଲେ । ମେଡ୍ମଙ୍କ ମା ତାଙ୍କ ଯକ୍ଷ୍ମାଘେର ଥିବାରୁ ସେମାନେ ମେଡ୍ମଙ୍କୁ କିଛି ମାସ ବିଶ୍ରାମ ନେବାପାଇଁ କହିଲେ । ମେଡ୍ମ ସେମାନଙ୍କ କଥା ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇ ଶୁଣିଗଲେ; କିନ୍ତୁ ମାନିଲେ ନାହିଁ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜିନିଷଥିଲା— ତାଙ୍କ ଲେବୋରେଟୋରୀ, ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ, ତାଙ୍କ ଘର ଏବଂ ତାଙ୍କ ଝିଅ । ଆଇରିନ୍ ଅଳ୍ପ ଯତ୍ନରେ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

କ୍ୟୁରିଦମ୍ପତ୍ତି ନିଜ ଗବେଷଣାରେ ମାତି ରହିଲେ ।

———

Digitized by srujanika@gmail.com

ପଞ୍ଚମ ପରିଚ୍ଛେଦ

ଗବେଷଣା

ଜଣେ ତରୁଣୀ ବୃଦ୍ଧାଣୀ ଯେତେବେଳେ ଘରଦ୍ୱାର, ସ୍ୱାମୀ ସେବା ତଥା ଝିଅର ଯତ୍ନ ନେବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ, ସ୍କୁଲ ଅଫ୍ ଫିଜିକ୍ସର ଜଣାଣ ଦୂସ୍ତ ଲେବୋରେଟୋରୀରେ ଜଣେ ନାସ୍ତ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନଜନ୍ତ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନରେ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଆବିଷ୍କାର କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତଥିଲେ ।

ପିଅରଙ୍କ ଉପଦେଶକ୍ରମେ ମେଣ୍ଟ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନରେ ଏକ ନୂତନ ଶାଖାରେ ଗବେଷଣା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ରଞ୍ଜନରଶ୍ମିର ଆବିଷ୍କାର ପରେ ହେନ୍ରୀ ପଏନ୍କେଆର ଆଲୋକର ଜିହ୍ୱାରେ ପ୍ରତିସୃଷ୍ଟିଶୀଳ ବସ୍ତୁ ଦ୍ୱାରା ରଞ୍ଜନରଶ୍ମି ଭଲଆ ରଶ୍ମି ବିକରଣ ଦୋଇପାରେ ବୋଲି ଧାରଣା କରିଥିଲେ । ହେନ୍ରୀ ବେକେରେଲ୍ ସ୍ୟୁରନସ୍ୱମ୍ ଲବଣ ନେଇ ଏହି ଧରଣର ବିକରଣ ପାଇବା ପାଇଁ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ସମସ୍ତରେ ଦେଖିଲେ ଯେ ଆଲୋକର ସାହାଯ୍ୟ ବିନା ସ୍ୟୁରନସ୍ୱମ୍ ଲବଣରୁ ଏକ ନୂତନ ଧରଣର ବିକରଣ ସ୍ୱତଃ-ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ନିର୍ଗତ ହେଉଛି । ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ ଜଲ। କାରଜ ଦ୍ୱାରା ଆବୃତ ଫଟୋ ଗ୍ରାଫିକ୍ ପ୍ଲେଟ୍ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୟୁରନସ୍ୱମ ଲବଣ ପ୍ରଭାବ ପକାଉଛି । ଏହା ଥାସ୍ତ ୧୮୯୭ ବେଲର କଥା । ମେଣ୍ଟ ଏହି ନୂତନତମ ଆବିଷ୍କାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିଜେ ଗବେଷଣା ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ବେକରେଲ୍ଙ୍କ ଆବିଷ୍କାର କ୍ୟୁଗ୍ସ ଦମ୍ପତିଙ୍କ ଆଗ୍ରହ ବୃଦ୍ଧିକଲା । ମେଣ୍ଟ ସ୍ୟୁରନସ୍ୱମ ଲବଣର ବିକରଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ଡିଜ୍ଟରେଣ୍ଟ୍ ଥେସିସ ଦେବା ପାଇଁ ସ୍ଥିର କଲେ । ସ୍କୁଲ ଅଫ୍ ଫିଜିକ୍ସର ତଳ ମହଲାରେ ଗୋଟିଏ କାଚ ଆବୃତ ପରୀକ୍ଷାଗାର କୋଠରୀରେ ମେଣ୍ଟ ତାଙ୍କର ଗବେଷଣା କାମ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ବେଳେବେଳେ ସେହି କୋଠରୀର ତାପ-କ୍ରମ ଛଅ ଡିଗ୍ରୀ ସେଣ୍ଟିଗ୍ରେଡ୍କୁ ଖସି ଆସୁଥିଲା । ଏହି ଗବେଷଣରେ ସ୍ୟୁରନସ୍ୱମ ଲବଣରୁ ନିର୍ଗତ ବିକରଣର ଆୟନକରଣ କ୍ଷମତା ମାପିବା ଅର୍ଥାତ୍ ବିକରଣ ସାହାଯ୍ୟରେ ବାୟୁ କପଣ ସ୍ତରରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ସ୍ରୋତପ୍ରବାହ ହେଉଛି ତାହା ମାପିବାକୁ ମେଣ୍ଟ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ପିଅର ଏବଂ ଯେକ୍ସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍ଭାବିତ ପ୍ରଣାଳୀ ବ୍ୟବହାର କରି ସେ ଆୟନକରଣ ମାପିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଉପକରଣମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଧାନଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଆୟନକରଣ ପ୍ରକୋଷ୍ଠ, ଗୋଟିଏ କ୍ୟୁଗ୍ସ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋମିଟର ଏବଂ ଗୋଟିଏ ପିଜୋଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ ଓ୍ୱାର୍ଜ୍ ।

କିଛି ସପ୍ତାହ ଗବେଷଣା ପରେ ମେଣ୍ଟ ପ୍ରଥମ ଫଳ ଘୋଷଣା କଲେ । ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ ନୂତନ ବିକରଣର ଗତିପ୍ରକୃତି ସ୍ୟୁରନସ୍ୱମର ସାଧାରଣ ସମାନୁପାତିକ ଏବଂ ସ୍ୟୁରନସ୍ୱମର ରାସାୟନିକ ଅବସ୍ଥା କିମ୍ବା ଆଲୋକ ଓ ଉତ୍ତାପ ବିକରଣ ଉପରେ କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ପକାଉ ନାହିଁ । ମେଣ୍ଟ ବିଶ୍ୱାସ କଲେ ଯେ ଏହି ବିକରଣ ପରମାଣୁର ଗୁଣ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦୋଇଥିବ । ସେ ସନ୍ଦେହ କଲେ ଯେ ସ୍ପୁଘନସ୍ପମ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବସ୍ତୁମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏହି ବିକରଣ ଶକ୍ତି ଥାଇପାରେ । ତେଣୁ ସେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର ଘିଯାସ୍ପନ୍ଦନ ବସ୍ତୁକୁ ନେଇ ଗବେଷଣା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ ଥୋରିୟମରୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ପୁଘନସ୍ପମ ଭଳି ବିକରଣ ନର୍ଗତ ହେଉଅଛି ଏବଂ ସ୍ପୁଘନସ୍ପମର ଏ ଧରଣର ବିକରଣ ଜଗତ୍ରେ ଏକଚ୍ଛିଆ ଅଧିକାର ନାହିଁ । ବିକରଣ ନର୍ଗତ ହେବାଥିବା ଧର୍ମକୁ ସେ ତେଜସ୍କ୍ରିୟତା ବା ରେଡିଓ-ଏକ୍ଟିଭିଟି ନାମରେ ନାମିତ କଲେ । ବିକରଣ କରୁଥିବା ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ବସ୍ତୁ ନାମରେ ପରିଚିତ ହେଲେ ।

ଷ୍ଟୁଲ ଅଫ୍ ଫିଜିକ ସରେ ମିଳୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ନମୁନା ନେଇ ମେଡ଼ାମ୍ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋମିଟର ସାହାଯ୍ୟରେ ପରୀକ୍ଷା କଲେ । ସ୍ପୁଘନସ୍ପମ ଏବଂ ଥୋରିୟମ ମିଶ୍ରିତ ନମୁନା ଗୁଡ଼ିକ ସର୍ବଦା ଏବଂ ଅନ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ନିୟମିତ ବୋଲି ପରୀକ୍ଷାରୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା । ନିର୍ଗତ ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ପରୀକ୍ଷାଗାରରେ ଜଣେ ମେଡ଼ାମ୍ ଦେଖିଲେ ଯେ ଖୋଟିଏ ସର୍ବିୟ ନମୁନାରୁ ଯେଉଁ ମାତ୍ରାରେ ବିକରଣ ନର୍ଗତ ହେଉଛି ତାହା ସ୍ପୁଘନସ୍ପମ କମ୍ପା ଥୋରିୟମର ତେଜସ୍କ୍ରିୟତା ଠାରୁ ଢେର ବେଶି । ପ୍ରଥମେ ଭରୁଣୀ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଭାବିଲେ ଯେ ଏହା ତାଙ୍କର ମାପିବାର ତ୍ରୁଟି ହୋଇଥିବ । ସେ ବାରମ୍ବାର ମାପିଲେ, ଅତି ସତର୍କତାର ସହିତ ମାପିଲେ—ପୁଣି ସେହି ଫଳ । ନମୁନାରେ ଥିବା ସ୍ପୁଘନସ୍ପମ ଏବଂ ଥୋରିୟମର ପରମାଣୁ ନର୍ଗତ ବିକରଣରେ ଶକ୍ତିକୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଯାଇନାହିଁ । ତାହାହେଲେ ଏହା ଫାଡ଼ ବିକରଣ ଆସିଲା କେଉଁଠୁ ? ମେଡ଼ାମ୍ ଚକିତ ହେଲେ । ତାଙ୍କର ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଲା, ଏହା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବେଶି ଶକ୍ତିଶାଳୀ ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ବସ୍ତୁର ବିକରଣ ନୁହେଁତ ? ତାହା ହେଲେ ସେ ବସ୍ତୁଟି କ'ଣ ? ସେତେବେଳକୁ ମେଡ଼ାମ୍ ସରୁ ମୌଳିକ ପଦାର୍ଥର ବ୍ୟବହାର ଜଣା ପାଇଥିଲେ ।

ଏକ ନୂତନ ମୌଳିକ ପଦାର୍ଥ । ଏହା ଏକ ଅତର୍କିତ ଅନୁମାନ, କିନ୍ତୁ ଏହି ଅନୁସାରେ ଯଥାର୍ଥତା ପ୍ରତିପନ୍ନ କରିବାକୁ ହେବ । ଏହି ନୂତନ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ବସ୍ତୁଟି ମେଡ଼ାମ୍ ଏବଂ ପିଅରଙ୍କ ଜୀବନକାଳରେ ସରୁବେଳେ ଆବୋଧ ଥିଲା, ଏହି ଜୀବନକାଳରେ ମେଡ଼ାମ୍ ଏତେଦୂର ବିଶ୍ୱାସ କଲେ ଯେ ସେ ଦିନେ ତତ୍କାଳୀନ ଦ୍ରୋନ୍ୟାକୁ କହିଲେ, "ଯେଉଁ ତେଜସ୍କ୍ରିୟତା ମୁଁ ବୁଝେଇ ପାରୁନାହିଁ ତାହା କୌଣସି ଏକ ନୂତନ ସ୍ପାସ୍ପନ୍ଦନ ବସ୍ତୁରୁ ନିର୍ଗତ ହେଉଥିବ ସେ ବସ୍ତୁକୁ ମୋତେ ବାହାର କରିବାକୁ ହେବ । ଆମେ ଯେତେଜଣ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନବିତ୍ତଙ୍କୁ ପଚାରିଛୁ ସେମାନେ ଆମର ପରମାଣୁରେ ତ୍ରୁଟି ଦୋଇଥାଇପାରେ ବୋଲି ସନ୍ଦେହ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ଉପଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ମୋର ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ମୋର ଭୁଲ ହୋଇନାହିଁ ।"

ସବୁରୁ ମୂହୂର୍ତ୍ତି ମେଡ଼ାମ୍ଙ୍କ ପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖଦାୟକ ଥିଲା । କଠିନ ପରିଶ୍ରମ ସତ୍ତ୍ୱେ ଆଶାନୁରୂପ ଫଳଠାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ମୂଳଦୁଆକୁ ଦୋହଲିଯାରୁ ନ ଥିଲା । ନୂତନ ପରୀକ୍ଷା, ନୂତନ ଚିନ୍ତାଧାରା ଏବଂ ନୂତନ ଏକ ନୂତନ ପଦାର୍ଥର ସନ୍ଧାନ-ଏସବୁକୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ତେଇ ମେଣ୍ଟ ଉତ୍ତାପର ସହିତ ଜଳର ଗବେଷଣାରେ ଲାଗିରହିଲେ । ସାଧାରଣ ଲୋଡ ଦୁଏନ ଚତୁପାରନ୍ତୁ ପତ୍ତୋଳ ଅବସ୍ଥାର ପଛରେ କୌଣସି ଏକ ନାଟକୀୟ ଘଟଣା ଅଛୁ, ଦୁଏନ ଘନତ୍ୱୋଳ ଅବସ୍ଥାର ପାଇଁ କୌଣସି ଏକ ଶୁଭମୁହୂର୍ତ୍ତ ଅଛୁ । ଜଳୁ ପକ୍ଷରେ ତାହା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଦୀର୍ଘ ଚାରର ଜଟୋର ପରିଶ୍ରମ ପରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରରେ କୌଣସି ନୂତନ ତତ୍ତ୍ୱର ସନ୍ଧାନ ମିଳେ । ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସରେ ବ ମୋଟିଆ ପଡିଥିଲା । କୌଣସି ଏକ ନାଟକୀୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ତାଙ୍କୁ ଅବସ୍ଥାରର ଜନ୍ମ ଦବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ନ ଥିଲା ।

ଚିତ୍ର ନଂ ୭—ଲେଡୋରେଟୋରୀରେ ମେଣ୍ଟ

ଫ୍ରାନ୍ସର ବଙ୍ଗନ ଏକାଡେମୀରେ ପ୍ରଫେସର ଲିପ୍‌ମେନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ଅପ୍ରେଲ ୧୨, ୧୮୯୧ ରେ ମେଣ୍ଟ ପ୍ଲୋଡୋଭସ୍କୋ ବ୍ୟଙ୍କ ନାମରେ ଏକ ବରଣୀ ଛପା ହେଲା । ଏଥା ପଅନଥର ପାଇଁ ପୃଥିବୀକୁ ସୂଚେଇ ଦେଲ ସେ ପିତ୍‌ବ୍ଲେଣ୍ଡର ଧାତୁପିଣ୍ଡରେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ତେଜସ୍କ୍ରିୟତା ପଶିନ୍ନ ଏକ ନୂତନ ବସ୍ତୁ ରହିଛୁ । ଏଥା ହେଉଛୁ ରେଡ଼ିଅମ୍ ଅବସ୍ଥାରର ପ୍ରଥମ ସୋପାନ ।

ପିଅର ପତ୍ନୀଙ୍କର ପ୍ରଗଢ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରହୁଥିଲେ । ବେଳେବେଳେ ମେଣ୍ଟଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ତାଙ୍କ ଉପଦେଶରେ ପରିପୁଷ୍ଟ କରୁଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ନୂତନ ବସ୍ତୁର ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ ପ୍ରମାଣିତ କରିବା ପାଇଁ ସେ ଷ୍ଟଡିଚ ସମ୍ପତ୍ତିସ୍ୱ ଗବେଷଣା ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଜଳ ସ୍ୱାଁଙ୍କ ସହିତ ଗବେଷଣାରେ ସର୍ମିସ୍ୱ ସଦ୍ୱଯୋଗ କଲେ । ଜ ଅପୁଟ ସହଯୋଗ । ଗବେଷଣାର ପ୍ରଗଢ ବହୁ ବେଗରେ ଧାବମାନ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ୧୮୯୮ରୁ ଦୀର୍ଘ ଆଠ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ୍ୟାମ୍ପ ଦଣ୍ଡି ମନପ୍ରାଣ ଦେଇ ଏକାସାଙ୍ଗରେ ଗବେଷଣାରେ ମାତି ରହିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗଭ୍‌ଲେମଣ୍ଡର ଅଣଓସାରିଆ ପଲ୍ଲବଲ୍ଲିଆ କାର୍ଯ୍ୟଶାଳାରେ ଦୁଇଟି ଉନ୍ନତ ମସ୍ତିଷ୍କ ଏବଂ ସ୍ପର୍ଦ୍ଧାଳୁ କୁଶଳୀ ହାତ ଅନ୍ଲାନ୍ତ ପରଶ୍ରମ କରି ଆଧୁନିକ ପଦାର୍ଥବିଜ୍ଞାନକୁ ଉଭବଶାଳୀ କରିବାରେ ଚେଷ୍ଟିତ ହେଲେ । ଏହି ସହଯୋଗିତାରେ ପ୍ରକୃତରେ କାହାର କେତେ ଅବଦାନ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସ୍ପଷ୍ଟତା ଜରୁରୀ । ସହଯୋଗୀତା ପୁଂଜୁ ଯିଅରଙ୍କ ଉଚ୍ଚଉଦ୍ଭାସୂଚକ ଗବେଷଣା ତାଙ୍କୁ ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବୈଜ୍ଞାନବିତ୍ କରିସାରିଥିଲା ଏବଂ ଯିଅରଙ୍କ ଜନ୍ମଠାରୁ ଜୁନ୍ଙ୍କର ଦୀର୍ଘ ଆଠବର୍ଷ ପରେ ଛାଡ଼ିଯାଇ ସାଗରା ପରେ ମେଡ୍ମ ମଧ୍ୟ ଏକାକୀନା ହୋଇ ନଜର ଗବେଷଣାର ଉଚ୍ଚତର ମାନର ଯଶସ୍ୱୀ ପ୍ରଦାନ ଦେଇଥିଲେ । ଉଭୟଙ୍କର ସହ-ଯୋଗିତାରେ ଯେଉଁସବୁ ଆବଷ୍କାର ସମ୍ଭବପର ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଯେଉଁସବୁ ନୂତନ ତଥ୍ୟର ସନ୍ଧାନ ମିଳିଥିଲା, ସେସବୁ ପାଇଁ ଉଭୟଙ୍କର ଜରୁରୀ, ଜଣାଥିବର ଏବଂ ଏକନିଷ୍ଠ ପରଶ୍ରମ ଯୁକ୍ତ ଥିବାରେ ଦାଖୀ ।

ପିଅର ଏବଂ ମେଡ୍ମ କୁଞ୍ଜଙ୍କ ନାମରେ ବଜ୍ଞାନ ଏକାଡେମୀର ବିବରଣୀରେ ଜୁଲାଇ ୧୮, ୧୮୯୮ରେ ପ୍ରଥମ ଯୁଗ ଜବନ୍ଧ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ସେହି ଜବନ୍ଧରେ ଲେଖାଥିଲା :

"ସ୍ପୁଜନସ୍ପମ୍ ଏବଂ ଥୋରିଅମ୍ ଥିବା କେତେକ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ (ପିଚ ବ୍ଲେଣ୍ଡ, ଚେଲେକାଇଟ୍, ସ୍ପୁରେନାଇଟ୍) କେଜେରଲ ରଶ୍ମି ବିକିରଣ କରିବା ଦୃଷ୍ଟରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସକ୍ରିୟ । ତୋଟିଏ ପୁଂଜରୀ ଜବନ୍ଧରେ ଆମ ଭିତରୁ ଜଣେ ଦେଖେଇ ଥିଲେ ଯେ ଏମାନଙ୍କର କ୍ରିୟା ସ୍ପୁରେନସ୍ପମ ଏବଂ ଥୋରିୟମର କ୍ରିୟା ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକତର ଏବଂ ସୂଚେଇଥିଲେ ଯେ ଏହା ଆଉ ଏକ ଅଧିକ ସକ୍ରିୟ ବସ୍ତୁର ଅଲ୍ପମାତ୍ରାରେ ଉପସ୍ଥିତି ଯୋଗୁଁ ଘଟୁଅଛୁ । × × ×"

ପିଚବ୍ଲେଣ୍ଡରେ ଏହି ଅଧିକ ସକ୍ରିୟ ବସ୍ତୁର ସନ୍ଧାନରେ କ୍ୟୁରୀଦମ୍ପତ୍ତି ଲାଗି ରହିଲେ । ଏହି ନୂତନ ବସ୍ତୁର ବିକିରଣ ସ୍ପୁରେନମର ଅକସାଇଡରୁ ନିର୍ଗତ ବିକିରଣର ଅନ୍ତତଃ ଗୁଣରୁଣ ବୋଲ୍ ସେମାନେ ଚିହ୍ନଟ କଲେ । କିନ୍ତୁ ପିଚବ୍ଲେଣ୍ଡର ଫଟନ ସେଲେଟେଲକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ସଠିକ ରୂପରେ ଜଣା ପଡ଼ିଥିଲା । ତେଣୁ ନୂତନ ପଦାର୍ଥଟି ଅଣୁପ୍ତ ଅତି ଅଳ୍ପ ମାତ୍ରାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବ ବୋଲ୍ ସେମାନେ କଳନା କଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଗଣନାରେ ଏହି ନୂତନ ପଦାର୍ଥ ସେହି ଧାତୁ ପିଣ୍ଡରେ ସତାଧିକ ଶତକଡ଼ା ଏକଭାଗ ଥିବ ବୋଲ୍ ଆଶା କରିଥିଲା । ଏହି ପରମାଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଳ୍ପ ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନେ ସାବଧାନତା ସହିତ ନୂତନ ପଦାର୍ଥକୁ ଅଲଗା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ଯଦି ଜାଣିଥାନ୍ତେ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ନୂତନ ପଦାର୍ଥର ମାତ୍ରା ପିଚବ୍ଲେଣ୍ଡରେ ପ୍ରାପ୍ତ ଲକ୍ଷାଧିକ ଭାଗରୁ ଗୋଟେ, ତାହାହେଲେ ବୋଧହୁଏ ସେମାନେ ନୂତନ ପଦାର୍ଥକୁ ଅଲଗା କରିବାର ଚେଷ୍ଟାରୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇଥାନ୍ତେ ।

ଜନଦ୍ରାବ୍ୟ ଉତ୍ତାବକ ପ୍ରକ୍ରିୟାପ୍ରଣାଳୀରେ ସେମାନେ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ସହିତ ନୂତନ ପଦାର୍ଥର ପୃଥକ୍ଜାତକରଣରେ ଲାଗିରହିଲେ । ସେମାନେ ଦେଖିଲେ ଯେ ଧାତୁପିଣ୍ଡକୁ ବିଶ୍ଳେଷ

Digitized by srujanika@gmail.com

ପଦାର୍ଥ ପାଇଁ ବଇଜ୍ଞ ଅଂଶରେ ବସ୍ତର ଜଣ ପାଇଲ ପରେ ଦୁଇଟି ଅଂଶରେ ତେଜସ୍ତ୍ରିତା ପ୍ରଦର୍ଶି ତ ହେଉଛୁ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଦୁଇଟି ନୂତନ ପଦାର୍ଥର ଘୋଷଣା କଲେ । ଜୁଲାଇ ୧୮୯୯ ବେଳକୁ ଘୋଟିଏ ନୂତନ ପଦାର୍ଥର ସନ୍ଧାନ ସଠିକ ଭାବରେ ଜଣାପଡ଼ ଯାଇଥିଲା । ପିଅର ଏହି ପଦାର୍ଥର ନାମକରଣ କରିବା ପାଇଁ ମେଡ଼ାଙ୍କ ଉପରେ ଭାର ଦେଲେ । ମେଡ଼ାଙ୍କୁ ନିଜ ମାତୃଭୂମି ପ୍ରତି ମନେପଡ଼ିଲା ଯିଏ ମାତୃଭୂମିକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଥିବା କଥାଟା ଆଦୌ ତାଙ୍କ ଶୁଖରେ ଚଢ଼ୁଥିଲା ନାହିଁ । ସେ ନିଜକୁ ମନେ-ମନେ ଦେଶୀ ବୋଲି ଭାବିଲେ । ଅତ ନମ୍ର ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ଜଣଙ୍କରେ ପିଅରଙ୍କୁ କହିଲେ, "ଏହି ନୂତନ ପଦାର୍ଥର ନାମ ପୋଲୋନିୟମ୍ ରଖିଲା ନାହିଁ ?" ଠିକ ସେହା ହେଲା । ମେଡ଼ାଙ୍କ ମାତୃଭୂମି ପୋଲଣ୍ଡର ନାମ ଅନୁସାରେ ଏହି ନୂତନ ପଦାର୍ଥର ନାମକରଣ ପୋଲୋନିୟମ ହେଲା । ଜୁଲାଇ ୧୮୯୮ ରେ ଏକାଡ଼େମୀର ବବରଣୀରେ ଏହା ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ମେଡ଼ା ପରୀକ୍ଷା କରୁଥିଲେ ଯେ ପୋଲଣ୍ଡର ଉତ୍ପାଦିତ ରୁମିଆ ଜମୀନା ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆରେ ଏହି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଘଟଣା ବୋଧହୁଏ ପ୍ରକାଶିତ ହେବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ଔର୍ଦ୍ଧ ଅବସ୍ଥିତ ଶିଲ୍ପ ଓ କୃତି ମ୍ୟୁଜିୟମର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଯୋଶେଫ ବୋଗୁସ୍କିଙ୍କ ପାଖକୁ "ପିଚବେଣ୍ଡ୍ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଏକ ନୂତନ ତେଜସ୍ତ୍ରିୟ ପଦାର୍ଥ" ନାମକ ନିବନ୍ଧ ପଠାଇଥିଲେ । ଏହା ଔର୍ଦ୍ଧର ଫଟୋ ଗ୍ରାଫିକ ଶବ୍ଦଜ ସିଆଇଲେରେ ଜୁଲାଇ ୧୮୯୯ରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଏହି ଦ୍ୱାତଭଙ୍ଗା ପରିଶ୍ରମ ପରେ ସେମାନେ ଟ୍ରେଞ୍ଚ ଷ୍ଟିଅକୁ ଧରି ଛୁଟି କଟାଇବା ପାଇଁ ବାହାରିଲେ । ସେହି ଛୁଟିରେ ସେମାନେ ସହର-ପଲ୍ଲୀ, ପାର୍ବାତ୍ୟ ପଟ୍ଟଳ, ନଦୀହ୍ରଦ ଅନେକ ରମଣୀୟ ସ୍ଥାନ ବୁଲି ଆସିଲେ । ଜରୋଲାରେ ସେମାନେ ଆଇଶନ ସହର ଯେଲ ହ୍ରେହ୍ୱଥିଲେ; ନ ହେଲେ ନିଜର ନୂତନ ଆବିଷ୍କାର ପୋଲୋନିୟମ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲେ । ପୂଣି ସେପ୍ଟେମ୍ବର ଆସିଲା । ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ସନ୍ତାନ ପ୍ରତୋଷ୍ଟରେ ଯୁରାନ୍ତ-କାଙ୍ଗ ବବେଷଣା ପୂଣି ଚାଲୁ ରହିଲା ।

ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଅଧିକୃତ ପୋଲଣ୍ଡସ୍ଥିତ ଯେଜୋପେନରେ ଯଷ୍ଠାଗ୍ରେରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଘୋଟିଏ ସ୍ପାସ୍ୟନବାସ ନିର୍ମାଣ କରିବା ପାଇଁ ସେହି ସମୟରେ ଲୁହି ଦମ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥିର କଲେ । ଅନେକ ଦିନପରେ ମେଡ଼ାଙ୍କୁ ଭଉଣୀ ବ୍ରୋନ୍ୟାଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଏ ବିଚ୍ଛେଦ ବ୍ରୋନ୍ୟା ଓ ମେଡ଼ା ଉଭୟଙ୍କୁ ବହୁତ କଷ୍ଟ ଦେଲା ।

ଡ଼ିସେମ୍ବର ୨୬, ୧୮୯୮ରେ କ୍ୟୁରି ଦମ୍ପତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ସହକାରୀ ବେମଣ୍ଟ ନାମରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ନୂତନ ପଦାର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକାଡ଼େମୀର ବବରଣୀରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଏହାର ନାମ ରେଡ଼ିଅମ ଦେବାପାଇଁ ସେମାନେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କଲେ । ରେଡ଼ିଅମର ପ୍ରସର ତେଜସ୍ତ୍ରିତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉପରୋକ୍ତ ବବରଣୀରେ ସେମାନେ ସୂଚନା ଦେଇଥିଲେ ।

——

Digitized by srujanika@gmail.com

ଷଷ୍ଠ ପରିଚ୍ଛେଦ

ରେଡ଼ିଅମ୍‌ର ଜନ୍ମ

କ୍ୟୁରିଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କ ଗବେଷଣାରୁ ୧୮୯୮ ବେଳକୁ ଦୁଇଟି ନୂତନ ବସ୍ତୁର ସୂଚନା ମିଳିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମାନେ ରେଡ଼ିଅମର ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁନଥିଲେ । ପୋଲୋନିଅମ ଏବଂ ରେଡିଅମର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ସେ କାଳର ଅନେକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମତବାଦର ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ କରୁଥିଲା ଯାହା ଶତାବ୍ଦୀ ଶତାବ୍ଦୀ ଧରି ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନବିତ୍‌ମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ଆସୁଥିଲେ । ତେଣୁ ସେମାନେ ପିଅର ଏବଂ ମେଡ୍ମଙ୍କ ଗବେଷଣାର ଯଥେଷ୍ଟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ରେଡିଅମର ଆବିଷ୍କାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସନ୍ଦିହାନ ଥିଲେ ।

ରସାୟନବିତ୍‌ମାନଙ୍କ ଧାରଣା ଏହି ଆବିଷ୍କାରକୁ ଆହୁରି ସିଧା ସଳଖରେ ବାଧାପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲା । ସେମାନେ ରେଡ଼ିଅମର ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସେହି ନୂତନ ଧାତୁ ଥକୁ ଛୁଇଁବାକୁ, ଓଜନ କରିବାକୁ, ତାର ପାରମାଣବିକ ଓଜନ ମାପିବାକୁ ତଥା ତାହାକୁ ବିଭିନ୍ନ ବସ୍ତୁ ସହିତ ସଂଯୋଗ କରି ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ଥିଲେ ।

ସେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେହି ରେଡିଅମ ଦେଖି ନ ଥିଲେ । ତାକୁ ନେଇ ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷାର ସୁଯୋଗ ପାଇ ନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କର କଳ୍ପନାର ଶିଶୁକୁ ବିଚାର ଆଲୋକକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ କ୍ୟୁରି ଦମ୍ପତ୍ତି ବଦ୍ଧପରିକର ହେଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଲା ଅନୁଶ୍ରିତ ପୋଲନିୟମ ଏବଂ ରେଡ଼ିଅମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାପାଇଁ । ସେମାନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁ ଚେଜସ୍ଲିସ୍ଥି ବସ୍ତୁର ଉପରୋକ୍ତ ନୂତନ ପଦାର୍ଥ ଦୁଇଟି ଅଳ୍ପ ମାତ୍ରାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲା । ତେଣୁ ବହୁ ପରିମାଣର ପିଚବ୍ଲେଣ୍ଡ ଶୋଧନ କରି ନୂତନ ଧାତୁ ଦ୍ୱୟକୁ ପୃଥକ୍ କରି ହେବ ବୋଲି ସେମାନେ ଆଶା କଲେ ।

କନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଉନୋଟି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଦେଖାଗଲା । ବହୁ ପରିମାଣରେ ପିଚବ୍ଲେଣ୍ଡ ଧାତୁପିଣ୍ଡ ସେମାନେ ପାଇବେ କେଉଁଠୁ ? କେଉଁ ଜାଗାରେ ସେମାନେ ନିଜର ଶୋଧନକାର୍ଯ୍ୟ ସମାଦନ କରିବେ ? ବହୁ ଗବେଷଣା ପାଇଁ ପ୍ରୟୋଜନ ଅର୍ଥ ଆସିବ କେଉଁଠୁ ?

ରେଡ଼ିଅମ ଏବଂ ପୋଲୋନିଅମ ସେଇ ପିଚବ୍ଲେଣ୍ଡ ଧାତୁପିଣ୍ଡରେ ଲୁକାୟିତ ଥିଲା ତାହାର ମୂଲ୍ୟ ବହୁତ ବେଶି । ସେହି ସମୟରେ ବୋହେମିକା ଅନ୍ତର୍ଗତ ସେଣ୍ଟ ଜୋଅଚିମସ୍ଥାଲ (St Joachimsthal) ଖଣିରେ ଏହି ଧାତୁ ପିଣ୍ଡରୁ ସ୍ୟୁରେନିୟମ ଜାତୀୟ ବାହାର କରି ତାକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗବେଷଣା ପାଇଁ କନ୍ଥ ୫ନ୍ ପିଚ୍‌ବ୍ଲେଣ୍ଡ ଦରକାର ଥିଲା; କନ୍ତୁ ତାହାର ବ୍ୟୟ ବହନ କରିବା ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ ଥିଲା । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ଏହି ଉଦ୍ୟମକୁ ଲେକେ ପାରଲାମି ବୋଲି ଜହ୍ନୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସରକାର ସାହାଯ୍ୟ ପାଇବା ମଧ୍ୟ ଦୁରୁହ ।

ଏସବୁ ପ୍ରତିବନ୍ଧ ସତ୍ତ୍ୱେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦ୍ୱୟ ନିରାଶ ହେଲେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଆଶା କଲେ ଯେ ପିଚ୍‌ବ୍ଲେଣ୍ଡରୁ ୟୁରାନିୟମ୍ ବାହାର କରିସିବା ପରେ ଯେଉଁ ଖରାଗୁଡ଼ିକ ଫିଙ୍ଗି ଦିଆଯାଉଥିଲ ତହିରେ ତାହା ଥିବ ସେଥିରେ ରେଡ଼ିୟମ୍ ଏବଂ ପୋଲୋନିୟମ୍ ଲୁଚି ରହିଛି । ତେଣୁ କେଜି ୫ନ୍ ଖରା ଅଣ୍ଟ୍ରିଆରୁ ପ୍ୟାରିକୁ ଅଣାଯାଇପାରିଲେ ସେମାନଙ୍କ କାମ ସହଜ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ସେମାନେ ଆଶାନ୍ୱିତ ହେଲେ । ଏ ଉତ୍ତରରେ ଭ୍ୟାଗ୍ନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ଫ୍ରାନ୍ସୀ ସରକାରଙ୍କ ବିମୁଖତା ଅନୁମାନ କରି ସେମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଭିକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ କ୍ୟୁରି ଦମ୍ପତ୍ତି ଲୁଣ୍ଡି ହେଲେ । ଅଣ୍ଟ୍ରିଆର ଜଣେ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ମହିଳାଙ୍କ ସୁପାରିଶ ନେଇ ସେଣ୍ଟ ଜୋଆକିମ୍‌ସ୍ଥାଲ୍ ଠାରୁ ପିଚ୍‌ବ୍ଲେଣ୍ଡର ଖରା କିଣିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ମନସ୍ଥ କଲେ ।

ଫ୍ରାନ୍ସୀ ବିପ୍ଳବ ପରେ ମେଟ୍ରିକ ପଦ୍ଧତିର ପ୍ରସାର ହେଲା, ଶିକ୍ଷା ପଦ୍ଧତିର ବିକାଶ ଘଟିଲା ଏବଂ ସଂଯୋଗ ବିଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷା ଓ ଗବେଷଣା ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଲାଭକଲା ସତ, କନ୍ତୁ ଫ୍ରାନ୍ସୀ ବିପ୍ଳବ ପରେ ପରେ ରୋଟିଏ ଶତାବ୍ଦୀର ବେଶି ବତ ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବିପ୍ଳବର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ବଖ୍ୟାତ ରସାୟନବତ୍ତ୍ୱ ଲେବୋସିୟରଙ୍କୁ ଫାଶି ଦଣ୍ଡ ଦେବା ସମୟରେ ଫେକ୍‌ର ଟିନ୍‌ଭଲେଙ୍କ ବକ୍ତବ୍ୟ "ରୋଟିଏ ରଣତନ୍ତ୍ରରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ-ମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ" ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ଫ୍ରାନ୍ସୀ ସମାଜର ପ୍ରତିନିଧି ବକ୍ତବ୍ୟ ଥିଲା । ପିଅରଙ୍କ ବହୁ ଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ ସବନର ବିଜ୍ଞାନ ଅନ୍ତାଲୟରେ କ୍ୟୁରି ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କ ଗବେଷଣା ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ମିଳିପାରିଲା ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ପୁଣି ଥରେ ସ୍କୁଲ ଅଫ ଫିଜିକ୍‌ସକୁ ଫେରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ପିଅରଙ୍କ ଷ୍ଟ୍ରେଟ ବବେଷଣାଗାରକୁ ଲାଗିଥିବା ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଗଣା । ସେହି ଆଗଣାର ଆର ପାଖରେ ଥିଲା ଫେକଲଟି ଅଫ ମେଡ଼ିସିନର କାଠ ତିଆରି ପରିତ୍ୟକ୍ତ ମଡ଼ାଘର । ଡାକ୍ତରମାନେ ସେହି ପୁରୁଣା ଏବଂ ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ସ୍ଥାନକୁ ମଡ଼ା କାଟିବା ପାଇଁ ଅନୁପଯୋଗୀ ବିବେଚନା କରିବା ପରେ ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ କଦର୍ଯ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ରହିଥିଲା । ସ୍କୁଲର ନର୍ଦ୍ଦେଶକ ପ୍ରୁଜେସବର୍ଗର ବନା ଦ୍ୱିତୀୟରେ ସେହି ପ୍ରକୋଷ୍ଠରେ ପିଅରଙ୍କୁ ନୂତନ ଗବେଷଣା କରିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ଦେଲେ । ସେହି ସନ୍ତାସନ୍ତାତା ପାଣି ଚୁଆଥିବା ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ପ୍ରକୋଷ୍ଠ ଯାହା ମଡ଼ା କାଟିବା ପାଇଁ ଅନୁପଯୋଗୀ ବୋଲି ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇଥିଲା, ତାହା ରେଡ଼ିୟମ ଭଳି ଅମୂଲ୍ୟ ପଦାର୍ଥର ଜନ୍ମସ୍ଥଳ ହେବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଅର୍ଜନ କଲା ।

ଗବେଷଣା ପାଇଁ ପ୍ରକୋଷ୍ଠ ମିଳୁମିଳୁ ଅଣ୍ଟ୍ରିଆରୁ ଚଠି ମଧ୍ୟ ପହଞ୍ଚିଲା । ଭିଏନାର ବିଜ୍ଞାନ ଏକାଡେମୀ ତଥା ପ୍ରଫେସର ସୁଏସ୍‌ଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଖଣି ମାଲିକ କ୍ୟୁରି

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦମଣ୍ଡିକୁ ଏକ ୫ନ୍ ପିର୍‌ଭ୍ଲେଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡା ଉପହାର ସ୍ୱରୂପ ଦେବାପାଇଁ ସ୍ଥିର ହେଲେ, ଆଉ ଅଧିକ ଖଦା ସୁନ୍ଦରୀଲେ ମଧ୍ୟ କ୍ୟୁଞ୍ଜ ଦମଣ୍ଡି ଅଣି ପାଶବେ ବୋଲ୍ ଉଲ୍ଲେଖ ଥିଲା ।

ଏନେ ସକାଳେ ଗୋଟିଏ ବଗ୍ଗଟ ଓ୍ୱାରନରେ ଏନ୍ଦ୍ର ମୂଲ୍ୟବାନ ଅମୂଲ୍ୟ ଜଡାଅ କ୍ୟୁଞ୍ଜଦମଣ୍ଡିଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ମେସ୍ତ ଆନନ୍ଦରେ ଅଧୀର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ଅଖା ଖୋଲି ପକାଇ ନଜର ଅଟ ଆଦରର ବସ୍ତୁ ଭିତରେ ମେସ୍ତ ହାତ ପୁରାଇଲେ । ବୋହ୍ମେମିଆର ପାଇନ ଜଙ୍ଗଲ ମିଶ୍ରିତ ସେନ୍ଦ୍ର ଧୂସର ପିଙ୍ଗଳବର୍ଣ୍ଣ ଧାତୁପିଣ୍ଡ ମେସ୍ତଙ୍କ କୋମଳ ହସ୍ତକୁ ଯେଉଁକ ଜଷ୍ଟ ଦେଲନାହିଁ ତାଙ୍କର ଉତ୍ସେପଣା ପାରଳ ମନକୁ ତାଠାରୁ ଢେର ବେଶି ଆନନ୍ଦ ଦେଲା ।

ତାପରେ ଖଗ୍ର ବର୍ଷା-ଶୀତର ଉପଦ୍ରବ ସତ୍ତ୍ୱେ କଲ କ୍ୟୁଞ୍ଜ ଦମଣ୍ଡି ରେଡ଼ଅମ୍ ଆବଷ୍କାରରେ ମନ୍ତ୍ରିଚଲେ । ଖଗ୍ରଦନରେ ଗୁମ୍ଫର ଫାଙ୍କ ବାଟେ ସୂର୍ଯ୍ୟ କରଟର ଅବାଧ ପ୍ରବେଶ ଘର ଭିତରକୁ ଅତ୍ୟଧିକ ଉତ୍ତପ୍ତ କଲ ଦେଇଥିଲ । ବର୍ଷା ଦିନରେ ସେନ୍ଦ୍ର ଫାଙ୍କ ବାଟରେ ପାଣି ଚାଲି ଘରକୁ ସନ୍ତାସନ୍ତାଆ କଲ ପକାଉଥିଲ । ଆଉ ଶୀତ ଦିନରେ ଅତ୍ୟଧିକ ଥଣ୍ଡା ହେଉ ସନ୍ଧ୍ୟାତ ମଧ୍ୟ ବରଫ ପାଲଟି ଯାଉଥିଲ କହିଲେ ଚଳେ । ଘର ଭିତରେ ଚମିନ ଜଳିଲ । ବନ୍ଦୁ ମରମାଣରେ ଧାତୁପିଣ୍ଡକୁ ତରଳ କଲ ଶୋଧନ କରିବା ସମୟରେ ଯେଉଁ ସବୁ ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ଗ୍ୟାସ ନିର୍ଗତ ହେଉଥିଲ ତାର ଦାହରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାପାଇଁ ସେମାନେ ସେନ୍ଦ୍ରଜାମ ଖୋଲ ଅତଣାରେ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ । ବେଳେବେଳେ ଦୁଠାତ୍ ଅସାଧ୍ୟ ବର୍ଷା ଯୁକ୍ତ ଆସିଲେ ଯଦାଯଥିବଜ୍ଞାନବନ୍ତ ଦୃପ୍ତ ସନ୍ଧ୍ୟାତ ସବୁ ଭରବରଆ ହୋଇ ବାରଣ୍ଡାକୁ ବୋନ୍ଦ ନେଉଥିଲେ । ଏ ସବୁ ସତ୍ତ୍ୱେ ମନକୁ ଉତ୍ସଟ ରଖି କ୍ୟୁଞ୍ଜ-ଦମଣ୍ଡି ସେନ୍ଦ୍ର ଦୁସ୍ତିତ ବାତାବରଣରେ ୧୮୯୮ ରୁ ୧୯୦୨ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ବାରର ମନରେ ଉତ୍ସେପଣାରେ ମାତ ରହିଲେ ।

ପିଅର ରେଡ଼ିୟମର ଭୌତିକ ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନୁଧାନ କଲେ ଏବଂ ମେସ୍ତ ବାହୁନେଲେ **ପୁରୁଷର କାର୍ଯ୍ୟ** ଅର୍ଥାତ୍ କଲେକ୍ତାମ ପରେ କଲେକ୍ତାମ ଧାତୁପିଣ୍ଡକୁ ତରଳ କଲ, ଘାଣ୍ଟି, ସ୍ୱଘାସ୍ଥ୍ୟକର ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅନୁଧାନ କର ଅଗମିଶ୍ରିତ ରେଡ଼ିୟମ ବାହାର କରିବା ପାଇଁ, ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ସେମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବାପାଇଁ କେହି ନ ଥିଲେ । ମେସ୍ତଙ୍କୁ ସେଥିପାଇଁ ବହୁତ ଶାସ୍ତ୍ରଶ୍ରମ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲ ।

ରେଡ଼ଅମ ଏବଂ ପୋଲେନ୍ଦିୟମର ସ୍ୱଘାସ୍ଥ୍ୟକର ପୃଥକୀକରଣରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ ଅତବାହିତ ହେଲ । ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ ରେଡ଼ଅମ ସତେ ଯେମିତି ତାର ଲୁକ୍‌ଜାସ୍ୱିତ ରୂପକୁ ଦେଖାଇବାକୁ ସୁନ୍ଦରୀଲ ନାହିଁ । ମେସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଧାରଣା ଥିଲ ଯେ ରେଡ଼ଅମ ପିଚବ୍ଲେଣ୍ଡ ଖଦାରେ ପ୍ରାପ୍ତ ଶତକଡ଼ା ପ୍ରାପ୍ତ ଏକତ୍ରିତ ବଦ୍ୟମାନ ଜାତୀୟ ଭାଗ୍ୟ ବୋଲ୍ ପ୍ରମାଣିତ ହେଲ । ପ୍ରକୃତରେ ରେଡ଼ିୟମ୍ ସେନ୍ଦ୍ର ଧାତୁ ପିଣ୍ଡରେ ଅତ ଅଲ୍ପ ମାତାରେ ଥିଲ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏନ ବଉରାଇ ମାସ ହେଲା । ବର୍ଷ ବ ଲଡ଼ିଗଲା । ରେଡ଼ିୟମ୍‌ ସଙ୍ଗେ ସେମିତ କ୍ୟୁରି ଦମ୍ପତ୍ତି ସଦ୍ଭତ ଲୁଚକାଳି ଖେଳୁଛନ୍ତି । ତଥାପି ସେମାନେ ଦୁଇଜଣ ଦୁଇଜାଗାରେ ଥେଲେନ୍ଦି । ଘରୋଇ ଜନ୍ଦିଗୀ ସାଦାସିଧାରେ ସେମାନେ ଧୀରେ ଧୀରେ ବେସି ତେଜସ୍ତ୍ରିୟ ଉପାଦ ବାହାର କଲେ । ସେ ଗୁଡ଼ାକ ପୁଣି ଶୋଧତ କଣ ଅଦୁଶ ବେଶି ତେଜସ୍ତ୍ରିୟ ଉପାଦ ବାହାର କଣବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ସେଦୁ କଠୋର ପଉଶ୍ରମ ସେଦୁ ଜର୍ଜନତା ସେମାନଙ୍କୁ ବଦୁତ ଭଲ ଲଗିଲା । ପଦାର୍ଥ ବଜ୍ଞାନର ଅନେକ ଶାଖାରେ ପିଅଁଙ୍କ ଅଗାଧ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଥିଲା । ତେଣୁ ସେଲେ-ସେଲେ ପଦାର୍ଥ ବଜ୍ଞାନବତ୍ତ ଭଆ ରସାୟନବତ୍ତ୍ତମାନେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଉପଦେଶ ପାଇଁ ଆସୁଥିଲେ । ଜାମ କରୁ କରୁ ଦୁ ଜଣଆ ଜଗିଲେ ଜଏ କଏ ଉରମ ପୁ ଖାଇ ସେମାନେ ପୁଣି କାମ ଆରମ୍ଭ କରୁଥିଲେ । ସେଲେସେଲେ ଅଉଷାଧେ ପଢୁସ୍ତରଙ କରୁକରୁ ସେମାନେ ଗବେଷଣା ବ ଉସ୍ତରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଥିଲେ । ଜାଉରଖରେ, ସ୍ପୁନରେ ସବୁସେଲେ ସେମାନଙ୍କର କେବଳ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ।— ରେଡ଼ିୟମ୍‌, ରେଡ଼ିୟମ୍‌, ରେଡ଼ିୟମ୍‌ ।

ଏନେ ସ୍ପୁନ ବଜ୍ଞେର ଦୋଇ ଅଡ ପିଲଲଆ ସ୍ତରରେ ମେଘୁ ପିଅଁଙ୍କୁ ପଚ୍ଛରଲେ, "ସେ ପଦାର୍ଥଟି କେମିତ ଦୋଇଥିବ, କେମିତ ଉଣୁଥିବ ? ପିଅଁ, ସେ ପଦାର୍ଥର ରୁପ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତୁମେ କ'ଣ କଲ୍ପନା କରୁଛ ?" ପିଅଁ ଜଦୁଲେ "ମୁଁ ଜାଣିନ । କନ୍ତୁ ମୁଁ ଇଚ୍ଛାକଲେ ତା'ର ଅଡ ସୁନ୍ଦର ରଙ୍ଗ ଦୁଅନ୍ତା କ ।"

ସେଦୁ ସୁନ୍ଦର ରଙ୍ଗର ସ୍ପୁନ ସେମାନଙ୍କୁ ପାରଳ କଣ ଦେଇଥିଲା । ଜୀବନର ଉପଭୋଗ ସମ୍ଭୋଗ ଭୁଲଯାଇ, ଏପଣଙ୍କ ବେଳେବେଳେ ଖାଇବା ପିଇବା ଭୁଲଯାଇ ସେମାନେ ଗବେଷଣାରେ ମାତ ରହିଲେ ଥଏଟର ଟମ୍ବା କ୍ଲବ ଯିବା ସେମାନଙ୍କର କଲ୍ପନାଜାତ ଥିଲା । ମେଘୁଙ୍କ ବଜରଣୀ ପୁଣ୍ଡି ସୁଲଝିତ ଚଠୋପଜର ମଧ୍ୟ ପରଶ୍ତ୍ରମିକ ଘଟିଲା । ଅଡ ଦରକାସ୍ତ ଉପଦ ଲେଖି ସେ ତାଙ୍କର ଚଠ ସବୁ ଶେଷ କରୁଥିଲେ ।

୧୯୦୦ ସେଲକୁ ସେମାନେ ରେଡ଼ିୟମର ପ୍ରେଷତ ବା କୃତ୍ରିମ ତେଜସ୍ତ୍ରିୟତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ନବତ୍ତ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ତାପରେ ତେଜସ୍ତ୍ରିୟତାର ପ୍ରକୃତ ଏବଂ ତେଜ-ସ୍ତ୍ରିୟ କରରେ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଅବେଶ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ନବତ୍ତ ପ୍ରକାଶ କରଥିଲେ । ୧୯୦୦ର ପଦାର୍ଥ ବଜ୍ଞାନ କଂଗ୍ରେସରେ ତେଜସ୍ତ୍ରିୟତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ଗବେଷଣା ପ୍ରସୃତ ଫଳାଫଳ ସୁଇଡେନୀସ୍ତ ବୈଜ୍ଞାନଜମାନଙ୍କ ମନରେ ଗଭୀର ରେଖାପାତ କଲା ।

ସେମାନଙ୍କର ଗବେଷଣାର ପରସର ବଢ଼ିବାକୁ ଲଗିଲା, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବଜ୍ଞାନ କର୍ମୀ-ମାନଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ଦରତାର ପଡ଼ିଲା । ଗବେଷଣାର ଅଗ୍ରଗତି ଦେଖି ଅନେକ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ କ୍ୟୁରି ଦମ୍ପତ୍ତି ପାଖକୁ ଆସିଲେ ମଧ୍ୟ । ପ୍ରଥମେ ସେମାନଙ୍କର ଗବେଷଣା ଜବ୍ରୋରେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଯେଉଁ ସ୍କୁଲରେ ସେମାନେ କାମ କରୁଥିଲେ ସେହି ସ୍କୁଲର ପଦାର୍ଥବିଜ୍ଞାନର ମୁଖ୍ୟ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜେମଣ୍ଟ କାମ ଆରମ୍ଭ ବେଳେ, ଅର୍ଥାତ୍ ୧୮୯୮ରେ, କିଛି କିଛି ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ୧୯୦୦ ବେଳକୁ ପଟ୍ରୋଗର ଫ୍ରିଡେଲଙ୍କ ଲେବୋରେଟୋରୀର ଜଣେ ସହକାରୀ ଭରୁଣ ରସାୟନବିତ୍ ଏଣ୍ଡ୍ରେ ଡେବର୍ଣ୍ଣ ତେଜସ୍କ୍ରିୟତାରେ କାମ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ପିଅରଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗ ଦେଲେ । ରେଡିୟମ୍ ଏବଂ ପୋଲୋନିୟମ୍‌ର ପୃଥକ୍‌କରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରୁ ଏଣ୍ଡ୍ରେ ଏକ୍ଟିନିୟମ୍ କାମକୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଅବହେଳା କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଜର୍ମେନ ସେରନାକ୍ କାମକୁ ଜଣେ ଭରୁଣ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନବିତ୍, ଯେ କି ରଞ୍ଜନରଶ୍ମିରେ କାମ କରୁଥିଲେ, ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ରଶ୍ମି ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ପିଅର କ୍ୟୁଗ୍ରିଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଥିଲେ ।

ତୋଡ୍ରେମିଆରୁ ଅଳ୍ପାଳ୍ପ ଟନ୍ ଟନ୍ ପିଚବ୍ଲେଣ୍ଡ ଟଦାରୁ ଅଲ୍ଲାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ ଦ୍ୱାରା ମେଡ୍ମ କ୍ୟୁରି ଏମେ ଏମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକତର ଶୁଦ୍ଧ ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ବସ୍ତୁ ଉଆରି କରି ପାରିଲେ ସାହାର ରେଡ଼ିୟମ ମାତ୍ର ଯଥେଷ୍ଟ ବେଶି ଥିଲ । ତାଙ୍କୁ ଆଉ କାରଖାନା ଶ୍ରମିକଙ୍କ ଭଳିଆ ପିଚବ୍ଲେଣ୍ଡ ଟଦା ପାଣ୍ଡି ତା'ର ଦୁର୍ଗନ୍ଧମୟ ଏବଂ ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ଜର୍ଜରିତ ବ୍ୟାପାର ବାତାବରଣରେ କାମ କରିବାକୁ ପଡିଲା ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦରକାର ପଡିଲା ପ୍ରକୃତ ସ୍ପଟିକୀକରଣ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେହି ଶୁଦ୍ଧ ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ଦ୍ରବକୁ ଶୋଧନ କରିବା । ସେଥିପାଇଁ ଦରକାର ଥିଲା ରୋଟିଏ ସଫାସୁତୁରା ପରିଷ୍କାର ଏବଂ କେତୋଟି ଉତ୍ତମ ଧରଣର ଲେବୋରେଟୋରୀ ଉପକରଣ । ସେହି ବାତାବରଣରେ ଅଲ୍ଲାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ କରି ସେଇ କିଛି ଅମିଶ୍ରିତ ବସ୍ତୁ ଉଆରି ହେଇଥିଲା, କୋଇଲାଗୁଣ୍ଡ ଏବଂ ଲୁହାଗୁଣ୍ଡରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଅପମିଶ୍ରିତ ହୋଇ ମେଡ୍ମକୁ ବେଳେବେଳେ ବ୍ୟସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କରି ପକାଉଥିଲା । ପିଅର ଶୋଧନ ପ୍ରଣାଳୀ ସ୍ଥଗିତ ରଖି କେବଳ ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ପଦାର୍ଥର ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗବେଷଣା କରିବାକୁ ମେଡ୍ମଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେଲେ । ମେଡ୍ମ କନ୍ଥୁ ନଗ୍ନେଡ଼ ବନ୍ଧା । ହାତରେ ଥିବା ଚଢ଼େଇକୁ ଛାଡିବାକୁ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହେଲା ନାହିଁ, ତାଙ୍କୁ ପୁଣି ଅଲ୍ଲାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡିଲା । ଶେଷରେ ସେହି ସ୍ମାସ୍ମରକ ଯୁଦ୍ଧରେ ମେଡ୍ମ ଜୟଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ଏକ ଡେସିଗ୍ରାମ ଅମିଶ୍ରିତ ରେଡିଅମ ତିରିଶ ଜଣ ସେ ତା'ର ଧାରମାଣବିକ ଓଜନ ୨୨୫ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କଲେ ।

ପର୍ଦ୍ଦଗ୍ଲସ ମାସ ଅଲ୍ଲାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ ପରେ ୧୯୦୨ରେ ରସାୟନବିତ୍‌ମାନଙ୍କ ଅବିଶ୍ୱାସ ଜଣେ ନାସ୍ତର ଅତ୍ୟାନବ ଏକଜିଦପଣିଆ ଆଗରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇଲା ।

ରେଡ଼ିୟମର ପ୍ରସ୍ତୁତ ସମସ୍ତେ ମାନିନେଲେ ।

ସେତେବେଳକୁ ଗତ ନଅଟା ବାଜିଥାଏ । ପର୍ଦ୍ଦଗ୍ଲସ ମାସର ଦାରୁଣ ପରିଶ୍ରମ ପରେ ରେଡ଼ିଅମ ପ୍ରସ୍ତୁତର ସଫଳତା କ୍ୟୁଗ୍ରି ଦମ୍ପତ୍ତିକୁ ଅସୀମ ଆନନ୍ଦର ଅଧିକାରୀ କରିଥାଏ । ଗୃହ ଭୋଜନ ପରେ ବିଶ୍ରାମ ନେବାପାଇଁ ସେମାନେ ମନସ୍ଥ କରିଥାନ୍ତି

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆଇଶଙ୍କୁ ଶୁଆଇ ଦେଇ ମେଘ୍ନ ଝିଅର ଫ୍ରକ୍ ସିଲେଇ କରୁଥାଆନ୍ତି । ପିଅର ପାଖରେ ବସିଥାନ୍ତି । ସିଲେଇ କାମରେ ମେଘ୍ନଙ୍କ ମନ ଲଗିଲା ନାହିଁ । ହଠାତ ଉଠିପଡ଼ି କହିଲେ, "ଜିସ୍ତମ, ସ୍କୁଲ ଲେବୋରେଟୋଗ୍ସକୁ ଯିବା ।"

ହାତ ଧଗ୍ଧଣ ଧୋଇ କ୍ୟୁଗ୍ସ ଦମ୍ପତ୍ତି ଲବେପଣାଗାର ଅଡ଼କୁ ବାହାରଲେ । ପିଅର ଗ୍ଲବ ଲଗେଇ ତାଲା ଖୋଲିଲା ବେଳକୁ ପ୍ରଥମର ଲଲଆ ଚୋଟିର ଶବ୍ଦ ହେଲା । କନ୍ତୁ ଏଥର ସତେ ଯେମିତି ସେହି ଶବ୍ଦର କିଛି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର୍ୟ ଥିଲା ।

"ନ୍ୟାମ୍ ଲଗାଅ ନାହିଁ ।" ଧୀର ସ୍ୱରରେ ମେଘ୍ନ କହିଲେ । ତାପରେ ସାମାନ୍ୟ ହସି ପୁଣି କହିଲେ, "ତୁମର ମନେ ଅଛୁ ନା ପିଅର, ତୁମେ ଯୁଦ୍ଧ ଥିଲ ରେଡ଼ଅମ୍‌ର ସୁନ୍ଦର ରଙ୍ଗ ହେଉ ବୋଲ । ଏଇ ଦେଖ……ଦେଖ……"

ଉଭୟେ ରେଡ଼ଅମ୍‌ର ଗାଢ଼ ନେଳୀରଙ୍ଗ ଦେଖି ଆନନ୍ଦରେ ଅଧୀର ହୋଇ ଉଠିଲେ । ସେହି ଅନ୍ଧାରରେ ଚୋଟିର ଚୌକ ଉପରେ ବସି ମେଘ୍ନ ନିର୍ନିମେଷ ନୟନରେ ନୂତନ ଧାତୁର ସୁନ୍ଦର ରୂପକୁ ଉପଭୋଗ କରୁଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ମନେ ହେଉଥାଏ ସତେ ଯେମିତି ତାଙ୍କର କନ୍ୟାରତ୍ନ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଶୋଇଛି । ପିଅରଙ୍କ ଦେହରେ ଢଳପଡ଼ି ସେ ସ୍ୱର୍ଗସୁଧା ପାନ କରୁଥାନ୍ତି । ମେଘ୍ନଙ୍କ ସୁକୋମଳ କେଶ ଉପରେ ଆଙ୍ଗୁଳି ବୁଲନା କରି ପିଅର ମଧ୍ୟ ମାରବରେ ଆନନାଇଭ୍ଡ ହୋଇପଡ଼ୁଥାନ୍ତି ।

ସେହି ଘଡ଼ର କଲ୍ଲୁଜୁଲିଆ ପୋଡର ଅଲୁଅ, ସେହି ମେଜଜ୍ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନରେ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଅଭ୍ଯୁଲ ହୋଇ ରହିଲା ।

—o—

Digitized by srujanika@gmail.com

ସପ୍ତମ ପରିଚ୍ଛେଦ

"ପରିଜ୍ଞାର କ୍ଷତିପୂରଣ"

ପିଅର ଏବଂ ମେଘ ସେମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ସମୟ ଗବେଷଣାରେ ନିଯୋଗ କରି-ପାରିଥିଲେ ସେମାନେ ବୋଧହୁଏ ବହୁତ ସୁଖୀ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତେ; କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ସେହି ସୌଭାଗ୍ୟ ଜୁଟିଲା ନାହିଁ । ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମର ଅବସାଦ ଓ ଗ୍ଲାନି, ସମାଜର ଘାତ ପ୍ରତିଘାତ ସେମାନଙ୍କର ଗବେଷଣା ପଥରେ ଅନେକ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କଲା ତଥାପି ନିର୍ଭିନ୍ନ ସ୍ୱରରେ ସେମାନେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରତ ହୋଇ ରହିଲେ । ଆଇଶନ ଜନ୍ମ ହେବାଠାରୁ ପିଅରଙ୍କ ମାସିକ ଦରମା ପାଞ୍ଚଶହ ଫ୍ରାଙ୍କ ଆଉ ବଢ଼ିଲା ନାହିଁ । ଏହି ଦରମାରେ ପିଅରକୁ ବର୍ଷକୁ ଏକଶହ ଚୋଡ଼ିଏ ଚୋଟି ଚାପ ନେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଚାଇଡ଼ା ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କ ଲେଖାରେ-ଟୋପ୍ପାରେ ନର୍ଦ୍ଦେଶନା ଦେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଏସବୁ କାମ ଏତେ ସମୟ ସାପେକ୍ଷ ଥିଲା ଯେ ପିଅରଙ୍କୁ ଗବେଷଣା ପାଇଁ ନିଜର ଅବସରର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ସମୟ ନିଯୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ମାସକୁ ଆଉ ଦୁଇ ତିନ ଶହ ଫ୍ରାଙ୍କ ରୋଜଗାର କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଆଉ ସମୟ ନଥିଲା । ଗବେଷଣା ଚୁଡ଼ିବା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ ଥିଲା । ଖାଇବା ଶୋଇବା ଠାରୁ ମଧ୍ୟ ସେ ଗବେଷଣାକୁ ବେଶୀ ଭଲ ପାଇଥିଲେ ।

୧୮୯୮ ରେ ଭୌତିକ ରସାୟନ ଶାସ୍ତ୍ର ବିଭାଗରେ ଚୋଟିଏ ପ୍ରଫେସର ପଦବୀ ଖାଲି ପଡ଼ିଲା । ପିଅରଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିକ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଗବେଷଣା ଏବଂ ରେଡ଼ିୟମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନୂତନ ତଥ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ନୁବେଲରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କରିସାରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସୌରିସି ପଦବୀ ପାଇଁ ପିଅର ଦରଖାସ୍ତ କରିବାକୁ ସାଧାରଣତଃ ଇଚ୍ଛୁକ ନଥାନ୍ତି । ଏହି ପ୍ରଫେସର ପଦପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କରିବାକୁ ଅଧ୍ୟାପକ ବନ୍ଧୁମାନେ, ବିଶେଷତଃ ରସାୟନ ବିଜ୍ଞାନ ବିଭାଗର ଅଧ୍ୟାପକ ପ୍ରଫେସର ଫିତେଲ୍ ଜୋର୍ ଦେଲେ । ବର୍ଷକୁ ଦଶ ହଜାର ଫ୍ରାଙ୍କ ଦରମା, ଗବେଷଣା କରିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସମୟ, ସୁବିଧା ଓ ସୁଯୋଗ - ପିଅରଙ୍କ ମନ ମାନିଲା । ନିଜର ଅଦର୍ଶକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ଅଧ୍ୟାପକ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ କଥାରେ ପ୍ରଫେସର ପଦବୀ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କଲେ। ପ୍ରଫେସର ଲପ୍‌ମେନ୍, ପ୍ରଫେସର ଫିତେଲ, ପ୍ରଫେସର ବାଚ୍ଚିଟି ଏବଂ ପ୍ରଫେସର ପେଲେଟ୍ଟଙ୍କ ସୁପାରିଶ ଏବଂ ଚେଷ୍ଟା, ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ପିଅରଙ୍କ ଅସାଧାରଣ ପାରଙ୍ଗମତ ଏବଂ ଗବେଷଣା କୁଶଳତା ସତ୍ତ୍ୱେ ପିଅରଙ୍କୁ ପ୍ରଫେସର ପଦବୀ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ପନ୍ଦର ବର୍ଷର ଗବେଷଣାପ୍ରସୂତ ଅସାଧାରଣ ଫଳକୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରତିବାଦୀମାନେ ପ୍ରଶଂସା କଲେ ସତ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଫେସର ପଦବୀର ସମ୍ମାନ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ଏହି ପରିଜ୍ଞାରେ କ୍ଷୁବ୍ଧ ନ ହୋଇ କ୍ୟୁରି ଦମ୍ପତି ନିଜର ଗବେଷଣାରେ ମାତି ରହିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧୯୧୦ ବେଳକୁ କ୍ୟାପ୍ଟ ପଣବାରର ଙ୍ଟର୍ଟ ଗ୍ରେଜୁଆରଠ୍ ବଲଟଲ । ପିଅରଙ୍କ ପିତା ବୃଦ୍ଧ ଡଲ୍ଫାର କ୍ୟାପ୍ଟଙ୍କ ସମେତ ସେମାନେ ଥିଲେ ପଣବାରର ସ୍ଥଜନଣ—ତା ସାଙ୍ଗକୁ ଜଣେ ସ୍ଥତର । ଏମିତ ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କ ରନ୍ଧବାର ସୁବଧା ପାଇଁ ମେସ୍ତ ଜଲେର୍ ମେନ୍ ମୁଖ୍ୟ ପଥରେ ବାର୍ତ୍ତିକ ଚନ୍ଦଦଣ୍ଡ ଫାଙ୍କ ଦେଇ ସୋଟିଏ ନଡନ ଭଡ଼ାଘର ବାଛୁଲେ । ପଲ୍ଟେଡନ୍ ସ୍କୁଲରେ ଟିଉଟର ଭାସବର ପିଅରଙ୍କୁ ସ୍ରେଜୁଆର ବଢ଼େଇବାକୁ ପଡ଼ଲ । ଏବ୍ ନୂତନ ଜନ୍ମ ଶ୍ରେଣୀସ୍ଥ ଜାର୍ଫି ପ ଼ି ଭାଙ୍କୁ ବାର୍ତ୍ତିକ ଅଢ଼େଇ ଦ୍ରନାର ଫାଙ୍କ ଅଧିକ ମିଳଲ ।

ଏତଦବେଳେ ଜେନେସ୍ତ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳସ୍ଥର ପଦାର୍ଥ ବଜ୍ଞାନ ପ୍ରଫେସର ପଦସ୍ତା ପିଅରଙ୍କୁ ସସ୍ତ ଦେଲ । ରେଡ଼ସ୍ତମ୍ର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ କ୍ୟାପ୍ଟ ଦମ୍ପତ୍ତ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ଜେନେସ୍ତ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳସ୍ଥ ସବ୍ତମତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲ । ପିଅରଙ୍କ ବାର୍ତ୍ତିକ ଦଶଦ୍ତନାର ଫାଙ୍କ ଦରମା ଘର ନାବଦତ୍ତ ଅଲଗା ଭତ୍ତା ତବେଷଣାଗାରର ନର୍ଦ୍ଦେଶନା ଦାସ୍ତିତ୍ୱ ଏବଂ ଦୁଇଜଣ ସହ୍ତାସ୍ତ ଦେବାପାଇଁ ଜେନେସ୍ତ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳସ୍ଥର ବଜ୍ଞାନ ଫେଲ୍ଟଦ୍ତଜଣ ପିଅରଙ୍କ ପାଖକୁ ଚଠି ଲେଖିଥିଲେ । ସେସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳସ୍ଥରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପଦସ୍ତା ଦେବାପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଲେଖା ଦୋଇଥିଲ । ଏହ୍ ପଦ ଏଡକ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ସମ୍ମାନ ଜନକ ସ୍ତବରେ ଲେଖା ଦୋଇଥିଲ ଯେ ପିଅର ପ୍ରଫେସର ପଦସ୍ତା ଗ୍ରହଣ ଜଲେ । ଜଲଇ ମାସରେ ସେସ୍ତଙ୍କ ସହ୍ତ ସେ ସୁଇଜରଲଣ୍ଡ ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳସ୍ଥର କର୍ମସ୍ତଙ୍କ ଭଟା ଅଧ୍ୟାପକ ବୃନ୍ଦ ସେମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଦେଇଥିଲେ ।

୧୯୦୦ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ବେଳକୁ ସେମାନେ ନଜର ନୂତନ ନଯୁକ୍ତରେ ଯୋରଦାନ କରବା ଭଟା । ରେଡ଼ଅମ୍ ଉପରେ ତବେଷଣା ପରଚ୍ୟାସ କରବାକୁ ସେମାନଙ୍କର ମନ ବଳଲ ନାହିଁ । ନୂତନ ପଦାର୍ଥର ଶୋଧନ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ମୂଲତ୍ତବ ରଖିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଦେଲ ନାହିଁ । ଜେନେସ୍ତ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳସ୍ଥର ଚଠି ବଦଲରେ ପ୍ୟାସ୍ତ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳସ୍ଥର ଚଠି ଦୋଇଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଜେତେ ଶୁସ୍ତି ଲଗି ନଥାନ୍ତା । ଶେଷରେ ପଦସ୍ତା ଏବଂ ଧନର ଲୋଭକୁ ସମ୍ବରଣ କରି ସେମାନଙ୍କର ନୂତନ ତବେଷଣାରେ ବଭ୍ରାଟ ସୃଷ୍ଟି ଦେବାର ଆଶଙ୍କା ଦେଖି ପିଅର ଜେନେସ୍ତ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳସ୍ଥର ପ୍ରଫେସର ପଦକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ ଜଲେ । ୧୯୦୦ ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ ଅଧିକ ଦରମା ପାଇବା ପାଇଁ ପିଅର ପଲ୍ଟେଚ୍ନିକ୍ ସ୍କୁଲର ଟିଉଟର ସ୍ୱରେ ଯୋଦଦ ଫଲଗ୍ଲ ପି. ପି. ଏନ୍. * ରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଜଲେ । ସେସ୍ତଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ପେଶ୍ୟଲସ ନଜଟ୍ଟ ସେଭର୍ସର ଉଚ୍ଚ ବାଲକା ବଦ୍ୟାଳସ୍ଥରେ ଅଧ୍ୟାପନାର ନଯୁକ୍ତ ମିଳଲ । କ୍ୟାପ୍ଟ ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କୁ ଏପର ଉପାସ୍ଥରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନର ସୁବଧା ମିଳଲ କନ୍ତୁ ଏସବୁ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନେକ ପରଶ୍ରମ କରବାକୁ ପଡୁଥିଲ ।

ପିଅର ଦୁଇଟି ଫାଠ୍ୟନର ଦାସ୍ତିତ୍ୱ ନେଇଥିବାରୁ ନଜ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚତୋଟିର ବକ୍ତୃତା ଦେବା ପାଇଁ ଭଟା ସେମାନଙ୍କ ନମିତ୍ତ ଅଭିନବ ପଦ୍ଧତ୍ତା ନର୍ଦ୍ଦାରନ

* P. C. N.—Physics, Chemistry and Natural Science.

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜଣବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଅନେକ ସମସ୍ୟ ଅତବାହତ କରବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲ । ମେଘ୍ଚଙ୍କୁ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଫଗ୍ୱର୍ସୀ ଲ୍ଷାରେ ଶିକ୍ଷାଦାନର ଦାର୍ଘିତ୍ୱ ମିଳଥିବାରୁ ସେ ଅତ ଯତ୍ନର ସହତ ନଜର ବକ୍ତୃତାର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିଲେ। ଶିକ୍ଷାଦାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମେଘ୍ଚଙ୍କ ନୂତନ ପ୍ରଣାଳୀ ଚଣ୍ଡବଦୀଳସ୍ଥର ରେକଟର ଲୁସିଏନ ପବନ. କେ. ଆରଙ୍କୁ ଅଭିଭୂତ କରଥିଲ ଏବଂ ସେ ମେଘ୍ଚଙ୍କୁ ସାଧୁବାଦ ଜଣାଇଥିଲେ। କନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟାପକ-ଅଧ୍ୟାପିକା ଦ୍ୱାବରେ ଏତ୍ତ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରବା ପାଇଁ କ୍ୟୁଞ୍ଚ ଦୀର୍ଘକ୍ଷି ଗବେଷଣାରୁ ଅନେକ ସମସ୍ୟ ଜଟିଳ ରହ୍ୱବାକୁ ପଡ଼୍ଥିଲ । ପିଅଣ ଆଶା କରଥିଲେ ସେ ପି. ପି. ଏନ୍. ର ନୂତନ ଜଯୁକ୍ତ ପରେ ତାଙ୍କୁ ଗବେଷଣା ପାଇଁ ଯୋଟିଏ ଲେଟବାଟ୍ରେଟୋସ୍ମ ମିଳବ; କନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଆଶା ଆଶାରେ ହିଁ ରହ୍ୱଗଲ ।

ସେତେବେଳକୁ ସବନର ଖଣିଜ ବଜ୍ଞାନ ବଭ୍ତରେ ଯୋଟିଏ ପ୍ରଫେସର ପଦୱା ଖାଲ ପଡ଼ଲ । ସ୍ଥଟିକ ବଜ୍ଞାନର ନୂତନ ଉଚ୍ଚ୍ୟର ଆବଷ୍କ୍ରୀ ଦ୍ୱାବରେ ଏତ୍ତ ପଦୱା ପାଇଁ ପିଅଣ ଯୋଗ୍ୟତମ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଫେସର ପଦୱା ଅଲଙ୍କୃତ କରବାର ସୁଯୋଚରୁ ସେ ଦୂରି ଥରେ ବଞ୍ଚତ ହେଲେ। ଏ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ମଣ୍ଟେଚନ ଲେଖିଥିଲେ 'ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟତା ଏବଂ ଅଧିକତର ନମ୍ରତା ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଅନେକ ଗୁଣ ପର୍ଯନ୍ତ ଅନଣା ରହ୍ୱପାରେ ।'

ପିଅଣଙ୍କ ବନ୍ଧୁମାନେ ଏହି ଘଟଣାରେ ଅନେକ ଦୁଃଖ ଜଲେ। '୧୯୨୨ ରେ ପ୍ରଫେସର ମଣ୍ଟାର୍ଟ ଫଗ୍ୱର୍ସୀ ବଜ୍ଞାନ ଏକାଡେମୀ ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ନ ଡାକଲ କରବକୁ ପିଅଣଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ। ପଦାର୍ଥ ବଜ୍ଞାନ ବଭ୍ତର ପିଅଣଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥୀତ୍ୱକୁ ସଂସତ୍ତ ନମେ ଅନୁମୋଦନ କଲ୍ । ଏତ୍ତ ପଦୱା ପାଇଁ ପିଅଣଙ୍କ ଦୁଇଜଣ ପ୍ରତଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ଥିଲେ – ଅଧ୍ୟାପକ ଏମାରଟ୍ ଏବଂ ଅଧ୍ୟାପକ ଗେରନେଜ । ପ୍ରତଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀଙ୍କ ତୁଳନାରେ ପିଅଣଙ୍କ ଖ୍ୟାତ ଏତେ ବେଶି ଥିଲ ଯେ ତାଙ୍କ ନଚାଚନ ପ୍ରାପ୍ତ ନର୍ଦ୍ଦିତ ବୋଲ ସମସ୍ତଙ୍କର ଧାରଣା ଥିଲ ।

ନଚାଚନ ଫଗ୍ୱର ପିଅଣଙ୍କୁ କାଳ ଦେଲ୍ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏକାଡେମୀସିଆନଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ନଜର ଯାଥିତ୍ୱ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କତ୍ତବ୍ୟର ସୂଚ ଥିଲ । ଗବେଷଣାରେ ପିଅଣ ଯେତକ ଧୁରନ୍ଧର ଥିଲେ ଏ ବଭତରେ ସେତକ ଅଜ୍ଞ ଥିଲେ । ନଜ ବିଷୟରେ ଅନ୍ୟ କତ୍ତକୁ କତ୍ତବା ତାଙ୍କ ରୁଚ ବରୁଦ୍ଧ ଥିଲ । କନ୍ତୁ କତ୍ତମାନେ ଜୋର ଦେଲେ । ମଣ୍ଟାର୍ଟଙ୍କଠାରୁ ଟେନଂ ପାଇ ପିଅଣ ବଭିନ୍ନ ଏକାଡେମୀ ସିଏନମାନଙ୍କୁ ଭେଟିବାକୁ ଚଲେ । ମେ ୧୯୨୨ ରେ ଏତ୍ତ ଅଭିଯ ନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜଣେ ସାମ୍ବ ଦକ ଥରେ ଲେଖିଥିଲେ :

''ପାତ୍ର ଚ ଚଚ୍ଚି, କନ୍ଦଂ ତେଲ ବଜାଇ, ନଜର ଆଗମନର ସମ୍ବାଦକୁ ପ୍ରକାଶ କରବା ଏବଂ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝେଇବା, ପିଅଣଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ବବ୍ତ କରୁଥିଲ । ନଜ ବଡ଼ଇ ମାର ବଜ୍ଞାନ ଜଗତରେ ନଜର ଅବଦାନକୁ ବଖ୍ୟାତିବା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅ.ଦ୍ଭୁ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ସେ ଜଜ ପ୍ରତଦ୍ୱନ୍ଦୀଙ୍କ ବତ୍ତୁତ୍ତରେ ଜଦ୍ଦବାକୁ ପୃଣା କରୁଥିଲେ । ବରଂ ଅଧ୍ୟାପକ ଆମାଗେଟ୍ ସେ ଏଦ୍ଦ ପଦବୀ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ସେ ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ସ୍ୱୀକାର କରୁଥିଲେ ।"

ଜୁନ ନଅ ତାତ୍ତ୍ୱରେ ନଟାନେ ଫଳ ଘୋଷଣା ଜତ୍ତ୍ୱଲା । ପିଅର ପତ୍ତଜତ ଦ୍ୱେଲେ । ଆମାଗେଟ୍ ୩୬ଟି ଭୋଟ ପାଇଥିବା ବେଳେ ପିଅର ୨୦ଟି ଏବ ଭେରନେଜ୍ ୬ଟି ଭୋଟ ପାଇଥିଲେ ।

ନଟାଚନରେ ଦ୍ୱାରଯିବା ଦ୍ୱେରୁ ପିଅରଙ୍କୁ ଯେତକ ଜଷ୍ଟ ଦ୍ୱେଲ ତାହିଁ ନଟାଚନ ପ୍ରତ୍ତ୍ୱରରେ ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁମାନ୍ଥ ସମସ୍ତ ନଷ୍ଟ ଦୋଇଥିବାରୁ ସେ ମି୍ରୟମାଣ ଦ୍ୱେଲେ । ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁମାନେ ବଶେଷ ଭାବରେ ଦୁଃଖିତ ଦ୍ୱେଲେ । ବଜ୍ଞାନ ଫେଜଲ୍ଟିର ନୂତନ ଡ଼ିନ୍ ପ୍ରଫେସର ପଲ ଆପୋଲ୍ ଯାହାଙ୍କର ବନ୍ଧୁତାମାଳା ମେଘ୍ନ ଗ୍ରନ୍ଥ ମାବନରେ ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ତ ଦୋଇ ଶୁଣି ଯାଉଥିଲେ ପିଅରଙ୍କୁ ଫ୍ରାନସ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାସ୍ତ ସମ୍ମାନ ସୂଚକ ପଦବୀ 'ଲଜନ୍ ଅଫ୍ ଅନର' ଦ୍ୱାସ୍ତ ଭୂଷିତ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ । ପିଅର କନ୍ତୁ ଏଥର ଏକଜଦଆ ରହିଲେ । ବନ୍ଧୁ ଆପୋଲ୍ ମେଘ୍ନଙ୍କ ନରଆରେ ମଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ସେ ମେଘ୍ନଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଥିଲେ ।

"....ମୁଁ ରେକ୍ଟର ଲଭର୍ଚ୍ଚଙ୍କୁ ପିଅରଙ୍କ ଭଲ କାମ ବଷୟରେ ଅନେକ ଥର କହିଛୁ । ତାଙ୍କ ଉପକରଣରେ ଅଲ୍ପତ ବଷୟରେ ଭଥା ତାଙ୍କୁ ଏକ ବୃତ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଲେଚାରେଟୋଗ୍ସ ଦେବାର ଯଥାର୍ଥତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ସୂଚାଣତ କରିଛୁ । ଜୁଲଇ ଚତ୍ତଦରେ ଲଜନ୍ ଅଫ୍ ଅନର ପଦସ୍ତ ଦେବା ବଷୟ ଜଥାବ ଶ୍ରୀ ଦ୍ୱେବା ସମସ୍ତରେ ରେଜ୍ଜର ମନ୍ତ୍ରାଣସ୍ତ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କ୍ୟାଙ୍ଗଙ୍କ ଷେତ୍ରରେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ କହିଛନ୍ତି । ମନ୍ତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରାଣସ୍ତ କ୍ୟାଙ୍ଗଙ୍କ କାମରେ ପ୍ରୀତ ଦୋଇଛନ୍ତି ଏବ ପ୍ରଥମେ ଭଙ୍କୁ ଏକ ସମ୍ମାନ ସୂଚକ ଚେଷ୍ଟାରେ ଭୂଷିତ କରି ଜଜର ଆନ୍ତରତତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ବ୍ୟାନ୍ତି । ଏଥି ପରତ୍ତେତ୍ତରେ ମୁଁ ତୁମକୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଛି ଯେ ତୁମେ ତୁମର ପ୍ରତ୍ତାବ ଧରାଇ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କ୍ୟାଙ୍ଗ ଯେପଁତ ଏହି ସମ୍ମାନକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ ନ କରନ୍ତି ସେଥିପାଇଁ ଚେଷ୍ଟିତ ଦ୍ୱେବ, ଏହି ଚଦ୍ୱାରେ ବଶେଷ କିଛି ଗୁରୁତ୍ୱ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଲେଚାରଟେଗ୍ସ ପ୍ରତ୍ତତ ପାଇବା ଉତ୍ତରେ ଏହାର ବ୍ୟବହାରତ ମୂଲ୍ୟ ଅଛି ।

"ତେଣୁ ମୁଁ ତୁମକୁ ଆଜି ଥରେ କହୁଛି ଯେ ତୁମେ ବଜ୍ଞାନର ନ ମରେ ଏବ ଫେଜଲ୍ଟିର ସାଥ ଦୁଖିରୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ଯେପରି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କ୍ୟାଙ୍ଗ ଆମକୁ ତାଙ୍କ ନାମ ସୂଚା ଦିଅ କରିବାକୁ ଅନୁମତ ଦିଅନ୍ତି ।"

ସବୁ ଚେଷ୍ଟା ବ୍ୟର୍ଥ ଦ୍ୱେଲା । ରୋଟିଏ ପଟକେ ଚକେତ୍ତା କରିବା ପାଇଁ ସାମାନ୍ୟତମ ସୂଚୋଚ ନ ଦେଇ ଅନ୍ୟ ପଟରେ ନାଲ ଶିଳକ ଫିତାରେ ରୋଟିଏ ଝୁଲୁଲେଇ ଦେଇ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବାର ବାହାନା ପିଅରଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ତାରନା କରା ଦଇଛି । ସେ ତିନଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଲେ :

Digitized by srujanika@gmail.com

"ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟଙ୍କୁ ଅନୁରୁଦ୍ଧ ଜଣ ମୋ ର ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇ ଦେବେ । ତାଙ୍କୁ ସୂଚେଇ ଦେବେ ଯେ କୌଣସି ପଣ୍ଡାନଟୁଚକ ପଦଟରେ ଭୂଷିତ ହେବାପାଇଁ ମୋର ତଳେ ମାତ୍ର ଅନୁରୁଦ୍ଧ ନାହିଁ ପରନ୍ତୁ ମୋର ଗୋଟିଏ ଲେବୋରେଟୋସ୍ତ୍ର ଜତାନ୍ତ ଦରକାର ।

ଏସବୁ ଅବସାଦ ଏବଂ ଚାନ୍ଦ ସତ୍ତ୍ୱେ ପିଅର ଓ ମେସ୍ତ ଜଣ୍ଡିବ୍ୟଜଷ୍ଟ ହୋଇ ଜଜର କାମ ଜଣରଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଶିଷ୍ଟାଚ ନ ପ୍ରଣାଳୀ ଗ୍ରୁଟ୍ରୁଣ୍ଡୀଙ୍କୁ ଏତେ ଚମୋହ୍ରତ କରୁଥଲ ଯେ ସେମାନେ ବ୍ରଦ୍ୟାଲସ୍ତ ଗ୍ରୁଡ଼ବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରୁଥିଲେ । ଏହା ଉପରକୁ ଚଟେପଣା ପାଇଁ ହାତ୍ତଉଟା ପଣ୍ଡଗ୍ରମ ଉଭସ୍ତଙ୍କୁ ବଟ୍ଟତ ଦୁଟ୍ଟଳ ଜଣ ପଡାଇଲ । ଜ୍ଞବନଯାପନର ଜେତୋଟି ସାଧାରଣ ଜସ୍ତ୍ରମ ଯଥା ଖାଇବା ଏବଂ ଶୋଇବା ସେମାନେ ଭୁଲ୍ଲଗଲେ । ମଝିରେ ମଝିରେ ଟୋଡ଼ରେ ବାତଜନତ ଶ୍ୱାସଣ ମନ୍ଦତା ହେରୁ ପିଅଙ୍କୁ ଶଯ୍ୟାଶାସ୍ତ୍ରୀ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥଲ । ମେସ୍ତ ସେତାଲଆ ପଡ଼ଗଲେ । ଘଣ୍ଟ ବର୍ଷର ପଣ୍ଡଗ୍ରମରେ ତାଙ୍କର ଫଜନ ଖାତ ଜଜେଗ୍ରାମ୍ ଜମିତ୍ତଲ । ସେମାନଙ୍କର ବନ୍ଧୁମାନେ ଏହା ଦେଖି ଚନ୍ତତ ହେଲେ । ଜର୍ଜେସ୍ ସେଣ୍ଡନାକ ନାମକ ଜଣେ ଜରୁଣ ମଦାର୍ଥି ବଜ୍ଞାନବତ୍ତ୍ୱ ସେହ୍ନ ସମସ୍ତରେ ପିଅଙ୍କ ପାଟକୁ ନମ୍ଭଲ୍ଲଖିତ ମର୍ମରେ ଖଣ୍ଡେ ଚଠି ଦେଇଥିଲେ ·

"·····ମ ଡାମ କ୍ୟୁଗ୍ସକୁ ପଦାର୍ଥି ବଜ୍ଞାନ ସୋସାଇଟିରେ ଦେଖି ଏବଂ ତାଙ୍କର ତେତ୍ତେଗ୍ରରେ ପଣ୍ଡବର୍ତ୍ତିନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଜଣ ମୁଁ ଚନ୍ତତ ହୋଇଛୁ । ମୁଁ ଭଲଗ୍ତବରେ ଜାଣେ ଯେ ତାଙ୍କୁ ଥେସିସ୍ ପାଇଁ ବଟ୍ଟତ ପଣ୍ଡଗ୍ରମ ଜଣବାକୁ ପଡ଼ିଛୁ । କନ୍ତୁ ଆପଣ ଦୁଇଜଣ ରବେପଣା ପାଇଁ ଯେଉଁକ ପଣ୍ଡଗ୍ରମ କରୁଛନ୍ତ ତାହା ସାମ୍ଭାଳିବା ପାଇଁ ମାଡାମ କ୍ୟୁଙ୍କ ଶାସ୍ତ୍ରଣ ବଳ ନାହିଁ ଏବଂ ଏହ୍ନ ମନ୍ତବ୍ୟଟି ଆମଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ।"

ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ଦୁଦାତ୍ତରଣ ହେଲ ଆପଣ ଦୁହେଁ ଚ୍ଚତତ୍ତ୍ୱ ଖାଇବାର ଯତ୍ନ ନେଉଛନ୍ତ । ମୁଁ ଅନେକ ଥର ଦେଖିଛୁ ଯେ ମାଡାମ କ୍ୟୁଗ୍ସ ଉରବଣଆ ହୋଇ ମାତ୍ର ଦୁଇ ଫଡ଼ା ପତଳା ମାଂସ ଏବଂ ଜପେ ଟ୍ସ ଖାଇ ପନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଛନ୍ତ । ଆପଣ ଜଣ ମନେ କରନ୍ତ ଯେ ଜଣେ ବଲଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତ ମଧ୍ୟ ଏପଣ ଦ୍ଲ ପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟ ଟାଇ ବଳା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଦ୍ଧାନରେ ଚଲପାରବ ? ମାଡାମ କ୍ୟୁଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଦ୍ଧାନ ହେଲେ ଆପଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଜଣ ହେବ ?

ତାଙ୍କର ଉଦାସୀନତା କମ୍ବା ଅମାନଆପଣର କାରଣ ଆପଣ ଦର୍ଶାଇ ପାଶ୍ଚବେ ନାହିଁ । ଆପଣ ଦୁଏତ ଜଦ୍ଦବେ ଯେ ତାଙ୍କର କ୍ଷୁଧା ନାହିଁ ବା ସେ ଜଣ ଜଣବା ଉଚତ ତାହା ଜାଣିବା ପାଇଁ ସେ ଯଥେଷ୍ଟ ବସ୍ସ୍ଥ । କନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ତାହା ଠିକ ନୁହେଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଜଣେ ଶିଶୁ ଉଳଆ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତ । ମୋର ବନ୍ଧୁତ୍ୱର ସମସ୍ତ ଦୃଢ଼ ବଶ୍ୱାସ ନେଇ ମୁଁ ଏକଥା ଚନ୍ତୁଛୁ ।

ଆପଣମାନେ ଖାଇବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସମସ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଆପଣମାନେ ଅନସ୍ତମିତ ସମସ୍ତରେ ଖାଆନ୍ତୁ ଏବଂ ଘରେ ବଡ଼େ ଚେଷ୍ଟାରେ ଖାଆନ୍ତୁ ଯେ ଆପଣ-

Digitized by srujanika@gmail.com

ମାନଙ୍କ ପ ଜସ୍ତଲୀ ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ସ୍ପର୍ଶ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥାଏ । ଅବଶ୍ୟ ଆପଙ୍କ-ମାନଙ୍କ ଗବେଷଣା ଦ୍ୱେରୁ ବେଳେବେଳେ ବହୁତ ଘରେ ଖାଇବାକୁ ପଡ଼ିଥିବ କନ୍ତୁ ଏଥିକୁ ଅଭ୍ୟାସରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ ଆପଣମାନଙ୍କ ଅଧିକାର ନାହିଁ । ଆପଣମାନେ ପେସିଣ୍ଟ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୂହୂର୍ତ୍ତ ସହିତ ଗବେଷଣାକୁ ମିଶାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ତାହା ଅନାବଶ୍ୟକ । ଆପଙ୍କ ଶଶ୍ରୁରକୁ ବେଳେବେଳେ ବଶ୍ରାମ ଦେବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୋବ ଦେବା ଦରକାର । ଖାଇବା ଟେବୁଲ ଉପରେ ଶାନ୍ତିରେ ବସି, ମନଭଷ୍ଟ ଦ୍ୱେଷିବା ବାଦ୍ୟ ଚନ୍ତାରୁ ଜହୃତ ରହି ଆପଣମାନେ ଅଗ୍ରମରେ ଖାଇବା ଜଭ୍ୟାସ ଦରକାର । ଖାଇବା ସମୟରେ ପଦାର୍ଥ ବଜ୍ଞାନ ସମ୍ପର୍କରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବାର ଅଧିକାର ଆପଙ୍କର ନାହିଁ । ....”

ଏପର୍ ଅନେକ ସତର୍କବାଣୀ ଭଥା ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବଙ୍କ ଉତ୍ସାହ ସତ୍ତ୍ୱେ ପିଅର ଏବଂ ମେଗ୍ଙ୍କ କନ୍ତୁ ପରିବର୍ତ୍ତିନ ଦ୍ୱେଲ ନାହିଁ । ଏସବୁର ଜନ୍ତରରେ ସେମାନେ କହିଲେ “କନ୍ତୁ ଆମେ ବଶ୍ରାମ ନେଉଛୁ । ଶ୍ରୀଷ୍ମ ଛୁଟିରେ ଆମେ ବୁଲିବାକୁ ଯାଉଛୁ ।”

ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରତ ଶ୍ରୀଷ୍ମରେ କ୍ୟାଷ୍ଟ ଦମ୍ପତ୍ତି ଛୁଟି ଅତିବାହିତ କରିବା ପାଇଁ ଜଲ୍ପ ମନୋରମ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇଥିଲେ, କନ୍ତୁ ଦୁଇ ତନତନ ଛୁଟି କଟାଇବା ପରେ ପିଅର ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଏବଂ ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲେ । ଗବେଷଣାରୁ ଦୂରରେ ରହିବା ଭାଙ୍କୁ ଏତେ ଅସହ୍ୟ ବୋଧ ହେଉଥିଲା ଯେ ସେ ମେଗ୍ଙ୍କୁ କହୁଥିଲେ, “ବହୁତ ତନ ହେଲା ଆମେ କିଛି କରୁ ନାହୁଁ ।”

୧୮୯୧ରେ ସେମାନେ ଏକ ଘୀର୍ଘ ଏବଂ ଆନନ୍ଦମୟ ଅବକାଶ ଅତିବାହିତ କରିଥିଲେ । ବାହାଘର ପାଇଁ ମେଗ୍ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ନିଜ ମାତୃଭୂମିକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଅଧିକୃତ ପୋଲଣ୍ଡର ଯୋକେପେନ ଠାରେ ୧୮୯୧ର ଶ୍ରୀଷ୍ମ ଅବକାଶରେ ଅଳ୍ପ ପଚ ସ୍ଲୋଡୋଭସ୍କିଙ୍କ ପୂଅଝିଅମାନେ ନଜନଜ ପରିବାର ସହ ଜପସ୍ଥିତ ହୋଇ-ଥିଲେ । ସେଠାରେ ଲୁସି ଦମ୍ପତ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ନୂତନ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟନିବାସ ନର୍ମାଣ କରୁଥିଲେ ପୂଅ ବୋନ୍ଙ୍କ. ଜିଅ ନେ ଜି ଏବଂ ନାତନୀଝୁଣ୍ଟୀଙ୍କ ସହିତରେ ଅଧ୍ୟାପକ ସ୍ଲୋଡୋଭସ୍କି ଅତି ଆନନ୍ଦରେ କିଛିଦିନ ଅତିବାହିତ କରିଥିଲେ । ପିଅର ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବଙ୍କ ସହିତରେ ଏବଂ ଯୋକୋପେନର ପ୍ରାକୃତିକ ବାତାବରଣରେ ପ୍ରକୃତ ଆନନ୍ଦ ଉପଭୋଗ କରିଥିଲେ ।

ଜନବର୍ଷ ପରେ ମେ ୧୯୦ ରେ ମେଗ୍ ଅନ୍ତଃସତ୍ତ୍ୱା ହୋଇଥିଲେ । କନ୍ତୁ ଏଥର ବେଦନାପୂର୍ତ୍ତି ଉତ୍କଣ୍ଠା ନେଇ ଭାଙ୍କୁ ସାଥି କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ମିତାଙ୍କର ଅପୂର୍ବଭାର ଖବର ପାଇ ମେଗ୍ ଓ୍ୱାର୍ସ ଅଭିମୁଖରେ ଦ୍ରୁତାତ୍ତ୍ୱ ବାହାଣ ଧରିଲେ । ଅଢ଼େଇ ଦିନର ଦୁବହତ୍ତ ଟ୍ରେନ ଯାତ୍ରା ପରେ ଯୋଶେଫଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲେ ଯେ ଅଧ୍ୟାପକ ସ୍ଲୋଡୋଭସ୍କି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜସୁସ୍ଥ ହୋଇପଡିଛନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସେହି ସ୍ନେହପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁଖ ଦର୍ଶନର ସୁଯୋଗରୁ ସେ ଯେ ଚରଣରେ ପାଇଁ ବଞ୍ଚିତ ହେବେ ତାହା ସେ ସହ୍ୟ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଯେଉଁ କୋଠରୀରେ ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ମୃତ ଦେହ ଜଡିନ ଭିତରେ ରଖାଯାଇଥିଲା ସେ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ଜଡିନକୁ ଛିଞ୍ଚି ଫେଲିବା ପାଇଁ ଜିଦ୍ ଧରିଲେ । କି ଅଭୁତ ଜିଦ ! ଜଡିନ ଭଙ୍ଗା ହେଲା । ପିତାଙ୍କ ଶାନ୍ତ ଜୀବନଯୁକ୍ତ ମ୍ଳାନ ମୁହଁକୁ ଦେଖି ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଉଚାଉ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ପିତାଙ୍କ ପାଟରୁ ଦୂରରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ଦେହରେ ରହି ସେ ଅନ୍ୟାସ୍ୱ ଜନ୍ତୁମାନେ କେଶ ଜଳକୁ ଧିକ୍କାର କଲେ । ଅନୁତାପ ଏବଂ ଅନୁଶୋଚନାରେ ହୋଇ ସେ ଜରତରେ ପିତାଙ୍କ ମୃତ ଦେହ ପାଟରେ ବସି ରହିଲେ । ପଶୁଶେଷରେ ଯୋଶେଫ, ବ୍ରୋନ୍ୟା ଏବଂ ହେଲ ଜବଦସ୍ତି ମେଗ୍ଗୁଙ୍କୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ନେଇଗଲେ ।

କିଛିଦିନ ପରେ ପୁଣି ଥରେ ମେଗ୍ଗ ଜଜର ଗବେଷଣାରେ ମନ୍ନି ରହିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଦୁଃଖ ଦୁଃସମ୍ଭାର ଅନ୍ତ ନ ଥିଲା । ୧୯୦୬ରେ ଅପମସ୍ତରେ ଜର୍ଭାଜ ହେବୁ ମେଗ୍ଗଙ୍କ ମନରେ ଗୁରୁତର ଜଖମ ହେଲା । ତା'ପରେ ଆସିଲା ଯନ୍ତ୍ରାବେଦନାରେ ବ୍ରେନ୍ୟାଙ୍କ ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁତ୍ରର ମୃତ୍ୟୁ ଖବର । ସତ୍ତୋପଣ ପିଅରଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଭଙ୍ଗ ମେଗ୍ଗଙ୍କୁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରି ପକାଇଲା । ବେଳେବେଳେ ଅତି ଚିନ୍ତାଜନକ ଗୁରୁତର ଅନୁଭବ କରି ପିଅର ଘରପାଖ ଅନୁଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ ବଡାପ କରୁଥିଲେ । ମେଗ୍ଗ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ଏବଂ ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତେ ଶଙ୍କିତ ହୋଇ ଘରପାଖ ଜଟି ଚାହିଁଥିଲେ ।

ଏସବୁ ସତ୍ତେ ମେଗ୍ଗ ଜସ୍ୱମିତ ସ୍ୱରରେ ସେଭର୍ଜଙ୍କୁ ଜଳ ଢାଳି ନେବା ପାଇଁ ଘାଉଥିଲେ ଏବଂ ପିଅର ଦୃଢ଼ଚିତ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ କରୁଥିଲେ । ତା' ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କର ଭଙ୍ଗାଦଉଡ଼ି ଗବେଷଣାଗାର ବାର୍ଫିଜପୁରଭାର ଏକ ଦୁଷ୍ଟ ନ୍ତ ହୋଇ ରହିଲା ।

ଜୀବନରେ କେବଳ ଥରେ ମାତ୍ର ପିଅରଙ୍କ ପତ୍ନିରୁ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଥିଲା, "ଆମର ବାଟୁ ନେଇଥିବା ଜୀବନ ଯାତ୍ରାରେ ବହୁତ କଠିନ ;" ସେ ସାମାନ୍ୟତମ ଅବସରର ପକ୍ଷପାତୀ ନ ଥିଲେ ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଏକଥା ଶୁଣି ମେଗ୍ଗ ଶଙ୍କିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଥରେ ବିପର୍ଣ୍ଣ ବଦନରେ ବସି ମେଗ୍ଗ ଅନୁଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ ଡାକିଲେ "ପିଅର" । ମେଗ୍ଗଙ୍କ ସ୍ୱରରେ ସତେ ଯେମିତି ପାହାଡ଼ୀୟ ଝଞ୍ଜାର ଏକ କରୁଣ ସ୍ମୃତିଶୀ ଥିଲା । ପିଅର ପଚାରିଲେ "କଣ ହୋଇଛି ପ୍ରିୟତମା ? କେଉଁ କାରଣରୁ ତୁମେ ଚିନ୍ତିତ ?"

"ପିଅର....." କୁଣ୍ଠିତ କଣ୍ଠରେ ମେଗ୍ଗ କହିଲେ, "ଧରନ୍ତୁ ଆମ ଭିତରୁ କେହି.....ବୋସ୍ ନେଇଯାଏ । ତେବେ.....ଅନ୍ୟ କାହାକୁ କହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । କାରଣ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରାନ୍ତ କହିବା ଆମ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏକଥା ଶୁଣି ଶିଖରଙ୍କ ମୁଖରେ ଏକ ସ୍ମିତ ହସ ଫୁଟି ଉଠିଲା । ମେଘଙ୍କ ଭଳି ଯେ ଜଣେ ପ୍ରେମିକାର ଅନୁଗତତା ସହ ଏବଂ ଜଣେ ବୈଜ୍ଞାନିକର ଅଦର୍ଶ ନୁହେଁ ତାହା ସେଅବ ବୁଝିପାରୁଥିଲେ । କହିଲେ, "ତୁମେ ଭୁଲ୍ କରୁଛ ମେଘ ! ଯାତ୍ରା ପଡିଲେ ଏ ଏପରଜ ଜଣକୁ ଅସ୍ତ୍ରାସ୍ତ୍ରନ ଶସ୍ତ୍ରର ନେଇ ଜଦନଯାଦେ ଯେବାକୁ ପଡ଼ିଲେ ସଧ, ଜନର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଦି ଜଣବାକୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ।"

— - —

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅଷ୍ଟମ ପରିଚ୍ଛେଦ

"ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାର"

୧୮୫୫ ରୁ ୧୯୦୪ ମଧ୍ୟରେ କ୍ୟୁଗ୍ସ ଦମ୍ପତ୍ତି ବେଳେବେଳେ ପୁରା ୱବରେ, ବେଳେ ବେଳେ ଅଲଗା ଅଲଗା ଦୋଇ କମ୍ବା ବେଳେ ବେଳେ ସହଯୋଗିଙ୍କ ସହିତ ବହୁତ ଗୋଟି ବୈଜ୍ଞାନିକ ସନ୍ଦର୍ଭ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ତେଜସ୍କ୍ରିୟତା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଏହି ନବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ପୃଥିବୀସାରା ତତ୍କାଳ ପଠାଇ ଦେଲା । ରେଡ଼ିଅମ୍ ଏବଂ ତେଜସ୍କ୍ରିୟତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜାଣିବା ପାଇଁ ବଭିନ୍ନ ଦେଶର ଅନେକ ବିଖ୍ୟାତ ବୈଜ୍ଞାନିକ କ୍ୟୁଗ୍ସ ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ପତ୍ରାଳାପ କଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡର ବିଖ୍ୟାତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ସାର୍ ୱିଲିୟମ୍ ରୁକ୍ସ, ଭିଏନାର ପ୍ରଫେସର ସୁଏସ୍ ଓ ବୋଲଜ୍ମେନ ଏବଂ ଡେନମାର୍କର ଆବଷ୍କାରକ ପଲ୍ସେନ୍ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ବରାବର ଚିଠିପତ୍ର ଆଦାନପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ ।

୧୯୦୩ରେ ଗ୍ରାମ୍ସେ ଏବଂ ୟଙ୍ଗ ନାମକ ଦୁଇଜଣ ଇଂଲଣ୍ଡ୍ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦର୍ଶାଇଲେ ଯେ ରେଡ଼ିୟମ୍ ଅନବରତ ୱବରେ କିଛି କିଛି ହିଲିୟମ୍ ଗ୍ୟାସ୍ ପରିତ୍ୟାଗ କରୁଛି । ପରମାଣୁ ରୂପାନ୍ତରର ଏହା ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରମାଣ । ଏହାର କିଛି ଦିନ ପରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ରଦର ଫୋର୍ଡ଼ ଏବଂ ସଡ଼ି ମେଥ୍ୱଙ୍କ ୧୯୦୨ରେ ଲିଖିତ ସନ୍ଦର୍ଭର ବ୍ୟବହାର କରି ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ରୂପାନ୍ତର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ତଥ୍ୟର ବ୍ୟାଖ୍ୟା କଲେ ।

ବୋ୍ୱଇଡ୍ ୱବରେ ଶୋଧିତ ରେଡ଼ିୟମ୍ର ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ଖାଇବା ଲୁଣ ଉଲଆ ଥିଲା । ଏହାର ବଭିନ୍ନ ଧର୍ମ ସାମ୍ବ ଦୁନଆକୁ ସ୍ତମ୍ଭିତ କରିଦେଲ୍ । ସୁରାନଅମ ଅପେକ୍ଷା ତେଜସ୍କ୍ରିୟତାରେ ଏହା କୋଡ଼ିଏ ଲକ୍ଷ ଗୁଣ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ବୋଲି ଜଣା ପଡ଼ିଲା । ଏହାଠାରୁ ନର୍ଗତ ରଶ୍ମି ତିନି ପ୍ରକାର । ଏହି ରଶ୍ମି ସବୁ ବଭିନ୍ନ ବସ୍ତୁ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରୁଥିଲେ । କେବଳ ମୋଟା ସୀସା ପର୍ଦ୍ଦା ଏହି ସବୁ ରଶ୍ମିକୁ ଅଟକାଇ ପାରୁଥିଲା ।

ତକରାଣ ପରେ ରେଡ଼ିୟମ୍ରୁ ଆହୁ ଗୋଟିଏ ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ଚ୍ୟାସ୍ ବାହାରିବାର ଜଣାପଡ଼ିଲା । ଅନେକ ଉଷ୍ଣପ୍ରସବତରେ ମଧ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଗ୍ୟାସର ସନ୍ତାନ ମିଳିଲା । ରେଡ଼ିୟମ୍ ଆପେ ଆପେ ତାପଶକ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବାର ମଧ୍ୟ ଜଣାପଡ଼ିଲା । ଘଣ୍ଟାକରେ ଏହାଠାରୁ ଯେତକ ତାପଶକ୍ତି ନିର୍ଗତ ହୁଏ ତାହା ତା ଓଜନର ବରଫକୁ ତରଳେଇବା ପାଇଁ ସମର୍ଥ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେଲା । ବାହ୍ୟ ବାତାବରଣରୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିଲେ ରେଡ଼ିୟମ୍ର ତାପତ୍ମ ବାହାରର ତାପତ୍ମ ଅପେକ୍ଷା ଦଶ ଡିଗ୍ରୀ ସେଣ୍ଟିଗ୍ରେଡ୍ ଏବଂ ତହିଁରୁ ବେଶି ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିଲା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ରେଡ୍‌ଅମ୍‌ର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଗୁଣାବଳୀ କେବଳ ବଙ୍ଗାଳ ଜଗତରେ ନୁହେଁ, ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଆକର୍ଷଣ କଲା । ଏହା ବଳା ବାହୁଲ୍ୟ ଅବୃତ ଫଟୋଗ୍ରାଫିକ ପ୍ଲେଟ୍ ଉପରେ ପଡ଼ିବା ପରେ ଏହା ଆଲୁମିନିୟମ୍ ବଦ୍ୟୁତ୍ ପ୍ରପରବାସ୍ଥା ଭଳି ମାଗଣା ଏବଂ ସେଭି ସାଙ୍ଗରେ ରହିଯାଉଥିଲା ତାକୁ ବାଇଚଣି ବର୍ଣ୍ଣରେ ରଞ୍ଜିତ କରି ପାରୁଥିଲା ।

ରେଡ୍‌ଅମ୍‌ର ସାଥି ବଷ୍ପରେ ମେଡ୍ମ କେଷିଥିଲେ : ଏହାର ସାଥି ତରା-ଲେଜରେ ଜଣାପଡେ ଭାଡ଼ି । ଜନ୍ମ ଅର୍ଦ୍ଧ ଅନ୍ଧକାରରେ ମଧ୍ୟ ଜଣାପଡେ । ଏହାଠାରୁ ନର୍ଗତ ଆଲୋକ ଗଡ଼ିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସଂଖେଷ୍ଟ । କେବଳ ସୋଡକ ନୁହେଁ, ସେଭିପରି ବସ୍ତୁ ସାଧାରଣତଃ ଆଲୋକ ବିକରଣ ଜଣପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଏହା ସେଗୁଡ଼ାକୁ ପ୍ରତଘାତ କରିପାରେ ।

ଭେଜସ୍ତ୍ରିସ୍ତା ସମ୍ପତ୍ତୀସ୍ୱ ନୂତନ ତଥ୍ୟ ପୃଥଗର ସଂଜ୍ଞ ଚଦ୍ଦଳ ପଡାଇ ଦେଲ ଏବଂ କ୍ୟୁଗ୍ସ ଦମ୍ପତ୍ତି ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଦରର ପାତ୍ର ହୋଇଗଲେ । ପରମାଣୁମାନଙ୍କର ଭଙ୍ଗାରୁଜା, ନୂତନ ମୌଳିକ ପଦାର୍ଥର ଗଠନ, ପରମାଣୁ ରୁପାନ୍ତର ପ୍ରଭୃତି ତଥ୍ୟ ବଙ୍ଗାଳ ଜଗତରେ ଏକ ନୂତନ ଅଧ୍ୟାସ୍ୱ ସୃଷ୍ଟି କଲା । ଖାଲ୍ଲ ଆଖିରେ ସ୍ଥିର ଏବଂ ଶାନ୍ତ ଜଣା ପଡ଼ୁଥିବା ପଦାର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ଘନ ଘନ ସଂଘର୍ଷ, ଜନ୍ମ-ମୃତ୍ୟୁ ଏବଂ ଆସ୍ତଡ଼ତ୍ୟା ସଂଘଟିତ ହୋଇ ବସ୍ତୁତ୍ତର ଏକ ନୂତନ ଦର୍ଶନ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହେଲ । ସତୋପଣ ମାନବ କଲ୍ୟାଣରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ରେଡ୍‌ଅମ୍ ଜର୍ଜର ସ୍ୱେଗରେ ଜୀବକରଣ ଉପରେ ସାହାଯ୍ୟ କଲ ।

ଜର୍ମାନ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ୍ୟାଲ୍‌ଡଫ୍ ଏବଂ ଗିସେଲ୍ ୧୯୯୦ରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଘୋଷଣା କଲେ ଯେ କ୍ୟୁଗ୍ସ ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆବିଷ୍କୃତ ନୂତନ ପଦାର୍ଥର ଶସ୍ତର ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ଅଛୁ । ଏହା ପରେ ପିଅର କ୍ୟୁଗ୍ସ ନିଜ ଦ୍ୱାଲକୁ ରେଡ୍‌ଅମ୍‌ର ବିକରଣ ସାମନାରେ ରଖି ଶସ୍ତର ଉପରେ ରେଡ୍‌ଅମର ପ୍ରଭାବ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନୁଧାନ କଲେ । ଦୁଇଜଣ ମେଡ଼ିକେଲ ଅଧ୍ୟାପକ ବୋଗ୍ଧର୍ଡ଼ ଏବଂ ବାଲ୍‌ଥାଜାର୍ଡଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ପିଅର ବଉନ୍ନ ପଣ୍ଡ ମାନଙ୍କ ଦେହରେ ଭେଜସ୍ତ୍ରିସ୍ୱ ବିକରଣର ପ୍ରଭାବ ଅନୁଧାନ କଲେ । ସେମାନେ ଦେଖିଲେ ଯେ ବୁଦ୍ଧ ଘୋଷକୁ ନଷ୍ଟ କରି ରେଡ୍‌ଅମ୍ ଆହୁ, ବର୍ଦ୍ଧିତ ମାଂସପେଶୀ ଏବଂ କେତେ ଧରଣର କର୍କଟ ସ୍ୱେତର ସଙ୍ଗୋଷଧ ରୁପେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ପାରୁଛୁ । ଏହା ବିକସ୍ତା ପ୍ରାପ୍ତ କ୍ୟୁଗ୍ସ ଥେରପି ନାମରେ ନାମିତ ହେଲ । ମେଡ୍ମ ଓ ପିଅରଙ୍କ ଦେଇଥିବ ଭେଜସ୍ତ୍ରିସ୍ୱ ଟିସ୍ୟୁ ବ୍ୟବହାର କରି ଡାକ୍ତରମାନେ ସଫଳତା ସହ ଗେରୀକ୍ଷ୍ମ ବିକସ୍ତା କରିଥିଲେ ।

ରେଡ୍‌ଅମ୍‌ର ଗୁଣାବଳୀ ଜଣାପଡିବାରୁ ପରୁସୀ ବଙ୍ଗାଳ ଏକାଡେମୀ ଭେଜସ୍ତ୍ରିସ୍ୱବସ୍ତୁର ଅନୁସାନ ଉଆରୁ ବରବା ପାଇଁ କ୍ୟୁଗ୍ସ ଦମ୍ପତ୍ତିକୁ ୧୯୯୭ରେ ତୋଡ଼ବ ପୁରସ୍କାର ଫ୍ରାଙ୍କ ରାଶି ଆକାରରେ ଦେଇଥିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆଠ ଜନ ପିଚବ୍ଲେଣ୍ଡ ଖଦା ଶୋଧନ କଲ ମେଣ୍ଟ ପୃଥ୍ୱୀର ପ୍ରଥମ ଗ୍ରାମ୍ ରେଡ଼ିଅମ୍ ପାଇ ପାରିଥିଲେ । ମେଣ୍ଟ ରେଡ଼ିଅମ୍ ଲବଣ ଉପରେ ନବେଷଣା କରିଥିବା ଯେପିଡ ଓ୍ୱାରେଣ୍ଟ ପାଇବା ପାଇଁ ଦାବୀ କଲେ । ଜୁନ, ୧୫, ୧୯୦୩ ଦିନ ସବନ୍‌ରେ ମେଡ଼ାଙ୍କ ଯେପିଟ୍ ପରୀକ୍ଷା ହେଲ । ଅଧ୍ୟାପକ ଲପ୍‌ମେନ୍, ଅଧ୍ୟାପକ ବାଚ୍ଚିଙ୍କି ଏବଂ ଅଧ୍ୟାପକ ମୋଇସାନ୍‌ଙ୍କ ସାମନାରେ ମେଣ୍ଟ ନଜ ଗବେଷଣାର ଫଳ ନଜି ବ୍ୟାଖ୍ୟା କଲେ । ଏହି ଅବସରରେ ଡ୍ରୋନ୍ୟା ପ୍ୟାଣ୍ଟକୁ ଆସି ଭଦ୍ରଣୀ ମେଣ୍ଟଙ୍କ ପାଇଁ କଳା ଶିଳ୍କ ଏବଂ ଜରି ଦ୍ୱାରା ଏକ ସୁନ୍ଦର ପୋଷାକ କିଣି ଦେଇ ସାକ୍ଷାତକାର ପୂର୍ବରୁ ସାନଭଦ୍ରଣୀଙ୍କୁ ଘରରେ ବେଶ କରି ଦେଇଥିଲେ । ଡୋଡ଼ବ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଜୁନ୍ ୧୮ ତାରିଖରେ ବଡ଼ ଭଦ୍ରଣୀ ଡ୍ରୋନ୍ୟା ସାନ ଭଉଣୀ ମାନ୍ୟାଙ୍କୁ ଠିକ୍ ଏଭଳର କଳା ପୋଷାକରେ ବେଶ କରି ଦେଇଥିଲେ ବୁଝାସୁଝା ଅଧିକାଶଙ୍କଠାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପଦକ ପାଣିବା ପାଇଁ ।

ଯେଉଁ କୋଠରୀରେ ମେଣ୍ଟଙ୍କ ସାକ୍ଷାତକାର ହେଇଥିଲ ପ୍ୟାରିର ଅନେକ ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ବୈଜ୍ଞାନିକ ସେଇଠି ସମବେତ ହୋଇଥିଲେ । ବୃଦ୍ଧ ଡାକ୍ତର କ୍ୟୁରି, ପିଅର ଏବଂ ଡ୍ରୋନ୍ୟା କୋଠରୀର ପଛପଟରେ ଗ୍ରୁପମାନଙ୍କ ଭଳରେ ଆସନ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଥିଲେ ସେଭର୍ସ ବାଳିକା ବଦ୍ୟାଳୟର ଉଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀର ଛାତ୍ରୀବୃନ୍ଦ, ଯେଉଁମାନେ ଆସିଥିଲେ ମେଣ୍ଟଙ୍କୁ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ଜଣାଇବା ପାଇଁ ।

ସାକ୍ଷାତକାର ପରେ ପ୍ରଫେସର ଲପ୍‌ମେନ୍ ମେଣ୍ଟଙ୍କ ଉଦ୍ଭାବନକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପାଇବା ଗୁପ୍ତ ଘୋଷଣା କଲେ । ସମବେତ ଜନତା ମେଣ୍ଟଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ ଧ୍ୱନିରେ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଦେଲ ।

ରେଡ଼ିଅମର ଉପକାରତା ହେଉ ପୃଥ୍ୱୀର ସଂଜ୍ଞ ରେଡ଼ିଅମର ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ଆଗ୍ରହୀ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ରେଡ଼ିଅମ୍ ନିଷ୍ପତ୍ତି ପଦ୍ଧତି କେବଳ କ୍ୟୁରି ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କୁ ଜଣାଥିଲ । ତେଣୁ ରେଡ଼ିୟମ୍ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରୁଥିବା ସରୁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ରେଡ଼ିୟମ ଉତ୍ପାଦନ ପ୍ରଣାଳୀ ଜଣାଇବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲ ଚିଠି ଲେଖିଲେ ।

ଏନଜର ଘଟଣା । କେଲେଜମାନ୍ ମୁଖ୍ୟ ପଥରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗ୍ରୋଷ୍ଟରେ ପ୍ରକୋଷ୍ଠରେ ମେଣ୍ଟା ଓ ପିଅର ବସି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲେ । ରବବାସଙ୍କ ସକାଳ ସେମାନେ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲେ ନୂତନ ବୈଜ୍ଞାନିକ ତଥ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କରି । ପୋଷ୍ଟମେନ୍ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ଦେଇଗଲ । ଚିଠି ଆସିଥିଲ ଆମେରିକାରୁ । ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ପଢ଼ିସାର ପିଅର କହିଲେ. "ଚକସ୍ତ୍ରା କ୍ଷେତରେ ରେଡ଼ିୟମ୍‌ର ଉପକାରତା ହେଉ ସମସ୍ତେ ରେଡ଼ିଅମ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ ହେଲେଣି । ଆମେରିକାର କେତେଜଣ ଇଞ୍ଜିନିୟର ରେଡ଼ିୟମ୍ ପୃଥକକରଣ ପ୍ରଣାଳୀ ସମ୍ପର୍କରେ ଜାଣିବାକୁ ଗ୍ରହିଁଛନ୍ତି ।"

Digitized by srujanika@gmail.com

''ବେଶ ଭଲକଥା'' ମେଣ୍ଟ କହିଲେ । ''ଆମେ ରେଡ଼ିଅମ୍ ଶୋଧନ ପ୍ରଣାଳୀ ତଳା ସର୍ତ୍ତରେ ଜଣେଇ ଦେଇ ପାରିବା....''

''ଅବଶ୍ୟ ।'' ମେଣ୍ଟ ଧ୍ୟାନୀଙ୍କର କଥାରେ ସମ୍ମତ ଜଣାଇଲେ । ''....ନଚେତ୍ ।'' ପଅଣ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ''ଆମେ ରେଡ଼ିୟମ ଶୋଧନ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ଅମ ନାଁରେ ପେଟେଣ୍ଟ କରି ନ'ପରେ ତାହା ପ୍ରକାଶ କରି ପାରିବା'' । ''ଅସମ୍ଭବ ।'' ମେଣ୍ଟ କହିଲେ, ''ଏହା-ଜଲେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋଭାବର ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ ହେବ ।'' 'ମୁଁ ବି ସେପ୍ରା ଭାବୁଛୁ । କିନ୍ତୁ ଆମର କଷ୍ଟମସ୍ୱ ମାନବ ହିତସ୍ୱରେ ଭାବି ଦେଖ । ଆମର ଗୋଟିଏ ଦ୍ୱିଧା ଅଛୁ । ଭବିଷ୍ୟତରେ ଦୁଏତ ଅନ୍ୟ ସନ୍ତାନ ନ ସନ୍ତତି ଜନ୍ମ ହୋଇ ପାରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ଦୁଏତ ଆମକୁ କିଛୁ ସମ୍ପତ୍ତି ରଖିବାକୁ ଦରକାର ପଡ଼ିବ । ଧନ ଉପାର୍ଜନ କରି ବେଶ୍ ଆସ୍ତମରେ ଚଳି ପାରିବା ଏବଂ ସଂସାରର ଗୋଟିଏ ଭଲ୍ଲନ ଲୋକାରେଟୋରୀ ନମାଣ କରିପାରିବା ।''

ମେଣ୍ଟ ସାମାନ୍ୟ ଚିନ୍ତିତ ହେଲେ । ପିଅରଙ୍କ ଉପରେ ସ୍ଥିର ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇ କହିଲେ, ''ଯଦ୍ୟପି ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଗବେଷଣା ସବୁବେଳେ ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ପ୍ରକାଶ କରିଥାନ୍ତି । ଆମର ଗବେଷଣାର ଯଦି କୌଣସି ବ୍ୟବସାୟିକ ମୂଲ୍ୟ ଅଛୁ, ତାହାର ସୁଯୋଗ ନେବା ଆମ ପକ୍ଷରେ ଅନ୍ୟାୟ ହେବ । ତା ଉପରକୁ ରେଡ଼ିଅମ୍ ଲୋକଙ୍କ ଘୋର ଉପକାର କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହେବାକୁ ଯାଉଛୁ....''

''ବେଶ୍ ଭଲ କଥା ।'' ପିଅର ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ''ଯାହା ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋଭାବର ବିପରୀତ ତାହା କରିବା ଅନୁଚିତ । ମୁଁ ଆଜି ଆମେରିକାନ୍ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ରେଡ଼ିଅମ୍ ଶୋଧନର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିବରଣୀ ପଠାଇଛୁ ।''

ଏହି ସମୟରେ କଥୋପକଥନର ଗତି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହିନ୍ଦୁ ପରେ ପିଅର୍ ଓ ମେଣ୍ଟ ସାଇକେଲ ଧରି ବୁଲି ବାହାରିଲେ । ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ସାମ୍ବାଦନ ଅତିବାହିତ କରି ସନ୍ଧ୍ୟା-ବେଳକୁ ଅନେକ ପ୍ରକାରର ବନ୍ୟ ପୁଷ୍ପ ଓ ପତ୍ର ଧରି ଘରକୁ ଫେରିଲେ ।

ରେଡ଼ିଅମ୍ ଆବିଷ୍କାରର ସଫଳତା ପରେ ବିଦେଶୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଇଂଲଣ୍ଡ ଏବଂ ପ୍ରଥମେ ବ୍ୟୁସାଦମାନ୍ତିଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କଲା, ଅବଶ୍ୟ ସେତେବେଳକୁ ସେମାନେ ଫ୍ରାନସରୁ ଗ୍ରେଟ୍ ଗ୍ରେଟ୍ କେତୋଟି ପୁରସ୍କାର ପାଇସାରିଥାନ୍ତି : ପିଅର ୧୯୦୩ରେ ଫ୍ରାଙ୍କେ ପୁରସ୍କାର ଓ ୧୯୦୨ ରେ ଲେକାଜେ ପୁରସ୍କାର ପାଇଥାନ୍ତି; ଏବଂ ମେଣ୍ଟଙ୍କୁ ଚେର୍ଣ୍ଣଭ୍ ପୁରସ୍କାର ତନଅର ମିଳିଥାଏ କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଫ୍ରାନ୍ସରେ କୌଣସି ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ସମ୍ମାନ ସୂଚକ ପଦବୀ ମିଳି ନ ଥିଲା । ୧୯୦୩ ଜୁନ ମାସରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଯାତ୍ରା ସୋସାଇଟିରେ ଭାଷଣ ଦେବାପାଇଁ ପିଅରଙ୍କୁ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଖବରେ ଡକା ହେଲ । ପିଅର ବହୁ ଜନସଭାରେ ବକ୍ତୃତା କଲେ ଏବଂ ମେଣ୍ଟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଲଣ୍ଡନ ଯାତ୍ରା କଲେ । ବୃଦ୍ଧ ଲର୍ଡ କେଲ୍ଭିନ୍ ଅତି ଆନ୍ତରିକତାର ସହିତ

Digitized by srujanika@gmail.com

କ୍ୟୁଗ୍ର ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କୁ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ଜଣାଇଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ କ୍ୟୁଗ୍ର ଦମ୍ପତ୍ତିର ସଫଳତା କୁ ଲର୍ଡ଼ କେଲଭନ୍ ନଜର ଦାସ୍ତିବ୍ ବୋଲି ଧରି ନେଇଥିଲେ । କ୍ୟୁଗ୍ର ଦମ୍ପତ୍ତି ଚାଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ରେଡ଼ିଅମ୍ ଜଣିତା ଉପହାର ସ୍ୱରୂପ ପ୍ୟାଗ୍ରୁ ଅଣିଥିଲେ । ଲର୍ଡ଼ କେଲ୍‌ଭନ୍ ଫ୍ରାସୀ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କ ଏହି ଅମୂଲ୍ୟ ଉପହାର ଚାଙ୍କର ସମସ୍ତ ସତ୍ତ୍ୱେ ଗାଁମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଗବେଷଣାରେ ଯେ ନଜେ ରଙ୍ଗ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ପିଅରଙ୍କୁ ସେ ନଜ ପୁଅ ଭଳି ସ୍ନେହ କରୁଥିଲେ ।

ବନ୍ଧୁତା ସତ୍ତ୍ୟାରେ ରସ୍ୱାଲ ସୋସାଇଟିର ହଲ୍ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ଯାଇଥିଲ । ଇଂଲଣ୍ଡର ବୈଜ୍ଞାନିକ ରଥୀ ମହାରଥୀମାନେ ସତ୍ତ୍ୱରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ : ସାର୍ ଉଇଲିଅମ୍ ୫ୁକ୍ସ, ଲର୍ଡ଼ରେଲେ, ଲର୍ଡ଼ଏଭେବସ୍ତ୍ୱ, ସାର୍ ଫ୍ରେଡ଼େରିକ୍, ଡ୍ରେମ୍‌ଓ୍ୱେଲ୍, ସାର ଓଲିଭର ଲଜ, ପ୍ରଫେସର ଡେଓ୍ୟାର, ପ୍ରଫେସର ରେ ଲେଙ୍କେଷ୍ଟର, ପ୍ରଫେସର ଏରଟନ, ପ୍ରଫେସର ଏସ୍. ପି. ଥମ୍‌ସନ୍, ପ୍ରଫେସର ଆର୍ମଷ୍ଟ୍ରଙ୍ଗ ପ୍ରଭୃତି । ସତ୍ତ୍ୱରେ ଲର୍ଡ଼ କେଲ୍‌ଭିନ୍ ମେସ୍ତ୍ୱଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଥିଲେ । ରସ୍ୱାଲ ସୋସାଇଟିର ସତ୍ତ୍ୱଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା ନାସ୍ତ୍ୱଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମେସ୍ତ୍ୱ ହେଲେ ପ୍ରଥମ । ପିଅର୍ତ୍ତ ଫ୍ରାସୀ ଭାଷାରେ ନଜର ବକ୍ତବ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ରେଡ଼ିଅମର ଗୁଣାବଳୀ ବର୍ତ୍ତିନା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯେ ଅନେକ ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆପ୍ୟାସିତ କରିଦେଲେ ।

ତା ଆରଦିନ ସକାଳେ ପ୍ରଫେସର ଏବଂ ମ୍ୟାଡାମ୍ କ୍ୟୁଗ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଲୋକ ଥିଲେ । ରେଡ଼ିଅମ୍‌ର ଜନକ-ଜନନୀଙ୍କ ସମ୍ମାନ ନେଇ କରିବାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଗ୍ରହ । ଇଂଲଣ୍ଡର ନାଗରିକମାନଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଏବଂ ପ୍ରୀତିରେ କ୍ୟୁଗ୍ର ଦମ୍ପତ୍ତି ଅଭିଭୂତ ହୋଇ-ଗଲେ । ବହୁତ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ସତ୍ତ୍ୱ ଏବଂ ନୈଶଭୋଜିରେ ସେମାନେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଲୋକମାନଙ୍କ ଆତିଥ୍ୟ ଏବଂ ଆନ୍ତରିକତା ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରୁଥିଲେ ।

ବହୁ ନୈଶ ଭୋଜି ଏବଂ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ସତ୍ତ୍ୱମାନଙ୍କରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଅନେକ ଗଣ୍ୟ-ମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ । ମେସ୍ତ୍ୱ ଅଶ୍ରୁପୂର୍ଣ ହୋଇ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ଇଂଲଣ୍ଡ ରମଣୀ-ମାନଙ୍କର ଅଳଙ୍କାର ଓ ମଣି ମୁକ୍ତା ଲକ୍ଷ କରୁଥିଲେ । "ଏମିତି ସବୁ ମଣିମୁକ୍ତା, ଏତେ ରକମର ଅଳଙ୍କାର ଅଛୁ ବୋଲି ମୁଁ କଳ୍ପନା ସୁଦ୍ଧା କରି ନଥିଲି," ମେସ୍ତ୍ୱ ଅରେ ପିଅରଙ୍କୁ କହିଲେ, 'ସେ ସବୁ କେତେ ସୁନ୍ଦର ।

ପିଅର ହସିଲେ । କହିଲେ, "ନୈଶ ଭୋଜି ସମସ୍ତରେ ମୁଁ ଅନ୍ୟୋପାସ୍ତ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଖେଳ ଉଦ୍ଭାବନ କରିଥିଲି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କ ଗଳାରେ ଲମ୍ବିଥିବ ଉତ୍ତାରେ କେତେଗୋଟି ରତ୍ନେଶ୍ୱରାର ଅଛି ତାହା କରିଯାଇ ପାରିବ ମୁଁ ତାର ପ୍ରସ୍ତାବ କରୁଥିଲି । ଯିଏ ଦେବା ସମସ୍ତ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲ ଦେଲକୁ ଗଣନା କରି ଦେଖିଲି ଯେ ସେହି ଅର୍ଥରେ ଅଙ୍ଗଖ୍ୟ ଲେବୋରେଟୋସ୍ତ୍ୱ ତିଆରି କରିଯାଇ ପାରିବ ।"

Digitized by srujanika@gmail.com

କଟୁଥନ ପରେ କ୍ୟୁରି ଦମ୍ପତ୍ତି ପ୍ୟାରି ଅରେ ନଜର ଦୁଅନ୍ତୁ ଗବେଷଣାଗାରରକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ୧୯୦୩ ନଭେମ୍ବର ଲଣ୍ଡନର ରୟାଲ୍ ସୋସାଇଟି ପିଅର ଓ ମେଘାଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମ୍ମାନ ଡେଭି ମେଡାଲ୍ ଦେବାପାଇଁ ଘୋଷଣା କଲେ । ମେଘାଙ୍କ ଅସୁସ୍ଥତା ହେତୁ ପିଅର ଏକୁଟିଆ ଇଂଲଣ୍ଡ ଯାଇ ଡେଭି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପଦକ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଏହା ଓଜନଆ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପଦକ ଅନେକଥର ଯାଇଁ ଟିଅ ଆଇରେନ୍‌ର ଖେଳନା ହୋଇ ରହିଲା ।

ତା ପରେ ସୁଦାନ ଆସିଲା ସୁଇଡେନ୍‌କୁ । ସୁଇଡେନର ବଙ୍ଗାଳ ଏକାଡେମୀର ସମ୍ପାଦକ ପ୍ରଫେସର ଅରହ୍ଲିଅସ୍ ପିଅର ଓ ମେଘାଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖି ପଠାଇଲେ ଯେ ୧୯୦୩ର ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ନୋବେଲ୍ ପ୍ରାଇଜ୍‌ର ଅର୍ଦ୍ଧେକ କ୍ୟୁରି ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନଆ ହୋଇଛି । ଡିସେମ୍ବର ୧୦, ୧୯୦୩ରେ ଷ୍ଟକ୍‌ହୋମ୍‌କୁ ଆସି ନୋବେଲ୍ ପ୍ରାଇଜ୍ ଏବଂ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପଦକ ଗ୍ରହଣ କରିବାପାଇଁ ଏହି ଚିଠିରେ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ।

ଚିତ୍ର—୮ ଷ୍ଟକ୍‌ହୋମ୍‌ର ଏକ ଦୃଶ୍ୟ

ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଅସୁସ୍ଥତା ବଶତଃ କ୍ୟୁରି ଦମ୍ପତ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ସୁଇଡେନର ବଙ୍ଗାଳ ଏକାଡେମୀର ଜଲ୍ସାଘରରେ ଯୋଗଦାନ କରି ପାରି ନଥିଲେ । ଫରାସୀ ମନ୍ତ୍ରୀ ସେମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପଦକ ଓ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ପିଅର ଅଧ୍ୟାପକ ଅରହ୍ଲିଅସ୍‌ଙ୍କ ପାଖକୁ ସେମାନଙ୍କର ଯିବାର ଅସମର୍ଥତା ବିଷୟରେ ଲେଖି ସୁଇଡେନର ବଙ୍ଗାଳ ଏକାଡେମୀକୁ କୃତଜ୍ଞତା ଏବଂ ଆନ୍ତରିକ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇଥିଲେ । ନୋବେଲ୍ ପ୍ରାଇଜ୍‌ର ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପୁରସ୍କାର ପାଇବାର ଛଅମାସ ମଧ୍ୟରେ ଷ୍ଟକ୍‌ହୋମ୍‌ରେ ଏକ ବକ୍ତୃତା ଦେବାର ଥିଲା । ୧୯୦୬ ଜୁନ୍ ବେଳକୁ ଏ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉଭୟେ ଯାଇ ପାରିବେ ବୋଲି ପିଅର ତାଙ୍କ ଚିଠିରେ ସୂଚେଇ ଥିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ପାଇବା ପରେ ପିଅର୍ଙ୍କ ସ୍କୁଲ ଅଫ ଫିଜିକ୍ସର ଅଧ୍ୟାପନା ପଦବୀରେ ଜଣେ ନେତୃତ୍ୱ ନବେଷ୍ଟାରେ ନଯୋଜିତ ହେଲେ । ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ତାଙ୍କ ପୂର୍ବତନ ଛାତ୍ର ଥିବା ଇଂରେଜ୍ୟଜର ଜଣେ ଯୁବ ମେଧାବୀ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଚାର୍ଲସ୍ ଗ୍ଲୋଭର ପଲ୍ ଲେଞ୍ଜେଭିନ୍ ଅଧ୍ୟାପକ ପଦରେ ଯୋଗଦେଇ ପାରିଲେ ।

ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାର ବାବଦରେ କ୍ୟୁରୀ ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କୁ ମଝୁରୀ ବାବଦ ଫାଙ୍କ ମିଳିଥିଲା. ଏହି ଅର୍ଥ ପାଇବା ପରେ ସେମାନେ ନିଜ ଚେଁରେ ଜଣେ ଲେବୋରେଟୋରୀ ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ ନିଯୁକ୍ତ କରିପାରିଥିଲେ । ଲୁପ୍ତ ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନତାପ ନମୀତରେ ସାଧାରଣ୍ୟ ଜନତା ମାଡ଼ି ମେଘ୍ଟ କେତ୍ତର ଦୁଜାର ଅକ୍ଲାନ୍ତ ଧାନ ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ଅର୍ଥରୁ କ୍ୟୁରୀ ଦମ୍ପତ୍ତି ବିଭିନ୍ନ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ କିଛୁ କିଛୁ ଦାନ କରିଥିଲେ । ପିଅରଙ୍କ ପ୍ରତି ଏବଂ ମେଘ୍ଟଙ୍କ ଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଉପଦ୍ୱାର ଏବଂ ଧାର ଆଚାରରେ ଅର୍ଥ ଦିଆ ଯାଇଥିବା କଥା ମେଘ୍ଟଙ୍କ ଡ଼ସ ବ ଡାଡ଼ରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ପୋଲଣ୍ଡର ପ୍ରଥମ ନକ୍ତ ଜଜର ଜଣେ ବାଳ ବନ୍ଧୁକୁ ଛଅ ଲେବୋରେଟୋରୀ ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟମ ନକ୍ତ ଉପଦ୍ୱାର ଛଅ। ସେଉଁଥର ଜଣେ ଜଗବ ଝିଅକୁ ସାଧାରଣ୍ୟ ଜଣ ମେଘ୍ଟ ନିଜ ମଦ୍ୟାନୁଭବତାର ଆଦର୍ଶ ଦେଖେଇ ଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ପଥମେ ଫଗ୍ରଗୀ ଭାଷା ଦେଇଥିବା ଜଣେ ଗଗ୍ଭବ ମହିଳା କୁମାଘ୍ର ଅବନ୍ ଯେ ପରେ ପୋଲଣ୍ଡରେ ବାହୁ ଦ୍ୱୋଟ ମ୍ୟାଡାମ୍ କୋଜଲେଭସ୍କା ନାମରେ ଅବତ୍ତିର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ନିଜର ମାତୃଭୂମି ଫ୍ରାନଙ୍କୁ ଆସିବା ମାଡ଼ି ନଶେଷ ଆଗ୍ରହୀ ଥିବା ଜାରି ମାଣ ମେଘ୍ଟ ତାଙ୍କୁ ପ୍ୟାଘ୍ଟକୁ ନମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ । ତାଙ୍କର ସିଭା ଅତିବା ଓ ରହିବାର ସମସ୍ତ ଚେଁ ମେଘ୍ଟ ବହନ କରିଥିଲେ । ମ୍ୟାଡାମ୍ କୋଜଲେଭସ୍କା ମେଘ୍ଟଙ୍କ ବଦାନ୍ୟତାରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ଅଶ୍ରୁ-ମୋଚନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସଙ୍ଗତ ମେଘ୍ଟଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସା କରିଥିଲେ । ଠିକ୍ ସେହି ସମସ୍ତରେ ଔଷଧିସ୍ ପୁରସ୍କାର ବାବଦକୁ ମେଘ୍ଟ ସତ୍ତର ହଜାର ଫ୍ରାଙ୍କ ପୁରସ୍କାର ପାଇଥାନ୍ତି ।

ଏସବୁ ସତ୍ତ୍ୱେ ତାଙ୍କମନରେ ଅସ୍ୱଚ୍ଛାର ନଥିଲ । ପିଅରଙ୍କ ସ୍କୁଲ ଅଫ୍ ଫିଜିକ୍ସରୁ ଅନ୍ୟାସ୍ତତ ଦେବାପାଇଁ ମେଘ୍ଟ ଜୋର ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ନଜେ ସ୍କୁଲ ଅଧ୍ୟାପନା ପଦବୀତ୍ୟାଗ କରି ନଥିଲେ ।

ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାର କ୍ୟୁରୀ ଦମ୍ପତ୍ତିକି ଖ୍ୟାତି ଦେଇ ଯେତିକ ଆନନ୍ଦ ଦେଇ ପାରିଲ ନ ଥିଁ, ଖ୍ୟାତିବାନ୍ ହେବାପରେ ସାମ୍ପାସିକ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅସୀତିତ ଅଗ୍ରଯୁଙ୍କ ପତି ଯେଉଁ ବାଧା ଅପୁକ୍ଲିଲ ତାହା ଉଭୟଙ୍କୁ ବତ୍ତ କରିପକାଇଲ ।

କ୍ୟୁରୀ ଦମ୍ପତ୍ତି ରେଡ଼ିୟମ୍ ଆବିଷ୍କାର କଲେ ଏବଂ ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାର ହେତୁ ସାଧାରତ ଜନସମାଜ କ୍ୟୁରୀ ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କୁ ଆବିଷ୍କାର କଲ । ସାହାଙ୍କ ବସପ୍ତରେ କେବେ-ହେଲେ ଖବରକାଗଜରେ ପଡେ ବ ବାହାରୁ ନଥିଲ ଏବେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରେମ ବଲେଇଚୁଥ ବସପ୍ତରେ ବ ଖବରକାଗଜଗୁଡିକ ବସ୍ତର ଚର୍ଚ୍ଚା ଦେବାକୁ ଲଗିଲେ । ସେଉଁ ଅନ୍ତରାସ୍ତ୍ମନ୍ନ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଗବେଷଣାଗାରକୁ ଚେନ୍ଦ୍ର ଅଚ୍ଚ ନସ୍ତରରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୁଁ ନଥିଲେ ତାହା ଗବେଷଣାର ଏକ ପବନ ପୀଠ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣିତ ହେଲ୍ଲ । ଦୂଜାର ଦୂଜାର ଚଠି ଏବଂ ଟେଲ୍ଗ୍ରାମ କ୍ୟାସ୍ତ ଦମ୍ପତ୍ତିକୁ ଅନ୍ତବୀସ୍ତ ଜଣ ପଜାଇଲ୍ଲ । ସେମାନଙ୍କର ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଗ୍ୟାଡରେ ଅନନ୍ଦ ଲଭ ଜଲେ । କନ୍ତୁ ଗ୍ୟାଡ ଲଭ ମରେ ଜଜ୍ଜ ସ୍ତ୍ରଧୀନତା ସ୍ତ୍ରପ୍ତଜବା ଦ୍ୱାସ୍ତ କ୍ୟାସ୍ତ ଦମ୍ପତ୍ତି ଚନ୍ଦ୍ରେ ବସ୍ତ୍ର ଅନୁଭବ ଜଲେ । ନସ୍ତ୍ରୋଲାରେ ବସି ଦୂଇଜଡ ଜଣା ହେବକୁ ବେଲ ମିଲ୍ଲ ନାହିଁ କ ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା ଧଜ ଗବେଷଣାଗାରରେ ତାସ ଜଉଥା ସ୍ତ୍ରଧୀନତା ଗହ୍ନନ୍ତ ନାହିଁ । ବଉନ୍ନ ଦେଶରୁ ସାସ୍ତ୍ୟାଉଡମାନେ ଆସି ନେଚ୍ଚନ୍ଦେଲ ଅବାନ୍ତର ପ୍ରଶ୍ନ ଜଲେ, ଦୂଜାଚ ଦୂଜାର ଲେଜ ଦସ୍ତଖତ ପାଇଚ ରଖିବା ପାଇଁ ଧାଡ଼ି ନାଉଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସହ୍ନତ ପଦେ ଜଣା ଲଭିବା ପ ଇଁ. ନସ୍ତ୍ରେଲେ କେବଳ ଦର୍ଶନ ଅଭ୍ଲାଷରେ ସବୁବେଳେ ଜନସମାଜମ ହେନ୍ଦ । ପିଅରଙ୍କ ମନେ ହେଲ ସତେ ଯେମିତ କ୍ୟାଡ ରୂପ ଧାରଣ ଜଣ ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ତାଙ୍କ ଶଣ୍ ପାଲଟି ଯାଇଛୁ ।

ଏହ୍ନ ଚହ୍ନଲରେ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାସ୍ତ ସ୍ତ୍ରସ୍ତୁତ ରେଡ଼ିଅମ୍ର କଛୁ ଅଂଶ ଦୂଜ ସିବାରୁ କ୍ୟାସ୍ତ ଦମ୍ପତ୍ତି ବହୁତ ଦୂଃଖିତ ହେଲେ । ରେଡ଼ିଅମ୍ର ପାରମାଣବକ ଔଜନ ମାପିବା ପାଇଁ ସେଥ୍ରଙ୍କୁ ଅସୁବଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲ୍ଲ ।

ବଉନ୍ନ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଶ୍ୟାଡ ଲଭ ଜଲ୍ଲ ପରେ ଶେଷରେ ଫ୍ରାନ୍ସ ପିଅରଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବାର ଆରମ୍ଭ ଜଲ୍ଲ । ଡେଭ୍ଲି ପଡକ ଏବଂ ନୋବେଲ ପୁସ୍କାର ପାଇ ସାରିବା ପରେ ପ୍ୟାସ୍ତ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳସ୍ତ ପିଅରଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ସ୍ତ୍ରଫେସର ପଦବୀ ସୃଷ୍ଟି ଜରିବା ପାଇଁ ସ୍ଥିର ଜଲ୍ଲ । ନଜ ମାତୃଭୂମିର ଏହ୍ନ ଉଦାସୀନତା ପିଅରଙ୍କୁ ମର୍ମାହତ ଜରଥିଲ୍ଲ ।

ପିଅର ଓ ସେଥ୍ର ବୋଲାଦ୍ଲଲଠାରୁ ସବୁବେଳେ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ସ୍ତ୍ରଚ୍ଚୁଁ-ଥିଲେ । ଚେନ୍ଦ୍ର ଅଜଣା ଲେଜ "ଆପଣ ମ୍ୟାଡମ୍ କ୍ୟାସ୍ତ ନ୍ତ୍ରଚ୍ଚୁଁନି କ ?" ବୋଲି ଜଜ୍ଞାସା ଜଲେ ସେଥ୍ର ଉତ୍ତର ଦେଇଥ୍ରଲେ "ନା ଆପଣଙ୍କର ବୋଧହୁଏ ଭୁଲ ହେ ଇଚନ୍ତ ।"

ଥରେ କ୍ୟାସ୍ତ ଦମ୍ପତ୍ତି ଫ୍ରାସ୍ତୀ ସ୍ତ୍ରଫେସ୍ତ ଲେବେଚ୍ଜଙ୍କ ସହ୍ନତ ସ୍ତ୍ରଫେସ୍ତ ଉବନ ଏଲସି ହାସାଡରେ ଘଣ ସ୍ତ୍ରେଜନ କରୁଥିଲେ । ଜଣେ ଭଦ୍ରମହିଳା ସେଥ୍ରଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସି କହ୍ନଲେ, "ଶ୍ରୀଯୁତ ଉଜାଙ୍କ ସହ୍ନତ ଆପଣ ସାକ୍ଷାତ ଜଣବାକୁ ଚାହାନ୍ତି କ ?" ସେଥ୍ର ଅତ ନମ୍ର ସ୍ୱରରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, "ତାହା ମୌଚିସି ମତେ ଦରକାସ୍ତ ବୋଲି ମୁଁ ମନେ କରୁନାହିଁ ।

ଏହା ଶୁଣିବା ପରେ ଭଦ୍ରମହିଳା ଜଣକ ନତାନ୍ତ ଅସୁଖବୋଧ ଜଉଥାର ସେଥ୍ର ଅନୁମାନ ଜଲେ ଯେ ସେ ବୋଧହୁଏ ସ୍ତ୍ରଫେସ୍ତଙ୍କ ସଭ୍ୟସମିତିର ମ୍ୟାଡାମ୍ ଲୋଚେଚ୍ଜଙ୍କ ସହ୍ନତ କଥାବ ର୍ତ୍ତା କରୁଛନ୍ତି । ସାମାନ୍ୟ ଲଜ୍ଜିତ ଜଣ୍ଠରେ ଜହ୍ନଲେ "କନ୍ତୁ— କନ୍ତୁ, ଅଧ୍ୟ ଯ ହା ହଉଚ ବୋଲି ମନେ କରୁଛନ୍ତି ମୁଁ ଜଣଚ ।"

Digitized by srujanika@gmail.com

କ୍ୟୁଗ୍ର ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କୁ ବେପରୁଆ ଜୀବନଯାପନ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । ବେଳେବେଳେ ଜଳର ପରଚପ୍ସ ଗୋପନରତି ସେମାନେ ଛାମାଞ୍ଚଳରେ ଭ୍ରମଣ ତଣ ପ୍ରକୃତିର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ତଥା ଜନତା ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲେ । ଥରେ ଜଣେ ଅମେରିକାନ୍ ସାମ୍ବାଦିକ କ୍ୟୁଗ୍ର ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କ ଅନ୍ୱେଷଣରେ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ପଚାରି ପଚାରି ସମୁଦ୍ରକୂଳସ୍ଥିତ ଲେ ଗୋଲ୍ଡ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେଠାରେ ସେ ଗୋଟିଏ ଧୀବର କୁଡ଼ିଆ ସାମନାରେ ଜଣେ ଭଦ୍ରମହିଳାଙ୍କୁ ଯେ ଡାକୁ ବାଲ୍ଟି ଛଡାଇବାର ଦେଖି ମେଙ୍ଗଙ୍କ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିବ ପାଇଁ ଅନ୍ତରର ହେଲେ । କନ୍ତୁ ଭଲଭର ନଗ୍ରାଷଣ ତଣ ଦେଖିଲେ ଯେ ମେଙ୍ଗଙ୍କ ଛବ ସହିତ ସେହି ଭଦ୍ରମହିଳାଙ୍କ ଚେହେରା ପୂର୍ଣ୍ଣ ମିଳ ଯାଉଛୁ । ସେ ପ୍ରଥମେ ଜଳର ଆଧିକ ବଶ୍ୱାସ ତଣ ପାରନ୍ତେ ନାହିଁ । ପରେ ସେ ମେଙ୍ଗଙ୍କୁ ଚେତୋଟି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲେ । ସେ ଯେତେବେଳେ ମେଙ୍ଗଙ୍କ ବିଷୟରେ ବେଶି ଜାଣିବାପାଇଁ ଆରମ୍ଭ ଚଲେ, ମେଙ୍ଗ କହିଲେ "ବଙ୍କଜନ ଜଗତରେ ବ୍ୟକ୍ତିବଶେଷ ଅପେକ୍ଷା ବୈଜ୍ଞାନିକ ଘଟଣା ବେଶି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ।"

ବଙ୍କଜନର ଶିଶୁରେ ଥରେ ମଧ୍ୟ ପିଅଣ ମନେ କରୁଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କୁ ଗବେଷଣାରେ ଅନ୍ତତ ଅଧିକ ସମସ୍ତ ବନଯୋଗ କରିବାକୁ ହେବ । ତାଙ୍କର ଦୂରଲ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ଅଧିକାଂଶ ସମସ୍ତ ଗବେଷଣାଗାରରେ ରହିବା ପାଇଁ ମନ ବଳାଉଥିଲେ । ସେ ସବୁବେଳେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ଯେକେ ଯେମିତ ସମସ୍ତ ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ଘୂର୍ଣ୍ଣନ ଯାଉଛୁ ଏବଂ ସମସ୍ତ ସହିତ ତାଳ ଦେବାକୁ ପଡ଼ୁଛେ ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ତତ ଅଧିକ ପରଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତାଙ୍କର ମନେ ହେଉଥିଲା ଜୀବନଟା ଷ୍ଟପିକମାନ ଏବଂ ତାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର ନତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ପିଅରଙ୍କ ସହ କାର୍ଯ୍ୟନର୍ଘଣ୍ଟ ସହିତ ତାଳ ମିଳାଇ ଚଳି ଚଲ୍ଲବେଳେ ମେଙ୍ଗଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ ପରଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଦିଅର ଯନ୍ତ୍ର, ପରେ୍ରଣ ଜାମ ଏବଂ ପରୋପଣ ଗବେଷଣାଗାରର ଦାୟିତ୍ୱଜ୍ଞାନ । ପରଶ୍ରମ ସ୍ୱାପ୍ତବକ ସହନଶୀଳତାର ସୀମା ଟପିଗଲା । ତାଙ୍କୁ ଜୀବନଯାତ୍ର ଜଣ୍ଟ ଏବଂ ପରଶ୍ରମର ସାଥୀ ହେବାକୁ ପଡିଲା । ଷୋଡଶୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଜୀବନର ଉପଭୋଗକୁ ତ୍ରୁଟି ଯୁକ୍ତତର ଶିକ୍ଷାଲବ୍ଧର ସ୍ୱପ୍ନକୁ ବାସ୍ତବ କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ତାତ୍ୱିକ - ପରଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ତା ପରେ ଆସିଲା ପ୍ୟାସ୍ତ ସହରର ଶୀତୁଆ ତୋଫ୍ଟରେ ଅଧ୍ୟୟନ ଏବଂ ପରଶେଷରେ ସେତେବେଳେ ପ୍ରଶସ୍ତ ଆସିଲା ତା ପାଟରେ ଆସିଲ ଗବେଷଣା ଓ ଦାୟିତ୍ୱଜ୍ଞାନ । ବସ୍ତୁତ ମେଙ୍ଗ ସତେ ଯେମିତ ଉପଭୋଗ କରି ନପାରିବାର ଅଭିଶାପ ପାଇଥିଲେ । ଛତିଶ ବର୍ଷ ବୟସ୍କା ମ୍ୟାଡାମ୍ କ୍ୟୁଗ୍ରଙ୍କ ନାସ୍ତ ସ୍ମଲଭ ମନ ପୂଣି ଥରେ ଅପରଚତା ମେଙ୍ଗ ହୋଇ ଜୀବନ ଉପଭୋଗ କରିବାପାଇଁ ବେଳେବେଳେ ଛଟପଟ ହେଉଥିଲା । କନ୍ତୁ ମେଙ୍ଗଙ୍କ ଜୀବ୍ୟରେ ବଶ୍ରାମ ବ ଜୁଟିଲା ନାହିଁ । ଅଧ୍ୟାପନା ଓ ଗବେଷଣା ଉପରକୁ ପିଅରଙ୍କ ଅସ୍ପୃହତା ମେଙ୍ଗଙ୍କୁ ବଶେଷ ଦସ୍ତ ଦେଲା । ୧୯୦୪ ଡାକ୍ତ ଯୌଥ ପସ୍ତାବ ପାଇଁ ଏକ କଠିନ ବର୍ତ୍ତାପେ ଛଡ଼ା ହେଲ । ଏସବୁ ଉପରକୁ ସେ ଉର୍ତ୍ତବନ୍ତା ହୋଇ ଜଣେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ ସମସ୍ତ ଅସ୍ପୃହ ରହିଲେ । ଏସବୁ ଜଞ୍ଜାଳରେ ମେଙ୍ଗଙ୍କ ମନରେ ବତୃଷ୍ଣା ଦେଖା ଦେଲ—କୌତୂହଳ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜନଷ୍ଟ ପ୍ରତ ତାଙ୍କ ମନ ଲଗିଲନାହିଁ । ଡ଼ିସେମ୍ବର ୭, ୧୯୦୪ ରେ କ୍ୟୁଗ୍ସ ଦମ୍ପତ୍ତି ଅଲ୍ଲ ଏକ ଜନ୍ୟା ଲଭ ଜଲେ । ଝିଅଟିର ନାମ ରଖିଲେ ଇଭ୍ ।

୧୯୦୫ ବେଳକୁ କ୍ୟୁଗ୍ସ ଦମ୍ପତ୍ତି ସାଧାରଣ ସ୍ୱସ୍ଥ୍ୟ ଫେରି ପାଇଲେ । ନବାଗତା ଜନ୍ୟାର ଦୌରୁଦ୍ଦଳପୂର୍ଣ୍ଣ ଶୈଶବଲୀଳା ପୂଣିଥରେ ମେଡ଼ଙ୍କୁ ଜୀବନ୍ତ ଅକୃଷ୍ଟ ଜଲ୍ଲ । ୧୯୦୬ର ରୁଷୀୟ ବିପ୍ଳବ ବେଳେ ତାର ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ପୋଲଣ୍ଡର ସ୍ୱାଧୀନତାର ଆଶ୍ୱସ ଦେଇଥିଲ । ଏହି ପରିବାରଟିକୁ ମେଡ଼ଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଆନନ୍ଦ ଦେଇଥିଲ ।

ଜୁନ୍ ୭, ୧୯୦୫ରେ କ୍ୟୁଗ୍ସ ଦମ୍ପତ୍ତି ଷ୍ଟକ୍ହୋମ ଯାଇଥିଲେ । ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାର ପରେ ଯେଉଁ ବକ୍ତୃତା ଦେବାଥିଲା ତାହା ସେମାନଙ୍କ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ବିଷୟ ଏତେ ଭଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୂରେଇ ଦିଆଯାଇଥିଲ । ପିଅର ଏହି ଅବକାଶରେ ଏକ ସାରଗର୍ଭକ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ ଯାହା ରେଡ଼ିୟମ ପ୍ରତ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଦୌରୁଦ୍ଦଳ ଜାତ ଭଣ୍ଡାଇଲ । ନୋବେଲ ବକ୍ତୃତା ସମସ୍ତରେ ପିଅର ମାନବ ସେବାରେ ରେଡ଼ିୟମର ବିନିଯୋଗ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦୁରୁଦ୍ଦମାନଙ୍କ ହାତରେ ଏହା ଯେ ପ୍ରଲୟଙ୍କର ହୋଇପାରେ ତାର ସୂଚନା ଦେଇଥିଲେ ।

ଷ୍ଟକ୍ହୋମ ଯାତ୍ରା କ୍ୟୁଗ୍ସ ପରିବାରକୁ ବିଶେଷ ଭଲ ଲଗିଲ । ସ୍ୱିଡ଼େନର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନ ପରିଦର୍ଶନ କରି, ବିଭିନ୍ନ ଗବେଷଣାଗାରର ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କ ସହିତ ଆଲାପ ଆଲୋଚନା କରି କ୍ୟୁଗ୍ସ ଦମ୍ପତ୍ତି ଅଶେଷ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କଲେ ।

ଫ୍ୟାଗ୍ସକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରି ସେମାନଙ୍କ ମଧୁର ଅଭ୍ୟଙ୍ଗତା ବିଷୟରେ ସେମାନେ ବିଭିନ୍ନ ବୈଜ୍ଞାନିକ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଅବଗତ କଲେ । ବୋଲେସ୍ଲର୍ଭ ଲେଲରମାନ ସବୁବେଳେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ମିଳନସ୍ଥଳ ହୋଇଥିଲ । ଏଣ୍ଡ୍ରେ ଡ଼େବର୍ଣ୍ଣ, ଜନପେଲନ, ଓଁ ଭାଙ୍କ ସ୍ପୀ. ଜର୍ଜେସ ଭରବୋନ, ପଲ ଲେଞ୍ଜେଭିନ, ଏମିଲଙ୍କନ. ଜର୍ଜେସ ସେଗନାକ, ଗ୍ୱାର୍ଲିସ ବଡ଼ଆର୍ଡ ଗୁଇଲମେ ପ୍ରଭୃତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ବନ୍ଧୁ କ୍ୟୁଗ୍ସ ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସାଥୀ ଥିଲେ । ଖ୍ରିସ୍ତିଆନ ସନ୍ଦର୍ଭ ବେଳେବେଳେ ସେମାନେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଚର୍ଚ୍ଚା ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ବୃଦ୍ଧ ଡାକ୍ତର କ୍ୟୁଗ୍ସ ଏମାନଙ୍କ ସହିତ ସୁଜନାତ ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ଅନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । କ୍ୟୁଗ୍ସ ପରିବାର ଏବଂ ପେଲନ ପରିବାର ପଡ଼ୋଶୀ ହୋଇଥିବାରୁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଦିନ ସେମାନଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ହେଉଥିଲ ।

ବନ୍ଧୁ ମସ୍କାର୍ଟଙ୍କ ଅନୁରୋଧ୍ରମେ ପିଅର ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ପାଇଁ ବିଜ୍ଞାନ ଏକାଡେମୀର ସଦସ୍ୟ ପଦ ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଲେ । ଏଥର ଅବଶ୍ୟ ପିଅର ଜାଣିଲେ ଭଟାପି ତାଙ୍କ ଚତ୍ତ-ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ଗେରନେଜ ବାଇଶ ଜଣ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କ ସମର୍ଥନ ଲାଭ କରିଥିଲା । ମୁତାବକ ୩, ୧୯୦୫ରେ ପିଅର ଏକାଡେମୀକୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ, ଏକା-ଡେମୀରେ ବିଜ୍ଞାନ ଅପେକ୍ଷା ଦଲାଦଲି ଜନିତର ସ୍ଥାନ ବେଶୀ । ତେଣୁ ଏକାଡେମୀର ସଦସ୍ୟପଦ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ଲଗିଲ ନାହିଁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନବମ ପରିଚ୍ଛେଦ

"ଏକ ଅନ୍ଧପୁରୀର କରୁଣ ସନ୍ଧ୍ୟା"

ଅପ୍ରେଲ ୧୫, ୧୯୭୭ ସେ ଦିନ ଆକାଶ ମେଘାଚ୍ଛନ୍ନ ! ସକାଳୁ ଅସରନ୍ତି ଅସରନ୍ତି ବର୍ଷା । ଗୁଣଅଡ ଅନ୍ଧାରୁଆ ଜଣାପଡୁଥିଲା । ସକାଳୁଆ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତତାରେ ପିଅଣ ଏବଂ ମେସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ସ ଷାଡ ଢୋଇପାରିଲା ନାହିଁ ଚହଲେ ଚଳେ । ଆଇଶନ ଏବଂ ଇଭଙ୍କ ଯତ୍ନ ନେବାରେ ମେସ୍ତ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲେ । ପିଅଣଙ୍କ ଲମ୍ବା ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଥିଲା—ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ସହିତ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ, ପକାଶକ ପାଖକୁ ଯାଇ ପ୍ରୁଫ ସଂଶୋଧନ, ଇତ୍ୟାଦି । ଦୁଇଜଣେ ଛଡା ଏଣ ପିଅର ଫ୍ୟାକ୍ଟର ବର୍ଷାସିକ୍ତ ଜନଜଡୁଳ ରାସ୍ତାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ ।

ଢୋକେଲ୍‌ରେ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ଚହଟରେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ଚାଲିବେଳେ ଅନେକ ରକମର ମନୋରଞ୍ଜନକାରୀ ଚର୍ଚ୍ଚା ପଡ଼ିଲା । ବଙ୍ଗଳର ଉପାଦେୟତା ଏବଂ ରନ୍ଧେଇର ଆବଶ୍ୟକତା ବିଷୟରେ ବଙ୍ଗଳର କର୍ତ୍ତୃଧାରମାନେ ଅନେକ କଥା କଡ଼ଚଲେ । ତାପରେ ରନ୍ଧେଇଆରମାନଙ୍କରେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାର କଥା ପଡ଼ିଲା । ଅଧ୍ୟାପକ ପିଅର କ୍ୟୁସ୍ତ ଏହି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାର ନିରାକରଣ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ ।

ବାହାରେ ବର୍ଷା ଝରିଥାଏ । ଢୋକେଲ ଭିତରେ ବଙ୍ଗାଳ ଚର୍ଚ୍ଚା ଝରିଥାଏ । ସେତେବେଳେ ପିଅଣଙ୍କ ଘରେ ଝିଅ ଏବଂ ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କ ସହିତ ମେସ୍ତ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ କରୁଥାନ୍ତି । ବାହାରର କେ ଲାପ୍ତଳ ସହିତ ଏହି ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ବାତାବରଣର କିଛି ସମ୍ପର୍କ ନଥିଲା ।

ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କଠାରୁ ବିଦାସ୍ତ ନେଇ ପ୍ରାସ୍ତ ଅଢ଼େଇଟାବେଳେ ପିଅର ବାହାରିଲେ ଜନଜଡୁଳ ରାସ୍ତାରେ । ଉପରୁ ଅନ୍ତରାନ୍ତ ବର୍ଷା । ଛତାରେ ନଜକୁ ବର୍ଷା ଜଳରୁ ରକ୍ଷା କରି ପିଅଣ ନଜର ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଭାବନାରେ ବୁଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତି । ଅତି ଅନ୍ୟମନସ୍କ ସେ । ସେମିତି ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଲୋକଙ୍କ ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିବା ଅଧିକାର ନାହିଁ ! ରତ୍ନେଶ୍ୱରୀ, ନୂତନ ସମୀକରଣ, ଜଗତ ଉପକରଣ ଗୋଟାଏ ପରେ ଗୋଟାଏ ପିଅଣଙ୍କ ମନକୁ ଆଲୋଡ଼ନ କରିଲା ।

ପ୍ରକାଶଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ପିଅଣ ଦେଖିଲେ ଯେ, କବାଟ ବନ୍ଦ—ଶ୍ରମିକମ ନଙ୍କ ଧର୍ମଘଟ । ପୁଣି ରାସ୍ତା ଚାଲି ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

ଆକାଶରୁ ବର୍ଷାର ସୁଅ ଛୁଟିଥାଏ -- ମନରେ ଜୀବନର ସୁଅ । ରାସ୍ତାର କୋଳାହଳକୁ ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନ କରି ପିଅଣଙ୍କ ମନରେ ଜଟିଳ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଥାଏ ସମାଧାନ ହୋଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଆସୁଥାଏ । ଭିଡ଼କୁ ବଢ଼ିବାକୁ ପିଅଣ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି କନ୍ତୁ ସେ ଦିନର ଭିଡ଼ ଅସମ୍ଭବ ଭିଡ଼ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅନେକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚୋରିଏ ଆବୃତ ଚାଉର ପଛରେ ପିଅର ଘିବାକୁ ଲଗଲେ— ସେ ବସ୍ତ୍ରରେ ଚାଙ୍କର ଖିଆଲ ବ ନାହିଁ । ଚାଉର ଅନ୍ତରାଳରେ ସେ ଭାବିଲେ ଯେ ଘୁଷୁରେ ଅସମ୍ଭବ ଭଡ଼ । ଦୁଠାରୁ ଚାଉ ପଛପଟ ଗୁଡ଼ି ବା ଅଡ଼କୁ ଘିବାକୁ ବୃଦ୍ଧିଲେ । ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇ ବ ଧାଡ ଆଡେଇ ଉଲଟେଲକୁ ଏକ ବଶାଲଭାସ୍ତ ଅଣ୍ଡର ସନ୍ଧ୍ୟାନ ଦେଲେ । କ'ଣ ଲୁରୁଥିଲେ କେଜାଣି ? ଉତ୍ତେଜନା ନା ମେଘୁଙ୍କ ବସ୍ତ୍ର ? କାହିଁକି ଭରୁଥିଲେ କେଜାଣି ? ଚୋଟାଏ ବସ୍ତ୍ର ଓ୍ୟାଉନ ଟାଣିବା ଘୋଡାଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଚୋଟାଏ ବଶାଲଭାସ୍ତ ଘୋଡ଼ା ଜାଣି ପାଶ୍ଚଲ ନାହିଁ ଯେ ବସ୍ତ୍ରବଦ୍ୟାତ ବଙ୍କାନବନ୍ତ ପିଅର କୁଂସ୍ତ ଭାବ ଦସ୍ତାର ପାଟ । ପିଅର ଜଳକୁ ରକ୍ଷା ଭସ୍ତବାକୁ ବୃଦ୍ଧିଲେ । ଘୋଡାର ପ୍ରୁତରେ ଝଲ୍ଲବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ଜଲେ । ଏତକବେଳେ ପିଚ୍ଛିଳ ଘୁଷୁରେ ଚାଙ୍କ ପାଦ ଖସିଗଲ । ଲୋକମାନେ 'ବନ୍ଦଜର—ବନ୍ଦଜର' ବୋଲ ଚ୍ଚୋର ଜଲେ । ଓ୍ୟାଉନ ଘୁଲନ ଲଗାମକୁ ଜୋରୁରେ ଟାଣି ଧଶଲ । କଟୁ ଫଳ ହୋଇନ । ଘୋଡ଼ାମାନେ ଆଗେଇ ଘୁଲିଲେ ।

ତା ପରେ ?···ପିଅରଙ୍କ ଦେହ ଉପରେ ସେହ୍ନ ବସ୍ତ୍ରଟାସ୍ତ ଘୋଡ଼ା ଘୁଲ୍ଲଲ । ପିଅର ନଶ୍ଚଳ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ ରହିଲେ । ଜାତ୍ତତ ଏବ ଅନାବୃତ । ଘୋଡ଼ାଟି ଚାଙ୍କ ଜପର ଦେଇ ଘୁଲ୍ଲଲେ ସୁଦ୍ଧା ଚାଙ୍କୁ ସ୍ପର୍ଶ କଲ ନ ଥିଲ । ଓ୍ୟାଉନ୍ ଅଗେଇ ଘୁଲିଲ । ଓ୍ୟାଉନ୍ ଆତତଚ ବ ଚାଙ୍କୁ ସ୍ପର୍ଶ କଲନ । ସେହ୍ନ ବସ୍ତ୍ରଟ ଓ୍ୟାଉନ୍ ଭଲେ ଘୁଥା ନ ପାଇ ବହି ଯାଇଥିଲେ ଦୁଏତ ଚୋରିଏ ସୌତ୍ତଭ୍ୟର କଥା ହୋଇଥାନ୍ତା—ଚୋରିଏ ଅଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ-ଜନକ ଜନପ ଦୁଏତ ସମ୍ଭବପର ହୋଇ ପାରଥାନ୍ତା । କନ୍ତୁ ବଧ୍ୱର ଜନ୍ମ ଭିନ୍ନ ଥିଲ । ଛଅ ଟନ ଓଜନ ମିଲ୍ଟେଶ୍ସ ପୋଷାକବାସ୍ତ ସେହ୍ନ ଅଡଜାସ୍ତ ଓ୍ୟାଉନର ପଛପଟ ବା ତକ ଚୋରିଏ ସାମାନ୍ୟ ବାଧା ପାଇଲ ।

ଉହ୍ !

ଆଉ ଦେଖି ହେଲ ନାହିଁ ।

ଦର୍ଶକମାନେ ଚତ୍କାର କର ଉଠଲେ ।

କ କରୁଣ - ଦୃଦସ୍ପ ବଦାରକ ଦୃଶ୍ୟ ।

ପିଅରଙ୍କ ମୁଣ୍ଡର ଖୋଲପା ଅଲଗା ହୋଇଯାଇଥିଲ । ସେଇ ମସ୍ତିଷ୍କ ରେଖା-ଅମ୍ର ଦଭାବନ କଣ ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାର ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଚାହା ଅବହେଳିତ ହୋଇ ରକ୍ତାକ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ଘୁଷୁରେ ମଝିରେ ପଡ଼ ରହିଲା । ସେଇ ବସ୍ତ୍ରବଦ୍ୟାତ ବଙ୍କାନ-ବନ୍ତଠାରୁ ଦୁନଆ ବହୁତ ଆଶା କରଥିଲ ସେ ମାତ୍ର ଛତ୍ରାଲିଶ ବର୍ଷ ବସ୍ତ୍ରସରେ ମତ୍ତାନ୍ଦ୍ରାରେ ଶାସ୍ତିତ ହେଲେ ।

ପୋଲିସ୍ ସେହ୍ନ ମୃତ ଅଥବ ଭଗ୍ନ ଶସ୍ତ୍ରରକୁ ଉଠେଇ ବଭିନ୍ନ ଚାଉ ଅନ୍ତେଇଲା କନ୍ତୁ ସେହ୍ନ କର୍ଦ୍ଦମାକ୍ତ ଏବ ଶସ୍ତ୍ରରକୁ ନେବାକୁ ସମସ୍ତେ ମନା ଜଲେ, ସେ ବ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏକ ବଧିର ବସ୍ତୁମ । ସେହି ଚର୍ଚ୍ଚିପାରିଲେ ନାହିଁ ଯେ ସେହି ମୃତ ଶବ୍ଦର ଜଣେ ଅସାଧାରଣ ମାନବର ।

ଧୀରେ ଧୀରେ ମୃତ ଶବ୍ଦର ସ୍ପର୍ଶେନ୍ଦ୍ରିୟରେ ଭିଡ଼ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସମସ୍ତେ ସେହି ଓ୍ୱାନନ୍ ସ୍ପଲକକୁ ଉତ୍ସୁକତା ଭରା ମାଣବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଏହି କରୁଣ ନାଟକର ଅନଚ୍ଛୁକ ରଚୟିତା ଲୁଇମାନନ୍ ପଥର ଭଳିଆ ଚୁପ୍ ହୋଇ ରହିଲା । ପୋଲ୍ସ ଭାକୁ ଭଷା ଜଣା ନଥିଲେ ତାର ଅବସ୍ଥା ସାଂଘାତିକ ହୋଇଯାଇଥାନ୍ତା ।

ସେହି ମୃତ ଦେହ ଚୋଟିଏ ଷ୍ଟ୍ରେଚରରେ ବୁଡ଼ାହୋଇ ପୋଲିସ ଷ୍ଟେସନକୁ ଅଣା-ହେଲା । ପକେଟରୁ ଜାରଜପତ୍ର କଢ଼ାହୋଇ ଚଢ଼ାଇ ଜବତ୍ ହେଲା । ସମସ୍ତେ ଜନତା ଏହି କରୁଣ ସମ୍ବାଦ ପାଇ ମର୍ମାହତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଡାକ୍ତର ଡକାହେଲା । ଏ ସମ୍ବାଦ ସ୍ପର୍ଶ ଆଡ଼େ ବ୍ୟାପିଗଲା । ଯିଅର ମୃତ ! ପ୍ୟାଗ୍ଭର ପ୍ରାପ୍ତ ସମସ୍ତ ମାନ୍ୟଗଣ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି ଛୁଟି ଆସିଲେ । ଏସବୁ ଦେଖି ସେହି ଦ୍ରବ୍ୟାଭାଣ୍ଡର ଅନଚ୍ଛୁକ ରଚୟିତାର ଆଖିରୁ ଧାର ଧାର ଲୁହ ବୋହି ବୋହି ଆଖି ଲାଲ ଟାଳଟିଗଲା ।

କ୍ୟୁଙ୍ଗ ପରିବାରରେ ସେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ଦୁର୍ଘଟଣାର ଗନ୍ଧ ବି ପହଞ୍ଚି ନ ଥିଲା । ଘର ଭିତରେ ବୃଦ୍ଧ ଡାକ୍ତର କ୍ୟୁଙ୍ଗ ଏକୁଟିଆ । ମେଘ୍ସ ସଦ୍ଭରକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଫରାସୀ ଜଣଭଦ୍ରର ସ୍ପର୍ଶ୍ରପତ୍ର ଜଣେ ପ୍ରତିନିଧି ଆସିଲେ କ୍ୟୁଙ୍ଗ ଭବନକୁ । ମେଘ୍ସ ଫେରି ନଥିବା ଶୁଣି କଛୁ ଶବ୍ଦର ନଦେଇ ସ୍ପର୍ଶ୍ରଗଲେ । ତାପରେ ଆସିଲେ ବଙ୍ଗାଳ ଫେରିଲଟିର-ଜଣ ବୃଦ୍ଧ ପିତା ଏସବୁ ରଣ୍ୟମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଆଗମନରେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଶୋକ ଜର୍ଜରିତ ମୁଖ ଦେଖି ପ୍ରଥମେ ଅଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବୋଧକଲେ । ମନରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଲା— ସମସ୍ତେ କାହିଁକି ମେଘ୍ସଙ୍କୁ ଖୋଜୁଛନ୍ତି ? ସେହି ମର୍ମନ୍ତୁଦ ସମ୍ବାଦ ଅଦ୍ଯ ବେଶି ସମୟ ଅଛପା ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଅଶାନ୍ତ ହୋଇ ପଚାରିଲେ "ମୋର ପୁଅ ବୋଧହୁଏ ମୃତ ! ପ୍ରକୃତ ଘଟଣା ଶୁଣିସାରିବାପରେ ବୃଦ୍ଧ କ୍ୟୁଙ୍ଗଙ୍କ କୁଞ୍ଚିତ ଚକ୍ଷୁକରେ ଲୋତକର ଢେଉଢେଉ ଧାର ପ୍ରବାହିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ଛଅଟା ବାଜିଲା ସତ୍ତରରେ ଅନର କାମ ଶେଷ କରି ମେଘ୍ସ ଘରକୁ ଫେରିଲେ । ମେଘ୍ସଙ୍କ ଶାନ୍ତ ଚେହେରାରେ ଅନନ୍ତର ଚିହ୍ନ ଖେଳି ଯାଇଥିଲା । ଦୁଆଡ଼ି ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ଜମର୍ଦ୍ଦ ବଦନ ଦେଖି କଛୁ ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ପଲ୍ଲା ଆପେଲ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରକୃତ ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ ମେଘ୍ସଙ୍କ ଦ୍ରବଦ୍ରବ ବଦନରେ ବିଶାଦର କାଳିମା ଛାଇଚଲା । ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ସତେ ଯେମିତି ଜାଲ ଅଭାଶ ଛାଇଁ ପଡ଼ିଲା । ପଥର ଭଳିଆ ସବୁ କଛୁ ଶୁଣିଗଲେ । ବୋଧହୁଏ ଦୁଆଡ଼ି ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେହି ଦାରୁଣ ସମ୍ବାଦ ପ୍ରଥମେ ଦୁଏତ ବିଶ୍ୱାସ ଜଣାଇଲେ ନାହିଁ । ବିଶ୍ୱାସ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉଚ୍ଚାରିବାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବ ନଥିଲେ । ଧୀର ଏବଂ ଶାନ୍ତ ସ୍ୱରରେ ପଚାରିଲେ, "ପିଅର ମୃତ ? ମୃତ ? ସମ୍ପ୍ରତି ସ୍ତ୍ରୀ ଘରେ ମୃତ ?" ତାଙ୍କର ଦୃଢ଼ସ୍ୱର ନମନ ଦରବାକୁ ଲଗିଲେ କନ୍ତୁ ନଷ୍ଟ ଆର୍ଦ୍ର ବ ହେଲେ ନାହିଁ । ଲେଡଙ୍କ ଅଶ୍ରୁାବନା ଶୁଣି ବ ସେ କନ୍ତୁ ଶୁଣି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ନଜର ପାଖୀର ଅପେକ୍ଷାରେ ରହିଲେ ।

ଅଠଟାବେଳେ ଆମ୍ବୁଲନସ ତାଙ୍କ ଘର ସାମନାରେ ଅଟକିଲା । ମେଣ୍ଟ ତା ଉପରକୁ ଚଢିଯାଇ ଦେଖିଲେ ପିଅରଙ୍କ ସୌମ୍ୟ-ନିଶ୍ଚଳ ମୃତ ଶରୀର ଭଲ ନଦିଲାରେ ଥିଆ ହେଇଛି । ମେଣ୍ଟ କନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ଯିଦ୍ଦି ସେହି ମୃତ ଶରୀର ପାଖରେ ଏକୁଟିଆ ରହିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଶ୍ରାବଣର ଧାରା । ସେ ବଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁନଥିଲେ ଯେ ପିଅର ମୃତ । କି ସୌମ୍ୟ ରୂପ ! ପାରଲଳା ପର ମେଣ୍ଟ ସେହି ମୃତ ଶରୀରକୁ ଚୁମ୍ବନରେ ନରପୁର୍ଣ୍ଣ କରିଦେଲେ । ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ନେବାର ଚେଷ୍ଟା କରାଗଲା, ସେ କନ୍ତୁ ଚଳେନ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଶରୀରକୁ ଛାଡ଼ି ସେ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ନ ।

ସେ ରାତିରୁ ଗୋଟିଏ ପରନ ଯୁଗଳର ଅବସାନ ଘଟିଲା । ପିଅରଙ୍କ ଶରୀର ଯେତେ ଶାନ୍ତ ଏବଂ ଜୀବନ୍ତ ଦେଖାଗଲେ ବ ମୃତ ଶରୀର ତ ! ମେଣ୍ଟଙ୍କ ମନ ଯେତେ ଅମାନଙ୍କ ହେଲେ ବ ସାମାନ୍ୟତ ନସ୍ୱମ ଅଟୁ ତ !

ପିଅରଙ୍କୁ ଜବର ତଅରଲା ।

ସାତାଦିନ ମେଣ୍ଟ ଶଯ୍ୟା ପଡ଼ିଲେ । ଜୀବନ ଦୁର୍ବିସହ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ତଥାପି ତାଙ୍କ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଚ୍ୟୁତି ନାହିଁ । ଅଣାଅଣି ବର୍ଷର ବୃଦ୍ଧ ଶ୍ୱଶୁର ଏବଂ ଦୁଇଟି ତନୟାର ଭବିଷ୍ୟତ ଚିନ୍ତାରେ ନମଗ୍ନ ରହି ମେଣ୍ଟ ପୂର୍ଣ ଥରେ ଜୀବନର ରୂକ୍ଷ ପଥରେ ଅଗସର ହେଲେ ।

ପିଅରଙ୍କ ଏହି ନର୍ମନ୍ତିକ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ତାଙ୍କ ସ୍ତମ୍ଭେପର ପଦବୀ ଖାଲି ପଡ଼ିଲା । ପିଅରଙ୍କ ଅସମାପ୍ତ କାମ କାରି ଅବାଧରେ ପୂର୍ଣ ଗ୍ଲବ ସେ ବଷୟରେ ସମସ୍ତେ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ମେଣ୍ଟ ସେ ପିଅରଙ୍କ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୁରଣ କରିବା ପାଇଁ ଏକମାତ୍ର ଫରପା ବୈଜ୍ଞାନିକ ତାହା ସମସ୍ତେ ଅନୁଭବ କଲେ । କନ୍ତୁ କେହି ମଡ଼ଲା ସ୍ତମ୍ଭେପର ପଦବୀରେ ଲୁମ୍ବିତ ହେବା ଅନେକ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତି ପସନ୍ଦ କଲେ ନାହିଁ । ମାର୍ଥେଲସ ବାର୍ଥେଲଟ୍ ପଲ୍ ଆପେଲ୍ ଏବଂ ଲ୍ୟାଙ୍ଗର୍ଡଙ୍କ ଗ୍ପରେ ଶେଷରେ ମେଣ୍ଟ ପିଅରଙ୍କ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୁରଣ କଲେ।

ଚଶ୍ମାର ଦାଖ ଓ ଘ୍ରାଣ ବେଳେବେଳେ ମେଣ୍ଟଙ୍କୁ ଅସସ୍ତ କରି ଦେଉଥିବା ସମସ୍ତରେ ପିଅରଙ୍କ ସ୍ମୃତି "ଯାତ୍ରା ଘଟିଲେ ବ, ଏପର କ ଜଣକୁ ଆସ୍ପାସ୍ତାନ ଶରୀର ନେଇ ଜୀବନ-ଯାପନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ନଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହିଁ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ" ପୂର୍ଣି ଥରେ ମେଣ୍ଟଙ୍କୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପଥରେ ଅଗସର ହେବାକୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଉଥିଲା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପିଅରଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ସେଭିମବ୍ରୁ ବହୁ ବାନ୍ଧବ ଆସିଥିଲେ, ଜଣକ ପରେ ଜଣେ ଗ୍ଲାସ୍‌ଗଲେ । ସବାଶେଷରେ ଚଲେ ବଡ଼ ଭଉଣୀ ବ୍ରୋନ୍ୟା । ଉନେ ଲୁନ୍‌ର ମଧ୍ୟାହ୍ନରେ ବ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କୁ ଡାକ ମେଡ୍ମ ନଜ ଶୋଇବା ଘରକୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଏବଂ ଭିତରୁ କବାଟ ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ । ଗ୍ରୀଷ୍ମ କାଳରେ ଘରଭଟରେ ଜଳୁଥିବା ନଆଁ ଦେଖି ପ୍ରଥମେ ବ୍ରୋନ୍ୟା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଚକିତ ହେଲେ । ମେଡ୍ମ ଜିନ୍ଥ ନ ଜନ୍ଦ ଅଦରରେ ସାଇଡ଼ ରଖିଥିବା କୋହିବ ପ୍ୟାକେଟ୍ ଆଣି ସାମନାରେ ଥୋଇଲେ । ପ୍ୟାକେଟ୍ ଭିତରେ ଥିଲା ପିଅରଙ୍କ ଦୁର୍ଘଟଣା ସମୟର ରକ୍ତାକ୍ତ ଏବଂ ଜର୍ଜରିତ ଲୁଗାପଟା । ସେ ସବୁକୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି ଧୀରେ ଧୀରେ ଜଳନ୍ତା ନଆଁରେ ନକ୍ଷେପ କଲେ । ତାପରେ ଦୁଇାତ୍ମ ଙ୍ଗେ ଜନା ବୁକୁରେ ଘୁସି ମେଡ୍ମ ଜଈ ଜଈ ହୋଇ କାନ୍ଦିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ସେ ଜନାରେ ଲାଗିଥିଲା ପିଅରଙ୍କ ମସ୍ତିଷ୍କର କିଛୁ ଅଂଶ ଯାହା ଉନେ ନଜନ ଉଥ୍ୟର ସନ୍ଧାନ କରିବା ପାଇଁ ସମର୍ଥ ଥିଲା । ମେଡ୍ମ ସେହି ଜନାକୁ ଘନଘନ ନିମ୍ନନ ଦେଇ ଜୋ ଜୋ କାନ୍ଦିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ବ୍ରୋନ୍ୟା ଧୀରେ ଧୀରେ ସେ ଜନା ଖଣ୍ଡକ ଭଉଣୀ ହାତରୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ଜଳନ୍ତା ନଆଁରେ ନକ୍ଷେପ କଲେ ।

କିଛୁ ସମୟ ପରେ ମେଡ୍ମ ସାମାନ୍ୟ ଶାନ୍ତ ଅନୁଭବ କଲେ ।

ତାପର ଉନ ବ୍ରୋନ୍ୟା ଔୟାର୍ସ ଅଭିମୁଖରେ ଯାତ୍ରା କଲେ । ସେହି ଘରେ ରହୁଥିଲେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପରିବାରର ମୁଖ୍ୟ ହିସାବରେ ଅଝଟିଶ ବର୍ଷ ବସ୍ୟା ମେଡ୍ମ ଏବଂ ଅଣାଅଶୀ ବର୍ଷ ବସ୍ୟା ବୃଦ୍ଧ ଡାକ୍ତର କ୍ୟୁରୀ ଆହୁ ଦୁଇଟି ଅବୋଧ ଶିଶୁ ।

ନଭେମ୍ବର ୫, ୧୯୦୬ରେ ମେଡ୍ମ ସୋବନ୍‌ରେ ପିଅରଙ୍କ କାମରେ ଯୋଚଦାନ କଲେ । ସେ ଉନ ସେ "ରାସରେ ଆପ୍ତନ ଉଥ୍ୟ" ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବକୃତା ଦେବେ ବୋଲି ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲ ସୋବନ୍‌ରେ ଜଣେ ମହିଳା ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ବକୃତା ଦେବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିବାରୁ ଶ୍ରୋତ୍ରମ୍ଭଳୀଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଇସ୍ତ୍ର ର୍ବ ଜନତା ମଧ୍ୟ ଏହି ବକୃତା ଶୁଣିବା ପାଇଁ ସମବେତ ହୋଇଥିଲେ ।

ସୋବନ୍‌ରେ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ଦେବା ଧୃଷ୍ଟରୁ ମେଡ୍ମ ପିଅରଙ୍କ ସମାଧିରେ ପୁଷ୍ପ ର୍ପଣ କରି ପିଅରଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦ ଭିକ୍ଷା କରିଥିଲେ ।

ଠିକ୍ ଉନ ଦେଉଟା ବେଳେ ମେଡ୍ମ ଦ୍ୱଲ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ସମବେତ ଜନତାର ଦୃର୍ତ୍ତ ଧ୍ୱନି ଂରେ ଆରମ୍ଭ କଲେ, "ଉତ ଦଶବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବଜ୍ଞାନରେ ଯେଉଁସବୁ ଅଗ୍ରଗତି ହୋଇଛୁ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବସ୍ତୃତା କଲେ ଜଣେ ବଜ ଏବଂ ବଦ୍ୟୁତ୍ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସ୍ୱବଧାସ୍ତର ଅଗ୍ରଗତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ଉତ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲ...."

ଶ୍ରୋତମାନଙ୍କ କଲ୍ୟ ଧ୍ୱନାତ୍ମ ଅଟକଯଲ । ପିଅରଙ୍କ ବକୃତାର ଶେଷ କାବ୍ୟ ମେଡ୍ମଙ୍କ ଅଧ୍ୟାପକ ଜୀବନରେ ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟ ହୋଇ ଆରମ୍ଭ ହେଲ । ସଉଓ ବାକ୍ୟଟିରେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦୌଣପି ଜରୁଣତା ନଥିଲା ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ପିଅଶଙ୍କ ପ୍ରତି ଉଦ୍ରେକ ହେଲା ଏବଂ ଭେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତି ପାଇଁ ଶୋକର ଚ୍ଛାୟା ଖେଳିଗଲା ।

ପିଅଶଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ପରୁବେଳେ ମେଘାଙ୍କ ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ ହେଲା । ଯେଉଁ ଗବେଷଣା-ଚାରରେ ପ୍ରତିଛ ଯୁଗଳ ଅବଶ୍ରାନ୍ତ ପଶ୍ରମ କରି ଦୁନଆକୁ ରେଡ଼ିଅମ୍ ଦାନ କରିଥିଲେ ତାର ନର୍ଯାଦା ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରଖିବା ପାଇଁ ମେଘା ସଜଲ୍ପବଦ୍ଧ ହେଲେ । ପିଅଶଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କ ସାଧୀତ୍ୱ ଜୀବନରେ ବେଳେବେଳେ ଅସହ୍ୟ ବେଦନାର ହୂତ୍ପାତ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟା ତାଙ୍କୁ ଗବେଷଣା କରିବାକୁ ସ୍ପୁରଣା ଦେଉଥିଲା ।

ସେଦ୍ଦ କରୁଣ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ମେଘାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ବଗ୍ଦ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନର ଆବର୍ଭାବ ହେଲା ତାହା ଆଜି ପୁରଣ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଜୀବନର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଏକ ଦୃଃଖିନୀ ନାସ୍ତ ପରି ଜାଲାତପାତ ହଲେ । ଭବଷ୍ୟତ ଜୀବନରେ ସଫଳତା ଆସିଲା—ଧନ ଓ ସମ୍ମାନ ଆସିଲା । କନ୍ତୁ ସେ ଉନର ସେଦ୍ଦ କରୁଣ ମୃତ ମେଘାଙ୍କ ମୁଖ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଭୁଲା ରହିଗଲା ।

—o—

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦଶମ ପରିଚ୍ଛେଦ

"ଏକାକ୍ଲର୍ନ"

ଜଣେ ମେଧାବୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସାହଚର୍ଯ୍ୟରେ ମେଗ୍ସ ଘରଜାମ ତଥା ଲେବୋରେଟୋଗ୍ସ କାମ ଅତ ଦକ୍ଷତାର ସହିତ ସମ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଇଥିଲେ । ଏକୁଟିଆ ସବୁ ଦାୟିତ୍ୱ ମୁଣ୍ଡାଇବା ମେଗ୍ସଙ୍କ ପାଇଁ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ ହୋଇପଡ଼ିଲ ।

ସିଏକ୍ସ୍‌ରେ ଗୋଟିଏ ଘର ଭଡ଼ାସୂତ୍ରରେ ନେଇ ମେଗ୍ସ ଶ୍ୱଶୁର ଏବଂ ଦୁଇଟିଙ୍କ ସହିତ ନୂତନ ଭଡ଼ାଘରେ ରହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ସେଠି ଟ୍ରେନରେ ଯୋବନକୁ ଫିରିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ସ୍ପାସ୍ ଅଧଘଣ୍ଟା ଲଗୁଥିଲ । ପିଲାମାନଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ ଜଣେ ବୃଦ୍ଧ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବୁଝାଇଥିଲେ । ଡ କ୍ଲର କ୍ୟୁଗ୍ସ ଦୁଇ ଜାରୁଣ୍ଡୀଙ୍କର ସ୍ପିସ୍ ସହଚର ହୋଇ ସମସ୍ତ ଜଟାଇବାକୁ ଲଗିଲେ ।

ମେଗ୍ସଙ୍କୁ ଘରକୁ ଫେରି ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ଜଣବା ପାଇଁ ବେଳ ଦେଇ ନଥିଲ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ପୁଂ ପରିଚଳକ ଲଟିନ୍ ଦ୍ୱାର୍ଟରର ଦୋକାନ ମାନଙ୍କରୁ କନ୍ଦୁ ଜରି ଅତ ପୃଷ୍ଠ ଭିତରେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ଶେଷ କରୁଥିଲେ ।

ଗ୍ରେଟ୍ ଜିଅ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କୁ ଜଷ୍ଟ ହେବବୋଲ୍ ସେ ଭଲାଣ୍ୟରେ ପିଅରଙ୍କ କଥା ଉତ୍ଥାପନ କରୁ ନଥିଲେ ଏବଂ ମନର ବେଦନାକୁ ଗୁପି ନଜର୍ଜନରେ ଅଶ୍ରୁମୋଚନ କରୁଥିଲେ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ତଥା ମାନସିକ ଗୁପରେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ମେଗ୍ସଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଭଲ ରହିଲ ନାହିଁ । ବେଳେବେଳେ ସେ ମୂର୍ଚ୍ଛାହୋଇ ପଡ଼ି ଯାଉଥିଲେ । କନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ଶମେ ସାସ୍ ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଗଲ । ବେଳେବେଳେ ନଜର ଦୁର୍ବଳ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବପସ୍ତ ଭେଟ ମେଗ୍ସ ପିଲ୍ଲମାନଙ୍କ ଉବଷ୍ୟତ ଚନ୍ତାରେ ଚନ୍ତାତ ରହୁଥିଲେ ।

ଏହ୍ନ କଠିନ ସମସ୍ତରେ ତାଙ୍କର ସାହଚର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଦୁଇଜଣ ହେଲେ ମାଣ୍ଟ କାମିନାସ୍ତା ଏବଂ ବୃଦ୍ଧ ଡାକ୍ତର କ୍ୟୁଗ୍ସ । ଭଲ ଯୋଗେଫଙ୍କ ଶାଳୀ ମାରିଆ ଆଇଗନ୍ ଏବଂ ଇଭଙ୍କ ଉଉଣ୍ଡୈସ୍ ଭିତରେ ମେଗ୍ସଙ୍କୁ ସଯେଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । ପିଅରଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ ମର୍ମାହତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପିତା ଅଯଥାରେ ଶୋକ ଜର୍ଜରିତ ହେବାର ଅବସରପାଇ ନଥିଲେ । ପୁଅର ଜବର ଦେଇ ସାରିବା ପରେ ସେ ଶ୍ମଶାନକୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ପାଇଁ ଯାଇ ନ ଥିଲେ । ମେଗ୍ସ ଏହ୍ନ ଦୃଢ଼ତା ଦେଖି ଯଥେଷ୍ଟ ବଳ ଲଭ କରିଥିଲେ ।

ଡକ୍ଟର କ୍ୟୁଗ୍ସଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ମେଗ୍ସଙ୍କ ପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦ ଦାୟକ ଏବଂ ପିଲ୍ଲଙ୍କ ପାଇଁ ଉପଭୋଗ୍ୟ ହୋଇଥିଲ । ଖେଳ ଛଳରେ ସେ ଆଇଗନଙ୍କୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲେଖକମାନଙ୍କ ରଚନା ବିଷୟରେ ଜହ୍ନ ଶିକ୍ଷାଦାନ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧୧୦୧ ରେ ଡାକ୍ତର କ୍ୟାପ୍ଟ ପୀଡ଼ିତ ହେଲେ ଏବଂ ଫେବୃଆରୀ ୨୫, ୧୧୧୦ରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କଲେ । ଏକୁଟିଆ ଜୀବନର ଜଣେ ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ରୀର ସାଥୀଙ୍କୁ ହରାଇ ମେଣ୍ଟ ମର୍ମାହତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ମେଣ୍ଟଙ୍କ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ପିଅରଙ୍କ ଶବର ଖୋଳାଯାଇ ସବା ତଳେ ବୃଦ୍ଧଙ୍କ ଜଡିନ୍ ରଖାଯାଇ ତା ଉପରେ ତାଙ୍କ ପୁଅ ପିଅରଙ୍କ ଜଡିନ୍ ରଖାଗଲା । ତା ଉପରେ ଜନର ମୁଖ୍ୟରେ ଜଡିନ ଦେଖାଯିବାର ସ୍ଥାନ ଛଡାଯାଇ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶରେ ଶବର ଢଙ୍କାଗଲା । ବୃଦ୍ଧଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ କନ୍ଥଦନ ମେଣ୍ଟଙ୍କୁ ତଥା ପିଲ୍ଲମାନଙ୍କୁ ଅତି ଏକୁଟିଆ ବୋଧ ହେଲା ।

ଚାର୍ଲିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଚୁଟିମାନଙ୍କରେ ମେଣ୍ଟ ଥ୍ୟାଣ୍ଟ ଗ୍ରୁଡ଼ ବୁଝିତେ ଯାଇପାରୁ ନଥିଲେ । ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଦୈତ ଦୁଇଜଣ ମାଲ୍ଡର୍ସୀ ହେଲେନ୍ କେଲେଙ୍କ ସଙ୍ଗତ ଚୁଟି କଟାଉଥିଲେ । ୧୧୧୧ରେ ଟିମାନଙ୍କୁ ଧଣ ମେଣ୍ଟ ପ୍ରଥମଥର ପୋଲଣ୍ଡ ଯାତ୍ରାକଲେ । ଯେତୋଫେନ୍‌ର ପ୍ରତ୍ଥ ଜବାସରେ ମାଲ୍ଡର୍ସୀ ବ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ଘାଟରେ ଅଇରନ୍ ଏବଂ ଇଭ୍ ଯୋଡାତଡା, ପିନ୍‌ଜନ୍‌ଠୁ ଅରମ୍ଭ ଜଣ ଯାବତୀୟ ମଜ୍ଜନ ଜଲେ ।

ପିଲ୍ଲମାନଙ୍କୁ ପଢ଼ାଇବା ବଷୟ ନେଇ ମେଣ୍ଟ ବଡୁତ ଚନ୍ତ୍ରତ ହେଲେ । ସାଧାରଣ ସ୍କୁଲର ସାଠ୍ୟକ୍ରମ ତାଙ୍କମନକୁ ସାଇଲ ନାହିଁ । ପିଲ୍ଲମାନଙ୍କ ଗାଇଁ ବୟସ୍କ ସମ୍ପର୍କି ଗ୍ରୁଡ଼ସିବା ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରକୃତ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଉପରେ ସେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ । ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ରମାନେ ଏବଂ ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ଆବଷ୍କୃତ ଏକ ସ୍ଥାନ ଯେଉଁଅନ୍ଚଳ ବନ୍ଧନସ୍ଥରେ ସେ ଲକ୍ଷାଧିକ ପୂବର୍ଷ ଫ୍ରାଙ୍କ ଦ୍ୱାପଲ କରି ପାରିଥାନ୍ତେ, କନ୍ତୁ ପିଅରଙ୍କ ଇଚ୍ଛାକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇ ତାଦ୍ୱା ସେ ତବେଷଣାଗାରକୁ ଉପଦ୍ୱାର ରୂପେ ଦାନ କଲେ । ମେଣ୍ଟ ଜାଣିଥିଲେ ସେ ଜଣବ ହେବା ଅସୂବଧା ଜନତ କାରଣ ତାଦ୍ୱା ସେ ଅଙ୍କେ ଲଭେଇ ଥିଲେ; କନ୍ତୁ ବପୁଳ ସମ୍ପତ୍ତିର ମାଲିକ ହେବା ତାଙ୍କ ମତରେ ଅବାନ୍ତର ଥିଲା ।

ସାଧାରଣତଃ ପେଣ୍ଟନ୍ ଦମ୍ପତ୍ତି, ଲେଞ୍ଜେଭିନ୍, ସ୍କ୍ୱିନସ ଦମ୍ପତ୍ତି ଏବଂ ଡ଼େବର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ମେଣ୍ଟଙ୍କ ଘରକୁ ଅନ୍ୟମାନେ ଦ୍ୱଚତ ଆସୁଥିଲେ । ପିଲ୍ଲମାନେ ସେଥିପାଇଁ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ସହତ ଲୌକିକତା ରକ୍ଷାକରି ବ୍ୟବହାର କରିବା ଦ୍ୱତାନ୍ତ ଶିସ୍ତି ପାଣ୍ଡ ନ ଥିଲେ । ସ୍କୁଲର ଅଯଥାର୍ଥତା ଦୁଦସ୍ତଙ୍ଗମ କରି ମେରୀ ଓ ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପିଲ୍ଲ-ମାନଙ୍କୁ ଏକ ସତ୍ତଯୋଗୀ ଗୌଅଶିକ୍ଷା ଯୋଜନାରେ ଶକ୍ଷାଦାନ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ। ପେଣ୍ଟନ୍ ରସାୟନ ବଜ୍ଞାନ, ଲେଞ୍ଜେଭିନ ଗଣିତ, ସ୍କ୍ୱିନ୍‌ସ, ଶ୍ରୀମତୀ ପେଣ୍ଟନ୍ ଓ ପ୍ରଫେସର ମୋଟିନ୍‌ଦ୍ୱାଦ୍ୱାରା ଏବଂ ମେରୀ ପଦାର୍ଥ ବଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥିଲେ । ସେହି ପିଲ୍ଲମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଫ୍ରାନସିସ୍ ପେଣ୍ଟନ୍, ଜନ୍ ଲେଞ୍ଜେଭିନ୍, ଇସାବେଲ ସ୍କ୍ୱିନ୍‌ସ ଏବଂ ଆଇରନ୍ କ୍ୟୁରି ଭବଷ୍ୟତ ଜୀବନରେ ବଖ୍ୟାତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ । ଏହି ଗୌଅ ଶିକ୍ଷାଦାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରାସ୍ ଦୁଇବର୍ଷ ଭଲ ଭାବରେ ଚାଲିଲା । ତାପରେ ସ୍କୁଲ ପରୀକ୍ଷା

Digitized by srujanika@gmail.com

ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ଲାଗି ସେମାନେ ବଉନ୍ନ ସ୍କୁଲରେ ଭର୍ତ୍ତି ହେଲେ । ଆଇରନ୍ ଜଲେନ ସେଭ୍ରନ୍‌ରୁ ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇଥିଲେ ।

ତବେପଣ। ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପିଲଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରତି ମେସ୍ତ ସଦ୍ଦା ଯତ୍ନବନ୍ତ ଥିଲେ । ସିଅଙ୍କ ସହିତ ମଧୁର ସମ୍ପର୍କ ରକ୍ଷା କରି, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚିଠିରେ ସ୍ନେହର ପ୍ରୋତ ବୁହାଇ ସେ ଆଇରନ୍ ଏବଂ ଇରଜ୍ଜ ଦୁଃଖ ଓ ସ୍ଥାନଚ୍ୟୁତି ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ସବୁବେଳେ ଯତ୍ନ କରୁଥିଲେ ।

—*—

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏକାଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ

"ନୟୁଡର ପରିହାସ"

ଜୀବନରେ ଦୁଃଖ ଏବଂ ସୁଖ ମଧ୍ୟରେ ସମତା ରକ୍ଷିବା ଶ୍ରେୟସ୍କର । ମେଘଙ୍କ ଜୀବନରେ କନ୍ଦୁ ଅଭ୍ୟୁଚ ଘଟଣା ସବୁ ଘଟିଥିଲା । ଖ୍ୟାତିର ଶିଖରରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀର କୁଟଚକ୍ରରେ ଭାଙ୍ଗି କରୁଣ ଜୀବନଯାପନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ପ୍ରାପ୍ତମିତ ଜୀବନ ଫଗ୍ଗାମରେ ଦୁଃଖଭଞ୍ଜକୁ ଏଡ଼ ମେଘ୍ସ ଆଡେଇ ଆସୁଥିଲେ ଭବଷ୍ୟତ ଜୀବନ ସୁଖମସ୍ୱ କରିବା ପାଇଁ । ପାରିବାରିକ ଜୀବନର ସୁଖସ୍ୱେତ କରୁଣ୍ ନ କରୁଣ୍ଣ ଭାଙ୍ଗି ପ୍ରିସ୍ତମ ଜଣା ଯୋଗ୍ୟତମ ସଙ୍ଗଜମୀଙ୍କୁ ଡ୍ରରେଇବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଅଶେଷ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ସହିତ ସେ ମୃତ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଅସମାପ୍ତ ଉବେଷଣାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ପାଇଁ ଲାଗି ରହିଲେ । ୧୯୦୮ ରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଫେସର ପଦବୀକୁ ଉନ୍ନିତ ହେଲେ । ସେହି ବର୍ଷ ମେଘ୍ସ ଛ ଖଣ୍ଡ ପୁସ୍ତକ। ବଶିଷ୍ଟ "ପିଅର କ୍ୟୁରୀଙ୍କ ଅବଦାନ" ଫରାସୀ ଭାଷାରେ ସମ୍ପାଦନା କରିଥିଲେ । ୧୯୧୦ରେ ଫରାସୀ ଭାଷାରେ ନ' ଖଣ୍ଡ ବିସ୍ତୃତ ପୁସ୍ତକ। ବଶିଷ୍ଟ "ତେଜସ୍କ୍ରିୟତା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସନ୍ଦର୍ଭ" ରଚନା କରି ସେ ପିଅରଙ୍କ ସ୍ମୃତି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ଏସବୁ ପାଇଁ ଭାଙ୍ଗି କଠୋର ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଉପରୋକ୍ତ ଉଭୟ ପୁସ୍ତକର ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାରେ ପିଅରଙ୍କ ଚିତ୍ର ଛପାଯାଇଥିଲା ।

୧୯୦୭ରେ ଆମେରିକାର ଜନସେବୀ ଆଣ୍ଡ୍ରୁ କାର୍ଣ୍ଣେଗି (Carnegie)ଙ୍କ ବଦାନ୍ୟତା ହେତୁ ମେଘ୍ସଙ୍କ ଅଧୀନରେ କେତୋଟି ଉବେଷୋତ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ହେବାରୁ ସେ ଅନେକ ତରୁଣଙ୍କୁ ନୂତନ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଉବେଷଣାରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥିଲେ । ନେବ୍ରାସ୍କାଙ୍କ ପୁଅ ମରିସ୍ କ୍ୟୁରୀ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟତମ । ଏଣ୍ଡ୍ରେ-ଡେବର୍ଣ୍ଣ ଏ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମେଘ୍ସଙ୍କୁ ସହାୟତା କରିଥିଲେ ।

ପୋଲୋନିୟମ୍ ଏବଂ ରେଡ଼ିଅମ୍‌ର ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମ ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରି ମେଘ୍ସ ଅନେକ ନୂତନ ଉବେଷଣାର ସୂତ୍ରପାତ କରିଥିଲେ । ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ମୌଳିକ ପଦାର୍ଥମାନଙ୍କ ବର୍ଗୀକରଣ ଏବଂ ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ସ୍ରିଙ୍କମାନଙ୍କ ସରଣୀ ଶିରୋନାମ କରି ସେ ତେଜସ୍କ୍ରିୟତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉବେଷଣା କରିବା ପାଇଁ ସଂଘଟ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ସ୍ୱୁଡେପର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରୁ ମେଘ୍ସଙ୍କ ଉବେଷଣାର ଭୂୟସୀ ପ୍ରଶଂସା ହେଲା ଏବଂ ଅନେକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଭାଙ୍ଗି ସମ୍ମାନସୂଚକ ଡକ୍ଟରେଟ୍ ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ କରିଲା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧୯୧୦ ଶେଷ ଅଡ଼କୁ ଫରାସୀ ବଙ୍ଗନ ଏକାଡେମୀରେ ଗୋଟିଏ ପଦ ଖାଲି ପଡ଼ିଲା । ମେଡ୍ଟଙ୍କ ବନ୍ଧୁମାନେ ଏହି ପଦ ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ତା ପୂର୍ବରୁ ମେଡ୍ଟ ଫ୍ରାନ୍ସର ସମ୍ମାନସୂଚକ ପଦବୀ ନଥ ଅଫ୍ ଚେଭାଲ୍ୟର ପିଅରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିଥିଲେ । ୧୯୧୦ର ଏକାଡେମୀ ନିର୍ବାଚନରେ ପିଅରଙ୍କ ପରାଜୟ ଏବଂ ୧୯୧୫ରେ ପିଅରଙ୍କ ଅବସାଦପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଜୟ ମନେ ପକେଇ ମେଡ୍ଟ ନିର୍ବାଚନରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱ କଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ମୌନ୍ଦପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁରୋଧ ଏଡ଼ି ପାରି ନଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବରୁଦ୍ଧରେ ବସ୍ତ୍ର ଯାଇଥିବା ଇର୍ଷାର ଜାଲ ସମ୍ପର୍କରେ ଜାଣି ନ ପାରି ମେଡ୍ଟ ଏକାଡେମୀର ପଦବୀ ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥୀପତ୍ର ଦାଖଲ କଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥୀପତ୍ର କେବଳ ଏକାଡେମୀରେ ନୁହେଁ ସାରା ଫ୍ରାନ୍ସରେ ଚଞ୍ଚଳ ସୃଷ୍ଟି କରିଦେଲା । ବଙ୍ଗନ ଦୋଷ୍ତ ଫିଲ୍ଡେ ଥ୍ୟାଟ୍ର କ୍ଲୋଡ୍ୟାଲ ଏ ଏକମାତ୍ର ଏବଂ ସର୍ବ ପ୍ରଥମ ନାଟ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟାବରେ ପ୍ରଫେସର ପଦବୀ ଭୂଷିତ କରିବାର ଗୌରବ ଅର୍ଜନ କରିବା ଦିନଠାରୁ ମେଡ୍ଟଙ୍କର ଅଜାଣତରେ ଅନେକ ଇର୍ଷାନ୍ୱିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଚେଭାଲ୍ୟର ଅଫ୍ ଅକ୍ଟୋବରର ଗୌରବ, ଡେଭ୍ ମେଡାଲ୍ ଏବଂ ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାରର ସମ୍ମାନ ପାଇସାରିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ମେଡ୍ଟ ଯେ ଜଣେ ନାଟ୍ୟ (ପୂର୍ଣ୍ଣି ବଦେଶିକା) ଏବଂ ନାଟ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏକାଡେମୀରେ ପ୍ରବେଶ କରିବ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର କଥା ବୋଲି ସୋବନ୍ଦର ଅନେକ ଉଥାକଥିତ ବଙ୍ଗ୍ୟାତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମତପୋଷଣ କରିଥିଲେ । ଏଡ୍ମଣ୍ଡ ଟ୍ରେନଲ୍ ନାମକ ଜଣେ ଲେଖକଙ୍କ ବଙ୍ଗନବଦ୍ଧ ମେଡ୍ଟଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଚଣ୍ଡ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ଜଲେ ।

ବଶ୍ୱଦରବାରରେ ଯେଉଁମାନେ ବଙ୍ଗ୍ୟାତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ରୂପେ ପରିଚିତ, ଯଥା :— ଜେନ୍ସ ଫଏନ୍ କେଆର, ଡଲ୍ଫର ଗ୍ରେଜ୍ସ ବମିଲ୍ ପିକାର୍ଡ, ପ୍ରଫେସର ଲପ୍ଲେନ୍, ପ୍ରଫେସର ବାଞ୍ଚେଟ୍ ଏବଂ ଡ ରବକ୍ ମେଡ୍ଟଙ୍କ ପାର୍ଥିବ ସପକ୍ଷରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଚଲେଇଲେ । ଅପର ପକ୍ଷରେ ଅଧ୍ୟାପକ ଆମାରଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ନାଟ୍ୟ ବରୋଧୀମାନେ ପ୍ରାମ୍ପୁର୍ଟ୍ଟ ଫଗ୍ରାମ ଚଳାଇଲେ । ଆଠବର୍ଷ ଭଲେ ଯେଉଁ ଆମାରଙ୍କ ପିଅରଙ୍କୁ ପସ୍ତୁତ କରି ଏକାଡେମିସିଅନ୍ ପଦବୀରେ ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥିଲେ ସେ ଦୃଢ଼ତଣ୍ଠରେ ପ୍ରସ୍ତାବ କଲେ ଯେ ଫ୍ରାନସର ବଙ୍ଗନ ଏକାଡେମୀରେ ନାଟ୍ୟମାନେ ସ୍ଥଗନେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ବରୁଦ୍ଧରେ କେବଳ ସେତକ ପ୍ରସ୍ତାବ ହୋଇଥିଲେ ବୋଧହୁଏ କଣ୍ଠ ଲଗି ନଥାନ୍ତା । ଟ୍ରେନ୍ଲଙ୍କ ସହଯୋଗୀମାନେ ମେଡ୍ଟଙ୍କ ବରୁଦ୍ଧରେ ଅପପ୍ରସ୍ତାର ଆରମ୍ଭ କଲେ । ମେଡ୍ଟଙ୍କୁ ଏକ ବଦେଶୀ ନାଟ୍ୟ ରୂପେ ଚିତ୍ରଣକର ସେମାନେ ଫ୍ରାନସ ପ୍ରତିର ଅଯଥା ଦ୍ୱାନ୍ଦ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ । ତାଙ୍କ ଅପପ୍ରଚାରମାନେ ଭୁଲ ଯାଇଥିଲେ ଯେ ମେଡ୍ଟଙ୍କ ଫ୍ରାନ୍ସ ପ୍ରତି ଅର୍ଦ୍ଧିଶସ୍ତ ଏବଂ ଫରାସୀ ଭାଷାରେ ସେ ନଭଲା । ୧୯୦ ରେ ଫରାସୀ ଭାଷାରେ ଛଅଶତ ପୃଷ୍ଠା ବଶିଷ୍ଟ "ପିଅର କ୍ୟୁଗ୍ରୀଙ୍କ ଅବଦାନ" ର ପ୍ରକାଶନା କର ଏବଂ ୧୯୧୦ରେ ନଅଶତ ବଜସ୍ତ୍ର ପୃଷ୍ଠା ବଶିଷ୍ଟ "ଡେଜସ୍ଟିସ୍ ସମ୍ପର୍କୀସ୍ ସନ୍ଦର୍ଭ" ରଚନା କର ତଥା ତାଙ୍କର ଗବେଷଣାର ନବଲ୍ଧ ତଥା ବନ୍ଧୁ ଭାମାଳା ଶୁଦ୍ଧ, ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଏବଂ ଶ୍ରୁତି ମଧୁର ଫରାସୀ ଭାଷାରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କର (ଏପରକି ଫ୍ରାନ୍ସରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ଉଥାକଥିତ ଫ୍ରାନ୍ସପ୍ରେମୀଙ୍କଠାରୁ ଢେର ଉଲଲ୍ଲବରେ) ମଧ୍ୟ

Digitized by srujanika@gmail.com

ବଡେଶିଳ ନାସ୍ତ ରୂପେ ଆଖ୍ୟା ପାଇବାରୁ ମେସ୍ତ ମର୍ମାହତ ହୋଇ ପଡିଲେ । ମେସ୍ତଙ୍କ କୁସ୍ତ ଜାସ୍ତ୍ରମାନେ ଭାବି ପାଇଥିଲେ ଯେ ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ପାଇଥିବା ପ୍ରଥମ ନାସ୍ତ ହୋଇ ସେ ସେହି ସମ୍ମାନ ଫସ୍ତ୍ରୀ ରମଣୀଙ୍କ ବେଲ୍ଲ ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ଭଦ୍ର ଫ୍ରାନ୍ସର ପ୍ରାନ୍ତର ଅଧୁନ ଜଡର୍ଶନ ଦେଖାଇଥିଲେ । ଉଥପି ଚାଳର ବରୋଧୀଙ୍କ ଅଷିରେ ସେ ହୋଇଲେ ଏକ ବଦେଶୀ ରମଣୀ —ସ୍ୱେ ନୟତର ଏକ ପଶ୍ଚାତ୍ପଦ ।

କେଥଲ୍ଲ୍ମାନଙ୍କୁ ଲୁହାଗଲ ଯେ ମେସ୍ତ ଜଣେ ଇହୁଦୀ ରମଣୀ ଏବଂ କେଥଲ୍ଲ୍ ବରୋଧୀ । ସ୍ୱାଧୀନଚେତା ନଙ୍କ ନଳଙ୍କରେ ପ୍ରସ୍ତର ଜସ୍ତ୍ରାଘାତ ଯେ ମେସ୍ତ ଜଣେ ରକ୍ଷଣଶୀଳ କେଥଲ୍ଲ୍ । ଜାନୁଆସ୍ତ ୬୍ମ, ୧୯୨୦ ରେ ଜଙ୍ଗଚନ ପୁଂରୁ ଏକ ଡେମାର ସମ୍ବାଦତ ଦୃଢ଼ନଣ୍ଠରେ ଘୋଷଣା କଲେ ''ଜାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କ ବ୍ୟାପାର ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ ।'' ସ୍ଲେଟ ପଙ୍କ ଆରମ୍ଭ ହେଲ୍ଲ । ମେସ୍ତଙ୍କ ଜଟଯ ସମର୍ଥକ ସାସ୍ତ୍ର ଦୁସ୍ତ୍ରିସ୍ତ୍ରନ ବୃଦ୍ଧ ଏଜାଡେମିସିସିୟାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରକୁ ଯେଦ୍ଦ ଜଣେ ଭୁଲ୍ ବେଳ୍ଲ କାଗଜ ବଢ଼େଇ ଦେବାର ଅଭ୍ୟେସ ନଥ ଆସିଲ୍ଲ । ସ୍ୱଳ୍ପକାବେଳେ ସାସ୍ତ୍ରାବିଜ୍ଞମାନେ ସ୍ଲେଟର ଫଳାଫଳ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଉତ୍ସୁକ ହୋଇ ଜମାହେଲେ । ସମସ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁ ନସ୍ତ୍ଚିତ ଥିଲେ ଯେ ମେସ୍ତ ଜିତିବେ । ଏସତଳ ଭାଙ୍ଗର ବରୋଧୀମାନଙ୍କ ମୁହଁ ଶୁଖି ସାଇଥିଲ୍ଲ । କନ୍ତୁ ହୁସ୍ତ ! ରୋଡିଏ ମାତ୍ର ସ୍ଲେଟ ବ୍ୟବଧାନରେ ବସ୍ତୁତଖ୍ୟ ତ ନୟସ୍ତ୍ରୀ ନସ୍ତ୍ର ଫସ୍ତ୍ରୀ ବଙ୍କନ ଏକାଡେମୀକୁ ପବେଶ ଜଣ ପାଗଲେ ନାହିଁ । ଏନ୍ଦ୍ରା ବଧୁର ପଶ୍ଚାତ୍ପଦ ଭୁଡ଼ା ଆଉ କଅ ହେଇପାରେ ?

ବହୁ ସଯାଜସ୍ୱ ମେସ୍ତଙ୍କୁ ସେତଳ କସ୍ତ ଦେଲ ନାହିଁ ଭାଙ୍ଗର ବଳ୍ଲ ଏବଂ ସମ୍ବଳମାନଙ୍କୁ ସେଇଠି ଛେର ସେଇଁ କସ୍ତ ଦେଲ । ଭାଙ୍ଗର ବୈଜ୍ଞାସ୍ତ୍ରମାନେ ମେସ୍ତଙ୍କ ସଫଳତାରେ ଏତଳ ବଶ୍ୱାସ ରଖିଥିଲେ ଯେ ସେମାନେ ରୋଡିଏ ବସ୍ତୁଃ ଫୁଲ ତୋଳା ଆଣି ଟେବୁଲ ତଳେ ଲୁସ୍ତ୍ରଇ ରଖିଥିଲେ । ମେସ୍ତଙ୍କ ଆଜସ୍ପିକ ପସ୍ତ୍ରାଂସ୍ତରେ ସମସ୍ତେ ଜୁଟି ପଡ଼ିଲେ ।

ଫ୍ରାନ୍ସର ଭୁଲକୁ ବଦେଶୀ ସାସ୍ତ୍ରମାନେ ଆଜ୍ଜ ଅରେ ସୁଧାସ୍ତ ଦେଲେ । ସୁଇଡେନ୍ର ବଙ୍କପନ ଏକାଡେମୀ ରେଡ଼ିଅମ୍ ଶୋଧନ ପ୍ରଣାଳୀରେ ମେସ୍ତଙ୍କ ଅବସ୍ମରଣୀସ୍ମ ଦାନ ହେତୁ ୧୯୧୦ର ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ମେସ୍ତଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କଲ୍ଲ । ଦୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି, ପୁରୁଷ କମ୍ବା ସ୍ତ୍ରୀ, ସେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୁଇଥର ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ଲଭ କରବାର ଗୌରବ ଅର୍ଜନ କଶ୍ଚ ନଥିଲେ । ତଥାପି ସେ ନଜ ଦେଶରେ ସମୁଚତ ସମ୍ମାନ ପାଇପାଶ୍ଚ ନଥିଲେ ।

ବହୁ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଖ୍ୟାତି ଓ ସୁନାମ ସତ୍ତ୍ୱେ ମେସ୍ତଙ୍କ ମନ ଭୁଜି ସାଇଥିଲ୍ଲ । ସେ ଭଉସ୍ମ ଶାସ୍ତ୍ରରକ ଏବଂ ମାନସିକ ଦୁବଳତାରେ ଷୀଣରୁ ଷୀଣତର ହେବାକୁ ଲଗିଲେ । ଏକୁଟିଆ ସୁଇଡେନ୍ ସାଇ। ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ନ ହେବାରୁ ବଡ଼ ଭଉଣୀ ବ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ସିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ବଡ଼ଟିଅ ଆଇରନ୍ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ସାଇଥିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏକ ଗମ୍ଭୀର ତଥା ମନୋରମ ପରିବେଶରେ ମେଡ଼ାମ୍ କ୍ୟୁରି ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାରର ପଦକ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଆଇରନ୍ ଏନ୍ଦ୍ର ସଭାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ଠିକ୍ ଚବିଶବର୍ଷ ପରେ ସେହି ଫ୍ଲାରୁ ଆଇରନ୍ ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ସୁଇଡେନ୍‌ର ନାଗରିକମାନେ, ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ତଥା ବିଜ ମହଲାର ମେଡ଼ାମ୍‌ଙ୍କୁ ଭବ୍ୟ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜ୍ଞାପନ କରିଥିଲେ । ଛାତ୍ରର ସମ୍ମାନରେ ଗୋଟିଏ ଫ୍ଲାଁନୃତ୍ୟର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥିଲା ଯାହା ସେ ବନ୍ଧୁଦଳ ପରିମଳ ମନେ ରଖିଥିଲେ । ସେହି ନୃତ୍ୟରେ ଶତାଧିକ ମହିଳା ରଙ୍ଗବେରଙ୍ଗ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ମସ୍ତକରେ ଆଲୋକିତ ମହୁମବତ୍ତି ଧାରଣ କରି ନୃତ୍ୟ କରିବେଳେ ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲା ସତେ ଯେମିତି ସେମାନେ ଜର୍ମିତ ବିଜୁଳିକୁ ଧାରଣ କରି ନୃତ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ।

ସାମାରିକ ସଭାରେ ମେଡ଼ା ଜଜର ସଫଳତା ପାଇଁ ପିଅରଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରତ କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରିଥିଲେ ।

ରେଡିଏ ବିଜ୍ଞାନ ଆବିଷ୍କାର, ଦୁଇଦୁଇଟା ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାର, ଡେଭି ମେଡାଲ୍ ଏବଂ ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ଖ୍ୟାତି ମେଡ଼ାମ୍‌ଙ୍କୁ ଛାତ୍ରର ଅନେକ ସମସାମୟିକଙ୍କ ଆଦରର ପାତ୍ର କରିଥିଲା ସତ କିନ୍ତୁ ଆନ୍ତରିକ ଅନେକ ଈର୍ଷାରେ ଜଳିଯାଇ ବିନା କାରଣରେ ମେଡ଼ାମ୍‌ଙ୍କ ଶତ୍ରୁତା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ତତ୍କାଳୀନ ବର୍ଷ ବସ୍ତୁତଃ ଏହି ବିଶ୍ୱବଖ୍ୟାତ ମହୀୟସୀ ରମଣୀ ଯେ କି ଦାରୁଣଙ୍କା ପରିଶ୍ରମ କରି ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଲାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ, ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ବରହରେ ଏକାକିନୀ ହୋଇ ଦୁଃଖରେ ଜୀବନଯାପନ କରୁଥିଲେ, ନିଜାନ୍ତ ଜରୁରୀ ହୋଇ ଆତ୍ମରକ୍ଷା କରିବାର ଯାଦୁଙ୍କର ସମ୍ବଳ ନଥିଲା, ଛାତ୍ର ବିରୁଦ୍ଧରେ କୁତ୍ସାର ଘଡ଼ଘାନ ବଳବତ୍ତର ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ନଷ୍ଟିତ୍ର କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କଲା । ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଯେଉଁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଭୁଲି ଆନନ୍ଦ ଉପଭୋଗ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗବେଷଣାରେ ନିଜକୁ ବିନିଯୋଗ କରିଥିଲେ, ଖ୍ୟାତର ଶୀର୍ଷସ୍ଥାନରେ ରହି ମଧ୍ୟ ଯାହାଙ୍କୁ ଅହଙ୍କାର ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରି ନ ଥିଲା, ଯାହାଙ୍କ ଜୀବନଯାପନ ମହତ୍ତ୍ୱ ଏବଂ ଗମ୍ଭୀର ଥିଲା, ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଘରଭେଦିବାର କୁତ୍ସାରଟନା କରିଯାଇ ପାରିଲା । ଏହା ବିଧିର ଏକ ନିଷ୍ଠୁର ବିଡ଼ମ୍ବନା ।

ଜଣେ ଏକାକିନୀ ନାସ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏପରିକ ସାମ୍ବାଦିକମାନେ ମଧ୍ୟ କୁତ୍ସାରଟନାରୁ ନିବୃତ୍ତ ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ବେନାମୀ ଚିଠି ଜରିଲରୁ, ଏପରିକ ରାସ୍ତା ଘାଟରେ ହୁଂପା ପ୍ରସ୍ନୋତ୍ତର ଧମକରୁ ମଧ୍ୟ ମେଡ଼ା ବାଦ ପଡିଲେ ନ । ଅବଶ୍ୟ ସମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକେ କେତେଦିନ ପରେ ଅନୁତାପ କରି ମେଡ଼ାଙ୍କ ନିକଟରେ କ୍ଷମାଭିକ୍ଷା କରିଥିଲେ ।

ସମସ୍ତ ପଢ଼ିଲେ ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କୁ ରୁଷୀୟ, ଜର୍ମାନ, ଇହୁଦୀ କମ୍ବା ପୋଲ୍ ବୋଲି ବିଦେଶୀ ରମଣୀର ଆଖ୍ୟା ଦେଇଥିଲେ, ବିନା ଯୋଗ୍ୟତାରେ ଜଣେ ବିଦେଶୀ ରମଣୀ ଫ୍ରାନ୍‌ସର ଉଚପଦସ୍ଥ ଦାପଲ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ମେଡ଼ାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ତୁମୁଳ ସଂଗ୍ରାମ ଚଳାଇଥିଲେ, ସେମାନେ ମେଘ୍ଜଙ୍କ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଖ୍ୟାତିର ପରଦ୍ରୋହୀରେ କହୁଥିଲେ ଯେ ସେ "ଫ୍ରାନ୍ସର ଗୌରବ" ଏବଂ "ଫରାସୀ ନାତିର ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଜଦର୍ଶନ।" ଏ ବଧିର ଏକ ବଡ଼ମୂନା ।

ଏସବୁ ଅକଥନୀୟ ଅତ୍ୟାଚାର ମେଘ୍ଜଙ୍କୁ ଦୁର୍ବିସହ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ସେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲେ । ଜୀବନ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ମୋହ ରୁଟିଗଲା । ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଗୋଲମାଲ ହୋଇଗଲା— ବେଳେବେଳେ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବାକୁ ଜଣେ ଜଣକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ସେ ସଂକଳ୍ପ କଲେ । ଗଭୀରତାଜନିତ ଦ୍ୱାଡ଼ଭଙ୍ଗା ପରିଶ୍ରମ ପରେ ଏସବୁ ମାନସିକ ଜର୍ଯାତନାରେ ତାଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଭଙ୍ଗ ହେଲା । ସେ ଅତି ଗୁରୁତର ଜ୍ୱରରେ ଅସୁସ୍ଥ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

ମେଘ୍ଜଙ୍କ ଏହି ଦୁର୍ଦ୍ଦିନରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ବନ୍ଧୁମାନେ ତାଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ରହି କୁତ୍ସା ରଟନାର ଘୋର ବିରୋଧ କଲେ । ଚତ୍ରା ଏବଂ ଅଚତ୍ରା ଲୋକଙ୍କ ଠାରୁ ଶହେ ଶହ ଚିଠି ଆସି ମେଘ୍ଜଙ୍କୁ ସମବେଦନା ଜ୍ଞାପନ କଲା । ଏଣ୍ଡ୍ରେ ଡେଚର୍ଣ୍ଣ୍ଡ, ପେଚନ୍ ଦମ୍ପତ୍ତି, ଗ୍ୱିଜନସ ଦମ୍ପତ୍ତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବନ୍ଧୁ ଜଣା ମେଘ୍ଜଙ୍କ ସହକାର୍ଯ୍ୟବୃନ୍ଦ ଏବଂ ଗ୍ରନ୍ଥାଗାରିଗଣ କୁତ୍ସା ବିରୁଦ୍ଧରେ ତୁମୁଳ ସଂଗ୍ରାମ ଚଳାଇଲେ । ଶ୍ରୀମତୀ ଏରିଟନ୍ ନାମ୍ନୀ ଜଣେ ବ୍ରିଟିଶ ମହିଳା ମଧ୍ୟ ମେଘ୍ଜଙ୍କୁ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ମହଲରେ ଅନେକ ଅଡ୍ଡା ବାନ୍ଧି ଯାଇ ଗର୍ଣ୍ଡେଞ୍ଜ ଏମିଲ ବୋରେଲ୍ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସହଧର୍ମିଣୀ ମେଘ୍ଜଙ୍କୁ ସହାନୁଭୂତି ଜଣାଇଲେ । ଏହାପରେ ବୋରେଲ୍ ଦମ୍ପତ୍ତି ମେଘ୍ଜଙ୍କ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ପୋଲଣ୍ଡରୁ ବଡ଼ ଭାଇ ଯୋଶେଫ୍, ବଡ଼ ଭଉଣୀ ବ୍ରୋନ୍ୟା ଓ ହେଲେନ୍ ଅସିବାରୁ ମେଘ୍ଜଙ୍କ ମନରେ ଟିକେ ଶାନ୍ତି ଆସିଲା । ସ୍ତୋପଣ ପିଅରଙ୍କ ଭାଇ କେକ୍ୟୁସ୍କ୍ୟୁଜ୍ଟ ମେଘ୍ଜଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ସମର୍ଥକ ଥିଲେ ଏବଂ କୁତ୍ସାକାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସିଧାସଳଖ ଚେଲେଞ୍ଜ କରୁଥିଲେ ।

ସ୍ନେହ ଏବଂ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାର ଏହି ଜଦର୍ଶନ କ୍ୟୁଙ୍କଙ୍କ ଦୁର୍ବଳ ମନରେ କିଛି ସାହସ ଦେଲା । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଶାରୀରିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଡିସେମ୍ବର ୨୯ ୧୯୧୧ରେ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାଘାତିକ ଜ୍ୱରରେ ପୀଡ଼ିତ ହେଲେ । ଅନେକେ ତାଙ୍କ ବଞ୍ଚିବାର ଆଶା ମଧ୍ୟ ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ନର୍ସି ହୋମ୍ରେ ରହି କିଛିଦିନ ଚିକିତ୍ସାପରେ ମେଘ୍ଜ ଆରୋଗ୍ୟ ଲାଭ କଲେ । କିନ୍ତୁ ରକ୍ତ ଶୂନ୍ୟତା ହେତୁ ତାଙ୍କର ସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଉନ୍ନତି ଘଟିଲା ନାହିଁ । ତା ଉପରକୁ ତାଙ୍କର ବୁକ୍କ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର କରିବା ପାଇଁ ଦରକାର ପଡ଼ିଲା । ଫେବୃଆରୀରେ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନବିତ୍ମାନଙ୍କ ସମ୍ମିଳନୀ ଥିବାରୁ ସେ ମାର୍ଚ୍ଚମାସର ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର କରିବା ପାଇଁ ନିଜ ମନକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ ।

ବିଖ୍ୟାତ ସର୍ଜନ ଗୁଲ୍ପ ଔୟାଲ୍ଥର୍ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର କରାଗଲା । ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ପରେ ମେଘ୍ଜ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଉଠିବାକୁ ବା ତାଙ୍କର ବଳ ପାଇଲା ନାହିଁ । ସେ କିଛି ଦିନ ପ୍ୟାସ୍ତ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ବ୍ରୁନସ୍ୱାରେ ବ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ଜିମ୍ବାବା "ଲସ୍ୱା" ନାମକ ଗ୍ରେଟ

Digitized by srujanika@gmail.com

ପରେ ଏକାନ୍ତରେ ଅତିବାହିତ କଲେ । ତାପରେ ଅନନ୍ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଅଳ୍ପ ଲୋକ ଭଲଆ କନ୍ଥ ସପ୍ତାହ ବତାଇ ସାମାନ୍ୟ ସୁସ୍ଥ ଅନୁଭବ କଲେ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟମସ ଖ୍ରୀଷ୍ଟମସ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଆତିଥ୍ୟ ରକ୍ଷାକରି ସେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଦୁଇ ଝିଅ ଇଂଲଣ୍ଡର ଉପକୂଳରେ କନ୍ଥ ଶାନ୍ତିରେ ସମସ୍ତ କଟାଇଲେ ।

ଏହି ସମସ୍ତରେ ଯେତେବେଳେ ମେଘ ଭବିଷ୍ୟତ ବିଷୟରେ ଜାତିସ୍ପୃହ ଦୋଇଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ଏପରି ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆସିଲା ଯାହା ମେଘଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବେଗ ଏବଂ ଅନିଶ୍ଚିତତାରେ ପକାଇପକ୍ଷି କରିଦେଲା ।

୧୯୦୫ର ରୁଷୀୟ ବିପ୍ଳବ ପରେ ଜାରଙ୍କ ଅଧିପତ୍ୟରେ ଶିଥିଳତା ଦେଖା ଦେଇଥାଏ । ଏପରିକ ଔୟାର୍ଡରେ ଜାତୀୟସଭା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜଣାଯାଏ ନଥାଏ । ୧୯୧୨ ବେଳକୁ ଔୟାର୍ଡବାସୀମାନେ ଭେନସ୍ପ୍ରିସ୍ତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇପଡିଥିଲେ ଏବଂ ଜାର ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦେଶର ଦାବିକୁ ମ୍ୟାଡାମ କ୍ୟୁରିଙ୍କ ହାତରେ ଅର୍ପଣ କରିବାପାଇଁ ବ୍ୟଗ୍ରତା ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ।

୧୯୧୨ ମଇ ମାସରେ ପୋଲଣ୍ଡର ଦଳେ ପ୍ରଫେସର ମେଘଙ୍କ ପାଖକୁ ଅସି ନଜ ମାତୃଭୂମିକୁ ଫେରଯାଇ ଭେନସ୍ପ୍ରିସ୍ତା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଗବେଷଣାଗାରର ଡିରେକ୍ଟରଜେନେରେଲ ପଦ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ନିବେଦନ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ପୋଲଣ୍ଡର ବିଶିଷ୍ଟ ନାଗରିକ ତଥା ଜନସ୍ପ୍ରିସ୍ତ ଲୋକ ହେନ୍‌ରିକ୍ସିନ୍ କଉଜ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ।

"ହେ ମହୀୟସୀ ନାରୀ ! ଆପଣଙ୍କର ବୈଜ୍ଞାନିକ କର୍ମପୃରତା ଆମ ଦେଶକୁ ଏବଂ ଏହି ସଭ୍ୟତାକୁ ଫେରାଇ ଆଣିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଆମର ସମ୍ମିଳିତ ଓ ଚେଷ୍ଟାନ ଜନ୍ମଭୂମୀର ହେବାର କାରଣ ଆପଣଙ୍କୁ ଭଲ ଭାବରେ ଜଣା । ଧୀଶକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ଆମେ ଆମର ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ହରାଇ ବସିଛୁ । ଆମର ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ମତରେ ଆମେ ଆଉଣ ଜନ୍ମଗାମୀ ହେବାକୁ ଯାଉଛୁ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତର ଆଶା ପ୍ରାୟ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ବସିଛୁ ।

ଆମର ଦେଶବାସୀ ଆପଣଙ୍କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରନ୍ତି ଏବଂ ଆପଣ ନଜ ଜନ୍ମଭୂମିର ସେବାରେ ଲଗି ରହିନୁ ବୋଲ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି । ଏହାର ଆମର ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଅନ୍ତରତମ ଅଭିଳାଷ । ଔୟାସରେ ଆପଣଙ୍କୁ ପାଇ ଆମେ ବଳିୟାନ ଅନୁଭବ କରିବୁ ଏବଂ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର ଘଟରେ ନଇଁ ପଡିବା ଆମର ମସ୍ତକକୁ ଟେକିବା ପାଇଁ ସମର୍ଥ ହେବୁ । ଆମର ପ୍ରାର୍ଥନା ମଞ୍ଜୁର ହେବ ବୋଲ ଆଶା କରୁ । ଆପଣଙ୍କୁ ଫେରି ପାଇବା ପାଇଁ ଆମର ବିସ୍ତାରିତ ହାତକୁ ଆପଣ ଠେଲି ଦିଅନ୍ତୁ ନାହିଁ ।"

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହି ଅନୁରୋଧ ଏଡ଼ିବା ସାଧାରଣ ଲୋକ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ । ବଶେଷତଃ ସ୍ନାନ ଘରେ ସେହି ସମୟରେ ମେଘ୍ନ ଯେଉଁ ଗୁନ ଚଳାନ୍ତର ଶୀକାର ହୋଇଥିଲେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଫ୍ରାନସ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବାର ଏହା ଥିଲ ଏକ ଅପୂର୍ବ ସୁଯୋଗ । କନ୍ତୁ ପଲାୟନ-ପନ୍ଥୀ ହେବା ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଆଦର୍ଶ ନଥିଲା । କ୍ୟୁଜ୍ଞ ଦମିତ୍ରିଙ୍କ ରେଡ଼ଅମ୍ ଲଜିଷ୍ଟିକ୍ସ ଚଆର କରିବାର ପରିକଲ୍ପନା ଫଳବତୀ ହେବାକୁ ବସିଲ ବେଳେ ମେଘ୍ନ ସ୍ୟାଙ୍ଗ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କଲେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ବନ୍ଧୁତ୍ୱ ସମ୍ପର୍କକୁ ପଦାପାତ କରି ସେ ଓ୍ୟାର୍ସ ସିରାକୁ ଅଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କଲେ ନାହିଁ । ଘର ବାହୁଡ଼ା ସମୟରୁ ନଜକୁ ନବୃତ୍ତ କରି ସେ ବହୁ କ୍ଷଣ। ଏବଂ ଆନ୍ତରିକ ଦୁଃଖ ସହିତ ଓ୍ୟାର୍ସକୁ ନଫେରିବାର ସଂଜ୍ଞା ଜଣାଇଦେଲେ । ଜନ୍ମ ଦୂରରୁ ବନ୍ଦି ଓ୍ୟାର୍ସର ଗବେଷଣାଗାର ଉଦ୍ଘାଟନୀର ସଂଜ୍ଞା ସେ ସ୍ୱୀକାର କଲେ ଏବଂ ପୋଲଣ୍ଡର ଦୁଇଜଣ ଦକ୍ଷ ସହକର୍ମୀ ଡେନ୍ ଏବଂ ଜୁଏର୍ ଷ୍ଟେନ୍ ଷ୍ଟାଇନ୍ଙ୍କ ହାତରେ ଗବେଷଣାଗାରର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପରିଚାଳନା ଭାର ନ୍ୟସ୍ତ କଲେ । ଅସୁସ୍ଥତା ସତ୍ତ୍ୱେ ମେଘ୍ନ ୧୯୪୩ରେ ଡେନସ୍ଟ୍ରିପ୍ତା ଗବେଷଣାଗାର ଉଦ୍ଘାଟନ କରିବାପାଇଁ ଓ୍ୟାର୍ସ ଯାତ୍ରା କଲେ । ରୁଷୀୟ ଅଧିକାରୀମାନେ ମେଘ୍ନଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କଲେ ନାହିଁ ସତ କନ୍ତୁ ଜନ ଦେଶବାସୀଙ୍କ ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନାରେ ମେଘ୍ନଙ୍କ ଅନ୍ତର ପୂଲକ ହୋଇଲ । ଜୀବନରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ମେଘ୍ନ ପୋଲସ ଭାଷାରେ ଅଭିଭାଷଣ ଦେବାକୁ ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ଭଥ୍ୟ ସମ୍ବଳିତ ବକ୍ତୃତା ଦେଲେ ।

ଶିଳ୍ପ ଏବଂ କୃଷି ମିଳିତ ଅମ୍ରେ ଏକ ନାଗରିକ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଦଆଯାଇଥିବା ଯେଉଁଠି ତାଇଶବଷ ତଳେ ମେଘ୍ନ ପଦାର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ତା ପରଦନ ପୋଲଣ୍ଡର ରମଣୀମାନେ ମେଘ୍ନଙ୍କ ସମ୍ମାନାର୍ଥେ ଏକ ଉତ୍ସବର ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ । ଅତିଥିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପକ୍ୱକେଶ ମଣ୍ଡିତା ନଣେ ବୃଦ୍ଧା ମେଘ୍ନଙ୍କୁ ଦେଖି ଚନ୍ନସ୍ୱ ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ । ସେ ହେଉଛନ୍ତି କ୍ୟୁମାସ୍ତ ସିଲୋର୍ସ୍କା ଯାହାଙ୍କ ସୋର୍ଡ଼ଂ ସ୍କୁଲରେ ଥ୍ରେଃବେଳେ ମାନ୍ୟା ବଦ୍ୟାରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ମେଘ୍ନ ନଜ ଆସନ ତ୍ୟାଗକରି ଶ୍ରିପ୍ର ପଦକ୍ଷେପରେ ବୃଦ୍ଧାଙ୍କ ନଜକୁ ଆସି ଛିଡ଼ାହେଲେ ଏବଂ ଥ୍ରେଃବେଳର ପୂରସ୍କାର ବତରଣୀ ଉତ୍ସବ ପରି ଆବେଗର ସହିତ ବୃଦ୍ଧାଙ୍କର ଉଭସ୍ନ ଚବୁକରେ ଦୁଇଟି ଚୁମ୍ବନ ଦେଲେ । କ୍ୟୁମାସ୍ତ ସିଲୋର୍ସ୍କାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଆନନ୍ଦାଶ୍ରୁ ଧାର ଧାର ହୋଇ ବୋହିବାକୁ ଲଗିଲ ଏବଂ ସମବେତ ଜନତା ମେଘ୍ନଙ୍କ ସ୍ନେହ ଓ ନମ୍ରତାକୁ ସାଧୁବାଦ ଜଣାଇ ସନଘନ କରତାଳି ଦେଲେ ।

୧୯୧୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟବେଳକୁ ମେଘ୍ନଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଉନ୍ନତି ଘଟିଲ । ମେଘ୍ନ ଦୁଇଟିଅଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଭ୍ରମଣ ପାଇଁ ବାହାରିଲେ । ସେତେବେଳେ ଅରନ୍ ଷ୍ଟାଇନ୍ ଏବଂ ତାଙ୍କର ପୁଅ ମଧ୍ୟ ସେହି ସ୍ଥାନକୁ ଭ୍ରମଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆସିଥିଲେ । ଉଭସ୍ନ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମେଇଠି ମେସ୍ଦା ଇଂଲଣ୍ଡ ଯାଇ। କଣ୍ଡେଲେ ଏବଂ ବର୍ମିଂହାମ୍ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳସ୍ଦରୁ ସମ୍ମାନ ସୂଚକ ଡକ୍ଟରେଟ୍ ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ ହୋଇଥିଲେ।

ପିଅରେଙ୍କ ଆକସ୍ମିକ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଜାଗାସ୍ ସ୍ତରେ ଗୁଡା ସମସ୍ତ କ୍ୟୁରି ଇନ୍ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ସ୍ଥାପନ କରିବା ପ୍ରସ୍ତାବ ସରକାସ୍ଦ ମହଲରୁ ଆସିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ମର୍ମନ୍ତୁକ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ଦ୍ୱାହ୍ୱ ଦେଇ ଅର୍ଥ ହଂସ୍ତହ କରିବାକୁ ମେସ୍ଦା ପସନ୍ଦ କଲେ ନାହିଁ । ତା ପରେ ପ୍ରାସ୍ ପ୍ରାସ୍ ବର୍ଷ କ୍ୟୁରି ଇନ୍ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ବିଷସ୍ଦରେ ଜର୍ମନ୍ଙ୍କୀମାନେ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ କହିଲେ ଚଳେ । ୧୯୨୨ରେ ପାସ୍ତୁର ଇନ୍ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟରେ ନର୍ଦ୍ଦେଶକ ଡକ୍ଟର ଖ୍ରେକ୍ସ ମେସ୍ଦା କ୍ୟୁରିଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଲେବୋରେଟୋସ୍ଦ ନର୍ମାଣ କରିବାକୁ ଦୋନ୍ୟ ତଥା ସାହସିକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ । ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ପ୍ୟାସ୍ଦ ବିଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳସ୍ଦର ନର୍ତ୍ତାଜଙ୍କ ଦ୍ୱେଲ୍ । ମେସ୍ଦା ସୋଦନ ପଶ୍ଚତ୍ୟାଗ କରି ଗୁଲଗଲେ ପ୍ୟାସ୍ଦ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳସ୍ଦର ପଦାର୍ଥ ବଜ୍ଞାନ ବସ୍ତୁଗ ଯେ ଶ୍ରୀସ୍ଦାନ ହୋଇଥିବ ତାହା ସମସ୍ତେ ଅନୁଭବ କଲେ ।

ଚିତ୍ର—୯ (ପ୍ୟାସ୍ଦୁର୍ଚ୍ଚିତ ରେଡ଼ିସ୍ଦମ୍ ଜନ୍ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍)

ତାପରେ ଡକ୍ଟର ଖ୍ରେକ୍ସ ଏବଂ ଖ୍ରଇସ୍ଦ୍ରେକ୍ଟର ଲଥର୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ଅଲୋଚନା ହୋଇ ସ୍ଥିର ହେଲ ଯେ ପାସ୍ତୁର ଇନ୍ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଏବଂ ପ୍ୟାସ୍ଦ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳସ୍ଦ

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍କଲରଷିପ ଫାଣ୍ଡ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ରେଡ୍‌ଅମ୍ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ସ୍ଥାପନ କରିବେ। ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର ଦୁଇଟି ବିଷୟ ରଖାଯିବାର ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ। ପ୍ରଥମଟି ହେଉଛୁ ମେସ୍ମଙ୍କ ନାଁରେ ଜେନସ୍ପିତା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଗବେଷଣାଗାର ଏବଂ ଅନ୍ୟଟି ହେଉଛୁ ଜଣେ-ଦୁଇଜଣ ଓ କ୍ୟୁଞ୍ଜ ଚକସ୍ତ୍ରା ପ୍ରଣାଳୀ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅଙ୍କ ଏକ ଗବେଷଣାଗାର ଯେଉଁଠି ପ୍ରଫେସର କ୍ଲୁଡ୍‌ରେ ମାତ୍ରଙ୍କ ଅଧ୍ୟାପ୍ତକତ୍ୱରେ କର୍ଭଟ୍‌ଗ୍ରେଭର ଚକସ୍ତ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନୁଧାନ କରିବେ।

ସ୍ପଷ୍ଟ ଶିଲ୍ପୀ ନେନଟ୍‌ଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ପିଅର କ୍ୟୁଞ୍ଜ ଗ୍ରନଥଅରେ ରେଡ୍‌ଅମ୍ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍‌ର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଲା। ମେସ୍ମ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିଶେଷ ଅନୁରାଗ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ। ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ନେନଟ୍‌ଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା କରି ନିଜ ଗବେଷଣାଗାରର ଡ୍ରଇଙ୍ଗ୍‌ରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରୁଥିଲେ—ବଡ଼ ବଡ଼ ଚୋଟରୀ ଏବଂ ବଡ଼ କଡ଼ଟ୍‌ରବାର ପକ୍ଷପାତ୍ତି ଥିଲେ ଯେ ଲେବୋଟେଟୋରୀ ହଂଲଣ୍ଡ ବରିଷ୍ଟରେ ନିଜ ଘରଟେ କେଉଁଠି ଗୋଲପ ଫୁଲଗଛ ତ କେଉଁଠି ଅନ୍ୟ ସୌଖିନ ଫୁଲଗଛ ରୋପଣ କରିଥିଲେ। ଚୋଟାପରର ମୂଳଦୁଆ ପଡ଼ିବା ପୁଙ୍କରୁ ବରିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା। ସଳଜ ବୃକ୍ଷଲତା ଏବଂ ନଳଂବ ଇଟାପଥରର କାନ୍ଥ ଧୀରେ ଧୀରେ ଉଠିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା।

ପରିଶେଷରେ ପାସ୍ଚର ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଏବଂ ପ୍ୟାରୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମରେ ପିଅର କ୍ୟୁରୀ ଗ୍ରନଥଅରେ ରେଡ୍‌ଅମ୍ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ପରିଣାମ ହେଲା। ଜୁଲଇ ୧୯୧୪ରେ ଏହି ଭବନରେ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିଥିଲା। ପିଅର ଏବଂ ମେସ୍ମଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନ ଶେଷରେ ବାସ୍ତବରେ ପରିଣତ ହେଲା।

——

ଦ୍ୱାଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ

ଯୁଦ୍ଧ ଓ ଶାନ୍ତି

ସାମରିକ ଅର୍ଯ୍ୟାଡେନା ହେଡ୍ଡ ମେଜ୍ଜ ଜଣର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମଜ୍ଜି ରହିଲେ । ସଫଳତାର ଚରମ ସୋପାନରେ ଦ୍ୱେ ମଧ୍ୟ ସେ ଅହଙ୍କାରର ବହୁତ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିଲେ ।

୧୯୧୭ର ମଧ୍ୟଭାଗର ସମୟରେ ଯେତେବେଳେ ଜର୍ମାନୀ ଫ୍ରାନ୍ସ ଉପରେ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଆକ୍ରମଣ କଲା ସେ ବୀର ରମଣୀ ପଣ୍ଡ ଆହତ ଜବାନମାନଙ୍କ ସେବା ପାଇଁ ରଞ୍ଜନଶ୍ରିଙ୍କୁ ଉପକରଣ ଧରି ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣ ପଟ୍ଟାଗାକେନ୍ଦ୍ରର ପରିଚାଳନା କଲେ । ଏହାଙ୍କର ଡାକ୍ତରଖାନାମାନଙ୍କରେ ରଞ୍ଜନଶ୍ରିଙ୍କ ଯେତେବେଳେ ବହୁଳ ବ୍ୟବହାର ହୋଇ ନ ଥାଏ କିନ୍ତୁ ଶତ ଶତ ଆହତ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ରଞ୍ଜନରଶ୍ମିର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ଥାଏ । ଏହି ଗୁରୁଦାୟିତ୍ୱ ମେଣ୍ଟାଇବା ପାଇଁ ମେଜ୍ଜ ଗୋଟିଏ ମୋଟରଗାଡ଼ିରେ ରଞ୍ଜନରଶ୍ମି ସରଞ୍ଜାମ ରଖି ଡାକ୍ତରଖାନାରୁ ଡାକ୍ତରଖାନା ଯାଇ ରୋଗୀମାନଙ୍କ ସେବା କରୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ଦୃଢ଼ ଦୁଇଜଣ ବ୍ରଟାନରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ମେଜ୍ଜଙ୍କ କେଳ ନ ଥାଏ । ତାଙ୍କର ଦ୍ୱିତୀୟ ମାତୃଭୂମିର ସେବାରେ ସେ ଜଣର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ସମସ୍ୱ ବଳଯୋଗ କରୁଥାନ୍ତି ।

ବଉନ୍ନ ଧନୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଟରଗାଡ଼ି ମାଗିଆଣି ମେଜ୍ଜ ଏମିତି କୋଡ଼ିଏ ଗୋଟି ରଞ୍ଜନରଶ୍ମି ମୋଟରଗାଡ଼ିର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ଯୁଦ୍ଧ ସହର ହରୁବେଳେ ଆକ୍ରମଣର ଆଶଙ୍କା କରୁଥିବାରୁ ମେଜ୍ଜ ଜହୁତ ଫ୍ରାଙ୍କ ମୂଲ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ଏତ ଗ୍ରାମ୍ ରେଡ଼ିଅମ୍‌କୁ ବୋର-ଡ଼େକ ସକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କଲେ ।

ଯୁଦ୍ଧ ସମସ୍ୱରେ ଫ୍ରାନ୍‌ସର ଅର୍ଥ ଏବଂ ସୁନାର ଦରକାର ପଡ଼ିଲା । ମେଜ୍ଜ ଜଣର ସମୁଦ୍ରତକ ସୁନା (ଏପରକି ଜଣର ସମସ୍ତ ସୁନା ମେଡ଼ାଲ) ଯୁଦ୍ଧପାଣ୍ଠିକୁ ଦାନ କରିଥିଲେ । ଜଣର ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ପାଇଥିବା ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାରର ସମସ୍ତ ରୌପ୍ୟମୁଦ୍ରା ଜଣେ ଦେଶର ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥେ ବଳଯୋଗ କରିଥିଲେ । ବ୍ୟାଙ୍କର କର୍ମଚାରୀମାନେ ମେଜ୍ଜଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ମେଡ଼ାଲଟକ ଫେରାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

ଜଣେ ସାଧାରଣ କର୍ମୀ ଭଳି ସେ ଅନବରତ ଯୁଦ୍ଧ ସମସ୍ୱରେ ରଞ୍ଜନରଶ୍ମି କେନ୍ଦ୍ର-ମାନଙ୍କରେ କାମରେ ଲଗି ରହିଲେ । ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ବେଳେବେଳେ ଜଣେ ମଟର ଚାଳକର କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରୁଥିଲେ । କୋଡ଼ିଏ ଗୋଟି ରଞ୍ଜନରଶ୍ମି ମୋଟର ଗାଡ଼ି

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦ୍ୟୋତକ ନେ ଆହ୍ୱ ଦୁଇ ଶହ ରୋଟି ଷ୍ଟେନଗେଁ, ଡେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ୧୯୧୪ରୁ ୧୯୧୮ ମଧ୍ୟରେ ଏହିପରି କେନ୍ଦ୍ରରେ ପ୍ରାୟ ଏକ କୋଟି ଘୋଡା ଓ ଆହତ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ପରୀକ୍ଷା କରିଯାଇଥିଲା ।

ଶତ୍ରୁ ପ୍ୟାଣ୍ଟ ନରଙ୍କର ଦୂରକୁ ଗୁଲି ଯିବାରୁ ମେସ୍ତ ଏକ ଗ୍ରାମ୍ ରେଡ଼ିଅମ୍‌କୁ ପୁଣି ଅରେ ଗବେଷଣାଗାରକୁ ଫେରାଇ ଆଣିଲେ । ଘୋଡାଙ୍କ ଚକ୍ଷୁରୁ ଟାଇ ଡେନର୍ଭିସ୍ ଟିସ୍ୱର୍ର ଗୁନ୍ଦଦା କଢିବାକୁ ଲଗିଲ୍ । ଗବେଷଣାଗାରର ରେଡ଼ିଅମ୍ ଦାଦାଘ୍ୟରେ ମେସ୍ତ ଅନେକ ଡେନର୍ଭିସ୍ ଟିସ୍ୱର ଠଆଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଦ୍ୱେନ୍ଦ୍ର ଦେଖା ଦେଇଥିବା ରୋଗର ଉପଶମ କରିଥିଲେ ।

ଷ୍ଟେନରଣି ଉପକରଣ ତଥା ଡେନର୍ଭିସ୍ ଟିସ୍ୱର ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଜାଣ୍ଡମପ୍ରାପ୍ତ କର୍ମୀ ନ ମିଳିବାରୁ ମେସ୍ତ ଏହି ସକାଶେ ଏକ ଜାଣ୍ଡମ କେନ୍ଦ୍ର ଖୋଲିଲେ । ଜାଣ୍ଡମ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥିଲେ ମ୍ୟାଡ଼ାମ୍ କ୍ୟୁରି, ଆଇରନ କ୍ୟୁରି ଏବଂ କୁମାରୀ କ୍ଲେନ୍ । ଏପରି ସ୍ୱତ୍ୱରେ ଟ୍ରାସ୍ ଅଢ଼େଇ ଶହ କର୍ମୀଙ୍କୁ ଜାଣ୍ଡମ ପଞ୍ଜୀଭୁକ୍ତ କରିଥିଲା ।

ମାଧୁରୀ ଘୋଡାଦଧାରୀ ମେସ୍ତଙ୍କୁ ଅନେକ ଜାଗାରେ ଅବତୋଳାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ତାଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ପରିଚୟ ନଜାଣି ବେଳେବେଳେ ସୈନ୍ୟମାନ ଘୋଡାଙ୍କ ପରିଧାନକାରୀ ନାସ୍ତମାନେ, ଯେଉଁମାନେ କେତେକେତେ ଡାକ୍ତରଖାନା ପରିଦର୍ଶନ କରିବା ପାଇଁ ଆସୁଥିଲେ, ତାଙ୍କୁ ଜଣେ ସ୍ୱକର ଶ୍ରେଣୀସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀ ସ୍ୱରେ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଉଥିଲେ । ମେସ୍ତଙ୍କ ମନରେ କନ୍ତୁ ଗ୍ଲାନି ନ ଥିଲା ।

ଯୁଦ୍ଧ ଘରିଲା । ଜର୍ମାନ ପସ୍ତୁ ହେଲେ । ଫ୍ରାନ୍ସର ଜସ୍ୱଲଭ ହେଲା । ମେସ୍ତଙ୍କୁ ଲିଜନ୍ ଅଫ୍ ଅନର୍ ପଦବୀରେ ଭୂଷିତ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଲେ। କନ୍ତୁ ପିଅରଙ୍କ ପରି ସେ ମଧ୍ୟ ଏହି ସମ୍ମାନ ସୂଚକ ପଦ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସେ ମନା କରିଦେଲେ । ଯୁଦ୍ଧ ସମସ୍ତରେ ଫ୍ରାନସ୍, ବେଲଜିୟମ୍ ଏବଂ ଇଟାଲୀରେ ସେ ଜଣେ ସୈନ୍ୟର ସାହସିକତା ନେଇ ଏ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରୁ ସେ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ର, ଏ ଡାକ୍ତରଖାନାରୁ ସେ ଡାକ୍ତରଖାନା ଯାଇ ଜନର ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚାବାର ବପନ୍ନ କରିଥିବାରୁ ସେ ଶୁଣିଥିଲେ ଯେ ସେ ଜଣେ ସୈନିକର ଶବନ୍ର ଦ୍ୱକ୍‌ଦାର । କନ୍ତୁ ତାହା ସତିଲ୍ଲ ନାହିଁ । ଫ୍ରାନ୍ସର ଅନେକ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ରମଣୀ କନ୍ତୁ ନ କରି ମଧ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ବହ୍ନ ସମ୍ମାନସୂଚକ ପଦବୀରେ ଭୂଷିତ ହେଲେ । କନ୍ତୁ ମେସ୍ତଙ୍କ ହୃଦୟରେ ସାହସିକତାର ଫିତାଖଣ୍ଡେ ବାନ୍ଧିବା ପାଇଁ କେହି ମନେ ପକାଇଲେ ନାହିଁ ।

ମହାସମର ଅବସାନ ପରେ ଦେଢ଼ଶହ ବର୍ଷର ବଦେଶୀ ଶାସନ କବଳରୁ ପୋଲଣ୍ଡର ସ୍ୱାଧୀନତା ତାଙ୍କ ମନରେ ଅସୀମ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲା ।

ଯୁଦ୍ଧଫେରୁ ତାଙ୍କର ବହୁତ ଷଠ ପଡିଲା । ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାରର ସମସ୍ତ ଅର୍ଥ ଯୁଦ୍ଧପାଣ୍ଠିରେ ମିଳେଇଗଲା । ଯୁଦ୍ଧ ସମସ୍ତରେ ଦୀର୍ଘ ଗୁରବର୍ଷ ଅକ୍ଲାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ କରି ତାଙ୍କର

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦ୍ୱାର ଭଙ୍ଗ ହେଲା । ଗବେଷଣାଗାରକୁ କର୍ମମୁଖର କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରାପ୍ତ ବର୍ଷେ ଲଗିଗଲା । ୧୯୧୯ରେ ଆଇରନ୍ ବଧ୍ୟବଦ୍ଧ ସ୍ତବ୍ଧରେ ରେଡ଼ିଅମ୍ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍‌ରେ ସହକାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ତବ୍ଧରେ କାମ କଲେ ।

ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଅବକାଶମାନଙ୍କରେ ଆଇରେନ୍ ଓ ଜୋଲିଙ୍କ ସହିତ ମେଘ୍ସ ଲରକୋଷ୍ଟକୁ ଅବସର ବିନୋଦନ ପାଇଁ ଆସୁଥିଲେ । ଫ୍ରାନ୍ସର ଅନେକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଅଧ୍ୟାପକ ଏବଂ ଶିକ୍ଷାବିତ୍ ଏହିସ୍ଥାନକୁ ଆସି ଗ୍ରୀଷ୍ମାବକାଶ ଅତିବାହିତ କରୁଥିଲେ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସହିତରେ ମେଘ୍ସ ବେଶ୍ ସୁସ୍ଥ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ।

ବ୍ରିଟିଶ୍ ପ୍ରଣାଳୀ ଅନୁକରଣରେ ପାଇମ୍‌ପୋଲ୍ ସହର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ମନୋରମ ଲରକୋଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଅବଷ୍ଟାର କରିଥିଲେ ପୋଚନର ଇତିହାସ ଅଧ୍ୟାପକ ଗୁଲ୍‌ଫ ସିଗନୋବସ ଏବଂ ପାଣି ବିଜ୍ଞାନବିତ୍ ଲୁଇଲେପିକ ୧୮୯୫ରେ । ଜନପେରନ, ଏଣ୍ଡ୍ରେ-ଡେକର୍ଣ୍ଡ୍ ଏମିଲ୍ ବୋରେଲ, ଲୁକଟର ଅରର, ଲୁଇଲେପିକ ଗୁଲ୍‌ଫ ମରନ ପ୍ରଭୃତି ପାବନର ଅନେକ ଅଧ୍ୟାପକ ସେମାନଙ୍କ ପରିବାର ସହିତ ଏହି ଗାଁକୁ ଗ୍ରୀଷ୍ମାବକାଶ ଅତିବାହିତ କରିବା ପାଇଁ ଆସୁଥିଲେ । ମେଘ୍ସ ଆସିଲେ ସେମାନଙ୍କ ପରେ । ପରୁସ୍ୱା ବର୍ଷ ବସନ୍ତ କନ୍ୟା ଚରୁଣ ଝିଅଟି ନେଇ ଚରକୁମାର ସିଗନେ ବର୍ଷିଥିଲେ ଏହି ଦଲର ନେତା । ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ କ୍ୟାପଟେନ ବୋଲି ଡାକୁଥିଲେ । ପଲ୍ଲୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ତାଙ୍କୁ ଡାକୁଥିଲେ ମଜଗୋର ସିଗନୋ (*Monsieur Seigno*) ବୋଲି ।

ସୋବନେର ପ୍ରଫେସରବୃନ୍ଦ ଲରକୋଷ୍ଟରେ ନିଜ ନିଜର ଘର ତିଆରି କରିଥିଲେ । ମେଘ୍ସ ମଧ୍ୟ ନିଜର ଘର ତିଆରି କରିଥିଲେ । କନ୍ୟା କ୍ୟାପଟେନ୍‌ଙ୍କ ଘର ଟାସଚେନ ଥିଲା ସବୁ ପ୍ରୋଗ୍ରାମର ଜେଡ୍‌ସ୍ଥଳୀ । ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ କ୍ୟାପଟେନ୍‌ଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଗ୍ରେଟଡ୍ ସମସ୍ତେ ସମୁଦ୍ର ଭିତରେ ନୌକା ଦ୍ୱାରା କରୁଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ ଦ୍ୱୀପରେ ଓଲ୍ଲାଇ ସମସ୍ତେ ସମୁଦ୍ର ସ୍ନାନ କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସନ୍ତରଣ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ମଧ୍ୟ ହେଉଥିଲା । ମେଘ୍ସ ସନ୍ତରଣରେ ବେଶ୍ ପଟୁଥିଲେ । ଅନ ବାରଟାବେଳେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ପାଇଁ ଲରକୋଷ୍ଟକୁ ଫେରି ଆସୁଥିଲେ । ପୁଣି ଅନ ଦୁଇଟାବେଳେ ସମସ୍ତେ ବାହାରୁଥିଲେ ନୌକାବିହାର ପାଇଁ । ସାଧାରଣତଃ ମେଘ୍ସ ଏହି ସମୟରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ନବନ୍ଧ ସଂଶୋଧନ କରୁଥିଲେ କମ୍ବା ନିଜ କରିସ୍ଥ କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଥିଲେ । ତେଣୁ ଅପରାହ୍ଣର ନୌକାବିହାରରୁ ସେ ନିବୃତ୍ତ ରହୁଥିଲେ । ସଂଧ୍ୟା ଛ'ଟାବେଳେ କ୍ୟାପଟେନ୍‌ଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ନୌକାର ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ନୌକାବିହାର ଶେଷ କରି ନାନାଦ ଗୀତଗାଇ ବାଜା ସମସ୍ତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଇରନ ଓ ଜୋଲି ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରୁଥିଲେ । ମ୍ୟାଡାମ ଗୁଲ୍‌ଫ ମରନ୍ ଚମତ୍କାର ଗୀତ ଗାଉଥିଲେ । ପୁଣି ରାତ୍ର ଭୋଜନ ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ନିଜ ଘରକୁ ଫେରିଆସୁଥିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପିଗ୍‌ନୋବସଙ୍କ ଗୃହରେ ଭୋଜିସ୍ଥ ଅତ୍ୟ ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ସମବେତ ହେଇଥିଲେ ସ୍ୱଳ୍ପ ସେବନ ପରେ ପ୍ରାୟ ନ'ଟାବେଳେ । ପେଟ୍ରୋଲିସ୍ୟମ ଲ୍ୟାମ୍ପ ର ଆଲୁଅରେ ସମସ୍ତେ ବଇନ୍ଦ ଟେଲରେ ମାତଯାଇଥିଲେ । ଶଇଖଠନ ଖେଳରେ ମେଘଙ୍କ ବଶେଷ ଦକ୍ଷତା ଥିଲା । ଦୁଇ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ପ୍ରତଯୋଗୀତା ହେଲେ ଉଭୟ ଦଳ ମେଘଙ୍କୁ ନେବାପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ପିଗ୍‌ନୋବସଙ୍କ ଗୃହ ଉପରେ ଥିଲା ସମସ୍ତଙ୍କର କଣ୍ଠିହ୍ୱ । ତାଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଏବଂ ଏକ ଅନାବଳ ଖେଳକୌତୁକରେ ସାନବଡ଼, ଅଧ୍ୟାପକ, ଗୁରୁ ବଗ୍ଧର ନ କରି ସମସ୍ତେ ମନଭରି ଖୁସି ନେଉଥିଲେ ।

—o—

Digitized by srujanika@gmail.com

ଷୋଡଶ ପରିଚ୍ଛେଦ

"ଆମେରିକା ଯାତ୍ରା"

ମଇ ୧୯୨୦ରେ ଆମେରିକାରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ମାରାଜନ୍‌ ଦଉଡ଼ରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଭଇଲଅମ୍‌ ଡ୍ରାଉନ୍‌ ମେଲ୍ଲେନ ମେସ୍ନଙ୍କ ସହିତ ହାଷ୍ଟାଡ କଣ ମେସ୍ନଙ୍କୁ ଆମେରିକା ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରିଥିଲେ । ଶ୍ରୀମତୀ ମେଲ୍ଲେନ ଯେତେବେଳେ ଜାଣିଲେ ଯେ ମେସ୍ନଙ୍କ ଲେକୋରେ-ଟୋସ୍ନରେ ମାତ୍ର ଏକ ଗ୍ରାମ୍‌ ରେଡ଼ିଅମ୍‌ ଅଛି, ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇଗଲେ । ଆମେରିକାର ମହିଳାମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ମେସ୍ନଙ୍କୁ ଏକ ଗ୍ରାମ ରେଡ଼ିଅମ୍‌ ଉପହାର ସ୍ୱରୂପ ଦେବାପାଇଁ ସେ ମନସ୍ଥ କଲେ ଯାହାର ସେ ଯୁଗର ମୂଲ୍ୟ ଥିଲା ଏକ ନିୟୁତ ଡଲାର୍‌ ।

ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାରେ ସବୁ କିଛି ସମ୍ଭବ । ଶ୍ରୀମତୀ ମେଲ୍ଲେନ ନିଜ ଦେଶକୁ ଫେରିଯାଇ 'ମେସ୍ନ କ୍ୟୁରି ରେଡ଼ିଅମ୍‌ ପାର୍ଟି'ର ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ମେସ୍ନଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାର ବର୍ଷେ ନ ପୂରୁଣୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରିଯାଇ ପାରିଲା । ମେଲ୍ଲେନ ମ୍ୟାଡ଼ାମ୍‌ କ୍ୟୁରିଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଲେ, "ଆପଣଙ୍କୁ ରେଡ଼ିଅମ୍‌ ଉପହାର ଦେବାପାଇଁ ଆମେ ଇଚ୍ଛୁକ । ଆମେରିକାବାସୀମାନେ ନିଜ ସୁନ୍ୟରେ ଆପଣଙ୍କୁ ସେ ଉପହାର ଦେବାପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ" ।

ମେସ୍ନ ପ୍ରଥମେ ଆମେରିକା ଯିବାପାଇଁ କୁଣ୍ଠାବୋଧ କଲେ । ପରେ ମେଲ୍ଲେନଙ୍କ ପ୍ରେରଣାରେ ଅଲ୍ପ ରକ୍ଷାକର ଦୁଇ ଝିଅଙ୍କ ସହିତ ଆମେରିକା ଯାତ୍ରା କଲେ । କ୍ୟୁରି ପରିବାରକୁ ପାରୁଶ୍ରମିକ ନେବାପାଇଁ ମେଲ୍ଲେନ ଆମେରିକାରୁ ଫ୍ରାନ୍ସକୁ ଅପିଥିଲେ । ଅଟ୍ଲାଣ୍ଟିକ୍‌ ଜାହାଜରେ ଆମେରିକା ଯାତ୍ରା ମେସ୍ନ ଏବଂ ଝିଅ ଦୁହିଙ୍କ ବେଶ୍‌ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ହୋଇଥିଲା ।

ନ୍ୟୁୟର୍କରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ମେସ୍ନଙ୍କୁ ଭବ୍ୟ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜ୍ଞାପନ କରିଯାଇଥିଲା । ଅଗଣିତ ନରନାରୀ, ସାମ୍ବାଦିକ, ଫଟୋଗ୍ରାଫର, ସିନେମା ଅପରେଟର୍‌ "ମାନବତାର ସେବିକା"ଙ୍କ ଦର୍ଶନାଭିଳାଷରେ ନ୍ୟୁୟର୍କ ବନ୍ଦରରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ଦଳଦଳ ବାଳିକା ସ୍କାଉଟ୍‌ ଓ ଗାଇଡ୍‌ ଧାଡ଼ିବାନ୍ଧି ଠିଆହୋଇଥିଲେ । ଧଳା ଏବଂ ଲେଭେଣ୍ଡର ଗୋଲପ ଫୁଲେଇ ଫୁଲେଇ ଚଳଚଳ ପୋଲଣ୍ଡ ଉଭବ ରମଣୀ ମେସ୍ନଙ୍କୁ ସ୍ୱାଗତ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା, ଫ୍ରାନସ ଏବଂ ପୋଲଣ୍ଡର ଜାତୀୟ ପତାକା ଅଗଣିତ ଜନସମୁଦ୍ର ଉପରେ ଫରଫର ହୋଇ ଉଡ଼ି ଏକ ଅପୂର୍ବ ଶୋଭାର ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆମେରିକାର ଉତ୍ତର ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତା ମେରୀଙ୍କୁ ଅଭିଭୂତ କରି ପକାଇଲା । ବିସ୍ତୃତ ଜନସମୁଦ୍ର ସାମନାରେ ନମ୍ରେ ନରୀଦ୍ଧା, ଶର୍ଟିଂ ଏବଂ ଲଡ୍ଡାଶୀଳା ନାରୀ ଦୃଷ୍ଟାବରେ ଚୁଡ଼ା ଦୋଇ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଦରର ପାତ୍ର ଦୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ପ୍ରଖ୍ୟାତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟାବରେ ଜ୍ଞାନପାଣ୍ଡା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ସେ ସ୍ତ୍ରୀଲଭ ସମ୍ମାନ ପାଇ ଆସ୍ତେ ଜନ୍ମୁ ତାଙ୍କର ନାରୀ ସୁଲଭ ଭୋମଳତା ଓ ଲଜ୍ଜା, ଖ୍ୟାତିର ଶିଖରରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ନମ୍ରତାପୂର୍ଣ୍ଣ

ଚିତ୍ର-୧୦ ମାଡ଼ାମ କ୍ୟୁରୀ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏବଂ ସରଳ ବ୍ୟବହାର ଆମେରିକାବାସୀଙ୍କ ମନକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପରେ କିଣି ନେଲା । ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ନେହ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନର ପାତ୍ର ହୋଇଉଠିଲେ ।

ନ୍ୟୁୟର୍କ ମହିଳା କଲେଜ ସମୁଦ୍ରର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ମହିଳା ସଂଘ ତରଫରୁ ବାର୍ଷ୍ଣେଡି ହୋଟେଲ୍‌ରେ ଏକ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ସଭାର ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜଣେ ପରେ ଜଣେ ମେଡ୍ଡାମ ହାମନାରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ଆମେରିକାର ସୁଦଗଢନ ଚୋଲପ ଏବଂ କର୍ଣ୍ଣଫୁଲ ଉପହାର ଦେଇଥିଲେ । ଆମେରିକାର ପ୍ରଫେସରମାନଙ୍କ ଗହଣରେ, ଫରାସୀ ଏବଂ ପୋଲଣ୍ଡର ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ତଥା ମେଡ୍ଡାମଙ୍କ ପୁରୁଣା ବନ୍ଧୁ ଇଗନେସ୍ ପେଡ୍ରେର ଉପସ୍ଥିତିରେ ମେରୀ ବିଭିନ୍ନ ଉପହାର, ଉପାଧି ଓ ପୁରସ୍କାର ଏବଂ ସର୍ବଶେଷରେ 'ନ୍ୟୁୟର୍କ ନଗରୀର ସ୍ୱାଧୀନତା' ପଦବୀ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।

ତାପରେ ଆମେରିକାର ବୈଜ୍ଞାନିକ ସୋସାଇଟି ସମୂହ ତରଫରୁ ପାଞ୍ଚଶହ ଭେତ୍ତରୀ ଜଣ ପ୍ରତିନିଧି ଓ୍ୟାଲ୍‌ଡୋର୍ଫ ଏଷ୍ଟୋରିଆରେ ସମବେତ ହୋଇ ମେଡ୍ଡାମଙ୍କୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣେଇଲେ । ବିଭିନ୍ନ ସଭ୍ୟସମିତିର ଉତ୍ସାହ, ଜନକୋଳାହଳ ଏବଂ ମେରୀଙ୍କୁ ମୁଖ ଦର୍ଶନ ଓ କରମର୍ଦ୍ଦନ ପାଇଁ ଉତ୍ସୁକ ଜନତାର ପେଲ୍ଲପେଲ୍ ଦେଖି ମେରୀ ବେଳେବେଳେ ଭୟ ପାଉଥିଲେ । ଥରେ ଜଣେ ଉତ୍ସୁକ ଦର୍ଶନାଭିଳାଷୀର ସଦୋର କରମର୍ଦ୍ଦନରେ ତାଙ୍କର ହାତ ଆଘାତ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ମଣିବନ୍ଧରେ ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ ବାନ୍ଧିବାକୁ ଏବଂ ହାତ ସ୍ଲିଙ୍ଗରେ ଝୁଲେଇବାକୁ ପଡିଥିଲା ।

ମେ ୨୦, ୧୯୨୧ରେ ପୁରସ୍କାର ପ୍ରଦାନ ଉତ୍ସବ ହ୍ୱାଇଟ୍ ହାଉସ୍‌ରେ ମେରୀଙ୍କୁ ଏକ ଗ୍ରାମ ରେଡ଼ିଅମ୍ ଉପହାର ଦେବାର ଉତ୍ସବର ଆୟୋଜନ କରାଗଲା ।

ଅପରାହ୍ଣ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରଭବନେ ପୁରସ୍କାର ପ୍ରଦାନ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଶ୍ରୀ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ହାର୍ଡିଙ୍ଗ, ମାଡାମ କ୍ୟୁରୀ, ଫରାସୀ ପ୍ରତିନିଧି ଶ୍ରୀ ଜସେଫ୍, ଶ୍ରୀମତୀ ମେଲୋନ, ଆଇଶନ ଓ ଇଭ୍ ଏବଂ ମେରୀ କ୍ୟୁରୀ କମିଟିର ସଦସ୍ୟାବୃନ୍ଦ ଏକ ମନୋରମ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ସଭାମଣ୍ଡପରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ହାର୍ଡିଙ୍ଗ ତାଙ୍କ ଭାଷଣରେ ମେରୀଙ୍କୁ ଏକ ଅସାଧାରଣ ମେଧାବୀ ସ୍ତ୍ରୀ ବର୍ତ୍ତମାନ କରି କହିଥିଲେ ଯେ ମେରୀ ଜଣେ ଅନୁରକ୍ତ ପତ୍ନୀ, ସ୍ନେହମୟୀ ମାତା, ଆଦର୍ଶ ଗୃହିଣୀ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବିଜ୍ଞାନ ଜଗତରେ ଅଗ୍ରଣୀ ହୋଇ ସ୍ତ୍ରୀ ଜାତିର ସମସ୍ତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିଛନ୍ତି । ତାପରେ ସେଭ୍ରି ପେଡ୍ରେ ଏକ ଗ୍ରାମ ରେଡ଼ିଅମ ଜଗତର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ୱରରେ ଅନ୍ୟନ୍ତ ରଖାଯାଇଥିଲା ତାର ଷ୍ଟ୍ରେଚିଆ ସ୍ୱରକାଠି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରଭବ ମହୋଦସ୍ୱ ମେରୀଙ୍କ ହେବରେ ଝୁଲାଇ ଦେଲେ । ମେରୀ କୃତଜ୍ଞତା ସହିତ ଏହି ଉପହାର ଗ୍ରହଣ କରି ଆମେରିକାବାସୀଙ୍କୁ ଅନ୍ତରର ଧନ୍ୟବାଦ ଅର୍ପଣ କଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହି ସମାରୋହରେ ଯେଉଁ ସାମ୍ବାଦିକମାନେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ସେମାନେ ବୋଧହୁଏ ଜାଣି ନଥିଲେ ଯେ ଆମେରିକାବାସୀଙ୍କ ସ୍ନେହର ନିଦର୍ଶନ ସ୍ୱରୂପ ଏକଖଣ୍ଡ ରେଡ଼ିଅମ୍ ଉପହାର ପାଇବା ପୂର୍ବରୁ ମେଡ୍ମ ତାହା ରେଡ଼ିଅମ୍ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ନାମରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ସାରିଥିଲେ। ଉତ୍ତରର ପୂର୍ବ ସପ୍ତାହରେ ଶ୍ରୀମତୀ ମେଲ୍ଲନ ଯେତେବେଳେ ଏକ ଖଣ୍ଡ ରେଡ଼ିଅମ୍ ଉପହାର ଫାଉଣ୍ଡେସନ୍ କାଗଜପତ୍ର ମେଡ୍ମଙ୍କ ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ଏବଂ ଦସ୍ତଖତ ପାଇଁ ପରିବେଷଣ କଲେ। ମେଡ୍ମ ଦଲିଲର ଲେଖାରେ ସାମାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ଯେପରି ସେହି ଏକ ଖଣ୍ଡ ରେଡ଼ିଅମ ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ ତାଙ୍କ ଝିଅମାନଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ନ ହୋଇ ଲେବୋରେଟୋରୀର ସମ୍ପତ୍ତି ହୋଇ ରହିବ। ଶ୍ରୀମତୀ ମେଲ୍ଲନ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟନ୍ୱିତ ହୋଇ କହିଲେ, "କେଣ୍ ଏଥା ଆସନ୍ତା ସପ୍ତାହରେ ଆପଣଙ୍କର ମନମୁତାବକ ଦଲିଲରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଦେବା।"

"ଅସନ୍ତା ସପ୍ତାହରେ ନୁହେଁ।" ମେଡ୍ମ ଧୀର କଣ୍ଠରେ କହିଲେ," ଆସନ୍ତା କାଲି ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ, ବର୍ତ୍ତମାନ—ଆଜି ଘରେ ସେହି ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ହେବ। କିଏ ଜାଣେ ଏହି ଉପହାର ଦଲିଲଟି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବାର କେଇ ଘଣ୍ଟା ପରେ ମୁଁ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ନ ପଡ଼ିବି!"

ସେତେବେଳେ ଘରଟାର୍ଦ୍ଦ ବହୁତ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ। ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଜଣେ ଓକିଲଙ୍କୁ ଡକାହୋଇ ମେଡ୍ମଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ମୁତାବକ ଦଲିଲଟି ଲେଖାଗଲା ଏବଂ ମେଡ୍ମ ଦସ୍ତଖତ କଲେ।

ଓ୍ୱାଶିଂଟନ ପରେ ମେଡ୍ମ ଗଲେ ଫିଲାଡେଲଫିଆକୁ। ସେଇଠି ଦୁଇଜଣ ସୁତଳ ପଦାର୍ଥ ଏବଂ ଡକ୍ଟରେଟ୍‌ରେ ତାଙ୍କୁ ଭୂଷିତ କରାଗଲା। ସେହି ସହରର ଜଣେ ଶିଳ୍ପପତି ତାଙ୍କୁ ପଦ୍ମଶ ମିଲ୍‌ଗ୍ରାମ୍ ମେଡୋୱୋରିଅମ୍ ଉପହାର ଦେଇଥିଲେ। ଆମେରିକାନ୍ ଫିଲୋସୋଫିକେଲ ସୋସାଇଟି ତାଙ୍କୁ ଜନ୍ ସ୍କଟ ପଦକ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲା। କୃତଜ୍ଞତାର ନିଦର୍ଶନ ସ୍ୱରୂପ ମେଡ୍ମ ଏହି ସୋସାଇଟିକୁ ନିଜର ଗବେଷଣା ଜୀବନ ଆରମ୍ଭରେ ବ୍ୟବହାର କରିଥିବା ପିଚ୍‌ବ୍ଲାଇଣ୍ଡେଡ୍ ଚାର୍ଜ ଉପହାର ଦେଇଥିଲେ।

ତାଙ୍କୁ ଉପହାର ଦିଆଯାଇଥିବା ରେଡ଼ିଅମ୍ ଯେଉଁ କାରଖାନାରେ ପୃଥକ୍ କରାଯାଇଥିଲା ମେଡ୍ମ ପିଟ୍‌ସ୍‌ବର୍ଗର ସେହି ରେଡ଼ିଅମ୍ କାରଖାନା ପରିଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ।

ଘନଘନ ସଭା ସମିତି, ବକ୍ତୃତା ଓ ଅଭିନନ୍ଦନର ସ୍ତୂପରେ ମେଡ୍ମ ଅବଶ ଅନୁଭବ କଲେ। ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଉପଦେଶ ଅନୁସାରେ ପଶ୍ଚିମ ଆମେରିକାର ସହରମାନଙ୍କର ଗସ୍ତ ତାଙ୍କୁ ବାତିଲ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା।

Digitized by srujanika@gmail.com

"ଆତ୍ମତ୍ୟାର ଆତଶଯ୍ୟ" ନାମକ ଏକ ଶୀର୍ଷଲେଖାରେ ବାହାରିଥିଲା : ଆମେରିକାନ ମହିଳାମାନେ ଜଣେ ବୈଜ୍ଞାନିକକୁ ପାହାଚ୍ୟ କରି ନଜର ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତାର ପରିଚୟ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ଆମର ଦାନର ପ୍ରଥମଦଲରେ ମ୍ୟାଡାମ୍ କ୍ୟୁରିକୁ ତାଙ୍କର ଜୀବନ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା କେବଳ ଆମର, ଗର୍ବକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ।' ଅନ୍ୟ ଏକ ଖବର କାଗଜରେ ଲେଖିଥିଲା, "କୌଣସି ସର୍କସ କମ୍ପା ବଷ୍ଟିନା-ନୁଷ୍ଠାନର ମ୍ୟାନେଜର ମାଡାମ କ୍ୟୁରିଙ୍କ ପରିଶ୍ରମର ଅଧେ ପାଇଁ ଅନ୍ତତ ବେଶି ଅର୍ଥ ଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତା ।

ମ୍ୟାଡାମ କ୍ୟୁରି ବେଲେଭେଲେ ପ୍ଲାଟଫର୍ମର ଉଡ଼କୁ ଏଡ଼ିବା ପାଇଁ ଟ୍ରେନ୍‌ର ପଛ ପଟରେ ଓହ୍ଲେଇ ପଡୁଥିଲେ । ଥରେ ବଫାଲୋ ଷ୍ଟେସନରେ ତାଙ୍କର ପହଞ୍ଚିବାର ଥାଏ । ସେ ତାର ପୂର୍ବ ଷ୍ଟେସନ ନାଏଗ୍ରା ଫଲ୍‌ସ ଓହ୍ଲେଇ ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ନାଇଗାରା ଜଳ ପ୍ରପାତର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହା ଜଣଜଣିଆ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲା । ଯେଉଁ ଉତ୍ସୁକ ଜନତା ତାଙ୍କୁ ବଫାଲୋ ଷ୍ଟେସନରେ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକ ଧାଡ଼ିବାନ୍ଧି ନାଇଗାରା ଫଲ୍‌ସ ସହର ଅଭିମୁଖରେ ଧାବିତ ହେଲା ।

ମେସ୍ତ୍ର ଏହି ସଭାରେ ଅବଶ ହୋଇଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ କେତେ ଖୁସି ଥିଲେ । ଆଇନ୍‌ଷ୍ଟାଇନ୍ ଏବଂ ଇଭ୍‌ଙ୍କ ଆନନ୍ଦ କହିଲେ ନ ସରେ । ଚଳାଚୋଟେ ଧୋଲଣ୍ଡ ଜଭ୍‌ବ ନାଗରିକମାନଙ୍କର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ଅତ୍ୟନ୍ତ ହୃଦସ୍ପର୍ଶୀ ହୋଇଥିଲା । ଲେଡଭାର୍ଡ଼ି ଚକ୍ଷୁରେ ଆବାଳବୃଦ୍ଧ ଜନତା ସେମାନଙ୍କର ପିତୃଭୂମିର ପ୍ରତୀକ ମେସ୍ତ୍ରଙ୍କ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଲାଭ କରିବା ପାଇଁ ଏବଂ ଦୃଷ୍ଟି ଚୁମ୍ବନ କରିବା ପାଇଁ ଜଣକ ପରେ ଜଣେ ଆଡୋଇ ଆସିଲେ ।

ଜୁନ୍ ୨୮ରେ ଅଲମ୍ପିକ ଜାହାଜରେ ମେସ୍ତ୍ର ଫ୍ରିଅମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଫ୍ରାନ୍ସ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ । ଆମେରିକାର ସ୍ମୃତି ବିଶେଷତଃ ହୋଟାର ବଜ୍ଞାନଗାରମାନଙ୍କର ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଡାକ୍ତରଖାନାମାନଙ୍କର ରେଡ଼ିଅମ୍ ବିକରଣ ଚିକିତ୍ସା ବହୁଳ ବ୍ୟବହାର ତାଙ୍କୁ ବେଶେ ସନ୍ତୋଷ ଦାନ କରିଥିଲା । ତା ତୁଳନାରେ ୧୯୨୧ ବେଳକୁ ଫ୍ରାନସ୍‌ରେ ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ରେଡ଼ିଅମ୍ ବିକିରଣ ଚିକିତ୍ସାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ ଥିବାରୁ ସେ ମନେ ମନେ ଖୁବ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ ।

ଜନ୍ମଭୂମିରେ ଖୁବ୍ ଖୁବ୍ ଆମେରିକାର ଅମୂଲ୍ୟଦାନକୁ ଏକ ଧରଣର ଭିକ୍ଷା ବୋଲି ସେ କଳ୍ପନା କରିଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ସେହି ଭିକ୍ଷାଦାତାଙ୍କ ବଦାନ୍ୟତାର କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ସଶରୀରେ ଆମେରିକା ଅସି ବହର ବହର ବୁଲି ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ବୃଦ୍ଧତ ରେଡ଼ିଅମ୍‌କୁ ନଜ ନାମରେ ପେଟେଣ୍ଟ କରିଥିଲେ ସେ ଚାହିଁ କରିବା ତ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦୂରର କଥା, ପିଅର ଓ ମେରୀ ଅଳ୍ପ ଅର୍ଥର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ଅନେକ ରେଡ଼ିଅମ୍ ଗବେଷଣାଗାରର ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିଥାନ୍ତେ ଏବଂ ଉପଯୁକ୍ତ ଗବେଷକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଚୁର ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିଥାନ୍ତେ । ତଥାପି ମେଘଙ୍କ ମନରେ ତୃପ୍ତି ନ ଥିଲା । ନଜେ ବୈଜ୍ଞାନିକର ଉପଯୁକ୍ତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କଣ ରେଡ଼ିଅମ କି ବିଜ୍ଞାନର ସମ୍ପତ୍ତି କରିବାରେ ତାଙ୍କର ତିଳେମାତ୍ର ଅନୁତାପ ସମ୍ଭ ନଥିଲ ।

—o—

Digitized by srujanika@gmail.com

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ

ଚରମ ସଫଳତା

ଆମେରିକାରୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିବା ପରେ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ମାନଙ୍କର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ରକ୍ଷା କରି ମେଡ୍ଲ ଅନେକ ଦେଶ ଯାଇଥିଲେ। ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥାନରେ ତାଙ୍କୁ ଭବ୍ୟ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜ୍ଞାପନ କରାଯାଇଥିଲା।

ଆଇଶନଙ୍କ ସହିତ ବ୍ରାଜିଲ ଯାତ୍ରା ମେଡ୍ଲଙ୍କୁ ବେଶ୍ ଆନନ୍ଦ ଦେଇଥିଲା। ଶୀତଦିନେ ଓଠାରେ ସ୍ୱଳ୍ପ ସପ୍ତାହ ଅବସ୍ଥାନ କାଳରେ ସେ ମନଭରି ହନ୍ତରଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲେ। ସକାଳେ ସନ୍ତରଣ ଏବଂ ଅପରାହ୍ଣରେ ପଦବ୍ରଜରେ, ମୋଟରରେ କମ୍ବା ଜଳଯାନରେ ଭ୍ରମଣ କରି ସେ ଶେଷ ସୁଖ ଅନୁଭବ କଲେ।

ଆଇଶନ୍ ଜଣେ ଭଲ ଖେଳାଳୀ ଥିଲେ। ମାଆଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଘୋଡା ଚଢ଼ି ବରଫରେ ସ୍କେଟିଂ ଏବଂ ସ୍କାଇଙ୍ଗ୍ କରି ସେ ମେଡ୍ଲଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଆନନ୍ଦ ଦେଇଥିଲେ।

ପ୍ରତି ବର୍ଷ ବ୍ରୁସେଲ୍ ଅନୁଷ୍ଠିତ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନବିତ୍ମାନଙ୍କର ସମ୍ମେଳନ ସୋଲ୍ଭେ କଂଗ୍ରେସରେ ସେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ଭାବରେ ଯୋଗଦାନ କରୁଥିଲେ। ସେହି ସମୟରେ ବେଲ୍ଜିୟମ୍ର ରାଜା ଆଲବର୍ଟ ଏବଂ ରାଣୀ ଏଲିଜାବେଥଙ୍କ ହୃଦ୍ଭତା ତାଙ୍କର ସାଥାଡ ହେଉଥିଲା। ଯୁଦ୍ଧ ବେଳେ ବେଲ୍ଜିୟମ୍ ସୀମାନ୍ତରେ ଏହି ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କ ସାହାଚର୍ଯ୍ୟ ମେଡ୍ଲଙ୍କୁ ପ୍ରୀତ କରିଥିଲା।

ମେଡ୍ଲଙ୍କ ଖ୍ୟାତି ପୃଥିବୀରେ ସଂହତ ପ୍ରସାରିତ ହେଲା। ଚୀନ୍ ଦେଶର ଟାଇସୁଆନ୍-ଫୁର କନ୍ଫୁସିଅସ୍ ମନ୍ଦିରରେ "ମାନବଜାତିର ଲଘୁକାସ୍ତ" ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଡେଭାଟେଁ, ନ୍ୟୁଟନ୍, ବୁଦ୍ଧ ଏବଂ ଚୀନ୍ ବଖ୍ୟାତ ସମ୍ରାଟମାନଙ୍କ ଗହ୍ୱରରେ ମେଡ୍ଲଙ୍କ ଚତ୍ର ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲା।

ମେ ୧୫, ୧୯୨୨ରେ ସଂସ୍ପତ୍ତରମେ ଲିଗ୍ ଅଫ୍ ନେସନ୍ସ 'ମ୍ୟାଡ଼ମକ୍ୟୁରି-ସ୍କୋଡୋଭସ୍କା' ମେଧାସ୍ୱା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହଯୋଗର ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ କମିଟିର ସଦସ୍ୟା ରୂପେ ନିଯୋଜିତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ମେଡ୍ଲ ତାହା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ। ଏହି କମିଟିରେ ସଦସ୍ୟ ଥିବାରେ ବେର୍ଗସନ୍,ଗିଲବର୍ଟ ମୁରେ, ଜୁଲ୍ସ ଡେସ୍ପ୍ରି ଆଲବର୍ଟ ଆଇନ୍ଷ୍ଟାଇନ୍, ପ୍ରଫେସର

Digitized by srujanika@gmail.com

ଲରେଞ୍ଜ, ପଲ୍ ପେନ୍‌ଲଭ୍ ପ୍ରଭୃତ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ବ୍ୟକ୍ତ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ମେସ୍ସ ଏହ କମିଟିର ଉପ-ସଭ୍ୟନେତ୍ରୀ ଥିଲେ ।

ଏହ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଜଣଆରେ ମଧ୍ୟ ଜେନେଭ୍ରରେ ସେ ବଜ୍ଞାନଜଗତର ସେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଲଗି ରହିଲେ । ଗ୍ରନ୍ଥ-ଇଣ୍ଡେକ୍ସର ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଏକଶ୍ରେଣୀକରଣ, ଜଣେ ଗବେଷକର ଫଳ । ବଜାବାଧାରେ ଅନ୍ୟ ଗବେଷକ ବ୍ୟବହାର କରବାର ସୁଯୋଗ ଓ ସ୍ପର୍ଧାନତା, ବୈଜ୍ଞାନକ ପ୍ରଜ୍ଞାକ ଏବଂ ପାରଭାଷିକ ଶବ୍ଦବଳୀର ଏକଳୀକରଣ ଏବଂ ଧ୍ରୁବାଙ୍କର ସରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରବା ବଗରେ ମେସ୍ସ ବଶେଷ ଜୋର ଦେଇଥିଲେ ।

ଯୁଦ୍ଧପରେ ନଜ ମାତୃଭୂମି ପୋଲଣ୍ଡ ସେ ଅନେକଥର ପରଦର୍ଶନ କରଥିଲେ— ବଶ୍ରାମ ନେବାପାଇଁ କମ୍ବା କଷ୍ଟ ପାଣୋରବା ପାଇଁ ନୁହେଁ—ଓ୍ୱାର୍ସରେ ଏକ ରେଡ଼ିଅମ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ନର୍ମାଣ କରବାର ଅନୁପ୍ରାପ୍ତ ନେଇ । ଦେଢ଼ଶହ ବର୍ଷର ଦାସତ୍ୱ ପରେ ପୋଲଣ୍ଡ ମୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ତାର ଅର୍ଥନକ ମେରୁଦଣ୍ଡ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥାଏ । ସଥେଷ୍ଟ ମାତ୍ରାରେ ତାଲମପ୍ରାପ୍ତ ବୈଜ୍ଞାନକଙ୍କ ଅଭାବ ଥାଏ । ତେଣୁ ମେସ୍ଙ୍କୁ ବହୁତ କଷ୍ଟ ସ୍ୱୀକାର କରବାକୁ ପଡ଼ଲ । ତଥାପି ସେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ଲେ ନାହିଁ । ଏହିକାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରବା ପାଇଁ ବ୍ରୋନ୍ୟା ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାତ୍ରାରେ ସହଯୋଗ କଲେ । ଦେଶବ୍ୟାପୀ ଗ୍ରନ୍ଦା ସଂଗ୍ରହ ଅଭଯାନ ଆରମ୍ଭ ହେଲ । ଏହି ଅଭଯାନ ପୋଲଣ୍ଡ ସରକାରଙ୍କ ସମର୍ଥନ ଲାଭ କରଥିଲ । ଦେଶପାର୍ ମେସ୍ଙ୍କ ଜେ ସମ୍ବଳର୍ଦ୍ଧ ପ୍ରସ୍ତାବପତ୍ର ଏବଂ ଫିକ୍ଟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲ । 'ମେସ୍ଟୋଡ଼ୋଭସ୍କା କ୍ୟୁସ୍ଲ ଇନ୍‌ଷ୍ଟି-ଚ୍ୟୁଟ୍' ପାଇଁ ଗ୍ରନ୍ଦା ସଗ୍ରହ ଜୋରସୋର୍‌ରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲ ।

ଗୋଟି-ଗାଟି ହୋଇ ଇଟା ଗଦା କଢିବାକୁ ଲଗିଲ ଏବଂ ୧୯୨୫ରେ ରେଡ଼ିଅମ୍ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍‌ର ଭିତ୍ତିପ୍ରସ୍ତର ସ୍ଥାପନ କରହେଲ । ଏକ ମନୋରମ ପୂର୍ବାହ୍ନରେ ପୋଲଣ୍ଡର ବଜ୍ଞାନପତ, ମେସ୍ଙ୍କ ଏବଂ ଓ୍ୱାର୍ସର ମେୟର୍ ଯଥାକ୍ରମେ ପ୍ରଥମ, ଦ୍ୱିତୀୟ ଓ ତୃତୀୟ ପ୍ରସ୍ତର ସ୍ଥାପନ କଲେ ।

ଏହି ଉତ୍ସବରେ ମେସ୍ଙ୍କ ବଶୁଦ୍ଧ ପୋଲଶ୍ ଭାଷା ପ୍ରବଣତର ବଜ୍ଞାନପତ ଷ୍ଟାନସ୍ଲଭ ଓଙ୍କାସ୍କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟନ୍ୱତ ହୋଇଥିଲେ । ଦ୍ୱଦଶା ବନର ପ୍ୟାସ୍ତ ରହ୍ୱଣି ବଶସ୍ତ ଭାଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ଲ । ବଜ୍ଞାନପତ ମେସ୍ଙ୍କୁ ପଚାରଲେ, "ତେତଶ ବର୍ଷ ତଳେ ପ୍ୟାସ୍ତରୁ ଗୋଟିଏ ଗୁପ୍ତ ବଜ୍ଞାନୈତକ ସାହା ସମସ୍ତରେ ଆପଙ୍କଠାରୁ ଗୋଟିଏ ଚକଥା ମାଗିଥଲ୍ଲ । ଆପଙ୍କର ମନେ ଅଛ ତ ?"

ସହାସ୍ୟ ବଦନରେ ମେସ୍ଙ୍କ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, "ଆଉ ତାହା ଆପଣ ଫେରଇବା ପାଇଁ ଭୁଲଗଲେ ।"

Digitized by srujanika@gmail.com

ବ୍ରୋନ୍ୟା ଏବଂ ମେସ୍କ୍ଙ୍କ ଅଦମ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା ତଥା ପୋଲଣ୍ଡ ସରକାରଙ୍କ ସମର୍ଥନବଳେ ଇନ୍ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟର କାନ୍ଥ ବଢିବାକୁ ଲଗିଲ । ଉଭୟ ଭଉଣୀ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାପ୍ୟ ସମସ୍ତ ସମ୍ବଳ ଅର୍ଥ ବିନିଯୋଗ କରିଥିଲେ । ତଥାପି ରେଡ଼ିଅମ୍ କିଣିବା ପାଇଁ ଅର୍ଥର ଅସ୍ୱଳ ପଡ଼ିଲ ।

ମେସ୍କ୍ ପୁଣିଥରେ ଆମେରିକା ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କଲେ । ଶ୍ରୀମତୀ ମେଲେନିଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିଠି ଲେଖିଲେ । ଏହି ବଦାନ୍ୟ ଆମେରିକାନ୍ ମହିଳା ପୁଣିଥରେ ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ ଅଭିଯାନରେ ଲାଗିପଡ଼ିଲେ କାରଣ ସେ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ଓ୍ୟାର୍ସର ଇନ୍ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ ମେସ୍କ୍ଙ୍କ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିୟ । ଅର୍ଥ ସଂଗୃହୀତ ହେଲା । ଏକଗ୍ରାମ ରେଡ଼ିଅମ୍ କଣା ହେଲା । ୧୯୨୧ ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ ମେସ୍କ୍ ପୁଣିଥରେ ଆମେରିକା ଯାତ୍ରାକଲେ ଆମେରିକାବାସୀଙ୍କୁ ପୋଲଣ୍ଡ ତରଫରୁ କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରିବା ପାଇଁ । ଶ୍ୱେତପଥ ଦୁଇଜଙ୍କ ଅତିଥି ଭବନରେ ସେ କିଛିଦିନ ଶ୍ୱେତପଥ ଭବନରେ ଅବସ୍ଥାନ କଲେ । ୧୯୨୧ ଜୁଲାଇରେ ସେତେବେଳେ ଅମେରିକାର ଆର୍ଥିକ ପରିସ୍ଥିତି ଜଟିଳ ହୋଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ମେସ୍କ୍ ପୁଣିଥରେ ହାର୍ଦ୍ଦିକ ସ୍ୱାଗତ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ପାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଜନ୍ମ ଦିନରେ ଜଣାଅଜଣା ଅନେକ ବନ୍ଧୁଙ୍କଠାରୁ ସେ ବିଭିନ୍ନ ଜନପ୍ରିୟ ଉପହାର ପାଇଥିଲେ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା : ଫୁଲତୋଡ଼ା, ଚହି, ବିଭିନ୍ନ ସୌଖୀନ ଜନପ୍ରିୟ, ଲେବୋରେଟୋରୀ ପାଇଁ ଚେକ୍, ଗାଲ୍‌ଭନୋମିଟର, ରେଡ଼ନ୍ ଗ୍ୟାସର ଏମ୍ପୁଲ ଏବଂ ବରଳ ମୃତ୍ତିକାର କେତେକ ନମୁନା ।

ଚିତ୍ର ନଂ ୧୧ (ରେଡ଼ିଅମ୍ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟରେ ସ୍ୱପଣରତ ମେସ୍କ୍ କ୍ୟୁରି)

ମେ ୨୧, ୧୯୩୨ରେ ପୋଲଣ୍ଡର ଶ୍ୱେତପଥ ମୋସ୍କିଙ୍କ ଗବେଷଣାରେ ଓ୍ୟାର୍ସର ରେଡ଼ିଅମ୍ ଇନ୍ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହେଲା । ଏହି ଥାନା ଥିଲା

Digitized by srujanika@gmail.com

ମେସ୍ନଙ୍କ ଶେଷ ପୋଲଣ୍ଡ ଯାତ୍ରା । ଓ୍ୟାର୍ସର ରେଡ଼ିଅମ୍ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ପୁଗ୍‌ଭୁରୁପେ କାମ କରିବା ଦେଖି ମେସ୍ନ ଆନନ୍ଦରେ ବତ୍ସର ହୋଇଗଲେ ।

ଏଆଡେ ଫ୍ରାନ୍‌ସରେ ମେସ୍ନଙ୍କ କାମର ଅନ୍ତ ନଥିଲା । ପ୍ରତିଦିନ ରେଡ଼ିଅମ୍ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍‌କୁ ଯାଇ ଗବେଷକମାନଙ୍କ ଗବେଷଣା ତଦାରଖ କରିବାରେ ମେସ୍ନ ଅସୀମ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରୁଥିଲେ ।

୧୯୨୦ରେ ବେରନ୍ ଦେନ୍‌ସ୍ନ ଜ୍ରି ରଥ୍‌ସ୍ଚାଇଲଡ଼ଙ୍କ ବଦାନ୍ୟତାରେ କ୍ୟୁଗ୍ରି ଫାଉଣ୍ଡେସନ୍‌ର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ରେଡ଼ିଅମ୍ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍‌ର ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥେ ଏହି ଫାଉଣ୍ଡେସନ୍‌ର ମୂଳଧନ ଅର୍ଥ ବିନିଯୋଗ କରିସିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଲା ।

୧୯୨୬ରେ ପ୍ୟାରିସ୍ଥିତ ଭେଷଜ ଏକାଡେମୀର ପଚିଶଜଣ ସଦସ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଦରଖାସ୍ତ କରିଥିଲେ ।

"ଏହି ମନ୍ତବ୍ୟରକାସ୍ତ ସଦସ୍ୟବୃନ୍ଦ ଖୁବଜ୍ଞ ଯେ ମ୍ୟାଡାମ୍ କ୍ୟୁଗ୍ରି ଯେଉଁ ରେଡ଼ିଅମ୍‌ର ଆବିଷ୍କାର କରି ଭେଷଜ ବିଜ୍ଞାନରେ କ୍ୟୁଗ୍ରି ଚିକିତ୍ସା ପ୍ରଣାଳୀର ସୂତ୍ରପାତ କରିଛନ୍ତି, ତାକୁ ଜଣେ ସ୍ଥାୟୀ ସହଯୋଗୀ ସଦସ୍ୟ ରୂପେ ନିର୍ବାଚନ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଏକାଡେମୀର ସମ୍ମାନ ବୃଦ୍ଧି ହେବ ।" ଏହା ଥିଲା ଏକ ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ଡକୁମେଣ୍ଟ । ଏହା କେବଳ ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କୁ ଏକାଡେମୀର ସଦସ୍ୟା କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ କରିଥିଲା ତାହା ନୁହେଁ, ଏହାଥିଲା ବିନା ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତାରେ, ପ୍ରାର୍ଥୀପଦ ଦାଖଲ ନକରି ମେସ୍ନଙ୍କୁ ଏକାଡେମୀସିଆନ୍ ମଣ୍ଡଳରେ ନିର୍ବାଚିତ କରିବାର ଏକ ମହତ୍ ପ୍ରସ୍ତାବ । ଏହି ଏକାଡେମୀର ଚଉପଠି ଜଣ ସଦସ୍ୟ ଆଗ୍ରହର ସହିତ ଏହି ମେମରଫେଣ୍ଡେଣ୍ଟାରେ ଦସ୍ତଖତ କଲେ । ଚାଲ ପଦବୀ ପାଇଁ ଆକାଙ୍କ୍ଷୀ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ ଓହରି ଆସିଲେ । ବଞ୍ଚନ ଏକାଡେମୀର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏହି ବୈପ୍ଲବିକ ପଦକ୍ଷେପ ଏକ ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ଦେଲା ଫେବ୍ରୁଆରୀ ୭, ୧୯୨୬ରେ ନିର୍ବାଚନ ହେଲା । ଏକାଡେମୀର ସଭାପତି ଡାକ୍ତର ଘୁଉଘୁର୍ଡ ବକ୍ତୃତା ମଞ୍ଚରୁ ମେସ୍ନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଘୋଷଣା କଲେ :

"ଆପଣଙ୍କ ଭଳିଆ ବଦ୍ୟାତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ତଥା ମହିଳାଙ୍କୁ ଯେ କି ନିଜର ଜୀବନ ସାରା କର୍ମଦେବତାରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଗ କରିଛନ୍ତି, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗବେଷଣାରେ ଅସୀମ ତ୍ୟାଗ ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି, ଜଣେ ଦେଶପ୍ରେମୀ ହିସାବରେ ଯୁଦ୍ଧ ଓ ଶାନ୍ତି ଉଭୟ ସମୟରେ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ବିଳ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାଦନା କରିଛନ୍ତି, ତାକୁ ଆମେ ପ୍ରଣାମ ଜଣାଉଛୁ । ଆମ ଗହଳରେ ଆପଣଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି ଆମକୁ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରିବ । ଆମର

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷାକରି ଭେଷଜ ଏକାଡେମୀ ସଦସ୍ୟା ହୋଇଥିବାରୁ ଆମେ ଆପଣଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜ୍ଞାପନ କରୁଅଛୁ । ଅମ ଗହଣରେ ଆପଣଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ଆମେ ଗର୍ବିତ । ଗୋଟିଏ ଏକାଡେମୀକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା ପାଇଁ ଆପଣ ହେଉଛନ୍ତି ପ୍ରଥମ ନାରୀ । ଅନ୍ୟ କୌଣସି ନାରୀ ଏହି ଗୌରବର ଅଧିକାରୀ ହେବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ କ ?''

ଭେଷଜ ଏକାଡେମୀର ଆନ୍ତରିକତା ଏବଂ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ମେରୀ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଏହି ଏକାଡେମୀର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସକ୍ରିୟ ଅଂଶ ନେଇଥିଲେ ।

୧୯୨୩ରେ କ୍ୟୁରି ଫାଉଣ୍ଡେସନ୍ ରେଡିଅମ୍ ଆବିଷ୍କାରର ରଜତଜୟନ୍ତୀ ପାଳନ କରିବାର ଘୋଷଣା କଲେ । ଏହି ଅବସରରେ ଫ୍ରାନ୍ସ ପାର୍ଲମେଣ୍ଟ ସଂଘଟିତ ଉତ୍ସବ ମେରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଜାତୀୟ ପେନ୍‌ସନ୍ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଏହାର ପରିମାଣ ଥିଲା ବାର୍ଷିକ ଗୁଣିଶ ହଜାର ଫ୍ରାଙ୍କ୍ ଏବଂ ଆଇରନ୍ ଓ ଇରିନ୍ ଏହା ଉପରେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଅଧିକାର ଥିଲା ।

ଡିସେମ୍ବର ୨୬ ଦିନ ଉତ୍ସବ ମୁଖର ହୋଇ ଉଠିଲା । ଠିକ୍ ପଚାଶ ବର୍ଷ ତଳେ ବିଜ୍ଞାନ ଏକାଡେମୀରେ ପିଅର ମେରୀ ଏବଂ ବେମଣ୍ଟଙ୍କ ଐତିହାସିକ ସନ୍ଦର୍ଭ "ପିଚ୍‌ବ୍ଲେଣ୍ଡରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏକ ନୂତନ ଏବଂ ଶକ୍ତ ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ବସ୍ତୁ ସମ୍ବନ୍ଧରେ" **on a new and Strong Radioactive Substance Contained in pitch blende** ପଠିତ ହୋଇଥିଲା । ରଜତଜୟନ୍ତୀ ଉତ୍ସବ ଦିବସରେ ସର୍ବବୁଲାଁରେ ତିଳ ଭିଡ଼ । ଫରାସୀ ଓ ବିଦେଶୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କର, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗବେଷଣାଗୁଡ଼ିକର, ସାମରିକ ଓ ବେସାମରିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନମାନଙ୍କର, ପାର୍ଲମେଣ୍ଟର, ଚିତ୍ରମାନଙ୍କର, ସାମ୍ବାଦିକମାନଙ୍କର ତଥା ବିଭିନ୍ନ ବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧିବୃନ୍ଦ ସଭାଗୃହରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ସଭାମଞ୍ଚରେ ବସିଥିଲେ ଫରାସୀ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଲିଅନ୍ ବେର୍ଜୁଇ, କ୍ୟୁରି ଫାଉଣ୍ଡେସନ୍‌ର ସଭାପତି ଏବଂ ଏକାଡେମୀର ରେକ୍‌ଟର ପଲ୍ ଆପେଲ୍, ବିଦେଶୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ପ୍ରଫେସର ଲରେଞ୍ଜ, ବିଜ୍ଞାନ ଫେକଲ୍‌ଟି ତରଫରୁ ପ୍ରଫେସର ଜନ୍ ପେରନ୍ ଏବଂ ଭେଷଜ ଏକାଡେମୀ ତରଫରୁ ଡାକ୍ତର ଏଣ୍ଟୋନ ବେକ୍‌ଲଅର । ଏହି ଗ୍ୟାତ ସମ୍ମାନ୍ୟ ବଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ସ୍ୱଳ୍ପକେଶମଣ୍ଡିତ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ବସିଥିଲେ । ସେମାନେ ହେଲେ ମେରୀଙ୍କ ଭାଇ ଯୋଶେଫ ଏବଂ ଭଉଣୀ ବ୍ରୋନ୍ୟା ଓ ହେଲେନ୍ । ସାନ ଭଉଣୀର ସମ୍ମାନାର୍ଥେ ଆୟୋଜିତ ଏହି ଉତ୍ସବରେ ଯୋଗଦାନ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ଓ୍ୟାର୍ସରୁ ଆସିଥିଲେ । ଉତ୍ସବମୁଖର ବାତାବରଣରେ ସେମାନଙ୍କ ମୁଖ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଦେଖାଯାଉଥିଲା ଏବଂ ମେରୀଙ୍କ କୃତୀ ଏବଂ ପ୍ରଶଂସା ଶ୍ରବଣ କରି ସେମାନଙ୍କ ଚକ୍ଷୁରୁ ଆନନ୍ଦାଶ୍ରୁ ଝରି ପଡୁଥିଲା । କେତେ ନିନ୍ଦା ଅପବାଦ, କେତେ ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ, ଦୁଃଖ ଦୈନ୍ୟ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସହିତ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଅନବରତ ଫଟାମରର ପରଣ୍ଡର ସ୍ୱରୂପ ମିଳିଥିବା ଏହି ଦୁର୍ଲଭ ଖ୍ୟାତି ବିଷୟ ଜ୍ଞାନ ବିଶେଷତଃ ଡ୍ରୋନ୍ୟା ଜ୍ଞାନବର୍ଦ୍ଧନ ହୋଇପଡିଥିଲେ ।

ଏଣ୍ଡ୍ରେ ଡେବର୍ଣ୍ଣି ପଚାଶ ବର୍ଷ ତଳେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଯାଇଥିବା ବୈଜ୍ଞାନିକ ସନ୍ଦର୍ଭ ପାଠ କଲେ । ରେଡ୍ଡିଅମ୍ ଇନ୍ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟର କର୍ମସ୍ଥାମାନଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ଫରନାଣ୍ଡ ହୋଲଓ୍ୱେକ୍ ଓ ଆଇରନ୍ କ୍ୟୁରି ଲେଜର୍ଭିସ୍ତା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅନେକ ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଦର୍ଶନ କଲେ । ତାପରେ ଫର୍ସି ବ୍ରଞ୍ଚପତି ମେଡ୍ମ ଦଆଯାଇଥିବା ଜାଙ୍ଚିୟ ପେନ୍ସନ୍ର ଘୋଷଣା କଲେ । ବଦେଶୀ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରତିନଧି ରୂପେ ପ୍ରଫେସର ଲରେଞ୍ଜ ମେଡ୍ମଙ୍କ ଅବଦାନ ସମ୍ପର୍କରେ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ ।

ସବାଶେଷରେ ସମବେତ ଜନତାର ପନପନ କରତାଳି ମଧ୍ୟରେ କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ମାଡାମ୍ କ୍ୟୁରି । ଅତି ଧୀର ଏବଂ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରରେ ସେ ଜଣ ଜଣ କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜ୍ଞାପନ କଲେ । ପିଅରଙ୍କ ସ୍ମୃତି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଜ୍ଞାପନ କରିବା ସମୟରେ ଏକ କରୁଣ ଝଙ୍କାରରେ ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ଝଙ୍କୃତ ହୋଇଗଲା । ପିଅର୍ ଓ ତାଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନର ସୌଧ ରେଡ଼ିଅମ୍ ଇନ୍ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟକୁ ସବୁଦିନେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ମେଡ୍ମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ।

ପରପର ଦୁଇଦିନ ମଧ୍ୟ ମେଡ୍ମ ଦିନକୁ ପ୍ରାୟ ବାର-ଚଉଦ ଘଣ୍ଟା ପରିଶ୍ରମ କରୁଥିଲେ । ରେଡ଼ିଅମ୍ ଇନ୍ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟର ବଜ୍ଞାନ ବଭାଗରୁ ୧୯୧୯ରୁ ୧୯୩୪ ମଧ୍ୟରେ ୩୨୫ଟି ପେପର୍ସ୍ ସହିତ ୪୮୩ ଗୋଟି ବୈଜ୍ଞାନିକ ସନ୍ଦର୍ଭ ବାହାରି ଥିଲା । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ୩୨ ଗୋଟି ପ୍ରକାଶନ ହେଉଛନ୍ତି ମେଡ୍ମଙ୍କର । ଭେଷଜ ବିଜ୍ଞାନ ବିଭାଗ ମଧ୍ୟ କର୍ମମୁଖର ହୋଇ ପଡିଥିଲା । ୧୯୧୯ରୁ ୧୯୩୫ ମଧ୍ୟରେ ୮୩୧୨ ଜଣ କର୍କଟ ରୋଗୀଙ୍କର ଚିକିତ୍ସା ଏହି ବିଭାଗରେ ହୋଇ ପାରିଥିଲା ।

ମେଡ୍ମ ଇନ୍ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟର ପ୍ରତ୍ୟେକ କାମରେ ଅନୁରାଗ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । କୌଣସି ଗବେଷକ ପେପର୍ସ୍ ପତ୍ରିକାରେ ଉଦ୍ଧୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ କମ୍ବା କେହି କୌ ସି ପୁରସ୍କାର ବା ପଦକ ପାଇଲେ ଇନ୍ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ତରଫରୁ 'ଗୃହା'ର ଆୟୋଜନ ହେଉଥିଲା । ଏହି 'ଗୃହା'-ମାନଙ୍କରେ ଲେବୋରେଟୋରୀ ବଜ୍ଞାନାଳାର ନର୍ଦ୍ଦେଶକ ଏଣ୍ଡ୍ରେ ଡେବର୍ଣ୍ଣି ଏବଂ ମୁଖ୍ୟ ସହାୟିକ ହୋଲଓ୍ୱେକ୍ ମଧ୍ୟ ଉପସ୍ଥିତ ରହୁଥିଲେ । ଏହି ଅବସରରେ ମେଡ୍ମ ବଜେତାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପରିଚୟ କରି ଶୁଭେଚ୍ଛା ଜ୍ଞାପନ କରୁଥିଲେ । ଉତ୍ସବଗୁଡ଼ିକ ଅତି ସରଳ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଗବେଷକମାନଙ୍କ ମନରେ ଏହା ଯଥେଷ୍ଟ ଆନନ୍ଦ ଦେଉଥିଲା । ଆଇରନ୍ ଏବଂ ଫ୍ରେଡ଼େରିକ୍ଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପେପର୍ସ୍ ପ୍ରକାଶ ହେବାପରେ ଦେଇ ଦୁଇଟି 'ଗୃହା'ର ଆୟୋଜନ କରିଯାଇଥିଲ ମେଡ୍ମଙ୍କୁ ତାହା ଭାବ ବିହ୍ୱଳ କରି ପକାଇଥିଲ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆଇରେନ୍ ଏବଂ ଫ୍ରେଡେରିକ୍ ରେଞ୍ଜୋମ୍ ଜଥା ଜେଜୁଇଟ୍ସ୍ ସଂଜାନ୍ସ୍ ଗବେଷଣାରେ ଉଚ୍ଚକୋଟୀର କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆନ୍ତରିକତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ୧୯୨୬ରେ ଉଭୟେ ବିବାହ ବନ୍ଧନରେ ଆବଦ୍ଧ ହେଲେ । ଏହି ବିବାହରେ ମେଡ୍ମ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଉଭୟଙ୍କ ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ଗବେଷଣାରେ ସେ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ।

ଅନୁଷ୍ଠାନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗବେଷକ ମେଡ୍ମଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ସେ ବୈଥ୍ୟନ ବ୍ରଜପଥରେ ଅବସ୍ଥିତ ବସା ଘରକୁ ବାହାର ନଜ ମୋଟର କାର ଯୋଗେ ପିଅର କ୍ୟୁଗ୍ରି ବ୍ରଜପଥରେ ଅବସ୍ଥିତ ରେଞ୍ଜୋମ୍ ଇନ୍ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍‌କୁ ପ୍ରତ୍ୟହ ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ନଅଟା ବେଳେ ପହଞ୍ଚି ଥିଲେ । ପହଞ୍ଚି ପହଞ୍ଚି ନଜ କୋଟ୍‌କୁ ଯିବା ପୁଣରୁ ବିଭିନ୍ନ ଗବେଷକଙ୍କ ଗଣନା, ପରୀକ୍ଷାର ଫଳାଫଳ ଏବଂ ପର୍ଯବେକ୍ଷଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଥିଲେ ! ବଜ୍ଞାନ ଏକାଡେମୀରେ ପଢ଼ାହେବା ପୁଣରୁ ଅନୁଷ୍ଠାନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦନ୍ତର୍ଭୁ ମେଡ୍ମ ନଜେ ଯତ୍ନର ସହିତ ପାଠ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଏବ ଅବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳରେ ସଂଶୋଧନ କରୁଥିଲେ । ମେଡ୍ମଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପାଇବା ପର୍ଯନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗବେଷକ ଉତ୍କଣ୍ଠାର ସହିତ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ରେଞ୍ଜୋମ ଇନ୍ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍‌ର ସନ୍ଦର୍ଭଗ୍ରନ୍ଥକ ଜନ୍ ପେରନ୍ ବଜ୍ଞାନ ଏକାଡେମୀରେ ପରୀକ୍ଷଣ କରୁଥିଲେ । ସେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲେ, "ମାଡାମ କ୍ୟୁଗ୍ରି କେବଳ ଜଣେ ବଦ୍ୟାତ ପଦାର୍ଥ ବଜ୍ଞାନବିତ୍ ନୁହନ୍ତି, ମୋ ଜାଣିବାରେ ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଲବୋରେଟୋର୍ସ୍ର ନର୍ଦ୍ଦେଶକ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ।"

ଗବେଷକମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରି ସାରିବା ପରେ ଯନ୍ତ୍ରମାତ ଧରି ସେ ନଜର ମନ୍ତବ୍ୟାଗାରରେ ଗଣନା ଆରମ୍ଭ କରୁଥିଲେ । ଦୁଇ ଏକ୍ଟିନିଅମ—ଏକସ ପୃଥକ୍ଜୀକରଣ ପାଇଁ ରାସାୟନିକ ନ କରି ମେଡ୍ମ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ବର୍ଷ ପର୍ଯନ୍ତ ଲବୋରେଟୋର୍ସ୍ରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ।

ମରୁଦେଶର ଗବେଷକମାନଙ୍କୁ ଡାଲମ ଦେବା ପାଇଁ ମେଡ୍ମ ସବଦା ଯତ୍ନବତୀ ଥିଲେ । ସରକାର୍ସ ମହଲକୁ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ରୋତରୁ ସେ ଅନେକ ଗବେଷଣା ବୃତ୍ତି ଯୋଗାଡ଼ କରୁଥିଲେ । ୧୯୩୦ରେ ଗବେଷଣା ପାଇଁ ସେ ଥାଅଲକ୍ଷ ଫ୍ରାଙ୍କ ମଞ୍ଜୁର ପାଇ ପାରିଥିଲେ । କୌଣସି ଆରମ୍ଭା ଗବେଷକ ପାଇଁ ଗବେଷଣା ବୃତ୍ତି ଯୋଗାଡ ହୋଇନଥିଲେ ସେ ନଜ ହାତରୁ ଗବେଷକକୁ ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଉଥିଲେ ।

ଜୀବନସନ୍ଧ୍ୟରେ ମେଡ୍ମଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ହ୍ରାସ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଡାକ୍ତରମାନେ ପରୀକ୍ଷାକରି ଦେଖିଲେ ଯେ ଛାଙ୍କର ଉଭୟ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲ (**Catarach**) ପଡ଼ି ଯାଇଛି ଏବଂ ସାଧାରଣ ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ଫେରାଇବାକୁ ହେଲେ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ଆବଶ୍ୟକ । ଅତି ମୋଟା ଚଷମା ବ୍ୟବହାର କରି ମଧ୍ୟ ମେଡ୍ମ ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ଦେଖି ପାରୁଥିଲେ । ବନ୍ଧୁତା ଦେବା ସମୟରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅକ୍ଷରରେ ସାରକଥା ନୋଟ କରି ନେଉଥିଲେ ଏବଂ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯନ୍ତ୍ରପାତରେ ରଙ୍ଗ ବ୍ୟବହାର କରି ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅତି ଯେ ବଢ଼ିତ ଔତ୍ସୁକ୍ୟ ସେ ତାହା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଜଣାଇବାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ନଥିଲେ । ତେଣୁ ମାଡ଼ାମ କାରେ (Mme Carrre) ଛଦ୍ମ ନାମରେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଅତି ଔଷଧ ଏବଂ ଚଷମା ଅଣାଯାଉଥିଲା ।

ଜୁନ୍‌ଇ ୧୮, ୧୯୩୩ରେ ତାଙ୍କ ଚକ୍ଷୁ ଉପରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର କରାଗଲା । ମାଇ ୧୯୩୪ରେ ୬ଷ୍ଠ ଏବଂ ୭ମ ଥର ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ହେଲା । ଏହାପରେ ମେଡ଼ାମ୍ ପୁଣି ଥରେ ସାମ୍ବାବିକ ଦୃଷ୍ଟି ପାଇଲେ । ସୂକ୍ଷ୍ମ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣଗୁଡ଼ିକ ନଜେ କରି ପାରିଲେ ଏବଂ ନଜେ କାର୍ ଚଲେଇ ପାରିଲେ । ୧୯୫୦ରେ ତାଙ୍କ ଚକ୍ଷୁ ଉପରେ ଚତୁର୍ଥ ଥର ପାଇଁ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର କରିବାର ଦରକାର ପଡ଼ିଲା ।

ଚକ୍ଷୁର ଏସବୁ ଅସୁବିଧା ସତ୍ତ୍ୱେ ମେଡ଼ାମ୍ ନଜର ଗବେଷଣା କାର୍ଯ୍ୟ ଅବ୍ୟାହତ ରଖିଲେ । ୧୯୬୭ ସେପ୍ଟେମ୍ବରରେ ଥରେ ବ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଥିଲେ, "ବେଳେବେଳେ ମୋର ସାହସ ପାଉନ ଏବଂ ମୁଁ ଭାବୁଛି କୌଣସି ପଲ୍ଲୀ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଇ ଅବସ୍ଥାନ କାମରେ ମନଦେଲେ ମୋର ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣେନା ଗବେଷଣାଗାର ବ୍ୟତୀତ ମୁଁ ବଞ୍ଚିପାରିବ କି ନାହିଁ ।"

ମେଡ଼ାମ୍ ବେଥ୍ୟୁନ୍ ବ୍ରଜପଥ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ସିଅକ୍ସରେ ଗୋଟିଏ ଗୃହ ନର୍ମାଣ କରିବେ ବୋଲି ପରିକଳ୍ପନା କରି ସିଅକ୍ସ ଅଞ୍ଚଳରେ ଖଣ୍ଡେ ଜମି କିଣିଲେ କିନ୍ତୁ ଘରର ନକ୍ସା ଅଙ୍କନରେ ହିଁ ତାଙ୍କ ପରିକଳ୍ପନାର ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିଲା ।

ଫୁଲ ପ୍ରତି ମେଡ଼ାମ୍‌ଙ୍କ ବଢ଼ିଲ ଝୌକ ଥିଲା । ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍‌ର ଫୁଲେଇଲ ସବୁର ସେ ନଜେ ଯତ୍ନ ନେଉଥିଲେ । ବେଳେବେଳେ ବଗିଚା ମଝିରେ ପୁଷ୍ପ ବମର୍ତ୍ତି ତରୁଲତା ମଝିରେ ସେ ଅସରନ୍ତି ଜୀବନାରେ ମଜ୍ଜି ଯାଉଥିଲେ । ନୂତନପଦ୍ଧତି, ନୂତନ ପରିକଳ୍ପନା, ଅନେକ ଅଭିନବ ପ୍ରଣାଳୀ ମେଡ଼ାମ୍‌ଙ୍କ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ମନରେ ଉଦ୍ରେକ ହେଉଥିଲା ଏବଂ ସେ ସବୁକୁ ରୂପାୟିତ କରିବାପାଇଁ ଗବେଷଣାଗାରରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକତର ପରିଶ୍ରମ କରିବାର ପ୍ରେରଣା ପାଉଥିଲେ ।

— — —

Digitized by srujanika@gmail.com

ପଞ୍ଚଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ

"ଅମର ଶହୀଦ୍"

ରୋଗ ଏବଂ ଦୁର୍ବଳତା ସତ୍ତ୍ୱେ ସବୁବେଳେ ପ୍ରଗ୍ରାମ କରି ମେସ୍ମଙ୍କ ଦେହସୁସ୍ଥ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କ 'ବିଶ୍ରାମ ଆବଶ୍ୟକ' ଉପଦେଶକୁ ସେ ବେଶି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉ ନଥିଲେ ଏବଂ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରି ଯାଉଥିଲେ । ଦିପ୍ରହର ବେଳି ଘୁଲିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କାମ କରିବାର ଚୁମ୍ବା ମଧ୍ୟ ଛାଡ଼ିର ବେଳି ଘୁଲିଲା । ଯଦ୍ୟପି ଡାକ୍ତର ଖ୍ୟାତନସ୍ଥ ଅଫାତକୁ ଦେଖି ଅନେକେ କହିଥିଲେ ଯେ ଜଣେ ଲୋକ ପକ୍ଷରେ ଯାହା ସବୁ ସମ୍ଭବ ସେତା ସେତ୍ ଢେର ବେଶି କରିଯାଇଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ମନ ମାନୁ ନଥିଲା । ସମସ୍ତ ଯେ ହାତ ମୁଠାରୁ ଘୁଲିଯାଉଛୁ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ଆହୁରି ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ହେବ ତାହା ସେ ସବୁବେଳେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ।

ବେଳେବେଳେ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଖଟ ଉପରେ ପଡ଼ିଯାଇ ସେ କହୁଥିଲେ, "ଆଉ ପାରିବ ନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ଆଉ ବେଶି ଦିନ ବଞ୍ଚିବେ ନାହିଁ । ହେଲେ, ମୋ ପରେ ରେଡିଅମ୍ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍‌ର କ'ଣ ହେବ ?" ସବୁବେଳେ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଚିନ୍ତା— ରେଡ଼ିଅମ୍ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍‌ର ଭବିଷ୍ୟତ । ଗବେଷଣା ବାହାରେ କେଉଁ ଫଳ ଗଛରେ ଖତ ଦିଆଯିବ, କେଉଁଠି ବେଶି ପାଣି ଦିଆଯିବ, ଅଥବା କେଉଁ ବାଗରେ ନୂଆଫୁଲ ଗଛଟିଏ ଲଗାଯିବ—ଏ ସବୁ ଥିଲା ମେସ୍ମଙ୍କ ନିତିଦିନିଆ କାମ ।

ଲାବୋରେଟୋରୀର ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ମା ଭଳିଆ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଓ ଭକ୍ତି କରୁଥିଲେ, ଏବଂ ସେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ସନ୍ତାନ ଭଳିଆ ସ୍ନେହ କରୁଥିଲେ । ଲେବୋ-ରେଟୋରୀର ସମ୍ବନ୍ଧକର୍ମୀ ଶ୍ରୀ ଜର୍ଜେସଜଇଟ୍‌କେସ୍ ନିଜର ସବୁଦିନ ବୁଲାଣି ମେସ୍ମଙ୍କ ମଟର ଚଲାଉଥିଲା । ଜର୍ଜେସର କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଛୁଟି ନେବା ପାଇଁ ମେସ୍ମ ଯେତେବେଳେ ଜଣେ ମଟରଗୁଲକ ନିଯୁକ୍ତ କଲେ, ଜର୍ଜେସ ଆଡିରୁ ଧାର ଧାର ଲୁହ ବୋହିବାକୁ ଲାଗିଲା କାରଣ ସେ ଆଉ ମେସ୍ମଙ୍କ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଲାଭ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍‌ର କାହାର କଣ୍ଠ କୁଣ୍ଠିତ ଦେଖିଲେ ସେ ଆନନ୍ଦରେ ଆତ୍ମହରା ହୋଇଯାଉଥିଲେ । କାହାର କିଛି ଅଭାବ ଅସୁବିଧା ହେଲେ ସେ ତାହା ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ଦରିଦ୍ରମାନଙ୍କ ଭଲମନ୍ଦ ବୁଝିବା ପାଇଁ ସେ ସବୁବେଳେ ତତ୍ପର ଥିଲେ । ୧୯୫୬ ଅଗଷ୍ଟ ମାସରେ ରେମଣ୍ଡ ନାମକ ଏକ ମୁହାଁରସାଂଘାତିକ ରୋଗୀର

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜଲମଗ୍ନ ଜନତ ଆକସ୍ମିକ ମୃତ୍ୟୁରେ ସେ ଶୋକାଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡିଥିଲେ—ସତେ ଯେମିତ ତାଙ୍କର ଅତ ଆପଣାର କେହି ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଡତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ସେ ଅନେକ ସମୟରେ ଏକୁଟିଆ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ଜନତ ଆତ୍ମୀୟ ମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଦୂରରେ ରହି ପରସ୍ପର ବସ୍ପରେ ତାଙ୍କୁ ବଶେଷ କଷ୍ଟ ଲଗୁଥିଲା । ଜେକ୍ୟୁସ୍ କ୍ୟୁଙ୍କ ପାଖକୁ ନଣ୍ଟେପିଲ୍‌ଅରଙ୍କୁ ଏବଂ ଯୋଶେଫ୍, ବ୍ରୋନ୍ୟା ଓ ହେଲ୍ଲଙ୍କ ପାଖକୁ ଓ୍ୟାର୍ସକୁ ସେ ବେଳେବେଳେ ଦୁଃଖଭରା ପତ୍ର ଲେଖୁଥିଲେ । ୧୯୫୦ରେ କାସିମିର ଲୁଦ୍ଧିଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଏବଂ ବ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ଦୁଇଟି ସନ୍ତାନର ମୃତ୍ୟୁତାଙ୍କୁ ମର୍ମାନ୍ତିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେଇଥିଲା ।

ଏପ୍ରିଲ୍ ୧୬, ୧୯୫୬ରେ ସେ ବ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଥିଲେ, "ଆମେ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବାରୁ ମୁଁ ବଶେଷ ଦୁଃଖିତ । ଯଦିଓ ତୁମେ ଏକୁଟିଆ ଅନୁଭବ କରୁଥିବ, ତୁମର ଅନ୍ତତଃ ସୋରିବ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଅଛି ଯେ ତୁମେ ତନ ଜଣ ଓ୍ୟାର୍ସରେ ଅଛ । ପରସ୍ପରର ସାନ୍ନଧ ଲଭ କରବାର ସୁଯୋଗ ଏବଂ ଭତ୍ତଜନତ ଜଗତ୍ପତ୍ର ତୁମେ ପାଇପାରୁଛ । ମୋତେ ବଶ୍ୱାସ କର, ପରବାରର ଏକତ ଅବସ୍ଥାନ ହେଉଛି ଏକମାତ୍ର ଉତ୍ତମ ଜନତ । ମୁଁ ଜାଣେ, ମୁଁ ସେଠାରୁ ବନ୍ଚତ, ତୁମେ ସେଇଠି ଜତ୍ତ ସାନ୍ତ୍ୱନା ପାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ଏବଂ ପ୍ୟାସ୍ଚ୍ଚିତ ଗ୍ରେଟ୍ ଉତ୍ତର୍ଣୀକୁ ଭୁଲଯାଅ ନାହିଁ । ଯେତେ ଥର ସମ୍ଭବ ପରସ୍ପର ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରବା ।"

ଇନ୍ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍‌ର ପ୍ରତ୍ୟେକ କର୍ମଗ୍ଧ ଓ ଗବେଷକ ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ବକରଣରୁ ନଜକୁ ରକ୍ଷା କରବାର ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ମେଗ୍ଧ ସୁଦ୍ଧତ କରଥିଲେ କନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ସେ ରକମ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତ ସେ ଜୋର୍ ଦେଲ୍ ନ ଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ନସ୍ପିତ ଜ୍ଞବରେ ରକ୍ତ ପଗ୍ଧଷା ଶପୋର୍ଟ ଦେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା କନ୍ତୁ ମେଗ୍ଧ ଏହା ନସ୍ପମର ଲଙ୍ଘନ କରୁଥିଲେ ।

ଦୀର୍ଘ ପଚଁଚଳିଶ-ବର୍ଷ ରେଡଅମ୍‌ର ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ବକରଣ ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧ ସମସ୍ତରେ ଗ୍ଭରବର୍ଷ ରଞ୍ଜନ ରଶ୍ମିର ବକରଣ-ତାଙ୍କ-ଦେହରେ ପଡ଼ ତାଙ୍କର ଅଶେଷ କ୍ଷତ ସାଧନ କରଥିଲା । ତାଙ୍କର ରକ୍ତର ସଙ୍ଗଠନ ଅସ୍ତ୍ୱାବକ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଲେହ୍ୟତ ଏବଂ ଶ୍ୱେତରକ୍ତକଣିକା ଗୁଡ଼ିକର-ସଂଖ୍ୟା କ୍ଷପ୍ର କ୍ଷତ ପହିଥିଲା ।

ସାଧାରଣ ଦୁର୍ବଳତା ହେରୁ ତାଙ୍କ କାନ ଭତରେ ସବୁବେଳେ ଏକପ୍ରକାର ଗୁଣ୍ ଗୁଣ୍ ଶବ୍ଦ ହୋଇ ବେଳେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ବବ୍ରତ କରପକାଇଥିଲା । ତା ଉପରକୁ ଚକ୍ଷୁରୋଗ ତାଙ୍କୁ ବମର୍ଷ କରଦେଲା । ନଜର ଏହିସବୁ ଅସୁବଧା କାହାକୁ ନ ଜଣାଇ ସେ ନଜର ଦୈନନ୍ଦନ ଧାତ୍ୱାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟ କରବାକୁ ଚ୍ଚଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସେ ବଙ୍କନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସଭା ସମିତି ଛଡା ଅନ୍ୟ କୌଣସିଟାରେ ଭାଗ ନେଉ ନ ଥିଲେ । ୧୯୩୬ରେ ମାଡ୍ରିଡ୍‌ରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଏକ ସାଧାରଣ ତର୍କ ସଭାରେ ପଙ୍କ-ନେଜୀ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ସଭାରେ ବଉନ୍ନ ଗ୍ରନ୍ଥକାରଲେଖକ, ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ, କଳାକାର ଏବଂ ବଙ୍କନବର୍ଗ ସମବେତ ହୋଇଥିଲେ । ସଭାର ବଉନ୍ନ ବସ୍ତୁ ଥିଲ "ଫସ୍ତୁତର ଭବିଷ୍ୟତ" । ଏହି ଅବସରରେ ମେଡ୍ମ କହିଥିଲେ, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କଣେ ଯେ ବଶ୍ୱାସ କରେ ଯେ ବଜ୍ଞାନ ହେଉଛି ଅପରମିତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଉତ୍ସାର, ଲେବେ ରେଡ଼ିଓରେ ଭାମ କରୁଥିବା ବୈଜ୍ଞନିକ କେବଳ ଜଣେ ଯନ୍ତ୍ର ବଦ୍ୟାବତ୍ତ ନୁହେଁ, ସେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ସ୍ପିଶ୍ ଯାର ସ୍ୱରପଟ୍ଟରେ ପ୍ରାକୃତିକ ଶୋଭସ୍ପର୍ଶି ଭାକୁ ମନ ଭୁଲଣିଆ କାହାଣୀ ପର ବମୋହିତ କରେ । ବଙ୍କାନର ଅଗ୍ରଗତି ଯେ କେବଳ ଯନ୍ତ୍ରାଭିମୁଖୀ ତାହା ଆମେ ବଶ୍ୱାସ କରିବା ଅନୁଚିତ ଯଦିଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯନ୍ତ୍ରର ମଧ୍ୟ ନିଜସ୍ୱ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଅଛି ।

ସାମ୍ପ୍ରତିକ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିବାର ଉତ୍ସାହ ଯେ ବଲୁପ୍ତ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ଅଛି ମୁଁ ତାହା ବଶ୍ୱାସ କରେ ନାହିଁ । ଯଦି ମୋ ସ୍ୱରପଟ୍ଟରେ କୌଣସି ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ନିରାଶ ଅନୁଭବ କରୁଛି ତାହା ହେଉଛି ସାମ୍ପ୍ରତିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ଉତ୍ସାହ । ଏହି ଉତ୍ସାହ ଅସ୍ଥସ୍ଥ ଅଟେ—"

୧୯୩୬ ଡିସେମ୍ବରରେ ମେଡ୍ମ ଅଲ୍ପଦିନ ପାଇଁ ହଠାତ୍ ଅସୁସ୍ଥ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ରଞ୍ଜନରଶ୍ମି ଚାରରେ ତାଙ୍କ ପିତ୍ତକୋଷରେ ପଥରର ସୂଚନା ମିଳିଲା, ତାଙ୍କ ପିତା ଏହି ରୋଗରେ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରିଥିଲେ । ପିତ୍ତକୋଷରେ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହେଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ସାବଧାନତା ସହ ନିଜର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଖାଦ୍ୟପେୟ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ଯତ୍ନ ନେଲେ ।

ସେହି ସମୟରେ ପିଅର୍‌ଙ୍ଗର୍ଭିତ ଜମିରେ ଘର ତଆର କରିବାର ଇଚ୍ଛା ତାଙ୍କର ପ୍ରବଳ ହୋଇଉଠିଲା । ଗୃହ ନର୍ମାଣର ସୁପ୍ତ ଭାବନା ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ଜାଗ୍ରତ ହେଲା । ଶୀତ ଋତୁ ପରେ ଘର ତଆର ଆରମ୍ଭ କରିଯିବାର ଠିକଣା ହେଲା ଏବଂ ଅକ୍ଟୋବର ୧୯୩୯ ବେଳକୁ ନୂତନ ଗୃହ ପ୍ରବେଶର ପରକଳ୍ପନା କରିଗଲା ।

ନିଜକୁ ଫୁର୍ତ୍ତି ରଖିବା ପାଇଁ ସେ ଉର୍ସେଲସ୍ ଯାଇ ସ୍କେଟିଂ କଲେ ଏବଂ ସେ ଉତ୍ସରେ ଆଇରନ୍‌ଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସ୍କାଇଙ୍ଗ କଲେ । ଏହାପରେ ସେ ସାମାନ୍ୟ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହେଲେ । ଇଷ୍ଟର ବେଳକୁ ବ୍ରୋନ୍ୟା ଫ୍ରାନ୍‌ସକୁ ଆସିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସହିତ ଦକ୍ଷିଣ ଫ୍ରାନ୍‌ସକୁ ସେ ଏକ ମଟର ଭ୍ରମଣରେ ବାହାରିଲେ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଫ୍ରାନ୍‌ସ ବଶେଷତଃ ଭୂମଧ୍ୟସାଗରସ୍ଥ ଫ୍ରାନ୍‌ସର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବଡଭଉର୍ଜୀଙ୍କୁ ଦେଖାଇବା ମେଡ୍ମଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା । ଭୂମଧ୍ୟସାଗର କୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ କେଭେଲ୍ସର୍ ସ୍ଥିତ ନିଜ

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାସଭବନରେ ପହଞ୍ଚିଲ ବେଳକୁ ମେଗ୍ସ ଟ୍ରାନ୍ସ ଡୋଇପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ଶର୍ଦ୍ଦିଗ୍ରେରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେଲେ । ଡାକ୍ତର ଅସ୍ତ୍ରକିର ବୋଧହେଲ୍ଲ । ବ୍ରୋନ୍‌କାଇଟିସ୍ ହେଲେ "ଭେଜର୍ଟି ସ୍ୱିତା" ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରସ୍ତୋନରେ ଅସୁବିଧା ହେବାର ଯେ ଆଶଙ୍କା ଜଲେ । ଜ୍ୱର ହୋଇ ବ୍ରୋନ୍ୟାଙ୍କ କୋଲରେ ଗ୍ରେଟ ପିଲଟି ପଶ କାନ୍ଦବାକୁ ଲଗିଲେ । ବ୍ରୋନ୍ୟା ଡାକ୍ତର ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଲେ । ତା'ପରଦନ ମେଗ୍ସ ଯଥେଷ୍ଟ ସୁସ୍ଥ ଅନୁଭବ କଲେ । ତାଙ୍କର ସ ମସ୍ତ କ ମାନସିକ ଉତ୍ସାହଉତ୍ସନତା ଗ୍ରୁବଁ ଗ୍ରୁବଁ ଉଭେଇଗଲ୍ଲ ।

ବଡ ଭଉଣୀଙ୍କ ଉତ୍ତରରେ ଭୁମଧ୍ୟସାଗର ଉପକୂଳରେ କଟୁଛନ ରହି ସାରବାପରେ ସେ ପ୍ୟାଗ୍ସ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ । ଡାକ୍ତରମାନେ ପଗ୍ସକ୍ଷା କର କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଫେଙ୍କ ବ୍ୟଥା ଦେରୁ ସେ ମଝିରେ ମଝିରେ କଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ଗତ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ବର୍ଷ ହେଲ୍ଲ ସେମାନେ ଏମିତ କହି ଆସୁଥିଲେ ଏବଂ ବିଶ୍ରାମ ନେବାପାଇଁ ଉପଦେଶ ଦେଇ ଆସୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଶାସ୍ତ୍ରର ତାପମାତ୍ରାରେ ସାମାନ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ବସ୍ତ୍ରବର ଲକ୍ଷ କସ୍ତ୍ରଗଲ୍ଲ କନ୍ତୁ ସେ ତାହା ଗାତର ନକର ନଜର ଦୈନନ୍ଦନ କାମ କରଯାଉଥିଲେ । କଟୁଦନ ପରେ ବ୍ରୋନ୍ୟା ଅନର୍ଦ୍ଦିତ ଭ୍ରବରେ ଉତ୍କର୍ଣ୍ଠିତ ହୋଇ ପୋଲଣ୍ଡ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ ପ୍ୟାଗ୍ସର ସେହ୍ନ ଅତ ପରତତ ପ୍ଲାଟଫର୍ମରେ ଦୁଇଉଉଣୀ ଶେଷ ଥର ପାଇଁ ବଦାସ୍ତ୍ୱଳାଳୀନ ଆଲ୍ଲଙ୍ଗନ ପାଶରେ ବଦ୍ଧ ହେଲେ ।

ମଝିରେ ମଝିରେ ମେଗ୍ସ ଅସୁସ୍ଥତା ବଶତଃ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚୁଟ୍‌କୁ ଯାଇପାରୁ ନଥିଲେ । ସେହ୍ନ ଦନମାନଙ୍କରେ ସେ ଘରେ ବସି "ଭେଜର୍ଟି ସ୍ୱିତା" ପୁସ୍ତକ ଶେଷ କରବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଥିଲେ । ସିଅକ୍ସରେ ଗୃହ ନର୍ମାଣ ପରକଲ୍ପନାରେ ମଧ୍ୟ ସେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଥିଲେ ।

ଅସୁସ୍ଥତାର ତୀବ୍ରତା ଏବଂ ହ୍ରାସ ଧୀରେ ଧୀରେ ବଢିବାକୁ ଲଗିଲ୍ଲ । ଇଉଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରେଧକ୍ରମେ ମେଗ୍ସ ଜଣେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପଗ୍ସକ୍ଷିତ ହେବାପାଇଁ ରାଜି ହେଲେ । ସାଧାରଣତଃ ମେଗ୍ସଙ୍କ ଚକତ୍ସା ପାଇଁ କୌଣସି ଡାକ୍ତର ପଇସା ନେଉ ନଥିବାରୁ ମେଗ୍ସ ବନ୍ଧୁତ କନ୍ ଡାକ୍ତର ପଦ୍ମମଣ କରୁଥିଲେ ।

ପ୍ରଫେସର ଶଗାଡ୍ ଘଣ୍ଟେଇ ଉତରରେ ମେଗ୍ସଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରବାକୁ ଆସିଥିଲେ ଏବଂ ଡାକ୍ତର ରେଟଙ୍କୁ ପଗ୍ସମର୍ଶ କରବା ପାଇଁ ଉପଦେଶ ଦେଲେ ଯାହାଙ୍କ ସୁପାରଶ-କ୍ରମେ ପ୍ରଫେସର ବୋଲ୍ଲନ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମେଗ୍ସ ଚକତ୍ସିତ ହେଲେ । ମେଗ୍ସଙ୍କ ରକ୍ତହୀନ ମୁଖ ଦେଖି ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଉପଦେଶ ହେଲ୍ଲ, "ଆପଣଙ୍କୁ ବଛଣାରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଆପଣଙ୍କର ବଶ୍ରାମ ଦରକାର ।" ମେଗ୍ସ ଏହ୍ନ ଉପଦେଶକୁ ବ ଗୁରୁତ୍ୱ ନଦେଇ ନଜର କାମରେ ଲଗି ରହିଲେ ।

ମେ ୧୯୩୪ର ଏକ ଉତ୍ତ୍ମ ଦନରେ ପଦାର୍ଥ ବଜ୍ଞାନ ଲେବୋରେଟୋରୀରେ ଦନ ସାଢ଼େ ଚନ୍ଦାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହି ମେଗ୍ସ ବଭିନ୍ନ ସନ୍ତ୍ରପାତ ସାହାଯ୍ୟରେ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣରେ ଲଗି-

Digitized by srujanika@gmail.com

ରହିଲେ ହଠାତ୍ ଅସୁସ୍ଥ ବୋଧ କରି ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କୁ କହିଲେ, "ମୋତେ ସାଂଘାତିକ ଜ୍ୱର ହେଉଛି—ମୁଁ ଘରକୁ ଯାଉଛି ।"

ତାପରେ ବଗିଘରକୁ ଆସି ସୂର୍ଯ୍ୟ ରଶ୍ମିରେ ପ୍ରସାରିତ ପୁଷ୍ପଗୁଚ୍ଛ ଆଡକୁ ଦୃଷ୍ଟି ନକ୍ଷେପ କରି ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କଲେ । ତାପରେ ଗୋଟିଏ ମଇଳା ଗୋଲାପ ଗଛ ପାଟକୁ ଯାଇ ଜର୍ଜେସ୍ ବଲଟେଜ୍‌ସକୁ ଡାକ କହିଲେ, "ଜର୍ଜେସ୍ । ଏହି ଗୋଲାପ ଗଛର ଯତ୍ନ ନେବ ।"

ଜଣେ ଗୁପ୍ତ ଆସି ତାଙ୍କୁ ବାହାରେ ନ ରହି ଚଞ୍ଚଳ ଘରକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲା । ଗାଡ଼ି ଭିତରକୁ ପଶିବା ପୂର୍ବରୁ ସେହି ମଇଳା ଗୋଲାପ ଗଛକୁ ଅଳି ଥରେ ଅନେଇ ମେଡ୍ମ କହିଲେ "ଭୁଲିବ ନାହିଁ ଜର୍ଜେସ୍ "

ତାପରେ ମେଡ୍ମ ଚାଲିଗଲେ ।

ଏହା ଥିଲା ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚୁକୁ ତାଙ୍କର ବଦ ସ୍ୱକାଲୀନ ଶେଷ ଦର୍ଶନ ।

ମେଡ୍ମ ଆଉ ଶଯ୍ୟା ତ୍ୟାଗ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଅନେକ ଡାକ୍ତର ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା ହେଲା । ରଞ୍ଜନରଶ୍ମି ଛବିରେ ତାଙ୍କର ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍‌ରେ ପୁରୁଣା କ୍ଷତଗୁଡିକ ପୁଣିଥରେ ଆବର୍ତ୍ତାବ ହୋଇଥିବା ଦେଖି ସେ ଡରରେ ଚକିତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ବିଶେଷ କିଛି ଲାଭ ହେଲା ନାହିଁ । ଡାକ୍ତରମାନେ 'ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନିବାସ' ବିଷୟରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ହୃତ୍‌ଗାପନ କଲେ ।

ମେଡ୍ମଙ୍କ ଶରୀରର ବଳ କମି ଯାଉଥାଏ । ମନରେ ତଥାପି ତାଙ୍କର ଥାଏ ଅପରନ୍ତୁ ଉତ୍ସାହ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନିବାସକୁ ଯିବା ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସେ ଜିଦ୍ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କହୁଥିଲେ, "କନ୍ୟା କାରଣରେ ଆମେ ଏତେ କଷ୍ଟ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛୁଁ ।"

ସେହି ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଗବେଷଣା ବିଷୟରେ ଆଇରନ ଓ ଫ୍ରେଡେରିକ୍‌ଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଥିଲେ ଏବଂ 'ରେଡିଅମ୍' ପୁସ୍ତକର ପ୍ରୁଫ ସଂଶୋଧନ ସମ୍ପନ୍ନରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରୁଥିଲେ । ୧୯୩୪ରେ ଇଁଅ ଓ ଜୋଲିଙ୍କ କୃତ୍ରିମ ରେଡିଓ୍ୟାକ୍ଟିଭିଟା ଅବସ୍ଥାର ତାଙ୍କୁ ଅଶେଷ ଆନନ୍ଦ ଦେଇଥିଲା । ସେ ଆଶା କରୁଥିଲେ ସେମାନେ ନଷ୍ଟସ୍ୱ ଏହି ଆବସ୍ଥାର ପାଇଁ ନୋବେଲ ପ୍ରାଇଜ ପାଇବେ* ।

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନିବାସକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଇଭ ଜିଦ ଧରିଲେ ମେଡ୍ମଙ୍କୁ ଆଉଥରେ ପରୀକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ । ଫେକଲ୍‌ଟିର ଗୃଣଜଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଡାକ୍ତର ଅଧଘଣ୍ଟା ଧରି ମେଡ୍ମଙ୍କୁ ପରୀକ୍ଷା

*ଆଇରନ ଓ ଫେଡେରିକ ୧୯୩୫ରେ କୃତ୍ରିମ ରେଡିଓ୍ୟାକ୍ଟିଭିଟା ପାଇଁ ରସାୟନ ବିଜ୍ଞାନରେ ନୋବେଲ ପ୍ରାଇଜ ପାଇଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କଲେ ଏବଂ ଫୁର୍‌ଫୁସ୍‌ରେ ଯନ୍ତ୍ରାର ଅଶଙ୍କା କରି ହ୍ୟାନ୍‌ବାସ ଯାନ୍ତା ସପକ୍ଷରେ ମତ ଦେଲେ ।

ହ୍ୟାନ୍ସ ନବାସ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ମେଗ୍ସ ଡାଙ୍କର ଲେବୋରେଟୋଗ୍ସ ସହକର୍ମୀ ଶ୍ରୀମତୀ କୋଟେଲ୍‌ଙ୍କୁ ଡାକ କହିଲେ, "ଏଡ୍‌ଟିନସ୍ମଙ୍କୁ ଯତ୍ନରେ ସାଇତ ରଖିବ । ଭଲଦୋଇ ଫେରିବା ପରେ ପୁଣି ଥରେ କାମ ଆରମ୍ଭ କରିବା ।"

ତାପରେ ମେଗ୍ସଙ୍କୁ ଟ୍ରେନ୍ ଯୋଗେ ସାନ୍‌ଫେଲେମୋଜ୍‌ର ହ୍ୟାନ୍ସନବାସକୁ ନଆଗଲା । ଟ୍ରେନ୍ ଯାତ୍ରା ବହୁତ କଷ୍ଟଦାୟକ ହୋଇଥିଲା । ବାଟରେ ମେଗ୍ସ ପ୍ରାୟ ମୂର୍ଚ୍ଛା ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ସାନଫୋଲେ ମୋଜରେ ପହଞ୍ଚି ପୁଣିଥରେ ରକ୍ତନରଶ୍ମି ଚିତ୍ର ଉଠାଗଲା ଏବଂ ଦେଖାଗଲା ଯେ ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ ଯନ୍ତ୍ରାଘାତ ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ହୋଇନାହିଁ । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଡରବରଆ ହୋଇ ଟ୍ରେନ ଯାତ୍ରା କରିବା ବର୍ତ୍ତେ ଦରକାର ନ ଥିଲା ।

ଜେନେଟରୁ ପ୍ରଫେସର ରସ୍ ଆସି ବଭନ୍ନ ବଭନ୍ନ ଜନର ରକ୍ତ ଶପୋର୍ଟ ବୁଲକା କରି ଦେଖିଲେ ଯେ ଶ୍ୱେତ ଓ ଲେହ୍ୟତ କଣିକାର ମାନ ଖୁବ୍ ଶିଘ୍ର ଗତରେ କମି ଯାଉଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ଦ୍ୱେଗ ନର୍ଣ୍ଣୟ କରି କହିଲେ ଯେ ମେଗ୍ସଙ୍କ ରକ୍ତଶୂନ୍ୟତା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବପଜ୍ଜନକ ଅବସ୍ଥାରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଛନ୍ତି । ମେଗ୍ସ କନ୍ଥୁ ପିଉକୋଷ୍ଠର ପଥର ବଷୟ ସ୍ତ୍ରୁଥାନ୍ତି— ଅଥୋପଘ୍ନର ବଷୟ ଦ୍ଭବ ଚନ୍ତ୍ରତ ଥାନ୍ତି । ଅଧ୍ୟାପକ ରସ ଡାକ୍ତ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ କହିଲେ ଯେ ଡାଙ୍କର ଅଥୋପଘ୍ନର ହ୍ୱେବ ନାହିଁ ଏବଂ ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣସୁସ୍ଥ ହୋଇଯିବେ । — କନ୍ତୁ ମେଗ୍ସଙ୍କଃ ଅବଶ ଶବ୍ଦରୁ ଉଡିଯିବା ପାଇଁ ଜୀବନପକ୍ଷୀ ଡେଣା ମେଲାଇ ସାରିଥାଏ ।

ଡାକ୍ତର ଟୋବେ ଏବଂ ଡାକ୍ତର ପିଅର ଲେଭାଇସ୍‌ଙ୍କ ଯତ୍ନ ସତ୍ତ୍ୱେ ମେଗ୍ସ ଦୁବଳରୁ ଦୁବଳତର ହେବାକୁ ଲଗିଲେ । ତାପମାନ ସବୁଦିନ ପାରଦସ୍ତମ୍ଭ ବେଳେବେଳେ ଗ୍ଲଣ ଡିଗ୍ରୀ ସେଣ୍ଟିଗ୍ରେଡ୍ * ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଉଥିଲା । ମେଗ୍ସ ନଜେ ପାରଦ ସ୍ତମ୍ଭର ଉଚ୍ଚତା ଦେଖି ଚନ୍ତ୍ରତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ । ନକଟ ଉବସ୍ୟତରେ କରୁଣ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ଆଶଙ୍କାରେ ହ୍ୟାନ୍ସ ନବାସର ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ଶୋକାପ୍ଲୁତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସ୍ୱଶ୍ରଦ୍ଧେ ନସ୍ତବ୍‌ଧତା--ସତେ ଯେମିତି କାମ କରିବା ପାଇଁ କାହାର ଖୁଡ଼ା ନାହିଁ ।

---

* ୧୦୪ ଡିଗ୍ରୀ ଫାରେନ୍‌ହାଇଟ୍ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜୁଲ୍ଲଇ ତନ ଡାଣ୍ଡଶ ତନ କର୍ମିତ ହସ୍ତରେ ଡାପମାନ ଯନ୍ତ୍ର ଧର ମେଗ୍ସ ଶେଷ ଥର ପାଇଁ ପାରଦସ୍ତମ୍ଭର ଉଚ୍ଚତା ପାଠ କରିଥିଲେ । ଦୂରର ପତନ ଡେଙ୍ଗି ଏକ ମ୍ଳାନ ହସ ହସି କହିଲେ, "ଔଷଧ ମୋତେ ଭଲ କର ନାହିଁ । ବଣ୍ଡୁଚ୍ଚ ପବନ ଓ ଉଚ୍ଚତା—"

କନ୍ଥ ଜ୍ୱରର ପତନ ଥିଲ୍ କାଲ ଘଣ୍ଟିର ଉପତ୍ୟକାରୀକା ମାତ୍ର । ସେତେବେଳକୁ ଆଇଶନ୍ ଓ ଫ୍ରେଡେରକ୍ ଅସି ପାରିଥିଲେ । ମେଗ୍ସ ଅନ୍ତିମ ଘଡ଼ିରେ ପବିତ୍ର ପୁସ୍ତକ ବକ୍ଷସ୍ଥରେ ବାଇବେଲ ପଢ଼ିଲେ ।

ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପାଖେଇ ଆସିଲ୍ । ମେଗ୍ସଙ୍କୁ ଯେପରି କଷ୍ଟ ନ ହେବ ସେଥିପାଇଁ ଡାକ୍ତର ଇଞ୍ଜେକ୍ସନ ଦେଲେ । ତନ ଡାଣ୍ଡଶ ସାମ୍ବ ଘଡ ଇଭ ଓ ଡାକ୍ତର ଲୋ ଉଭୟ ମେଗ୍ସଙ୍କ ଶୀତଳ ହାତକୁ ଧର ରହିଲେ ।

ଘର ଡାଣ୍ଡଶର ଉପସ୍ଥମାନ ସ୍ପର୍ଶର କୋମଳ କରତ ପରସାମ୍ବ ଛୁଇଁ ହୋଇଗଲ୍ ଆଉ ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମେଗ୍ସଙ୍କ ଅମସ୍ତ୍ୟା ମରଣଙ୍କରକୁ ପଳତ୍ୟାଗ କର ଉଡ଼ି ଗଲ୍ଗଲ୍ । ଯେଉଁ ଶସ୍ତ୍ରର ଚଞ୍ଚଳତା ନୂତନ ଜ୍ଞାନର ଆଲୋକରେ ପୃଥ୍ୱୀକୁ ଉଦ୍ଭାସିତ କରିଥିଲ, ତାହା ନିର୍ଜୀବ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ରହିଲ୍ । ସେହି ଅବସାଦକ୍ଲିଷ୍ଟ ସୁନ୍ଦର ମୁଖମଣ୍ଡଳ ମରଣ ପରେ ଆହୁର କମନୀୟ ଦିଶିବାକୁ ଲାଗିଲ୍ ।

ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବାଦ ଗୃହଆଡେ ବ୍ୟାପିଗଲ୍ । ରେଡଅମ୍ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟର ଗବେଷକ ଓ କର୍ମଗୁଣ୍ଡଗଣ ନିର୍ଜୀବ ଉପକରଣ ସାମନାରେ ଟ୍ରେଟ ପିନ୍ଧଙ୍କ ଭଳଆ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ-କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପୃଥ୍ୱୀ ସାମ୍ବ ବିଷାଦର ଛାୟା ଖେଳିଗଲ୍ । ଆଇନଷ୍ଟାଇନ ଶୋକ ପ୍ରକାଶ କର କହିଲେ, "ସନ୍ଧାନାନ୍ଦ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମେଗ୍ସ କ୍ୟୁଗ୍ସ ଜଣେ ଯାହାଙ୍କୁ ସନ୍ଧାନ ଓ ଖ୍ୟାତି ନଷ୍ଟ କର ପାରନାହିଁ ।

ଓ୍ୟାର୍ସରୁ ସୋଶେଙ୍ଗ,ବ୍ରୋନ୍ୟା ଓ ହେଲ୍ମ ଧାଇଁ ଆସିଲେ । ମଣ୍ଟପେଲ୍ଅରରୁ ଧାଇଁ ଆସିଲେ ଜେକ୍ୟୁସ । ଲଣ୍ଡନରେ ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବାଦ ପାଇ ଶ୍ରୀମତୀ ମେଲୋନ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇ ରହିଲେ । ପରତଡ ଅପରତଡ ସମସ୍ତେ ଶୋକପ୍ରକାଶ କଲେ । ପୃଥ୍ୱୀର ବକ୍ଷୋନାକାଶରୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତମ ନକ୍ଷତ୍ର ଖସିଗଲ୍ । ଜୀବନର ପ୍ରତିଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ମାନବ ସେବାରେ ବିନଯୋଗ କର ଡେଜର୍ଟିସ୍ଥ ବିକରଣର ଅଧିକ୍ୟରେ ମ୍ୟାଡାମ କ୍ୟୁଗ୍ସ ଶେଷରେ ଶଯ୍ୟାଦ ପାଲଟିଲେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜୁଲାଇ ୭, ୧୯୩୪ ଶୁକ୍ରବାର ଦିନ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ, ସହଯୋଗୀ ଏବଂ ହଲିଉଡ୍‌ର ତାରକାମାନଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ପିଅର୍ସ୍ ଶ୍ମଶାନରେ ମେଷ୍ଟଙ୍କୁ କବର ଦିଆଗଲା । ପିଅର୍ସଙ୍କ ଡଫିନ୍ ଉପରେ ତାଙ୍କ କଫିନ୍ ଥୁଆ ହେଲା । ପୋଲଣ୍ଡରୁ ଆଣିଥିବା ମୁଠାଏ ମାଟି ଟ୍ରୋନ୍ୟା ଓ ଯୋସେଫ୍ ସେହି କବର ଉପରକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଲେ ।

ମେଷ୍ଟଙ୍କ ମର ଶରୀରକୁ କବର ଦିଆଗଲା ସତ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ବହୁମୂଖୀ ଅବଦାନ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଅମର ହୋଇ ରହିଲା ।

—C—

Digitized by srujanika@gmail.com

ପରିଶିଷ୍ଟ—୧

ମ୍ୟାଡ଼ାମ୍ କ୍ୟୁରୀଙ୍କ ପୁରସ୍କାର ତାଲିକା

୧ । ପ୍ରିକ୍ସ ଗ୍ରେଗଃର (ବଙ୍କନ ଏକାଡ଼େମୀ, ପ୍ୟାଗ୍ସ) ଡ଼ିସେମ୍ବର ୧୬, ୧୮୧୮ । ଏହି ପୁରସ୍କାର ତାଙ୍କୁ ପୁଣି ଡ଼ିସେମ୍ବର ୧୧, ୧୯୦୦ ଏବଂ ଡ଼ିସେମ୍ବର ୧୪, ୧୯୦୨ରେ ଦିଆଯାଇଥିଲ ।

୨ । ପଦାର୍ଥ ବଙ୍କନରେ ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର, ୧୯୦୩ । ହେନସ୍ତ ବେକେରେଲ୍ ଏବଂ ପିଅର କ୍ୟୁଗ୍ସଙ୍କ ସହ୍ତ ମିଳିତ ଭ୍ବରେ ପୁରସ୍କୃତ ହୋଇଥିଲେ ।

୩ । ପ୍ରିକ୍ସ ଓସିରସ (ପ୍ୟାଗ୍ସସ୍ଥିତ ପ୍ରେସର ସିଣ୍ଡିକେଟ ଦ୍ୱାର୍ତ୍ତ ପ୍ରଦତ୍ତ) ଏମ୍ ଦ୍ରେନ୍ ଲଙ୍ଗ ସହ୍ତ ଯୁଗ୍ମ ଭ୍ବରେ ଏହ ପୁରସ୍କାର ପାଇଥିଲେ ଜାନୁଆସ୍ତ ୪,୧୯୦୪ରେ ।

୪ । ଏକଟୋନ୍ଏନ୍ ପୁରସ୍କାର (ଗ୍ରେଟ୍ ବଟ୍ରେନ୍ର ରସ୍ୱାଲ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁସନ ଦ୍ୱାର୍ତ୍ତ ପ୍ରଦତ୍ତ) ମେ ୬, ୧୯୦୭ ।

୫ । ରସାସ୍ତନ ବଙ୍କନରେ ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର, ୧୯୧୧ ।

୬ । ଏଲେନ ଶର୍ଗ୍ତର୍ଜସ ଗବେଷଣା ପୁରସ୍କାର, ଏପ୍ରିଲ ୨୩, ୧୯୨୧ ।

୭ । ଗ୍ରେଣ୍ଡ ପ୍ରିକସ ଡ଼ୁମାରକ୍ୟୁସ ଆର୍ଜେଂନଟେଇଲ, ୧୯୬୩ (ବ୍ରୋଞ୍ଜ ମେଡ଼ାଲ ସହ୍ତ), ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୫, ୧୯୬୪ ।

୮ । କେମେରନ ପୁରସ୍କାର, ୧୯୬୧, ଏଡ଼ିନବର୍ଗ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳସ୍ଥ ।

ପରିଶିଷ୍ଟ—୨

ମ୍ୟାଡ଼ାମ୍ କ୍ୟୁରୀଙ୍କ ପଦକ ଓ ବିଭୂଷଣ (Decoration) ତଲିକା

୧ । ବାର୍ଥେଲେଟ ପଦକ (ପିଅର କ୍ୟୁଗ୍ସଙ୍କ ସହ୍ତ), ୧୯୦୩ ।

୨ । ପାସ୍ତ୍ର ନଗସ୍ତର ସମ୍ମାନସ୍ଚକ ପଦକ (ପିଅର କ୍ୟୁଗ୍ସଙ୍କ ସହ୍ତ) ୧୯୦୩ ।

୩ । ଡେଭ୍ ପଦକ, ଲଣ୍ଡନ ରସ୍ୱାଲ ସୋସାଇଟି ଦ୍ୱାର୍ତ୍ତ ପ୍ରଦତ୍ତ, ନଭେମ୍ବର ୫, ୧୯୦୩ (ପିଅର କ୍ୟୁଗ୍ସଙ୍କ ସହ୍ତ)

୪ । ମାଟେଉ୍ସି ପଦକ, ଇତାଲସ୍ଥ ବଙ୍କନ ସୋସାଇଟି ଦ୍ୱାର୍ତ୍ତ ପ୍ରଦତ୍ତ (ପିଅରି କ୍ୟୁରଙ୍କ ସହ୍ତ) ଅଗଷ୍ଟ ୮, ୧୯୦୪ ।

୫ । କୁଲମାନ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପଦକ, ଲଣ୍ଡର ଶିଳ୍ପ ସମାଜ ଦ୍ୱାର୍ତ୍ତ ପ୍ରଦତ୍ତ, ଜାନୁଆସ୍ତ ୧୯୦୮ ।

୬ । ଇଲିଅଟ କ୍ରେସନ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପଦକ, ଫ୍ରାଙ୍କଲନ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ, ଜାନୁଆସ୍ତ ୬, ୧୯୦୯ ।

୭ । ଆଲବର୍ଟ ପଦକ, ରସ୍ୱାଲ କଳା ସମାଜ, ଲଣ୍ଡନ, ଜୁଲାଇ ୪, ୧୯୧୦ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୮। ଷ୍ଟେନ୍‌ର ଏଲ୍‌ଫୋନ୍‌ସ୍ରଙ୍ଗ ସିଲ୍‌ଭର୍ ଅଡର୍‌ର ଗ୍ରାଣ୍ଡକ୍ରସ୍, ଏପ୍ରିଲ, ୨୮,୧୯୧୯।

୯। ଡେଞ୍ଜାମିନ ଫ୍ରେକ୍‌ଲିନ ପଦକ, ଆମେରିକାନ ଫିଲୋସୋଫିକାଲ ସୋସାଇଟି, ଫିଲାଡେଲଫିଆ. ୧୯୨୧ ।

୧୦। ଡନ ପ୍ଲଟ ପଦକ, ଆମେରିକାନ ଫିଲୋସୋଫିକାଲ ସୋସାଇଟି, ଫିଲାଡେଲଫିଆ, ଏପ୍ରିଲ ୧୩, ୧୯୨୧ ।

୧୧। ନେସନେଲ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ ଅଫ ସୋସିଏଲ୍ ସାଇନସେସର ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନର ନାଗୁସ୍ୱ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପଦକ ନ୍ୟୁୟର୍କ, ୧୯୨୧ ।

୧୨। ରୁମାନିଆର ଅର୍ଡର ଅଫ ମେରିଟ, ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପଦକ ଓ ଓ୍ୱାରେଣ୍ଟ ପତ୍ରଭ ଅରଷ୍ଟ ୪, ୧୯୨୪ ।

୧୩। ଉତ୍ତର ଆମେରିକାର ରେଡ଼ଓଲୋଜିକାଲ ସୋସାଇଟିର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପଦକ, ଡିସେମ୍ବର ୮, ୧୯୨୨ ।

୧୪। ନ୍ୟୁୟର୍କ ନରଗ୍ସ ଫେଡ଼େରେସନ୍‌ର ନାଗ୍ସ କ୍ଲବର ପଦକ, ୧୯୨୯ ।

୧୫। ଆମେରିକାନ ରେଡ଼ଓଲୋଜ କଲେଜର ପଦକ, ଏପ୍ରିଲ ୧୭, ୧୯୩୧ ।

ପରିଶିଷ୍ଟ—୩

ମ୍ୟାଡାମ କ୍ୟୁରୀଙ୍କ ସମ୍ମାନଜନକ ପଦବୀ ତାଲିକା

୧। ଗ୍ରେଟବ୍ରିଟେନର ରସ୍ୟାଲ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା, ମେ ୯, ୧୯୦୪ ।

୨। ଲଣ୍ଡନର କେମିକେଲ ସୋସାଇଟିର ବିଦେଶୀୟ ସଦସ୍ୟା ମେ ୧୮, ୧୯୦୪ ।

୩। ବାଭାରିଆନ ଫିଲୋସୋଫିକାଲ ସୋସାଇଟିର ଅନୁରୂପ ସଦସ୍ୟା, ସେପଟେମ୍ବର ୧୫, ୧୯୦୪ ।

୪। ମେକ୍‌ସିକୋନ୍ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ସୋସାଇଟିର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା, ୧୯୦୪ ।

୫। ଶିଳ୍ପ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ଉତ୍ସାହବାଦୀ ଓ୍ୱାର୍ସ ସୋସାଇଟିର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା,୧୯୦୪ ।

୬। ସୋସାଇଟି ଇମ୍ପେରିଅଲ ଡ଼େସ ଏମିସ ଡ଼େସ ସାଇନସେସ ନେଚୁରେଲେସ ଡ଼ ଆଜ୍ରୋପୋଲଜ ଏଣ୍ଡ୍ ଡ଼ ଏଥେନୋଗ୍ରାଫିର ସମ୍ମାନସ୍ପଦ ସଦସ୍ୟା, ଡିସେମ୍ବର ୧, ୧୯୦୪ ।

୭। ଆର୍ଜେଣ୍ଟାଇନାର ବିଜ୍ଞାନ ସୋସାଇଟିର ଅନୁରୂପ ସଦସ୍ୟା ନଭେମ୍ବର ୬, ୧୯୦୭ ।

୮। ଡଚ ବିଜ୍ଞାନ ସୋସାଇଟିର ବିଦେଶୀ ସଦସ୍ୟା, ମେ ୨୭, ୧୯୦୭ ।

୯। ଇମ୍ପେରିଅଲ ଏକାଡ଼େମି ଅଫ ସାଇନସେସ । ସେଣ୍ଟ ପିଟର୍ସବର୍ଗର ଅନୁରୂପ ସଦସ୍ୟା, ଜାନୁଆରୀ ୨୧, ୧୯୦୮ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୧୦। ଡ୍ରୁପ ଉଇଜର ପ୍ରାକୃତିକ ବିଜ୍ଞାନ ସମାଜର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା, ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୦, ୧୯୦୮।

୧୧। ଡକ୍ଟର ଅଫ୍ ମେଡ଼ିସିନ, ଜେନେଭ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ୧୯୦୯।

୧୨। ବୋଲ୍ଜେନ୍‌ର ବିଜ୍ଞାନ ଏକାଡେମୀର ଅନୁରୂପ ସଦସ୍ୟା, ମାର୍ଚ୍ଚ ୩୧, ୧୯୦୯।

୧୩। ଜେନ୍‌ବିଜ୍ଞାନ, କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀର ବିଦେଶୀ ଅନୁରୂପ ସଦସ୍ୟା, ୧୯୦୯।

୧୪। ଡକ୍ଟର ଅଫ୍‌ଲ, ଏଡ଼ିନ୍‌ବର୍ଗ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଜୁଲାଇ ୧୯୦୯।

୧୫। ଫିଲାଡେଲ୍‌ଫିଆ ଫାର୍ମାସି କଲେଜର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା, ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୬,୧୯୦୯।

୧୬। ଉତ୍ତର ବୈଜ୍ଞାନିକ ସମାଜର ଅନୁରୂପ ସଦସ୍ୟା, ଡିସେମ୍ବର ୧୯, ୧୯୧୦।

୧୭। ଆମେରିକାନ୍ ଫିଲୋସଫିକେଲ୍ ସୋସାଇଟିର ସଦସ୍ୟା, ୧୩, ୧୯୧୦।

୧୮। ସୁଏଡ଼ିସ୍ ରୟାଲ୍ ଏକାଡେମୀ ଅଫ୍ ସାଇନ୍‌ସେସ୍‌ର ବିଦେଶୀ ସଦସ୍ୟା, ୧୯୧୦

୧୯। ଆମେରିକାନ୍ ଫିସାସ୍ତିକ ସମାଜର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା, ମାର୍ଚ୍ଚ ୧, ୧୯୧୦।

୨୦। ଲଣ୍ଡନ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ସମାଜର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା, ୧୯୧୦।

୨୧। ମନୋବୈଜ୍ଞାନିକ ଗବେଷଣା ସମ୍ପର୍କୀୟ ସୋସାଇଟି ଲଣ୍ଡନର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା ଫେବ୍ରୁଆରୀ ୨, ୧୯୧୧।

୨୨। ପଣ୍ଡିଚିରି ଏକାଡେମୀ ଅଫ୍ ସାଇନ୍‌ସେସ୍‌ର ବିଦେଶୀ ଅନୁରୂପ ସଦସ୍ୟା, ଏପ୍ରିଲ ୧୪; ୧୯୧୧।

୨୩। ଡକ୍ଟର ଅଫ ସାଇନ୍‌ସେସ୍, ମାନଚେଷ୍ଟର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ନଭେମ୍ବର ୨୪, ୧୯୧୧।

୨୪। ବେଲଜିଆନ ସାମ୍ବାଦିକ ସମାଜର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା, ଏପ୍ରିଲ ୧୬, ୧୯୧୨।

୨୫। ସେଣ୍ଟପିଟର୍ସବର୍ଗର ବ୍ୟବହାରିକ ରେଡିଓ ବିଜ୍ଞାନର ଇମ୍ପେରିଆଲ୍ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁସନର ସମ୍ମାନୀୟା ସଦସ୍ୟା, ଏପ୍ରିଲ୍ ୧୨, ୧୯୧୨.

୨୬। ଓ୍ୱାର୍ସର ବୈଜ୍ଞାନିକ ସମାଜର ସଦସ୍ୟା, ୧୯୧୨।

୨୭। ଲେନବର୍ଗ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଫିଲୋସଫିର ସମ୍ମାନୀୟ ସଦସ୍ୟା, ୧୯୧୨।

୨୮। ଓ୍ୱାର୍ସ ଫିଲୋମ୍ୟାଥିକ୍ ସୋସାଇଟିର ସଦସ୍ୟା, ୧୯୧୨;

୨୯। ଲେନବର୍ଗର ପଲିଟେକନିକାଲ୍ ସ୍କୁଲର ଡକ୍ଟର, ୧୯୧୨

୩୦। ଉତ୍ତର ସୋସାଇଟି ଅଫ୍ ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ଅଫ ସାଇନ୍‌ସେସ୍‌ର ସଦସ୍ୟା, ଜୁଲାଇ ୨୦, ୧୯୧୨।

Digitized by srujanika@gmail.com

୩୧ । ରସ୍ୱାଲ ଏକାଡେମୀ ଅଫ୍ ସାଇନ୍ସେସ୍ (ଗଣିତ ଓ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ବିଭାଗ), ଅମ୍ଷ୍ଟର ଡେମର ଅସାଧାରଣ(extra ordinary) ସଦସ୍ୟ, ମେ ୨୧, ୧୯୧୩ ।

୩୨ । ଡକ୍ଟର, ବରମିଂଜହାମ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ୧୯୧୩ ।

୩୩ । କଳା ଓ ବିଜ୍ଞାନ ଆସୋସିଏସନ, ଏଡିନ୍‌ବର୍ଗର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟ, ଜାନୁଆରୀ ୧୩, ୧୯୧୩ ।

୩୪ । ଭୌତିକ-ରେଖନ ସୋସାଇଟି, ମସ୍କୋ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସମ୍ମାନୀୟ ସଦସ୍ୟ, ୧୯୧୪ ।

୩୫ । କେମ୍ବ୍ରିଜର ଫିଲସଫିକାଲ୍ ସୋସାଇଟିର ସମ୍ମାନୀୟ ସଦସ୍ୟ, ମେ ମାର୍ଚ୍ଚ ୩୦, ୧୯୧୪ ।

୩୬ । ମସ୍କୋର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଅନୁ ାନର ସମ୍ମାନୀୟ ସଦସ୍ୟ, ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୯୧୪ ।

୩୭ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ଅନୁଷ୍ଠାନ, ଲଣ୍ଡନର ସମ୍ମାନୀୟ ସଦସ୍ୟ, ଏପ୍ରିଲ ୧୫ ୧୯୧୪ ।

୩୮ । ଫିଲ୍‌ଡେଲଫିଆ ପ୍ରାକୃତିକ ବିଜ୍ଞାନ ଏକାଡେମୀର ଅନୁରୂପ ସଦସ୍ୟ, ଏପ୍ରିଲ ୨୨, ୧୯୧୪ ।

୩୯ । ଷ୍ପେନସ୍ ରସ୍ୱାଲ ସୋସାଇଟିର ମେଡ଼ିକାଲ୍ ଇଲେକ୍‌ଟ୍ରୋଲୋଜି ଓ ରେଡ଼ିଓଲୋଜି ବିଭାଗର ସମ୍ମାନୀୟ ସଦସ୍ୟ, ଏପ୍ରିଲ ୯, ୧୯୧୮ ।

୪୦ । ଷ୍ପେନସ୍ ରସ୍ୱାଲ ସୋସାଇଟିର ମେଡ଼ିକାଲ ଇଲେକ୍‌ଟ୍ରୋଲୋଜି ଓ ରେଡ଼ିଓଲୋଜି ବିଭାଗର ସମ୍ମାନୀୟ ସଭାନେତ୍ରୀ, ଏପ୍ରିଲ ୧୫,୧୯୧୯ ।

୪୧ । ମାଣ୍ଡ୍ରୁଡ଼ସ୍ଥିତ ରେଡ଼ିଅମ୍ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟର ସମ୍ମାନନୀୟ ଅଧ୍ୟେଶକ' ଜୁଲାଇ ୫' ୧୯୧୯ ।

୪୨ । ଓ୍ୱାର୍ସ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସମ୍ମାନୀୟ ଅଧ୍ୟେଶନର ପ୍ରଫେସର' ୧୯୧୯ ।

୪୩ । ପୋଲାଣ୍ଡ ଗବାସ୍ତବିକ ସମାଜର ସଦସ୍ୟ' ୧୯୧୯ ।

୪୪ ।ବିଜ୍ଞାନ ଓ ମାନ୍ଚେଷ୍ଟାର ଡେନସ୍ ରସ୍ୱାଲ ଏକାଡେମୀର ସାଧାରଣ(ordinary) ସଦସ୍ୟ' ୧୯୨୦ ।

୪୫ । ଡକ୍ଟର ଅଫ୍ ସାଇନ୍ସ ଡିଗ୍ରୀ' ୟେଲ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ' ଜୁନ ୧୦' ୧୯୨୧ ।

୪୬ । ଡକ୍ଟର ଅଫ୍ ସାଇନ୍ସ ଡିଗ୍ରୀ, (Chicago) ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଜୁଲାଇ ୧୮, ୧୯୨୧

୪୭ । ଡକ୍ଟର ଅଫ୍ ସାଇନ୍ସ ଡିଗ୍ରୀ, ନର୍ଥ ୱେଷ୍ଟର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଜୁନ୍ ୨୫, ୧୯୨୧ ।

୪୮ । ଡକ୍ଟର ଅଫ୍ ସାଇନ୍ସ ଡିଗ୍ରୀ, ୟିଥ୍ କଲେଜ, ମେ୧୩,୧୯୨୧ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୪୧ । ଡକ୍ଟର ଅଫ୍ ସାଇନ୍ସେସ୍, ଓ୍ୱେଲ୍ସଲି କଲେଜ, ଜୁଲାଇ ୧୨, ୧୯୨୧ ।

୫୦ । ପେନସିଲ୍‌ଭେନିଆର ମହିଳା ମେଡିକାଲ କଲେଜର ଡକ୍ଟର, ମେ ୨୩, ୧୯୨୧ ।

୫୧ । ଡକ୍ଟର ଅଫ୍ ସାଇନ୍ସେସ୍, କଲମ୍ବିଆ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଜୁନ ୧, ୧୯୨୧ ।

୫୨ । ଡକ୍ଟର ଅଫ୍ ଲ, ସିଟ୍‌ସବର୍ଗ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଜୁନ ୭, ୧୯୨୧ ।

୫୩ । ଡକ୍ଟର ଅଫ୍ ଲ, ପେନସିଲଭେନିଆ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ମେ ୨୩, ୧୯୨୧ ।

୫୪ । ପ୍ରାକୃତିକ ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବଙ୍ଗାଳେ ସୋସାଇଟିର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା ଜୁନ ୧୭, ୧୯୨୧ ।

୫୫ । ନ୍ୟୁୟର୍କର ଧାତୁ ବିଜ୍ଞାନ କ୍ଲବର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା ଏପ୍ରିଲ ୨୦, ୧୯୨୧ ।

୫୬ । ଉତ୍ତର ଆମେରିକାର ରେଡ୍‌ଓଲେଜେଜ ସୋସାଇଟିର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା ୧୯୨୧ ।

୫୭ । ନ୍ୟୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ରସାୟନ ଶାସ୍ତ୍ର ଶିକ୍ଷକ ସଂଘର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା, ଏପ୍ରିଲ ୧୪, ୧୯୨୧ ।

୫୮ । ପ୍ରାକୃତିକ ଇତିହାସ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆମେରିକାନ ମ୍ୟୁଜିୟମର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା ଏପ୍ରିଲ ୨୦, ୧୯୨୧ ।

୫୯ । ନ୍ୟୁଜର୍ସି କେମିକେଲ ସୋସାଇଟିର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା, ମେ ୧୬, ୧୯୨୧ ।

୬୦ । ଶିଳ୍ପ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ରସାୟନିକ ସମାଜର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା ଜୁଲାଇ, ୧୩, ୧୯୨୧ ।

୬୧ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନିଆ ଏକାଡେମୀର ସଦସ୍ୟା ମାର୍ଚ୍ଚ, ୧୮, ୧୯୨୧ ।

୬୨ । କଳା ଓ ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନକସ (Knox) ଏକାଡେମୀର ସମ୍ମାନଜନକ ଯାବଜ୍ଜୀବନ ସଦସ୍ୟା, ଜୁନ ୧୮, ୧୯୨୧ ।

୬୩ । ଆମେରିକାନ କେମିଅମ ସୋସାଇଟିର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା, ଜୁଲାଇ ୧୯୨୧ ।

୬୪ । ମେଡିକେଲ ରେଡିଓଲୋଜି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନରଓ୍ୱେଜିଆନ ସୋସାଇଟିର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା ଅକ୍ଟୋବର ୧୫, ୧୯୨୧ ।

୬୫ । ନ୍ୟୁୟର୍କର ଏଲିଏନସ ଫ୍ରାଙ୍କାଇସ(Alliance Francaise)ର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା ଜୁନ ୧୦, ୧୯୨୧ ।

୬୬ । ପ୍ୟାସ୍ଚର ଭେଷଜ ଏକାଡେମୀର ସହଯୋଗୀ (associate) ସଦସ୍ୟା, ଫେବୃଆରୀ ୭, ୧୯୨୨ ।

୬୭ । ବେଲ୍‌ଜିୟମର ରୁର୍ଷୀୟ ଏକାଡେମିକ୍ ଗୃହର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା, ଜାନୁଆରୀ ୨୨, ୧୯୨୨ ।

୬୮ । ରୁମାନିଆନ ସୋସାଇଟି ଅଫ ମେଡିକେଲ ହାଇଡ୍ରୋଲୋଜି ଏଣ୍ଡ କ୍ଲାମେଟୋଲୋଜିର ସମ୍ମାନଜନକ ସଦସ୍ୟା, ଜାନୁଆରୀ ୧୦, ୧୯୨୩ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୬୯ । ଚେକୋସ୍ଲୋଭେନଆସ୍ଥ ଉଣ୍ଡିଜ ଓ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନବିତ୍‌ମାନଙ୍କ ସୁଇଅନ୍‌ର ସମ୍ମାନମାସ୍ଥ ସଦସ୍ୟ, ଜାନୁଆସ୍ଥ ୨୦, ୧୯୬୩ ।

୭୦ । ଓ୍ୱାର୍ସ ନଗସ୍ଥର ସମ୍ମାନମାସ୍ଥ ନାଗରିକ, ୧୯୬୪ ।

୭୧ । ପୋଲଣ୍ଡର ଯୋସ୍ୱନକ ବିଜ୍ଞାନ ସମାଜର ସମ୍ମାନସ୍ଥ ସଦସ୍ୟ, ୧୯୬୪ ।

୭୨ । ଡକ୍‌ଟର ଅଫ୍ ମେଡ଼ିସିନ୍, କେକୋ (cracow) ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳସ୍ଥ, ଫେବୃଅରି ୬, ୧୯୬୪ ।

୭୩ । ଡକ୍‌ଟର ଅଫ୍ ଫିଲୋସଫି, କେକୋ ବଶ୍ୱବଦ୍ୟାଳସ୍ଥ, ଫେବୃଅସ୍ଥ ୬, ୧୯୬୪ ।

୭୪ । ଶ୍ରୋ ନଗସ୍ଥର ସମ୍ମାନମାସ୍ଥ ନାଗରିକ, ୧୯୬୪ ।

୭୫ । ଏଥେନ୍‌ସର ମଓନାଞ୍ଜିନ ଗବେଷଣା ସମାଜର ସମ୍ମାନମାସ୍ଥ ସଦସ୍ୟ, ଡ଼ିସେମ୍ବର ୧୫, ୧୯୬୪ ।

୭୬ । ଲବଲିନ୍ Lublin)ମେଡ଼ିକେଲ, ସୋସାଇଟି ପୋଲଣ୍ଡର ସମ୍ମାନମାସ୍ଥ ସଦସ୍ୟ, ଜୁନ୍‌ଇ ୪, ୧୯୬୫ ।

୭୭ । ଗ୍ରେମ୍‌ର 'ପୋନ୍‌ଟିଫିସିଆ ଟିବେରିନା" [Pontificia Tiberina],ର ସଦସ୍ୟ, ମାର୍ଚ୍ଚ ୩୧, ୧୯୬୭ ।

୭୮ । ସାଓ ପାଉଲୋ (Sao Paulo), ବ୍ରାଜିଲ୍‌ର ରସାସ୍ୱନ ବିଜ୍ଞାନ ସମାଜର ସମ୍ମାନମାସ୍ଥ ସଦସ୍ୟ, ଅଗଷ୍ଟ ୧୬, ୧୯୬୭ ।

୭୯ । ବ୍ରାଜିଲିଆନ୍ ବିଜ୍ଞାନ ଏକାଡେମୀର ଅନୁରୂପ ସଦସ୍ୟ, ଅଗଷ୍ଟ ୨୪, ୧୯୬୭ ।

୮୦ । ସାଓ ପାଉଲୋର ଫାର୍ମାସି ଓ କେମିସ୍ଟ୍ରି ସୋସାଇଟିର ସମ୍ମାନମାସ୍ଥ ସଦସ୍ୟ, ଜୁଲାଇ ୨୭, ୧୯୬୭ ।

୮୧ । ବ୍ରାଜିଲିଆନ୍ ଏସୋସିଏସନ୍ ଅଫ ଫର୍ମାସିଷ୍ଟର ସମ୍ମାନସ୍ଥ ସଦସ୍ୟ, ଜୁଲାଇ ୨୩, ୧୯୬୭ ।

୮୨ । ଓ୍ୱାର୍ସର ପୋଲ୍‌ଟେକନିକାଲ୍ ବିସରର ଡକ୍‌ଟର, ୧୯୬୭ ।

୮୩ । ମସ୍କୋର ବିଜ୍ଞାନ ଏକାଡେମୀର ସମ୍ମାନମାସ୍ଥ ସଦସ୍ୟ, ଜାନୁଆସ୍ଥ ୪, ୧୯୬୭ ।

୮୪ । ସାହିତ୍ୟ ଓ ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ବନ୍ଧୀସ୍ଥ ବୋହେମିଆନ୍ ସୋସାଇଟିର ବଦେଶୀ ସଦସ୍ୟ, ଜାନୁଆସ୍ଥ ୧୬, ୧୯୬୭ ।

୮୫ । ସୋଭିଏତ୍ ସୁନିସନ [ୟୁ. ଏସ୍. ଏସ୍. ଆର]ର ବିଜ୍ଞାନ ଏକାଡେମୀର ସମ୍ମାନମାସ୍ଥ ସଦସ୍ୟ, ଫେବୃଆସ୍ଥ ୨, ୧୯୬୭ ।

୮୬ । ଆନ୍ତଃପ୍ରାଦେଶିକ ସ୍ପାଇକୋଭର ମେଡ଼ିକେଲ ଏସୋସିଏସନ, ଉତ୍ତର ଆମେରିକାର ସମ୍ମାନମାସ୍ଥ ସଦସ୍ୟ, ୧୯୬୭ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

୮୭ । ନ୍ୟୁଜ୍‌ଲଣ୍ଡ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍‌ର ସମ୍ମାନଜନକ ସଭ୍ୟପଦ ପ୍ରଦତ୍ତ, ଫେବୃୟାରୀ ୮, ୧୯୮୭ ।

୮୮ । ପୋଜନାନ (Poznan)ର ବନ୍ଧୁ ଓ ବିଜ୍ଞାନ (Friend and Science) ସମୁଦ୍ରର ସୋସାଇଟି ପୋଲଣ୍ଡର ସମ୍ମାନଜନକ ସଭ୍ୟପଦ ପ୍ରଦତ୍ତ, ମାର୍ଚ୍ଚ ୭, ୧୯୨୯ ।

୮୯ । ଡକ୍ଟର ଅଫ୍ ଲ' ଗ୍ଲାସଗୋ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଜୁନ୍ ୧୯୨୯ ।

୯୦ । ଗ୍ଲାସଗୋ ନଗରର ସମ୍ମାନଜନକ ନାଗରିକ, ୧୯୨୯ ।

୯୧ । ଡକ୍ଟର ଅଫ୍ ସାଇନସେସ୍ ପେଣ୍ଟସ୍ଲଭେନିଆ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଅକ୍ଟୋବର ୨୭, ୧୯୨୭ ।

୯୨ । ନ୍ୟୁୟର୍କ ଏକାଡେମୀ ଅଫ୍ ମେଡିସିନର ସମ୍ମାନଜନକ ସଭ୍ୟପଦ, ଜାନୁଆରୀ ୭, ୧୯୫୦

୯୩ । ଆମେରିକାସ୍ଥ ପୋଲିଶ ମେଡିକାଲ ଏବଂ ଡେଣ୍ଟାଲ ଏସୋସିଏସନର ସମ୍ମାନଜନକ ସଭ୍ୟପଦ, ଅକ୍ଟୋବର ୧୯୨୯ ।

୯୪ । ସାଇଣ୍ଟିଫିକ ଫର୍ମର୍ସୀ ଆବିଷ୍କାରକ ସମାଜର ସମ୍ମାନଜନକ ସଭ୍ୟପଦ, ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ୧୯୩୦ ।

୯୫ । ସାଇଣ୍ଟିଫିକ ଫର୍ମର୍ସୀ ଆବିଷ୍କାରକ ସମାଜର ସମ୍ମାନଜନକ ସଭ୍ୟପଦ, ଜୁନ ୧୫, ୧୯୩୦ ।

୯୬ । ପୃଥିବୀର ଶାନ୍ତି ଲିଗ (World league for peace)ର ସମ୍ମାନଜନକ ସଭ୍ୟପଦ, ଜେନେଭା ୧୯୩୧ ।

୯୭ । ଆମେରିକାନ୍ କଲେଜ ଅଫ୍ ରେଡିଓଲୋଜିର ସମ୍ମାନଜନକ ସଭ୍ୟପଦ, ଏପ୍ରିଲ ୧୬, ୧୯୩୧ ।

୯୮ । ସଠିକ ପ୍ରାକୃତିକ ଭୌତିକ ବିଜ୍ଞାନର ସମ୍ରାଟର ମାଡ୍ରିଡ଼ ଏକାଡେମୀର ବିଦେଶୀ ଅନୁରୂପ ସଭ୍ୟପଦ, ଏପ୍ରିଲ ୨୫, ୧୯୩୧ ।

୯୯ । ପ୍ରାକୃତିକ ସଜ୍ଞାନ ସମ୍ରାଟର ଜର୍ମାନ ଇମ୍ପେରିଆଲ ଏକାଡେମୀର ସଭ୍ୟପଦ, ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୮, ୧୯୩୨ ।

୧୦୦ । ଓ୍ୱାର୍ସର ଭେଷନ ସୋସାଇଟିର ସମ୍ମାନଜନକ ସଭ୍ୟପଦ, ଜୁନ୍ ୨୮, ୧୯୩୨ ।

୧୦୧ । ଚେକୋସ୍ଲୋଭେକିଆ ରସାୟନ ବିଜ୍ଞାନ ସୋସାଇଟିର ସମ୍ମାନଜନକ ସଭ୍ୟପଦ, ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୦, ୧୯୩୨ ।

୧୦୨ । ବ୍ରିଟିଶ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ ଅଫ ରେଡିଓଲୋଜି ଓ ଆଲେନ ସୋସାଇଟିର ସମ୍ମାନଜନକ ସଭ୍ୟପଦ, ଲଣ୍ଡନ, ୧୯୩୩ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପରିଶିଷ୍ଟ—୪

୧୮୯୯ରୁ ୧୯୦୪ ମଧ୍ୟରେ କ୍ୟୁରୀ ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କଦ୍ୱାରା ଛପାଯାଇଥିବା କେତୋଟି ପ୍ରଧାନ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପତ୍ରର୍

୧। ରେଡ଼ିଅମ ରଶ୍ମି ସମ୍ବନ୍ଧର ରସାୟନିକ ପ୍ରଭାବ (On the chemical effects of Radium Rays) Marie Curie and Pierre Curie 1899

୨। ରେଡ଼ିଫେରସ ବେରିଅମର ପାରମାଣବିକ ଓଜନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ (On the Atomic weight of Radiferous Barium) Marie, Curie, 1900.

୩। ନୂତନ ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ପଦାର୍ଥ ସମୂହ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ନିର୍ଗତ ରଶ୍ମିଗୁଡ଼ିକ (The new Radio-active substances and the Rays they emit) Marie Curie and Pierre Curie, 1900.

୪। ରେଡ଼ିଅମ ଲବଣଗୁଡ଼ିକଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇଥିବା ପ୍ରେରିତ ତେଜସ୍କ୍ରିୟତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ (On Induced Radio-activity provoked by Radium salts) Pierre Curie and Andoc Debierne 1901.

୫। ରେଡ଼ିଅମ ରଶ୍ମି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସ୍ନାୟୁ ଉପରେ କ୍ରିୟା (The Physiological action of Radium rays) Pierre Curie and Henri Becquerel, 1901.

୬। ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ବସ୍ତୁମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ (On Radio-active Bodies) Marie Curie, Pierre Curie, 1901.

୭। ରେଡ଼ିଅମ ପରମାଣବିକ ଓଜନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ (On the Atomic weight of Radium) Marie Curie, 1902

୮। ସମୟର ପରମ ମାପ ସମ୍ବନ୍ଧରେ (On the absolute Measure of time) Pierre Curie 1902.

୯। ପ୍ରେରିତ ତେଜସ୍କ୍ରିୟତା ଏବଂ ରେଡ଼ିଅମର ନିର୍ଗତ ରଶ୍ମି ସମ୍ବନ୍ଧରେ (On Induced Radio-activity on the Emanation of Radium) Pierre Curie 1903.

Digitized by srujanika@gmail.com

୧୦। ରେଡ଼ିଅମ ଲବଣଠାରୁ ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତ ଭାବରେ ନିର୍ଗତ ତାପ ସମ୍ବନ୍ଧରେ (On the Heat spontaneously discharged by Radium salts) Pierre Curie and A. Laborde, 1903.

୧୧। ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ବସ୍ତୁମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗବେଷଣା (Researches on Radio-active substances, Marie Curie, 1903.

୧୨। ଉଷ୍ଣସ୍ରବଣର ଜଳରୁ ବାହାରୁଥିବା ଗ୍ୟାସ୍‌ଗୁଡ଼ିକର ତେଜସ୍କ୍ରିୟତା (On the Radio-activity of Gases freed by motor of Thermal springs) Pierre and A Leborde, 1904.

୧୩। ରେଡ଼ିଅମରୁ ଉଦ୍ଭବ ବସ୍ତୁର ଶସ୍ତର ଉପରେ ପ୍ରଭାବ (The Physiological Action of the Emanation of Radium) Pierre Curie, Charles Bouchard and V. Balthazard, 1904.

—*—

Digitized by srujanika@gmail.com